Biblioteca THOMAS MANN

THOMAS MANN

Alteță regală

Traducere din limba germană
MIHAI ISBĂȘESCU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
MANN, THOMAS
Alteță regală / Thomas Mann; trad.: Mihai Isbășescu.-
București: RAO International Publishing Company, 2006

ISBN (10) 973-576-942-5
ISBN (13) 978-973-576-942-0

I. Isbășescu, Mihai (trad.)

821.112.2-31=135.1

RAO International Publishing Company
Grupul Editorial RAO
Str. Turda nr. 117-119, București, ROMÂNIA
www.rao.ro
www.raobooks.com

THOMAS MANN
Königliche Hoheit
© 1909 by S. Fischer Verlag, Berlin
All rights reserved by S. Fischer Verlag GmbH, Frankfurt am Main

Traducere din limba germană
MIHAI ISBĂȘESCU

Ilustrația copertei
FLORI ZAHIU

© RAO International Publishing Company 1997, 2006
pentru versiunea în limba română

Tiparul executat de
R.A. „Monitorul Oficial“
București, România

2006

ISBN (10) 973-576-942-5
ISBN (13) 978-973-576-942-0

Preludiu

Ne aflăm pe strada Albrecht, acea arteră de circulație a reședinței, care leagă Piața Albrecht și Palatul Vechi cu Cazarma pușcașilor de gardă, la amiază, într-o zi de lucru, într-un anotimp oarecare. Vremea e potrivit de bună, indiferentă. Nu plouă, dar aerul nu e nici limpede; este cenușiu uniform, obișnuit, nefestiv, iar strada e scăldată într-o lumină mată și searbădă, care exclude orice impresie de mister, orice notă specifică a atmosferei. Circulația este de o intensitate mijlocie, fără multă zarvă și îmbulzeală, pe măsura caracterului nu tocmai activ al orașului. Vagoanele de tramvai circulă lin, trec cîteva birje, pe trotuare se mișcă populația, gloată incoloră, trecători, public, lume. Doi ofițeri, cu mîinile în buzunarele oblice ale mantalelor cenușii, se apropie din direcții opuse – un general și un sublocotenent. Generalul vine dinspre palat, sublocotenentul, dinspre cazarmă. Sublocotenentul este foarte tînăr, abia i-au mijit tuleiele, încă pe jumătate copil. Are umerii înguști, părul negru și pometii lați, așa cum au mulți oameni pe-aici, pe la noi, ochii albaștri privind puțin obosiți și o față de copil cu o expresie prietenos-reținută. Generalul are păr

coliliu și este înalt și corpolent, o apariție deosebit de impunătoare. Sprîncenele îi sînt ca de vată, iar mustața stufoasă acoperă atît gura, cît și bărbia. Merge încet și apăsat, sabia îi zăngăne pe asfalt, pomponul îi flutură în vînt și, la fiecare pas, reverele mari și roșii ale mantalei unduiesc încet în sus și în jos. Astfel se îndreaptă unul spre celălalt. Poate să ducă situația asta la niscaiva încurcături? Imposibil. Oricărui observator îi apare limpede înaintea ochilor desfășurarea firească a unei asemenea întîlniri. Intervine aici raportul dintre bătrîn și tînăr, dintre ordin și ascultare, dintre meritele vîrstei și noviciatul firav, există aici imensa distanță ierarhică, există instrucțiuni. Ordine firească, urmează-ți cursul! Dar, în loc de toate astea, ce se întîmplă? În loc de toate astea se desfășoară următorul spectacol surprinzător, penibil, încîntător și anapoda. Dînd cu ochii de tînărul sublocotenent, generalul își schimbă atitudinea în mod ciudat. Se reculege și parcă se face mai mic. Își moderează – cum s-ar spune – dintr-o zvîcnire măreția ținutei, pune capăt zgomotului de sabie și, în timp ce figura lui capătă o expresie ursuză și încurcată, se vede limpede că nu se poate hotărî încotro să privească, fapt pe care încearcă să-l ascundă îndreptîndu-și privirea oblic înainte, pe sub sprîncene, fixînd asfaltul. La o privire mai atentă, și tînărul sublocotenent trădează o ușoară sfială, care la el pare dominată, în mai mare măsură decît la bătrînul comandant, de o oarecare grație și disciplină. Încordarea gurii sale se transformă într-un zîmbet deopotrivă de modest și de binevoitor, iar ochii îi alunecă deocamdată pe lîngă general, în depărtare, cu un calm liniștit și stăpînit, care are o aparență de naturalețe. Acum au ajuns la trei pași unul de celălalt. Și, în loc de a executa salutul reglementar, sublocotenentul dă capul puțin pe spate, scoate concomitent mîna dreaptă din buzunarul mantalei – dar numai dreapta, ceea ce pare surprinzător – și

descrie, cu această dreaptă înmănușată în alb, o ușoară mișcare încurajatoare și afabilă, ce se rezumă la deschiderea degetelor cu palma în sus; iar generalul, care a așteptat acest semn, cu brațele lăsate în jos, duce mîna la cască, se dă deoparte, lasă – cum s-ar spune – trotuarul liber, cu o semiplecăciune, și-l salută pe sublocotenent de jos în sus, cu fața roșie și cu ochii umezi, plini de evlavie. Atunci sublocotenentul răspunde, cu mîna la șapcă, la salutul superiorului său, răspunde în timp ce o expresie de copilăroasă prietenie îi înflorește pe tot chipul, răspunde – și trece mai departe.

Minune! Fantastică scenă! Trece mai departe! Lumea îl privește, dar el nu se uită la nimeni, cată drept înainte printre oameni, oarecum cu privirea unei doamne care se știe privită. Este salutat: atunci răspunde și el la salut, aproape cordial și, cu toate astea, distant. După cît se vede, nu merge prea bine și ai impresia că nu este tocmai obișnuit să-și folosească picioarele sau că atenția generală îl stînjenește, atît de neregulat și de șovăitor îi e pasul, ba uneori pare chiar a șchiopăta. Un gardian ia poziție de drepți, o doamnă elegantă, care tocmai iese din magazin, se lasă într-un genunchi, surîzînd. Oamenii se întorc după el, arată cu capul spre el, ridică din sprîncene și-i rostesc în surdină numele...

Este Klaus Heinrich, fratele mai tînăr al lui Albrecht al II-lea și cel mai apropiat agnat în succesiunea la tron. Uite-l colo cum merge, încă mai poate fi văzut. Circulă printre oameni, cunoscut și totuși străin, merge prin mulțime și parcă e înconjurat de un gol, își urmează drumul de unul singur și poartă pe umerii săi înguști povara augustității sale.

STÎNJENEALA

Cînd vestea că marea ducesă Dorothea a dat naștere, la Grimmburg, pentru a doua oară unui prinț a ajuns în reședință, prin cele mai felurite mijloace de comunicație ale erei moderne, s-au tras salve de tun. Șaptezeci și două de salve, care au bubuit pe deasupra orașului și țării, trase de către militarii de pe meterezele Citadelei. Îndată după aceea, pentru a nu rămîne mai prejos, au pornit și pompierii canonada, din tunurile municipale pentru dat onorul; dar, între diferitele detonații, interveneau pauze lungi, ceea ce a provocat mare hilaritate în rîndurile populației.

De pe o colină împădurită, castelul Grimmburg domina pitorescul orășel cu același nume, care-și oglindea acoperișurile înclinate, cenușii, în brațul de fluviu ce curgea pe lîngă el și la care puteai ajunge, din capitală, într-o jumătate de oră de mers cu nerentabilul tren local. Castelul semeț, construit odinioară de către margraful Klaus Grimmbart, străbunul stirpei princiare, era așezat acolo, sus: reîntinerit și reparat de mai multe ori în decursul timpului, înzestrat cu confortul vremurilor ce treceau, păstrat în bună stare de locuit și ca loc de baștină a casei domnitoare, cinstit în mod deosebit ca leagăn al dinastiei. Căci legea casei și tradiția cereau ca toți descendenții direcți ai lui Grimmbart, toți copiii familiei domnitoare să fie născuți aici. Această

tradiție nu putea fi trecută ușor cu vederea. Țara văzuse suverani cu mintea limpede și dispuși să o conteste, suverani care-și bătuseră joc de ea și care, cu toate acestea, i se supuseseră ridicînd din umeri. Acum era mult prea tîrziu pentru a se abate de la ea. Rațională și conformă cu spiritul vremii sau nu – de ce să se renunțe, fără a fi nevoie, la o datină memorabilă, care se verificase întru cîtva? Poporul era convins că e ceva în asta. În decursul a cincisprezece generații, doi copii ai domnitorilor de pe tron văzuseră lumina zilei, din pricina unor întîmplări oarecare, în alte castele; amîndoi avuseseră un sfîrșit nefiresc și nedemn. Dar de la Heinrich Ispășitorul și de la Johann cel Violent, împreună cu gingașele și mîndrele lor surori, pînă la Albrecht, tatăl marelui duce, și pînă la acesta însuși, toți suveranii țării împreună cu frații și surorile lor fuseseră aduși pe lume aici; iar cu șase ani înainte, Dorothea dăduse viață tot aici primului ei fiu, marele duce moștenitor.

De altfel, castelul de baștină era un loc de refugiu, pe cît de demn, pe atît de pașnic. Pentru răcoarea încăperilor sale, pentru farmecul umbros al împrejurimilor, era preferat, ca reședință de vară, chiar și rigid-agreabilului Hollerbrunn. Urcușul dinspre oraș, acea uliță cam barbar pavată, ce ducea printre niște locuințe sărăcăcioase și un zid în parapet, crăpat, pe sub bolți masive, pînă la vechea cîrciumă și hanul pentru străini de la intrarea în curtea castelului, în mijlocul căreia se afla statuia de piatră a lui Klaus Grimmbart, zidi-torul, era pitoresc, fără a fi comod. Dar un parc impunător acoperea coama dealului pe care se afla castelul și ducea, pe drumuri confortabile, în jos, într-un ținut împădurit și ușor ondulat, care oferea nenumărate posibilități de plimbare cu trăsura sau de hoinăreală obișnuită.

În ce privește interiorul castelului, acesta fusese supus ultima oară, încă la începutul domniei lui Johann Albrecht,

unor cuprinzătoare reparații și înfrumusețări – cu cheltuieli ce stîrniseră multe discuții. Amenajarea încăperilor de locuit fusese completată și renovată într-un spirit cavaleresc și totodată confortabil, dalele cu stemă din Sala Judecății fuseseră refăcute întru totul după modelul celor vechi. Poleiala de aur a rafinatelor bolți cu arcade încrucișate în diferite variante strălucea împrospătată, toate încăperile fuseseră înzestrate cu parchet, iar atît sala cea mare de banchete, cît și cea mică fuseseră împodobite de mîna de artist a profesorului von Lindemann – un eminent om cu studii academice – cu imense picturi murale, reprezentări din istoria casei domnitoare a țării, executate într-o manieră luminoasă și banală, ce era departe și neștiutoare de dorințele frămîntate ale școlilor mai noi. Nu lipsea nimic. Întrucît vechile șemineuri și sobe ale castelului, straniu policrome și înălțîndu-se în terase rotunde pînă-n tavan, nu prea erau utilizabile, fuseseră instalate sobe cu antracit, pentru a permite șederea și pe timp de iarnă.

Dar, în ziua celor șaptezeci și două de salve, era anotimpul cel mai frumos, primăvară tîrzie, vară timpurie, început de iunie, a doua zi după Rusalii. Înștiințat telegrafic dis-de-dimineață că nașterea începuse spre ziuă, Johann Albrecht sosi la ora opt la Grimmburg, cu nerentabilul tren local, fu primit cu urări de bine de trei-patru personalități oficiale, primarul, judecătorul, pastorul și medicul orașului, și porni imediat cu trăsura spre castel. În suita marelui duce sosiră ministrul de stat baron doctor Knobelsdorff și adjunctul său general, generalul de infanterie contele Schmettern. Puțin mai tîrziu își făcură apariția la castel vreo doi-trei miniștri, predicatorul curții și președintele consiliului superior al bisericii, D. Wislizenus, cîțiva domni cu funcții superioare la curte și un adjutant încă tînăr, căpitanul von Lichterloh. Cu toate că medicul de casă al marelui duce, generalul doctor Eschrich,

se afla lîngă lăuză, Johann Albrecht avusese capriciul să-l invite a-l însoți la castel și pe tînărul medic local, un oarecare doctor Sammet, care pe deasupra mai era și de origine evreiască. Omul acela modest, muncitor și serios, care avea de lucru pînă peste cap și nici nu se așteptase la asemenea onoare, bîlbîise de cîteva ori: „Cu multă plăcere... cu mare plăcere...", ceea ce provocase unele zîmbete.

Marea ducesă folosea ca dormitor „iatacul miresei", o încăpere pentagonală, foarte pestriț zugrăvită, care, situată la etajul întîi, oferea prin ferestrele ei solemne o priveliște splendidă peste păduri, peste coline și peste sinuozitățile fluviului și care era împodobită de jur împrejur cu o friză de portrete în formă de medalion, chipuri ale mireselor princiare ce-și așteptaseră aici, în alte vremuri, stăpînii. Acolo stătea culcată Dorothea: pe după tăblia de la picioare a patului era petrecut un cordon lat și rezistent, de care se ținea ca un copil care se joacă de-a mînat caii, iar trupul ei frumos și planturos se opintea din greu. Doctorița Gnadenbusch, moașa, o femeie blîndă și savantă, cu mîini mici, delicate și cu ochi căprui, ce căpătau, prin lentilele rotunde și groase ale ochelarilor, o strălucire misterioasă, o susținea pe principesă, spunîndu-i: „Trageți cu putere, trageți cu putere de cordon, Alteță regală... Merge repede... E ușor de tot... A doua oară... nu mai contează... Binevoiți să depărtați genunchii... și bărbia mereu în piept..."

O îngrijitoare, îmbrăcată ca și ea în alb, dădea de asemenea o mînă de ajutor și, în pauze, umbla primprejur, cu pași mari, ducînd recipiente și fețe. Medicul de casă, un om încruntat, cu barbă neagră-căruntă, a cărui pleoapă stîngă părea paralizată, supraveghea nașterea. Purta un halat de operații peste uniforma sa de general-medic. Din cînd în cînd își făcea apariția în iatac, pentru a se informa de progresul nașterii, guvernanta-șefă și confidenta Dorotheei,

baroneasa von Schulenburg-Tressen, o femeie corpolentă și astmatică, cu un aspect indiscutabil mic-burghez, care însă obișnuia să dezvăluie, la balurile palatului, un pogon de decolteu. Săruta mîna stăpînei și se întorcea îndărăt într-o odăiță retrasă, unde făceau conversație cîteva doamne costelive, care aveau în grijă cheile, împreună cu cameristul de serviciu al marii ducese, un anume conte Windisch. Doctorul Sammet, care îmbrăcase halatul de olandă peste frac, ca pe un dominou, aștepta lîngă lavoar într-o atitudine modestă și atentă.

Johann Albrecht își petrecea timpul într-o încăpere boltită ce invita la muncă și contemplare, separată de „iatacul miresei“ doar prin așa-numitul „cabinet de frezat“ și printr-o cameră de trecere. Purta denumirea de „bibliotecă“, avînd în vedere mai multe manuscrise in-folio care erau rezemate oblic în imensul dulap și care conțineau istoricul castelului. Încăperea era mobilată ca birou. Bordura pereților era ornamentată cu globuri. Prin fereastra ogivală, deschisă, sufla vîntul puternic al înălțimilor. Marele duce ceruse să i se servească ceaiul, și camerierul Prahl, în persoană, adusese serviciul; dar acesta rămăsese uitat pe tăblia birouașului, iar Johann Albrecht umbla dintr-un colț într-altul, într-o stare de neliniște, de neplăcută încordare. Pașii îi erau însoțiți de necontenitul scîrțîit al cizmelor de lac. Adjutantul suveranului, căpitanul von Lichterloh, trăgea cu urechea, plictisindu-se în camera de trecere, aproape goală.

Miniștrii, generalul-adjutant, predicatorul curții și cei cu rang la curte, vreo nouă sau zece domni, așteptau în sălile de reprezentare de la mezanin. Colindau prin sala mare și cea mică de banchete, unde, printre tablourile lui Lindemann, erau atîrnate drapele și arme; se rezemau de coloanele fusiforme care se desfășurau deasupra lor în bolți policrome; se opreau în fața ferestrelor înguste și înalte pînă-n tavan și

priveau, prin ochiurile prinse în rame de plumb, în jos, peste fluviu și orășel; se așezau pe lavițele de piatră ce se-ntindeau de-a lungul pereților sau în jilțurile din fața șemineurilor, ale căror acoperișuri gotice erau susținute de niște mici ștrengari de piatră, plutind în aer gîrboviți și caricaturali. Ziua senină făcea să sclipească fireturile ce tiveau uniformele, stelele ordinelor de pe piepții umflați cu vată, latele lampasuri de aur de la pantalonii demnitarilor.

Conversația mergea greu. Necontenit se ridicau tricornuri sau mîini înmănușate în alb în dreptul gurilor ce căscau spasmodic. Aproape toți domnii aveau lacrimi în ochi. Cei mai mulți dintre ei nu avuseseră timp să ia micul dejun. Cîțiva își găseau o distracție în a supune unei cercetări minuțioase trusa de instrumente și recipientul sferic de cloroform, învelit în piele, pe care generalul-medic Eschrich le depusese acolo pentru orice eventualitate. După ce povesti mai multe istorioare în felul său sacadat și flecar, prim-mareșalul curții von Bühl zu Bühl – un om voinic cu mișcări fandosite, cu o meșă falsă, castanie, cu țvicăr de aur și unghii lungi și galbene – se instală într-un fotoliu și făcu uz de darul său de a dormi cu ochi deschiși –, adică de a pierde conștiința timpului și spațiului, ținînd privirea fixă și păstrînd ținuta cea mai demnă, și fără a aduce nici cea mai mică ofensă demnității locului.

Doctorul von Schröder, ministrul finanțelor și al agriculturii, purta în ziua aceea o discuție cu ministrul de stat doctorul Knobelsdorff, ministrul de interne, de externe și al Casei Marelui Duce. Era o conversație incoerentă, care începuse cu considerații de artă, trecuse la chestiuni financiare și economice, pomenise, în sens relativ defavorabil, pe un înalt funcționar al curții și se preocupă mai apoi și de persoana stăpînilor supremi. Ea începuse cînd domnii, ținîndu-și pălăriile cu mîna la spate, stăteau în fața unui tablou din

marea sală de banchete și gîndeau amîndoi, de fapt, mai multe decît rosteau. Ministrul de finanțe spuse:

– Și ăsta? Ăsta ce-i? Ce înfățișează? Excelența Voastră sînteți atît de informat...

– Superficial. Reprezintă învestirea ca vasali a doi principi tineri ai casei de către unchiul lor, împăratul roman. Excelența Voastră îi vede colo pe cei doi tineri domni îngenunchind și depunînd jurămîntul cu mare ceremonial, pe spada împăratului...

– Frumos, neobișnuit de frumos! Ce culori! Uimitoare! Ce încîntătoare sînt buclele aurii ale principilor! Iar împăratul... e împărat așa cum scrie la carte! Mda, acest Lindemann își merită distincțiile ce i-au fost acordare.

– Întru totul. Care i-au fost acordate, le merită.

Doctorul Schröder, un om înalt, cu barba colilie, purtînd pe nasul subțire niște ochelari de aur, delicat croiți, și avînd o burtă ce se reliefa imediat dedesubtul stomacului și o ceafă groasă ce se revărsa peste gulerul scrobit și brodat al fracului, privea puțin cam sceptic, fără să întoarcă ochii de la tablou, dar atins de o neîncredere ce-l cuprindea uneori în discuțiile cu baronul. Acest Knobelsdorff, acest favorit și funcționar suprem era atît de ambiguu... Uneori afirmațiile sale, răspunsurile sale erau învăluite într-o aură de batjocură irepresibilă. Călătorise mult, cunoștea întreaga lume, era atît de variat informat, interesîndu-se de toate într-o manieră surprinzătoare și liberă. Totuși era corect... Domnul von Schröder nu prea îl înțelegea. Cu toată identitatea de păreri, nu era posibil să te simți întru totul de acord cu el. Opiniile lui erau pline de o rezervă tainică, aprecierile, de o îngăduință care te neliniștea, neștiind dacă reprezintă justiție sau desconsiderare. Dar cel mai suspect era zîmbetul său, zîmbetul ochilor, fără participarea gurii, zîmbet care părea să se nască din ridurile dispuse ca niște raze la coada

ochilor sau, dimpotrivă, părea să fi produs cu vremea aceste riduri... Baronul Knobelsdorff era mai tînăr decît ministrul de finanțe, se afla pe atunci în floarea vîrstei, deși mustața tunsă și părul lins, cu cărare la mijloc, îi erau ușor încărunțite, iar la trup era îndesat, cu gîtul scurt și vizibil sugrumat de gulerul ținutei de ceremonii, care era acoperită de fireturi pînă la tivul pulpanelor. Îl lăsă o clipă pe domnul von Schröder pradă nedumeririi sale, apoi continuă:

– Numai că, în interesul unei lăudabile conduceri a finanțelor curții, ar fi de dorit ca acest celebru om să se mulțumească mai degrabă cu decorații și titluri și... vorbind pe șleau, cam cît o fi costat acest agreabil tablou?

Domnul von Schröder prinse din nou viață. Dorința, speranța de a se înțelege cu baronul, de a ajunge totuși la intimitate și la o unanimitate confidențială de păreri îl făcu să devină zelos.

– Exact gîndul meu! spuse el, întorcîndu-se pentru a relua plimbarea prin saloane. Excelența Voastră îmi luați întrebarea din gură. Cît se va fi plătit oare pentru această învestire de vasali? Cît, oare, pentru restul acestei splendori cromatice de pe pereții de-aici? Căci restaurarea castelului a costat, acum șase ani, *in summa* un milion.

– Prost calculat.

– Rotund și netto! Iar această *summa* a fost verificată și aprobată de prim-mareșalul curții von Bühl zu Bühl care se lasă, acolo în fund, în voia plăcutei sale catalepsii, apoi a fost verificată, aprobată și lichidată de directorul finanțelor curții, contele Trümerhauff...

– Lichidată sau trecută la datorii.

– Una din două!... Această *summa,* zic eu, impusă și pretinsă unei casierii, unei casierii...

– Cu un cuvînt: casieriei administrației bunurilor marelui duce.

– Excelența Voastră știe la fel de bine ca mine ce vrea să spună asta. Nu, zău, mă ia cu frig... jur că nu sînt nici zgîrcit, nici ipohondru, dar mă ia cu frig la inimă cînd mă gîndesc că, avînd în vedere împrejurările existente, se aruncă un milion cu atîta sînge rece, pentru ce? Pentru un fleac, pentru un capriciu nostim, pentru strălucitoarea recondiționare a castelului de baștină, unde trebuie să fie născut....

Domnul von Knobelsdorff rîse.

– Da, zău, romantismul e un lux, și încă unul costisitor! Excelență, sînt de părerea dumneavoastră, firește! Dar gîndiți-vă că, în ultimă analiză, toată starea dezastruoasă a gospodăriei princiare își are cauza în acest lux romantic. Răul începe cu faptul că principii sînt țărani; averile lor constau din terenuri și pămînturi, veniturile lor din produse agricole. Dar în ziua de azi... Nu s-au putut decide nici pînă astăzi să devină industriași și oameni de finanțe. Se lasă conduși, cu o regretabilă îndărătnicie, de anumite noțiuni fundamentale desuete și ideologice, ca de pildă noțiunile de fidelitate și de demnitate. Averea princiară este imobilizată prin fideicomis. Înstrăinările avantajoase sînt excluse. Amanetarea ipotecară, procurarea de credite în scopul ameliorărilor economice le par inadmisibile. Administrația este îngrădită, cu strictețe, în valorificarea conjuncturilor de afaceri – de către demnitate. Iertați-mă, nu-i așa? Vă spun adevăruri elementare. Cine ține atît de mult – ca acest gen de oameni – la o comportare bună firește că nu poate și nu vrea să țină pasul cu libertatea de deplasare și cu inițiativa nelimitată a oamenilor de afaceri mai puțin îndărătnici și mai puțin obligați ideal. Ei, la urma urmei, ce vrea să-nsemne, față de acest lux negativ, milionul negativ care a fost jertfit de dragul unui capriciu nostim, pentru a repeta expresia Excelenței Voastre? Măcar dacă asta ar rămîne așa! Dar mai avem sarcina permanentă a cheltuielilor pentru o întreținere acceptabil

de demnă a curții. Apoi sînt de întreținut castelele și parcurile lor, Hollerbrunn, Monbrillant, Premiul Vînătorului, nu-i așa... Ermitajul, Locul Delfinului, Fazaneria, și celelalte... am uitat castelul Casa Binecuvîntată și ruina Haderstein... fără a mai vorbi de Palatul Vechi... Sînt prost întreținute, dar reprezintă un capitol din buget... Apoi mai sînt de subvenționat Teatrul Curții, Galeria, Biblioteca. În fine, sînt sute de pensii de plătit, tot fără o obligație legală, numai din fidelitate și demnitate. Și în ce manieră princiară a sărit marele duce în ajutor la ultimele inundații... Dar vă țin un adevărat discurs!

– Un discurs, spuse ministrul de finanțe, cu care Excelența Voastră gîndeați că-mi faceți opoziție, în timp ce mă sprijiniți cu el. Preascumpe baroane – și la aceste cuvinte domnul von Schröder își duse mîna la inimă –, am certitudinea că, în privința opiniei mele, a opiniei mele loiale, este exclus orice *malentendu* între dumneavoastră și mine. Regele nu poate face ceva injust... Persoana supremă este mai presus de orice reproș. Dar o vină, ah, ce cuvînt ambiguu!... o vină există, și eu o pun, fără șovăială, pe seama contelui Trümmerhauff. Faptul că predecesorii săi în acest post i-au dus de nas pe suveranii lor cu privire la situația materială a curții era în spiritul vremii și era scuzabil. Dar comportarea contelui Trümmerhauff nu mai e. Lui, în calitatea de director al finanțelor curții, i-ar fi revenit obligația să pună capăt indolenței ce... domnește, lui i-ar reveni și astăzi obligația să pună la curent, fără menajamente, pe Alteța Sa regală...

Domnul von Knobelsdorff zîmbi cu sprîncenele ridicate.

– Adevărat? spuse el. Așadar, părerea Excelenței Voastre e că numirea contelui s-a făcut în acest scop? Iar eu, eu îmi imaginez uimirea îndreptățită a acestui nobil, dacă i-ați expune părerea dumneavoastră despre asemenea lucruri. Nu, nu... Excelența Voastră nu trebuie să vă înșelați în privința

faptului că această numire a inclus în sine o manifestare de voință foarte calculată a Alteței Sale regale, pe care cel numit era primul care trebuia să o respecte. Ea însemna nu numai „Eu nu știu nimic", ci și „Eu nu vreau să știu nimic". Poți fi o personalitate exclusiv decorativă și totuși capabilă să înțeleagă acest lucru... De altfel... sincer vorbind... am înțeles-o cu toții. Și pentru noi toți e valabilă, în ultimă analiză, doar o circumstanță atenuantă: aceea că nu există nici un principe pe lume față de care... faptul de a-i vorbi despre datoriile lui să fie mai puțin fatal, decît față de Alteța Sa regală. Domnitorul nostru are, în felul lui de a fi, ceva care te face să-ți înghețe pe buze asemenea meschinării...

– Foarte adevărat. Foarte adevărat, făcu domnul von Schröder.

Oftă și își mîngîie, gînditor, garnitura de fulgi de lebădă a tricornului. Cei doi domni ședeau, pe jumătate întorși unul spre celălalt, într-un loc mai înalt, pe o banchetă la fereastra unei nișe spațioase, pe lîngă care trecea, pe afară, un coridor îngust de piatră, un fel de galerie, care oferea, prin arcadele ogivale, o perspectivă asupra orășelului. Domnul von Schröder vorbi din nou:

– Îmi răspundeți, domnule baron, păreți să mă contraziceți, și cuvintele dumneavoastră sînt în fond mai neîncrezătoare și mai amare decît ale mele.

Domnul von Knobelsdorff tăcu, cu un gest vag și indefinit concedant.

– S-ar prea putea, spuse ministrul de finanțe și dădu posomorît din cap, privindu-și pălăria. S-ar prea putea ca Excelența Voastră să aveți dreptate. Poate că sîntem vinovați cu toții, și noi, și predecesorii noștri. Cîte, oare, n-ar fi trebuit să fie împiedicate?! Vedeți dumneavoastră, domnule baron, o dată, acum zece ani, s-a ivit prilejul de-a asana finanțele curții, chiar și numai de a le ameliora, dacă vreți. Prilejul s-a

pierdut. Noi ne înțelegem unul pe celălalt. Marele duce a avut atunci în mînă, ca un om fermecător ce e, posibilitatea de a aranja situația printr-o căsătorie care, dintr-un punct de vedere sănătos, s-ar fi putut numi strălucită. În schimb... las deoparte sentimentele mele... dar n-am să uit niciodată mutra jalnică cu care a fost rostită în toată țara cifra dotei...

– Marea ducesă, interveni domnul von Knobelsdorff, și ridurile de la cozile ochilor dispărură aproape complet, este una dintre cele mai frumoase femei pe care am văzut-o vreodată.

– O remarcă pe măsura Excelenței Voastre. O remarcă estetică. O remarcă făcută să reziste, chiar și dacă alegerea Alteței Sale regale s-ar fi oprit, ca aceea a fratelui său Lambert, la o membră a baletului curții...

– Oo, în privința asta nu era nici un pericol. Gustul stăpînului este greu de satisfăcut, a dovedit-o. Necesitățile sale au constituit dintotdeauna contrariul acelei lipse de discernămînt pe care a manifestat-o toată viața sa prințul Lambert. El s-a hotărît tîrziu să se căsătorească. Aproape se renunțase la speranța într-o descendență directă. De voie sau de nevoie, lumea se resemnase să-l vadă ca moștenitor al tronului pe prințul Lambert, despre a cărui proastă dispoziție sîntem de acord. Dar iată că la puține zile după urcarea sa pe tron, Johann Albrecht o cunoaște pe principesa Dorothea și exclamă: Asta sau nici una! Și marele ducat are o mamă a țării. Excelența Voastră ați amintit mutrele îngrijorate care s-au ivit cînd s-a aflat cifra dotei – dar n-ați amintit și bucuria entuziastă care a domnit, cu toate acestea. O principesă săracă, firește. Dar frumusețea, o asemenea frumusețe nu este oare o forță care te face fericit, sau ba? De neuitat venirea ei! A fost iubită din clipa cînd și-a îndreptat primul surîs spre poporul ce-o privea. Excelența Voastră îmi va îngădui să-mi mărturisesc încă o

dată credința în idealismul poporului. Poporul vrea să vadă în principele său tot ce are el mai bun, mai înalt, visul său, nu punga sa. Pentru a o reprezenta pe aceasta, există alți oameni...

– Nu există alți oameni. La noi, nu.

– Un fapt regretabil în sine. Principalul e că Dorothea ne-a dăruit un moștenitor al tronului...

– În care da-ne-ar cerul să se dezvolte un oarecare simț al cifrelor.

– De acord.

Aici se termină discuția celor doi miniștri. Se întrerupse, fu întreruptă, și anume prin faptul că tînărul aghiotant von Lichterloh anunță nașterea fericit terminată. În sala mică de banchete se produse rumoare și toți domnii se găsiră reuniți acolo. Una din marele uși sculptate fu deschisă cu vioiciune și aghiotantul își făcu apariția în sală. Avea fața îmbujorată, ochi albaștri, soldățești, o mustață cînepie zbîrlită și, la guler, galoanele argintii ale regimentului de gardă. Emoționat și puțin dezlănțuit, ca un om eliberat de o plictiseală de moarte, plin de bucuria unei vești bune, trecu cu exuberanță, sub imperiul sentimentului unei clipe neobișnuite, peste protocol și regulament. Salută vesel, ridicînd, cu cotul depărtat de corp, mînerul sabiei aproape pînă în dreptul pieptului și strigă cu un fornăit arogant:

– Raportez respectuos: un prinț!

– *A la bonne heure!* sări generalul-adjutant contele Schmettern.

– Îmbucurător, foarte îmbucurător, asta zic și eu că e cît se poate de îmbucurător! vorbi prim-mareșalul von Bühl zu Bühl în maniera sa bolborosită; revenise numaidecît la starea de conștiență.

Președintele consiliului superior al bisericii, doctorul Wislizenus, un domn cu fața întinsă, bărbierită și cu ținută frumoasă, care ajunsese, la o vîrstă încă relativ tînără, la marea

demnitate, ca fiu al unui general și datorită distincției sale personale, și pe a cărui jachetă neagră, mătăsoasă se boltea steaua unui ordin, își împreună mîinile albe, sub piept, și spuse cu un glas ce suna plăcut:

– Dumnezeu s-o binecuvînteze pe Alteța Sa marele duce!

– Uiți, domnule căpitan, interveni domnul von Knobelsdorff zîmbind, că încalci, cu constatările dumitale, drepturile și îndatoririle mele. Pînă cînd nu voi fi făcut cea mai temeinică cercetare cu privire la situația de fapt, întrebarea dacă e prinț sau prințesă rămîne nedecisă...

Toți rîseră, și domnul von Lichterloh răspunse:

– La ordin, Excelență! Am, de altfel, și onoarea să rog pe Excelența Voastră, din cea mai înaltă însărcinare...

Acest schimb de cuvinte se referea la funcțiunea ministrului de ofițer al stării civile a casei marelui duce, în care calitate era chemat și obligat să constate, cu propriii ochi, sexul copilului princiar și să-l înregistreze administrativ. Domnul von Knobelsdorff rezolvă această formalitate în așa-numitul cabinet de frezat, unde era îmbăiat nou-născutul, dar întîrzie acolo mai mult decît se așteptase el însuși, consternat și reținut de o constatare penibilă, asupra căreia păstră pe moment tăcere față de toată lumea, în afară de doică.

Doctorița Gnadenbusch dezveli copilul în fața lui și ochii ei, strălucind misterios îndărătul lentilelor groase ale ochelarilor, se plimbară de cîteva ori de la ministrul de stat la mica făptură roșie-arămie care căuta să apuce ceva cu o mînă – numai cu o mînă –, de parcă ar fi vrut să întrebe: Este exact? Era exact, domnul von Knobelsdorff era satisfăcut, și moașa înveli copilul la loc. Dar nici după asta ea nu încetă să arunce priviri cînd în jos, spre prinț, cînd în sus, spre baron, pînă ce îndreptă privirea acestuia spre locul unde voia. Cutele de la colțul ochilor dispărură, baronul încruntă

din sprîncene, examină, compară, pipăi, cercetă cazul vreme de două-trei minute și întrebă în cele din urmă:

– Marele duce a văzut asta?

– Nu, Excelență.

– Cînd o vedea marele duce acest lucru, vorbi Knobelsdorff, să-i spui că o să crească ulterior pînă la dimensiunea normală. Iar domnilor de la mezanin le raportă: Un prinț voinic!

Dar, la vreo zece sau cincisprezece minute după el, făcu și marele duce penibila descoperire – lucrul era inevitabil; și ca urmare avu loc o scenă scurtă și penibilă pentru generalul medic Eschrich, iar pentru doctorul grimmburghez Sammet o întrevedere cu marele duce, care-l făcu să urce mult în stima acestuia și îi fu de folos în cariera sa ulterioară. Pe scurt, lucrurile s-au petrecut precum urmează:

Imediat după naștere, Johann Albrecht zăbovise din nou în bibliotecă și stătuse apoi cîtva timp la patul de lăuzie, mînă în mînă cu soția sa. După aceea se duse în „cabinetul de frezat", unde sugarul era culcat în pătuțul lui înalt, delicat poleit cu aur și învăluit pe jumătate de o perdea de mătase albastră, și se lăsă într-un fotoliu, tras repede lîngă fiul său. Dar, în timp ce ședea și privea copilul dormind, se întîmplă să observe ceea ce tare ar fi vrut ceilalți să-i tăinuiască. Trase plapuma mai jos, se întunecă și făcu apoi tot ceea ce făcuse și domnul von Knobelsdorff înaintea lui, se uită pe rînd la doctorița Gnadenbusch și la soră, care amuțiră, aruncă o privire spre ușa închisă a iatacului și se întoarse, cu pas agitat în bibliotecă.

Aici scutură numaidecît clopoțelul de argint, împodobit cu un vultur, care se afla pe birou, și-l făcu să răsune, apoi îi spuse foarte scurt și rece domnului von Lichterloh care intră zornăindu-și pintenii:

– Doresc să vină domnul Eschrich.

Cînd marele duce era furios pe o persoană din anturajul său, obișnuia să-l dezbrace pe respectivul, pentru un moment, de toate titlurile și demnitățile sale și să nu-i lase decît numele.

Tînărul aghiotant zornăi din nou din pinteni și se trase îndărăt. Johann Albrecht măsură de cîteva ori încăperea scîrțîind violent din cizme, apoi, cînd auzi că domnul von Lichterloh îl introduce în anticameră pe cel chemat, luă poziția de audiență, lîngă birou.

Cum stătea așa, cu capul întors, mîndru, în semiprofil, cu brațul stîng – ce depărta jacheta, căptușită cu mătase, de jiletca albă – înfipt bine în șold, semăna întru totul cu portretul său făcut de mîna profesorului Lindemann, portret care făcea pereche cu acela al Dorotheei, în palatul de reședință, în Sala celor Douăsprezece Luni, alături de marea oglindă de deasupra șemineului, ambele fiind difuzate în public prin numeroase reproduceri, fotografii și cărți poștale ilustrate. Deosebirea era numai că, în acel tablou, Johann Albrecht părea să aibă statură eroică, în timp ce în realitate era abia de înălțime mijlocie. Fruntea îi era înaltă, din pleșuvie, iar de sub sprîncenele încărunțite ochii săi albaștri, învăluiți într-o umbrire mată, priveau scrutător, cu o trufie obosită. Avea pomeții lați, așezați puțin prea sus, ceea ce era o caracteristică a poporului său. Favoriții și musca de sub buza de jos erau cărunte, mustața răsucită – aproape albă. De la nările umflate ale nasului său robust, dar încovoiat cu distincție porneau oblic două șanțuri neobișnuit de adînci ce se pierdeau în barbă. În scobitura vestei sale de pichet strălucea panglica galbenă ca lămîia a Ordinului pentru Constanță al casei princiare. La butonieră, marele duce purta un buchețel de garoafe.

Generalul medic Eschrich intră cu o plecăciune adîncă. Își scoase halatul alb. Pleoapa lui paralizată atîrna, mai grea

ca de obicei, peste lumina ochiului. Făcea o impresie sumbră și nenorocită.

Marele duce, cu stînga în șold, dădu capul pe spate, întinse dreapta și o mișcă de mai multe ori prin aer încolo și-ncoace, cu palma în sus, scurt și nerăbdător.

– Aștept o explicație, o justificare, domnule general medic, vorbi el cu un glas ce tremura de enervare. Vei avea bunătatea să-mi dai socoteală. Ce e cu brațul copilului?

Medicul de casă ridică puțin brațele cu un gest slab de neputință și nevinovăție. Spuse:

– Binevoiți, Alteță regală... O întîmplare nefericită. Condiții defavorabile în timpul gravidității Alteței Sale regale...

– Astea sînt vorbe! Marele duce era atît de enervat, încît nici nu dorea o justificare, pur și simplu o împiedica: Îți atrag atenția, domnul meu, că mi-am ieșit din fire. Întîmplare nefericită! Trebuia să împiedici întîmplările nefericite...

Generalul medic rămase în fața lui pe jumătate înclinat și vorbea în jos, spre pămînt, cu vocea umil scăzută.

– Vă rog, preasupus, să-mi îngăduiți să amintesc, cel puțin, că nu port singur răspunderea. Consilierul privat Grasanger a examinat-o pe Alteța Sa regală – o autoritate în materie de ginecologie... Dar, în cazul ăsta, răspunderea nu poate reveni nimănui...

– Nimănui... Mda! Îmi permit să te fac răspunzător pe dumneata... Răspunzi față de mine... Dumneata ai supravegheat sarcina, ai ajutat la naștere. M-am bazat pe cunoștințele care corespund rangului dumitale, domnule general medic, mi-am pus toată încrederea în experiența dumitale. Am fost înșelat amarnic, decepționat amarnic. Rezultatul conștiinciozității dumitale constă în faptul că a fost adus pe lume un copil... schilod....

– Binevoiți, Alteță regală, să luați în considerație, cu toată bunăvoința...

– Am luat în considerație. Am cîntărit și am găsit că e prea ușor... Mulțumesc!

Generalul medic Eschrich se retrase de-a-ndărătelea, înclinîndu-se. În anticameră ridică din umeri, foarte roșu la față. Marele duce își reluă mersul de colo pînă colo, prin bibliotecă, scîrțîind din cizme în mînia sa princiară, nedrept, needificat și stupid în însingurarea sa. Fie că voia să-l jignească în continuare pe medicul curant, fie că regreta că se lipsise astfel de orice lămurire, după zece minute interveni evenimentul neașteptat, și anume: marele duce îl chemă la el, prin domnul von Lichterloh, pe tînărul doctor Sammet.

– Cu mare plăcere... cu mare plăcere..., spuse doctorul cînd primi vestea și chiar păli puțin, dar apoi se comportă excelent.

E drept că nu cunoștea eticheta curții și că se înclină prea devreme, încă din pragul ușii, astfel că aghiotantul n-o putu închide în urma lui și-i șopti că-l roagă să mai înainteze puțin; apoi se prezentă însă degajat și agreabil și răspunse satisfăcător, deși, în vorbire, vădi deprinderea de a începe cam greu frazele, cu sunete premergătoare șovăielnice, și de a intercala mereu, ca pentru o modestă confirmare, cîte un „mda". Își purta părul blond-închis tuns perie, iar mustața îi atîrna neglijent. Bărbia și obrajii îi erau rase cu perdaf și ușor iritate din cauza asta. Ținea capul puțin înclinat într-o parte, iar privirea ochilor săi cenușii reflecta inteligență și blîndețe activă. Nasul care i se lăsa prea mult peste mustață indica originea sa. Pusese un papion negru la frac, iar ghetele lustruite aveau o croială rustică. Cu o mînă la lanțul de argint al ceasului, ținea cotul strîns lipit de torace. În înfățișarea lui își găseau expresie onestitatea și caracterul practic, care trezeau încredere.

Marele duce i se adresă neobișnuit de condescendent, puțin cam în felul unui profesor care a certat un elev rău și se adresează altuia cu o blîndețe subtilă.

– Domnule doctor, am pus să te cheme... Doresc de la dumneata informații în privința acelui cusur al trupului prințului nou-născut... Presupun că nu ți-a scăpat neobservat... Mă aflu în fața unei enigme... Într-un cuvînt, te rog să-mi spui părerea dumitale, și, schimbîndu-și poziția, marele duce termină cu o mișcare frumoasă a mîinii, prin care-i dădea cuvîntul doctorului.

Doctorul Sammet îl privi tăcut și atent, parcă așteptînd ca marele duce să isprăvească de vorbit. Apoi spuse:

– Mda. Este vorba, așadar, de un caz care nu intervine prea frecvent, dar care ne este totuși bine cunoscut și familiar. Mda. În esență, este un caz de atrofie...

– Cum ați spus?... Atrofie?...

– Iertați-mă, Alteță regală. Vreau să spun sfrijire. Mda.

– Foarte adevărat. Sfrijire. Se potrivește. Mîna stîngă e sfrijită. Dar e nemaipomenit! Nu înțeleg una ca asta! Niciodată n-a mai existat un asemenea lucru în familia mea. Se vorbește în ultima vreme despre ereditate...

Din nou doctorul îl contemplă tăcut și atent pe acest suveran impunător, dar trăind, parcă, pe altă lume, la care ajunsese de curînd vestea că în ultima vreme se vorbește de ereditate... Răspunse simplu:

– Iertare, Alteță regală, dar nici nu poate fi vorba despre ereditate în cazul de față.

– Aha! Într-adevăr, nu! vorbi marele duce puțin ironic. Resimt asta ca pe o satisfacție. Dar vrei să fii atît de bun și să-mi spui despre ce este vorba de fapt?

– Cu multă plăcere, Alteță regală. Malformația are o cauză pur mecanică, mda. S-a produs o strangulare mecanică în timpul dezvoltării fătului. Asemenea malformații le numim formații strangulatorii, mda.

Marele duce asculta cu o scîrbă plină de teamă; se temea evident de efectul oricărui cuvînt nou asupra sensibilității sale. Ținea sprîncenele încruntate și gura deschisă; cele două

scobituri, ce se pierdeau în barbă, păreau din cauza asta și mai adînci. Spuse:

– Formații strangulatorii... Dar cum, pentru Dumnezeu... Nu mă pot îndoi că s-a avut toată grija....

– Formațiile strangulatorii, răspunse doctorul Sammet, pot lua naștere în diverse feluri. Dar se poate afirma cu relativă certitudine că, în cazul nostru.... în acest caz, amnionul poartă vina.

– Cum ați spus... amnionul?

– Este una dintre peliculele ovulului. Mda. În anumite împrejurări, desprinderea de embrion a acestei pelicule poate întîrzia și se poate produce atît de anevoios, încît să se formeze, prin întindere, fire și cordoane între ele două, fire amniotice, cum le spunem, mda. Aceste fire pot deveni periculoase, căci se pot încolăci în jurul unor membre ale copilului, le pot sugruma, de pildă pot să ligatureze complet căile vitale ale unei mîini și s-o amputeze, mda.

– Dumnezeule... s-o amputeze! Deci trebuie să mai și fim recunoscători că nu s-a ajuns pînă la amputarea mîinii?

– S-ar fi putut întîmpla. Mda. Dar este sigur că a fost strangulare și, în consecință, atrofie.

– Și asta nu se poate observa, nici prevedea, nici împiedica?

– Nu, Alteță regală. Categoric, nu. Este absolut sigur că nu-i revine nimănui nici o vină. Asemenea strangulații își înfăptuiesc opera într-ascuns. Sîntem neputincioși în fața lor. Mda.

– Și... malformația e incurabilă? Mîna va rămîne sfrijită?

Doctorul Sammet șovăi, îl privi cu bunătate pe marele duce.

– O compensare perfectă nu se va produce, asta nu, vorbi el precaut. Dar și mîna sfrijită se va dezvolta totuși, comparativ, puțin, da, da, asta oricum...

– Va putea fi folosită? Folosibilă? De pildă pentru ținut frîul calului sau pentru gesturi cu mîna, cum se obișnuiește?

– Folosibilă... puțin... Poate nu chiar atît de mult. Dar, la urma urmei, mai este mîna dreaptă, care e perfect sănătoasă.

– Cusurul va fi foarte vizibil? întrebă marele duce și cercetă îngrijorat fața doctorului Sammet... Foare bătător la ochi? Crezi că o să prejudicieze foarte tare aspectul general?

– Mulți oameni, răspunse doctorul Sammet evaziv, trăiesc și acționează sub povara unor prejudicieri grave. Mda.

Marele duce îi întoarse spatele și începu să se plimbe prin încăpere. Doctorul Sammet îi făcu, respectuos, loc, retrăgîndu-se, în acest scop, pînă la ușă. În cele din urmă, marele duce se postă din nou lîngă birou și spuse:

– Acum sînt informat, domnule doctor; îți mulțumesc pentru expunerea dumitale. Îți stăpînești bine meseria, nu încape îndoială. De ce trăiești la Grimmburg? De ce nu profesezi în rezidență?

– Sînt încă tînăr, Alteță regală, și, înainte de a mă dedica profesării unei specialități în capitală, aș vrea să activez, vreme de cîțiva ani, cît mai multilateral, să practic în tot felul și să mă informez. Pentru asta, un orășel de provincie ca Grimmburg oferă cea mai bună posibilitate. Mda.

– Foarte serios, foarte respectabil. Cărei specialități te gîndești să te dedici?

– Bolilor de copii, Alteță regală. Intenționez să mă fac medic de copii. Mda.

– Ești evreu? întrebă marele duce, dînd capul pe spate și mijindu-și ochii...

– Da, Alteță regală.

– Aha. Vrei să-mi mai răspunzi la o întrebare? Ai resimțit originea dumitale vreodată ca pe o piedică în carieră, un handicap în concurența profesională? Întreb ca suveran al țării, care ține, în mod special, la valabilitatea necondiționată și privată, nu numai administrativă, a principiului egalității.

– Oricine din marele ducat are dreptul să muncească, răspunse doctorul Sammet. Apoi mai spuse multe; începea frazele anevoie, scoțînd cîteva sunete premergătoare șovăielnice, în timp ce-și sălta cotul ca pe o aripă scurtă, într-un mod stîngaci, dar pătimaș; apoi adăugă cu o voce înăbușită, dar lăuntric plină de ardoare și reținută: Nici un principiu egalitarist – dacă îmi pot îngădui remarca asta – nu va putea împiedica vreodată menținerea, în mijlocul vieții obștești, a unor excepții și forme speciale puse în evidență de norma burgheză într-un sens fie sublim, fie deocheat. Individul ar face mai bine să nu întrebe care e specificul situației sale deosebite, ci să vadă, în această punere în evidență, esențialul și să deducă din ea, în orice caz, o îndatorire excepțională. Ești mai curînd în avantaj decît în dezavantaj, față de majoritatea oamenilor comozi, dacă ai un mobil în plus față de ei, pentru realizări neobișnuite. Mda, mda, repetă doctorul Sammet.

Era răspunsul pe care-l întărise cu doi „mda".

– Bine... nu e rău, e foarte recomandabil, cel puțin, spuse marele duce, cîntărind vorbele. În frazele doctorului Sammet i se părea că găsește ceva familiar, dar și ceva ca o încălcare a regulii. Îl concedie pe tînăr cu cuvintele: Dragă doctore, timpul meu e măsurat. Îți mulțumesc. Această discuție – abstracție făcînd de cauza ei penibilă – m-a satisfăcut întru totul. Îmi face plăcere să-ți confer Crucea Albrecht clasa a III-a cu coroană. Îmi voi aminti de dumneata. Mulțumesc.

Aceasta a fost convorbirea medicului grimmburghez cu marele duce. La puțin timp după aceea, Albrecht părăsi castelul și se întoarse în reședință cu un tren special, mai cu seamă pentru a se arăta populației festiv emoționate, dar și pentru a acorda mai multe audiențe în palatul din oraș. Era stabilit că seara avea să revină la castelul de baștină și că se va instala acolo pentru săptămînile următoare.

Domnii care veniseră la Grimmburg pentru naștere și care nu făceau parte din curtea marelui duce fură luați și ei în trenul special al nerentabilei căi ferate locale și călătoriră în compania nemijlocită a monarhului. Dar drumul de la castel pînă la gară fu parcurs de marele duce doar împreună cu ministrul de stat von Knobelsdorff, într-un landou deschis, o trăsură a curții, dată cu lac maro și avînd o coroană de aur mică pe portieră. Penele albe de la pălăria vînătorului de gardă din față fluturau în adierea vîntului de vară. Johann Albrecht fu grav și mut în timpul acestui drum, se arătă abătut și posac; iar domnul von Knobelsdorff, deși știa că marele duce suporta greu, chiar și în relațiile intime, să i se adreseze cuvîntul neîntrebat și fără a fi invitat, îndrăzni totuși, în cele din urmă, să rupă tăcerea.

– Alteța Voastră regală, vorbi el rugător, pare să fi pus tare mult la inimă mica anomalie, care a fost constatată la prinț... Totuși, aș crede că în ziua acesta motivele de bucurie și de mîndră recunoștință precumpănesc atît de mult...

– Ah, dragă Knobelsdorff, răspunse Johann Albrecht iritat și aproape plîngăreț, o să-mi treci cu vederea indispoziția și n-o să-mi ceri acum să și fredonez. Nu văd nici un motiv pentru asta. Marea ducesă se simte bine, da, desigur. Iar copilul e băiat – și asta e bine. Dar se naște cu o atrofie, cu o formație strangulatorie, pricinuită de niște fire amniotice. Nimeni nu-i de vină pentru asta, este o neșansă. Dar asemenea neșanse, de care nu e nimeni vinovat, sînt de fapt niște neșanse îngrozitoare, iar înfățișarea prințului trebuie să trezească în poporul său alte simțăminte decît compătimire. Marele duce moștenitor este firav, trebuie s-o ducem tot într-o teamă pentru el. A fost o minune că a trecut cu bine peste pleurezia de acum doi ani și va fi, deopotrivă, o minune dacă va ajunge la bătrînețe. Acum îmi dăruiește cerul un al doilea fiu – pare voinic, dar vine pe lume cu o singură mînă. Cealaltă este sfrijită, inutilizabilă, o malformație, va

trebui s-o ascundă. Ce împovărare! Ce obstacol! Va trebui să braveze necontenit în fața lumii. Cu vremea, o să trebuiască să facem cunoscut acest lucru, pentru ca la prima sa apariție publică să nu producă o impresie prea penibilă. Nu, nu pot să mă consolez. Un prinț, cu o mînă...

– Cu o mînă, reluă domnul von Knobelsdorff. Oare Alteța Voastră repetă cu intenție această formulare?

– Cu intenție?

– Așadar, nu?... Căci prințul are două mîini, numai că una este atrofiată și că, dacă vrem, putem spune deci că e prințul cu o mînă...

– Ei, și?

– Și că aproape ar trebui să dorim ca purtătorul acestei malformații să nu fie al doilea fiu al Alteței Voastre, ci cel născut cu drept la coroană.

– Ce tot spui?

– Mda, Alteța Voastră regală va rîde de mine, dar eu mă gîndesc la țigancă.

– Țigancă? Am răbdare, dragă baroane!

– La țiganca – iertați-mă! – care a prezis acum o sută de ani ivirea unui prinț din stirpea Alteței Voastre regale, a unui prinț cu o mînă – aceasta este formularea păstrată de tradiție – și care a legat de ivirea acestui prinț o anumită făgăduință straniu formulată.

Marele duce se răsuci pe banchetă și privi mult în ochii domnului von Knobelsdorff, la colțurile cărora mijiră ridurile în formă de raze.

– Foarte amuzant! spuse el apoi și se uită din nou înainte.

– Prezicerile, continuă domnul von Knobelsdorff, obișnuiesc să se împlinească de asemenea manieră, încît intervin împrejurări care, cu oarecare bunăvoință, pot fi interpretate în sensul lor. Și acest lucru e facilitat tocmai prin formularea largă a oricăror preziceri adevărate. Cu o mînă – e un bun stil de oracol. Realitatea aduce un caz moderat, de atrofie. Dar,

prin faptul că face asta, realizează foarte mult, căci cine mă impiedică pe mine, cine împiedică poporul să luăm indicația aluzivă drept tot și să declarăm împlinită partea condițională a prezicerii? Poporul o va face, cel mai tîrziu atunci cînd și restul, făgăduința propriu-zisă, ar urma să se adeverească oarecum; atunci va potrivi și interpreta lucrurile, așa cum a făcut-o totdeauna, pentru a vedea împlinindu-se ceea ce e scris. Nu văd limpede – prințul este al doilea născut, nu va domni, intenția destinului e tulbure. Dar prințul cu o mînă a venit – și cerul facă să ne dea cît o putea mai mult.

Marele duce tăcu, înfiorat lăuntric de reverii dinastice.

– Ei, Knobelsdorff, nu vreau să mă supăr pe dumneata. Vrei să mă consolezi și nu-ți joci rău rolul. Dar sîntem solicitați...

Aerul vibra de urale îndepărtate, pe multe voci. Publicul grimmburghez se îmbulzea, nerăbdător, la gară, îndărătul cordonului. Persoanele oficiale stăteau, izolate, în față, în așteptatea echipajelor. Se remarca primarul, care-și sălta jobenul, zvîntîndu-și cu o batistă înflorată fruntea și ducînd la ochi o fițuică, al cărei conținut îl memora. Johann Albrecht arboră expresia cu care avea să asculte modestul discurs și să răspundă scurt și condescendent: „Scumpe domnule primar...“ Orășelul era pavoazat; clopotele sunau.

Au sunat și toate clopotele din capitală. Iar seara a avut loc o iluminație festivă, fără vreo invitație specială din partea consiliului municipal, ci din proprie inițiativă – iluminație mare în toate sectoarele orașului.

Ţara

Ţara măsura opt mii de kilometri pătraţi şi număra un milion de locuitori.

O ţară frumoasă, liniştită, neagitată. Vîrfurile copacilor din pădurile sale foşneau visătoare; ogoarele se întindeau şi se măreau, cultivate cu devotament; meşteşugurile erau nedezvoltate, pînă la punctul de a fi mizere.

Avea cărămidării, dispunea de cîteva mine de sare şi de argint – asta era aproape tot. Se mai putea vorbi şi de o industrie a turismului, dar ar fi însemnat îndrăzneală să afirmi că e în plin avînt. Izvoarele minerale alcaline, care ţîşneau din pămînt în imediata apropiere a capitalei şi alcătuiau centrul unui agreabil parc de cură, transformau rezidenţa într-o staţiune balneară. Dar în timp ce, pe la sfîrşitul Evului Mediu, staţiunea primea vizitatori din toată lumea, mai tîrziu îşi pierduse faima, fusese eclipsată de numele altora şi ajunsese să fie dată uitării. Cel mai concentrat dintre izvoarele sale, numit Izvorul Ditlinde, neobişnuit de bogat în săruri de litiu, fusese dat în exploatare sub domnia lui Johann Albrecht. Şi, întrucît lipsea o organizare intensivă şi o reclamă suficient de zgomotoasă, încă nu izbutiseră să impună apa lui în lumea întreagă. Se expediau o sută de mii de sticle pe an din ea – adesea mai puţine decît mai multe.

Și nu veneau prea mulți străini aici, pentru a o bea la fața locului...

În fiecare an era vorba, în parlamentul landului, despre rezultatele financiare puțin îmbucurătoare ale întreprinderilor de comunicații; prin aceasta urma să fie experimentat și definit un rezultat întru totul și pertect defavorabil, anume că trenurile locale nu rentau, iar căile ferate nu dădeau nici un beneficiu; stări de fapt îngrijorătoare, dar de neînlăturat și înrădăcinate, pe care ministrul comunicațiilor le explica în expuneri clare, dar care se repetau mereu, din cauza apaticelor condiții comerciale și industriale ale țării și prin insuficiența rezervelor interne de cărbuni. Cei care voiau să critice cu orice preț adăugau ceva despre o organizare deficitară a întreprinderilor de stat pentru comunicații. Dar spiritul combativ și contestatar nu era puternic în parlamentul landului, o loialitate greoaie și naivă marca atmosfera dominantă printre reprezentanții poporului.

Așadar, renta căilor ferate nu se afla cîtuși de puțin pe primul loc printre veniturile de stat din sectorul economiei particulare; în această țară forestieră și agrară, pe primul loc se afla, din cele mai vechi timpuri, venitul pădurilor. Faptul că și el scăzuse, că regresase în mod înspăimîntător era mai greu de justificat, cu toate că existau destule motive pentru aceasta.

Poporul își iubea pădurea. Locuitorii erau blonzi și îndesați, cu ochii albaștri meditativi și cu pometii lați, așezați puțin prea sus, un gen de oameni înțelepți și cumsecade, sănătoși și înapoiați. Erau legați de pădurea țării cu toate forțele sufletului; pădurea trăia în cîntecele lor, era, pentru artiștii care se năsteau din sînul poporului, sursă și patrie a inspirației și nu numai sub raportul darurilor spirituale și sufletești pe care le oferea. Săracii își adunau lemnele de foc din pădure, ea le dăruia, ei le căpătau gratis. Mergeau aplecați,

adunau fragi, zmeură și ciuperci printre trunchiurile ei și cîștigau cîte ceva de pe urma lor. Dar nu era totul. Poporul își dădea seama că pădurea avea o influență categoric favorabilă asupra felului climei și a condițiilor sanitare ale țării; știa bine că, fără superba pădure din jurul rezidenței, Parcul Izvoarelor de-acolo, de-afară, n-avea să se umple de străini care plăteau bani grei; pe scurt, acest popor, nu prea întreprinzător și nici înaintat, ar fi trebuit să înțeleagă că pădurea reprezenta cel mai important avantaj, proprietatea comună cea mai rentabilă a țării, sub toate aspectele.

Cu toate acestea păcătuiseră împotriva pădurii, comiseseră crime împotriva ei, de ani și de generații întregi. Administrația silvică de stat a marelui ducat nu putea fi scutită de cele mai grele reproșuri. Această autoritate era lipsită de clarviziune politică, ignora faptul că pădurea trebuia să fie păstrată și menținută ca un bun obștesc inalienabil, dacă voiau ca ea să fie de folos nu numai generației actuale, ci și celor viitoare, și că avea să se răzbune dacă era exploatată fără măsură și miop, în folosul prezentului, fără a se gîndi la viitor.

Acest lucru se întîmplase și încă se mai întîmpla. În primul rînd, fertilitatea unor mari suprafețe de pădure fusese epuizată, în măsura în care fuseseră jefuite constant și de o manieră exagerată și neplanificată de stratul de îngrășămînt vegetal. Se mersese în această privință, în repetate rînduri, atît de departe, încît se ridicase și se livrase agriculturii, în parte ca așternut, în parte ca humus, nu numai stratul recent de frunze de conifere și foioase, ci și cea mai mare parte a depozitelor de ani de zile. Multe păduri fuseseră astfel despuiate de orice pămînt fertil; erau unele care degeneraseră în parchete de arbori piperniciți din cauză că li se greblase așternutul de frunze; și lucrul acesta se putea observa atît la pădurile comunale, cît și la cele ale statului.

Dacă această exploatare ar fi fost întreprinsă pentru a ameliora o situație gravă, de moment, a agriculturii, ar fi putut fi scuzată, de bine, de rău. Dar cu toate că n-au lipsit vocile ridicate împotrivă, care socoteau ca nerecomandabilă, ba chiar periculoasă o agricultură întemeiată pe utilizarea așternutului de frunze uscate, s-a continuat comerțul de îngrășământ silvic, chiar și fără motive speciale, doar din considerente fiscale, cum se spunea, așadar, din considerente care, privite la lumina zilei, nu aveau decît un mobil, un scop, acela de a face bani. Căci ceea ce le lipsea erau banii. Dar, pentru procurarea lor, au atacat fără încetare capitalul, pînă ce a sosit ziua cînd au băgat de seamă, cu spaimă, că intervenise o nebănuită devalorizare a acestui capital.

Era un popor de țărani și, dintr-un zel anapoda, artificial și nepotrivit, au crezut că trebuie să fie în ritmul vremii și să manifeste un spirit comercial fără scrupule. O altă caracteristică era producția laptelui... E cazul să spunem aici un cuvînt despre ea. S-au formulat plîngeri, de pildă în rapoartele anuale ale medicilor oficiali, că se poate observa un regres în modul de alimentare și deci în dezvoltarea populației rurale. Cum asta? Proprietarii de vite erau obsedați să prefacă în bani tot laptele disponibil. Perfecționarea industrială a valorificării laptelui, dezvoltarea și rentabilizarea producției lactatelor îi ispitea să pună pe ultimul plan propria gospodărie. Substanțiala alimentare cu lapte a devenit rară la sate, și în locul ei a apărut consumarea laptelui degresat, sărac în substanțe hrănitoare, a surogatelor de calitate inferioară, a grăsimilor vegetale și, din păcate, a băuturilor spirtoase. Criticaștrii vorbeau de subalimentare, ba chiar de o sleire fizică și morală a populației rurale, au adus faptele înaintea Camerei, iar guvernul a promis să acorde, cu toată seriozitatea, atenție problemei.

Dar era mult prea limpede că guvernul era însuflețit, în fond, de același spirit ca proprietarii de vite induși în eroare. În pădurile statului, exploatările excesive nu mai conteneau, ele nu mai puteau fi recuperate și însemnau o diminuare progresivă a avutului public. Or fi fost uneori necesare, cînd dăunătorii bîntuiau pădurea, dar destul de des erau făcute numai și numai din motive fiscale; și în loc să folosească încasările rezultate din tăieri pentru achiziționarea de noi terenuri forestiere, în loc măcar să împădurească suprafețele defrișate cît mai repede cu putință, cu un cuvînt, în loc să compenseze pagubele rezultate pentru pădure sub raportul valorii capitalului, sumele devenite lichide fuseseră consumate pentru acoperirea cheltuielilor curente și pentru răscumpărarea titlurilor de creanță. Era evident că o micșorare a datoriei statului era cît se poate de dorit; dar criticaștrii socoteau că vremurile nu erau de așa natură încît să permită folosirea unor venituri extraordinare pentru finanțarea amortizărilor.

Cine nu avea interes să înfrumusețeze lucrurile trebuia să califice finanțele statului ca zdruncinate. Țara avea șase sute de milioane datorii – le tîra după ea cu răbdare, cu spirit de sacrificiu, dar și cu un oftat lăuntric. Căci povara, prea grea în sine, creștea întreit printr-un nivel al dobînzilor și prin condiții de restituire cum se impun unei țări cu creditul zdruncinat, ale cărei obligațiuni de stat au un curs scăzut, scăzut de tot, și care aproape că este inclusă printre țările interesante în lumea creditorilor.

Seria proastelor perioade financiare era imprevizibilă. Era deficitelor părea să n-aibă nici început, nici sfîrșit. Și o economie nefastă, care nu se ameliora cu nimic prin frecventa schimbare de personal, vedea în împrumuturi singurul remediu împotriva bolii latente. Chiar și ministrul de finanțe von Schröder, ale cărui nobile intenții și al cărui caracter

pur nu trebuie puse sub semnul îndoielii, obținuse de la marele duce titlul personal de noblețe pentru faptul că știuse să plaseze, în cele mai dificile condiții, un împrumut nou cu dobîndă mare. Urmărea din tot sufletul o creștere a creditului statului; dar, pentru că nu știuse să găsească altă soluție, decît să facă datorii noi, în timp ce le amortiza pe cele vechi, procedeul său se dovedi o iluzie bine intenționată, dar costisitoare. Căci, la cumpărarea și vinderea concomitentă a obligațiunilor de stat, se plătea un preț mai mare decît se obținea și, cu acest prilej, se pierdeau milioane.

Se părea că poporul acesta nu era în stare să dea, din mijlocul său, un finanțist cît de cît suficient de talentat. Practicile rebarbative și micile procedee de mușamalizare erau la ordinea zilei. În alcătuirea bugetului, nevoile ordinare ale statului nu mai puteau fi deosebite clar de cele extraordinare, iar alcătuitorii bugetului se păcăleau singuri și păcăleau și lumea cu privire la adevărata stare de lucruri, folosind, pentru acoperirea unui deficit din bugetul ordinar, împrumuturi destinate aparent unor scopuri extraordinare...

Într-adevăr, o vreme titularul portofoliului finanțelor a fost un mareșal al curții.

Doctorul Krippenreuther, care a venit la cîrmă către sfîrșitul domniei lui Johann Albrecht al III-lea, era ministrul care, convins, ca și domnul von Schöder, de necesitatea unei grabnice amortizări a datoriilor, a impus în parlament o ultimă și extremă intensificare a presiunii impozitelor. Dar țara, de la natură inaptă pentru impozite, se afla la limita capacității de prestare, și Krippenreuther nu se alese decît cu ura poporului. Ceea ce întreprindea el nu era altceva decît o trecere a averii dintr-o mînă într-alta care, pe deasupra, se mai și efectua cu pierderi; căci, odată cu sporirea impozitelor, se punea pe umerii economiei țării o povară care

apăsa mai greu decît aceea de care era ușurată prin amortizarea datoriilor...

De unde să vină, așadar, ajutor și însănătoșire? Se părea că era nevoie de o minune și – pînă cînd se va întîmpla aceasta – de economiile cele mai nemiloase. Poporul era blajin și fidel, își iubea suveranii. Dar presiunea economică era prea dureroasă, prea general resimțită. Sectoarele forestiere defrișate și degenerate le vorbeau celor mai puțin inițiați un limbaj jalnic. Și astfel, s-a ajuns să se insiste, în repetate rînduri, în parlamentul landului, pentru reduceri în lista civilă, pentru micșorarea apanajelor și a dotării coroanei.

Lista civilă însuma o jumătate de milion, veniturile din domeniile rămase în proprietatea coroanei se ridicau la șapte sute cincizeci de mii de mărci. Asta era tot. Iar curtea era plină de datorii – în ce măsură, o știa poate doar contele Trümmerhauf, directorul finanțelor marelui duce, un domn stăpîn pe formele exterioare de viață, dar total nedotat pentru chestiuni de afaceri. Johann Albrecht nu știa, sau cel puțin se făcea că nu știe nimic, și urma, în privința asta, întru totul exemplul predecesorilor săi care rareori acordaseră datoriilor o atenție mai mult decît fugară.

Simțămintelor de venerație ale poporului le corespundea un extraordinar sentiment de grandoare al suveranilor săi, care luase uneori forme visătoare, ba chiar de exaltare, și se manifestase totdeauna, cel mai vizibil și mai îngrijorător, sub forma unei vădite înclinări către risipă și către cea mai necontrolată desfășurare de fast, ca semn concret al grandorii. Doar unul din familia Grimmburg purtase numele expres de „cel somptuos“ – de meritat l-ar fi meritat însă aproape toți. Și astfel, înglodarea în datorii a casei domnitoare era o îndatorire istorică și tradițională, care amintea de vremurile cînd toate împrumuturile erau încă probleme particulare ale suveranilor și cînd Johann cel Violent

amanetase libertatea unor supuși de vază, pentru a obține un împrumut.

Toate acestea erau de domeniul trecutului; iar Johann Albrecht, după impulsurile sale un adevărat membru al stirpei Grimmburg, nu mai era absolut de loc în situația de a da frîu liber acestor impulsuri. Strămoșii săi lichidaseră temeinic averea familiei, aceasta era acum aproape egală cu zero sau nu valora mult mai mult; se risipise pe construirea castelelor de plăcere cu nume franțuzești și cu colonade de marmură, pe parcuri cu jocuri de ape alcătuite măiestrit, pentru opere pompoase și pentru tot felul de exhibiții scăldate în aur. Trebuia să se țină o socoteală strînsă, iar întreținerea curții fusese pusă treptat pe picior mai mic, împotriva voinței marelui duce, ba chiar fără știrea lui.

Cu privire la modul de viață al principesei Katharina, sora marelui duce, se vorbea în capitală pe un ton emoționant. Fusese măritată cu o rudă de sînge a familiei domnitoare dintr-un stat vecin, rămăsese văduvă, se întorsese în capitala fratelui ei și locuia, împreună cu copiii ei roșcovani, în fostul palat ereditar al marilor duci de pe strada Albert, în fața căruia stătea toată ziua, într-o atitudine ostentativă, un portar uriaș cu un baston cu măciulie în vîrf și cu bandulieră; în interiorul palatului totul se desfășura extraordinar de moderat.

Prințul Lambert, fratele marelui duce, conta mai puțin. Era în disensiune cu frații și surorile sale, care dezaprobau căsătoria lui morganatică, și nu prea călca pe la curte. Trăia în vila sa de lîngă parcul palatului, împreună cu soția, care odinioară executase pași de dans pe scena teatrului curții și care purta un titlu de baroană von Rohrdorf, după numele unei moșii a prințului; acestui sportiv uscățiv și obișnuit al teatrelor i se citeau și lui datoriile pe față. Renunțase la felul august de viață, apărea pretutindeni ca simplu particular și,

dacă gospodăria sa era cunoscută pentru mizeria ei dezordonată, lucrul ăsta nu trezea prea multă compătimire.

Dar chiar și în Palatul Vechi avuseseră loc schimbări, restrîngeri, comentate în oraș și în țară, de cele mai multe ori, cu emoție și durere, căci poporul dorea în fond să se vadă reprezentat cu mîndrie și splendoare. Pentru a se face economii, diferite funcții superioare de la curte fuseseră concentrate într-una singură și, de mai mulți ani, domnul von Bühl zu Bühl era prim-mareșalul curții, prim-maestru de ceremonii și mareșal al casei, toate în una și aceeași persoană. Se procedase la concedieri printre funcționarii mărunți și printre purtătorii de livrea, printre furieri, printre maiștrii de arme și de călărie, printre bucătarii curții și maiștrii cofetari, printre lacheii de casă și de curte. Efectivul grajdurilor a fost redus la minimum. Ce conta asta? Disprețul pentru bani al marelui duce se revolta, prin izbucniri neașteptate, împotriva constrîngerii; și, în timp ce bufetul de la festivitățile curții atingea ultima limită a simplității permise, în timp ce la supeul de după concertele de joi, din sala de marmură, nu se servea, pe husele de pluș roșu ale meselor cu picioare aurite, nimic altceva decît, invariabil, *roastbeef,* cu sos remoulade și înghețată, în timp ce la masa întesată cu lumînări a marelui duce se mînca zilnic ca într-o familie de funcționari de mijloc, suveranul risipea cu încăpățînare venitul pe un an întreg pentru restaurarea Grimmburgului.

Dar, între timp, celelalte castele ale sale se dărăpănau. Domnul von Bühl nu dispunea, pur și simplu, de mijloacele necesare pentru a împiedica incuria. Și, cu toate astea, era păcat de unele dintre ele. Cele aflate în locuri mai îndepărtate de rezidență sau în țară, acele refugii grațios-fastuoase, cuibărite în mijlocul frumuseților naturii și ale căror nume cochete aminteau de odihnă, singurătate, plăcere, de trecerea timpului și lipsa de griji sau purtau un

nume de floare ori de nestemată, constituiau locuri de excursie pentru locuitorii rezidenței și pentru străini și aduceau anumite venituri din taxele de intrare, care erau folosite uneori – nu totdeauna – pentru întreținerea lor. Însă la cele care se aflau în imediata apropiere a orașului, nu prea era cazul. Așa era de pildă micul palat *empire* Ermitaj, de la marginea mahalalei de nord a orașului, care privea spre un mic lac încremenit în nămol; era atît de tăcut și de grațios-sobru, dar nelocuit de multă vreme și neglijat, în mijlocul parcului său sălbăticit, care dădea în grădina orașului. Aici era și castelul Locul Delfinului, la numai un sfert de oră de drum, în partea nordică a parcului orașului; castelul aparținuse cîndva în întregime coroanei și își oglindea delăsarea într-un hazuv imens, pătrat; amîndouă erau într-o stare deplorabilă. Faptul că, în special, Locul Delfinului – această nobilă construcție, în stil baroc timpuriu, cu aleasa construcție de coloane a portalului, cu ferestrele înalte împărțite în ochiuri mici, înrămate în alb, cu volutele sale de frunziș cioplite în piatră, cu splendidul urcuș în scară, cu busturi romane în nișe, cu întreaga splendoare păstrată – urma să fie lăsat pradă ruinii pentru totdeauna, după cît se părea, constituia o durere pentru toți amatorii de frumuseți arhitectonice; și cînd, într-o bună zi, ajunse din nou la cinste și tinerețe, datorită unor împrejurări neprevăzute, ba chiar aventuroase, faptul acesta trezi, oricum, satisfacția generală în cercurile respective... De altfel, de la Locul Delfinului, se putea ajunge în cincisprezece sau douăzeci de minute la Parcul Izvoarelor, care era așezat puțin mai la nord-vest de oraș și care era legat printr-o linie directă de tramvai cu centrul acestuia.

În folosința familiei marelui duce se aflau doar castelul Hollerbrunn – reședința de vară, o suită de clădiri albe cu acoperișuri chinezești –, așezat dincolo de lanțul de coline ce

înconjura orașul, în loc răcoros și plăcut, lîngă rîu, și vestit prin tufele de liliac ale parcului său; mai departe, castelul Premiul Vînătorului, casa de vînătoare complet îmbrăcată în iederă din mijlocul pădurii dinspre apus; și, în sfîrșit, palatul din oraș, numit „cel vechi“, cu toate că nu exista cîtuși de puțin unul nou.

Se numea astfel, fără termen de comparație, numai pentru vechimea sa, iar criticaștrii găseau că renovarea lui ar fi mai urgentă decît aceea a Grimmburgului. Decolorarea și dărăpănarea domneau pînă și în încăperile interioare care slujeau pentru reprezentare și ca locuință a înaltei familii, fără a mai vorbi de multele camere nelocuite și nefolosite, care erau situate în cele mai îndepărtate colțuri ale multiplei construcții și în care nu se vedea nimic altceva decît orbeală și murdărie de muște. De cîtăva vreme se interzisese accesul publicului – o măsură ce fusese luată, pare-se, ținînd seama de starea revoltătoare a palatului. Dar oamenii, care puteau să intre și să vadă, furnizorii și oamenii de serviciu afirmau că din multe mobile mîndre și rigide se vedea zegrasul.

Palatul alcătuia, împreună cu capela curții, un complex cenușiu, neregulat și nesistematic, cu turnuri, galerii și bolți; era pe jumătate fortăreață, pe jumătate clădire fastuoasă; diferitele epoci contribuiseră să-i dea înfățișarea de azi, și mari porțiuni erau dărăpănate, roase de vreme, deteriorate, gata să se fărîmițeze. Spre partea de vest a orașului, care era așezată mai jos, palatul avea un versant abrupt și era accesibil, dintr-acolo, pe niște trepte menținute laolaltă de niște bare de fier ruginite, fragile. Iar spre Piața Albrecht era orientat imensul portal principal, păzit de lei ghemuiți, pe al cărui fronton apărea, pios și trufaș, dictonul: *Turris fortissima nomen Domini*[1], cioplit în piatră și lizibil doar pe jumătate. Aici era postul de gardă, ghereta santinelei, aici avea loc

[1] Din latină, „Turnul cel mai puternic e numele Domnului“.

schimbarea gărzii, duruitul tobelor, parada și îngrămădeala ștrengarilor de pe stradă.

Castelul vechi avea trei curți, în ale căror colțuri se înălțau frumoase turnuri cu scară; printre dalele de bazalt ale curților răsăreau, de altfel, de cele mai multe ori, prea multe buruieni. Iar în mijlocul uneia dintre curți se afla o tufă de trandafir – fusese acolo dintotdeauna în mijlocul unui rond, deși în rest nu mai existau alte amenajări horticole. Era o tufă de trandafir cum nu se mai afla alta (un castelan o îngrijea), se odihnea în zăpadă, primea ploaia și lumina soarelui și, cînd venea vremea, făcea trandafiri. Erau niște trandafiri extraordinar de frumoși, de o formă aleasă, cu petale roșu-închis, catifelate, îți făcea plăcere să-i privești, adevărate opere de artă ale naturii. Dar trandafirii aceștia aveau o însușire stranie și înfiorătoare: nu miroseau! Ba miroseau totuși, dar, din motive necunoscute, nu era miros de trandafiri ceea ce răspîndeau, ci miros de putregai, un miros ușor, dar perfect distinct, de putregai. Toată lumea știa asta, era scris și în ghid, iar străinii veneau în curtea palatului ca să se convingă cu propriul nas. Umbla și un zvon în popor, că stătea scris undeva, cum că odată, într-o zi de bucurie și de fericire obștească, florile tufei de trandafiri vor începe să miroasă cît se poate de firesc și de plăcut.

De altfel, era lesne de înțeles și inevitabil, ca imaginația poporului să fie atîțată de ciudata tufă de trandafiri. În același fel era stîrnită și de Camera Bufnițelor din Palatul Vechi, unde se zicea că umblă și hodorogesc stafiile. Camera se afla într-un loc foarte inofensiv, nu departe de Camerele Frumoase și de Sala Cavalerilor, unde domnii de la curte obișnuiau să se adune cînd era mare recepție, și deci într-o parte comparativ nouă a clădirii. Dar se spunea că nu se petrec lucruri curate acolo, căci uneori se producea în ea o gălăgie și o larmă ce nu se putea auzi în afara încăperii și a cărei cauză era de negăsit. Lumea jura că zgomotul era făcut

de stafii și mulți afirmau că se producea mai ales înaintea unor evenimente importante și hotărîtoare din cadrul familiei marelui duce; niște zvonuri, firește, neadeverite, care nu puteau fi luate mai în serios decît toate celelalte produse ale unei atmosfere istorice și dinastice, ca de pildă o anumită prezicere tenebroasă, care fusese transmisă vreme de mai bine de o sută de ani și care merită să fie amintită în acest context. Totul pornise de la o țigancă bătrînă care spunea că țara va avea parte de mare fericire de la un principe cu o singură mînă. „El va da țării cu o mînă, spusese muierea lățoasă, mai mult decît sînt în stare să dea alții cu două." Așa fuseseră notate spusele ei și așa erau reproduse în diverse împrejurări.

În jurul Palatului Vechi era așezată capitala, alcătuită din orașul vechi și orașul nou, cu clădirile publice, monumentele, fîntînile și parcurile ei, cu străzile și piețele ce purtau numele unor principi, artiști, oameni politici cu merite sau ale unor cetățeni de vază; era împărțită în două jumătăți, foarte inegale, de rîul peste care se arcuiau mai multe poduri și care ocolea, într-o buclă largă, capătul de sus al parcului municipal, pentru a se pierde printre colinele din jur... Orașul era cetate universitară, avea o facultate, nu prea frecventată, în care domnea o lume de savanți, cam de modă veche; singur, profesorul de matematică, consilierul aulic Klinghammer, se bucura de un renume apreciabil în lumea științei... Teatrul Curții, oricît de modest era dotat, se menținea la un nivel artistic acceptabil... Exista și puțină viață muzicală, literară și artistică... Se producea și o oarecare afluență de străini, care doreau să participe la felul de viață ponderat și la manifestările spirituale ale capitalei, printre ei bolnavi mai înstăriți, care locuiau permanent în vilele din împrejurimile Parcului Izvoarelor și care erau cinstiți de către stat și municipalitate ca niște contribuabili solvabili...

Acesta era orașul; aceasta era țara. Aceasta era situația.

Cizmarul Hinnerke

Al doilea fiu al marelui duce și-a făcut pentru prima oară intrarea în societate cînd a fost botezat. Festivitatea a trezit în țara întreagă o participare, pe care obișnuia s-o manifeste față de toate evenimentele din sînul augustei familii; ceremonia a avut loc după ce s-a discutat și citit o mulțime în legătură cu modul organizării ei; a fost celebrată în biserica de la curte de către președintele consiliului superior al bisericii, domnul Wislizenus, cu tot fastul și în mod public, în măsura în care prim-mareșalul curții făcuse să parvină, din înalt ordin, invitații în toate clasele societății.

Domnul von Bühl zu Bühl, un ritualist de curte de cea mai înaltă circumspecție, a supravegheat, în mare ținută, ajutat de doi maeștri de ceremonie, întreaga desfășurare complicată; reuniunea oaspeților princiari în Camerele Frumoase, cortegiul festiv în care, conduși de paji și de camerieri, au mers pe scara lui Heinrich cel Somptuos și apoi prin galeria acoperită, pînă la biserică; pe urmă accesul publicului ca și a celor mai înalte personalități, repartizarea locurilor, respectarea tuturor datinelor exterioare în timpul ceremoniei religioase, ordinea și ierarhia cu prilejul prezentării felicitărilor care a urmat îndată după terminarea serviciului divin... Domnul von Bühl respira sacadat, se ploconea,

ridica bastonul, surîdea cu pasiune și se înclina mergînd de-a-ndăratelea.

Biserica era împodobită cu plante și draperii. Alături de reprezentanții nobilimii de la curte sau de la țară și de funcționărimea superioară ori inferioară, stranele erau pline de comercianți, de oameni de la țară și de meseriași umili, toți înălțați sufletește. Iar în față, lîngă altar, ședeau în semicerc, pe fotolii de pluș roșu, rubedeniile celui ce primea botezul, altețe străine, ca nași, și reprezentanții împuterniciți ai celor care nu putuseră veni personal. Cu șase ani în urmă, la botezul marelui duce moștenitor, adunarea nu fusese cîtuși de puțin mai strălucită. Căci, avînd în vedere firea șubredă a lui Albrecht, vîrsta înaintată a marelui duce și lipsa de rude de sînge din stirpea Grimmburg, persoana principelui născut al doilea conta deopotrivă ca o garanție importantă pentru viitorul dinastiei... Micul Albrecht n-a luat parte la sărbătoare; ședea în pat, suferind de o indispoziție care, după explicațiile generalului medic Erschrich, era de natură nervoasă.

Domnul Wislizenus a ținut o predică pe tema unui cuvînt din Biblie pe care-l hotărîse marele duce însuși. *Curierul rapid*, un jurnal indiscret din capitală, relatase foarte amănunțit, într-un reportaj, pretinzînd că știe sigur cum marele duce luase într-o zi, personal, din bilioteca rar vizitată, imensa Biblie a casei, cu încuietori de metal, că se închisese în cabinetul său, unde căutase în ea vreme de o oră și copiase în cele din urmă textul ales pe o foaie de hîrtie, cu creionul său de buzunar, apoi cum îl semnase „Johann Albrecht“ și-l trimisese predicatorului curții. Domnul Wislizenus îl tratã tematic și, așa-zicînd, în manieră muzicală. Îl întorsese pe toate fețele, îl prezentă în diferite lumini și-l comentă sub toate aspectele; îl făcu să răsune cu voce fremătătoare și cu toată forța pieptului său; și, în timp ce la început, rostit încetișor și calm, textul fusese doar o temă

subțire, aproape imaterială, la sfîrșit, cînd îl prezentă pentru ultima oară mulțimii, apăru instrumentat bogat, interpretat exhaustiv și plin de înaltă însuflețire. Apoi trecu la actul propriu-zis al botezului și-l îndeplini amănunțit, vizibil pentru toți și accentuînd fiecare detaliu.

În ziua aceasta, prințul „reprezenta" pentru prima oară, și faptul că se afla în prim-planul acțiunii își găsi expresia chiar și în împrejurarea că intră în scenă ultimul și la distanță de toată lumea. Își făcu apariția încet, precedat de domnul von Bühl, în brațele prim-guvernantei curții, baroana von Schulenburg-Tressen, și toți ochii erau îndreptați spre el. Dormea în dantelele sale, în fundele sale și în mătasea sa albă. Una din mîini era întîmplător acoperită. Produse bucurie, emoție și plăcu nespus. Centru al întregii festivități și obiect al atenției fiecăruia, prințul stătu liniștit, fără pretenții personale și, în mod firesc, încă întru totul răbdător. Meritul său era că nu deranja, nu intervenea, nu se opunea, ci, fără îndoială dintr-o încredere înnăscută, se lăsa în voia etichetei care domnea în jurul lui, care-l purta și care-l scutea, azi, de orice împovărare...

Adesea, în diferite momente ale ceremoniei, se schimbau brațele în care se odihnea. Baroana von Schulenburg îl trecu, cu o reverență, mătușii sale Katharina, care purta, cu o expresie gravă pe față, o rochie de mătase refăcută și vopsită mov și care era împodobită cu bijuteriile coroanei. Cînd sosi momentul, ea îl depuse solemn în brațele Dorotheei, mama lui; aceasta îl ținu sus și frumos cu un surîs ce înflorea pe mîndra și delicata ei gură, îl oferi, un interval de timp măsurat, binecuvîntărilor, după care-l dădu mai departe. Cîteva minute îl ținu o verișoară, o copilă de unsprezece ani, cu părul blond numai bucle, cu picioruțe subțiri ca niște bețe, cu brățișoarele goale, tremurînd de frig, și cu o eșarfă lată de mătase roșie înnodată la spate într-o fundă

colosală ce stătea depărtată de rochița ei albă. Mutrișoara ascuțită era îndreptată cu teamă spre maestrul de ceremonii...

Principele se deșteptă în treacăt; dar flăcărușele ce licăreau și o trîmbă colorată de praf scăldat în soare îi luară ochii, astfel încît îi închise iar. Și, întrucît în capul lui nu erau gînduri, ci doar vise molcome, fără obiect, și nici nu simțea vreo durere, adormi din nou.

Primi o mulțime de nume în timp ce dormea; dar numele principale erau: Klaus Heinrich.

Apoi continuă să doarmă în pătuțul său cu vergele de aur și cu perdelușe de mătase albastră, în timp ce, în cinstea sa, avea loc masa familiei în Sala de Marmură, iar în Sala Cavalerilor, masa pentru ceilalți oaspeți veniți la botez.

Ziarele comentară prima sa apariție în public; îi descriseseră înfățișarea și toaleta, constatară că se comportase cu adevărat princiar și dădură glas impresiei emoționante și înălțătoare pe care o produsese apariția sa. Apoi opinia publică nu mai auzi o vreme nimic despre el și nici despre ea.

Încă nu știa nimic, nu pricepea nimic, nu bănuia nimic din dificultățile, primejdiile și asprimea vieții care-i erau sortite; manifestările sale în viață nu lăsau nicicum să se presupună că s-ar simți în vreun fel de opoziție cu marea masă. Mica lui existență era un vis lipsit de răspunderi, dirijat cu grijă din afară, un vis ce se derula pe o scenă greu de cuprins cu privirea; și această scenă era populată de apariții extrem de numeroase și colorate, făcînd doar figurație sau acționînd, unele ivindu-se fugar, altele perseverînd.

Printre cele care perseverau, părinții erau departe, destul de departe și nu întru totul clari. Erau părinții lui, asta era sigur, și erau măreți și prietenoși. Dacă se apropiau, impresia lui era că restul se retrăgeau de ambele părți și că formau o alee a respectului, pe care ei veneau, pășind, spre el, pentru a-i dovedi o clipă afecțiunea lor... Cele mai apropiate și limpezi

erau două femei cu bonete și șorțuri albe, două ființe cu desăvîrșire bune, pure și afectuoase, care-i îngrijeau în tot felul trupu-i delicat și se sinchiseau foarte mult de plînsul lui... Un participant de-aproape la viața lui era și Albrecht, fratele său; dar el era serios, distant și mult mai avansat.

Cînd Klaus Heinrich împlini doi ani, mai avu loc o naștere la Grimmburg, și o prințesă văzu lumina zilei. I se acordară treizeci și șase de salve, fiindcă era de sex feminin, iar la botez primi numele Ditlinde. Era sora lui Klaus Heinrich, și venirea ei pe lume fu o fericire pentru el. La început era uimitor de mică și de fragilă, dar în curînd ajunse cît el, ba chiar îl întrecu. Își petrecea toată ziua împreună cu el. Lîngă ea trăia, cu ea privea, afla, înțelegea totul, în comuniune de simțăminte, cu ea recepta lumea ce le era comună.

Era o lume întreagă, erau experiențe făcute anume să-i pună pe gînduri. Iarna locuiau în Palatul Vechi. Vara și-o petreceau lîngă rîu, la răcoare, în mireasma tufelor violete, printre care se aflau statui albe – la Hollebrunn, reședința de vară. Pe drumul într-acolo, sau cînd tata și mama lui îi luau cu ei în trăsura lăcuită maro și cu coroane mici de aur pe portiere, restul oamenilor se sculau în picioare, aclamau și salutau; căci tata era prinț și domn peste o țară și, ca atare, și ei erau un prinț și o prințesă – firește întru totul în același sens ca prinții și prințesele din basmele franțuzești, pe care le citea Madame din Elveția. Acesta era un fapt asupra căruia merita să stăruie și, fără discuție, un caz special. Cînd ceilalți copii ascultau basmele, era inevitabil să privească la prinții, despre care era vorba în ele, de la mare distanță și ca la niște ființe solemne, al căror rang era o ridicare în slăvi a realității și frecventarea cărora era pentru ei, fără îndoială, o înfrumusețare a gîndurilor și o înălțare mai presus de cotidian. Dar Klaus și Ditlinde priveau la acele făpturi ca la niște egali ai lor, locuiau într-un palat ca și ei,

erau pe picior de egalitate cu ei și, cînd, ascultînd povestea, se contopeau cu ei, nu se înălțau deasupra realității. Trăiau, așadar, în mod permanent și pentru totdeauna pe înălțimea la care alții se ridicau numai cînd auzeau povești? Madame din Elveția – avîndu-se în vedere întreaga ei atitudine – n-ar fi putut nega acest lucru, dacă întrebarea ar fi putut să fie formulată în cuvinte.

Madame din Elveția era văduva unui pastor calvin și fusese adusă pentru ei amîndoi, în timp ce fiecare din ei mai avea și cîte două cameriste. Madame era toată numai în negru și alb: boneta era albă, neagră era rochia, albă era fața cu negul deopotrivă de alb de pe un obraz, iar negru-alb, amestecat, era părul ei cu luciu metalic. Se înspăimînta foarte ușor. Privea în sus, la Dumnezeu, și își plesnea mîinile albe, împreunîndu-le, în fața unor lucruri care erau lipsite de primejdie, dar neîngăduite totuși. Însă maniera cea mai tăcută și gravă de a pedepsi în cazurile serioase era să-i „privească trist" pe copii... pentru că uitaseră de sine. Dintr-o anumită zi înainte, dintr-o înaltă dispoziție, începu să le spună lui Klaus Heinrich și Ditlindei „Alteță ducală" și începu să se înspăimînte și mai ușor...

Doar lui Albrecht i se spunea „Alteță regală". Copiii mătușii Katharina nu făceau parte din ramura bărbătească a familiei, după cum se dovedi, deci prezentau mai puțină importanță. Albrecht însă era mare duce moștenitor și succesor la tron, situație cu care se potrivea destul de bine și faptul că era atît de palid și de distant și că stătea mult în pat. Purta jachete austriece cu buzunare cu clape și cu elastic la spate. Avea o țeastă alungită spre spate cu tîmple înguste și cu o față prelungă, inteligentă. Pe cînd era foarte mic, trebuise să lupte împotriva unei boli grave, cu prilejul căreia – după afirmațiile generalului medic Eschrich – inima lui se deplasase temporar în partea dreaptă. În orice caz, privise moartea în

față, și asta părea să-i fi sporit demnitatea sfioasă care-l caracteriza. Părea să fie extrem de retras, rece din timiditate și mîndru din lipsă de grație. Sîsîia ușor și roșea apoi din cauza asta, întrucît se supraveghea cu severitate. Omoplații îi erau așezați puțin cam nesimetric. Unul din ochi suferea de o slăbiciune, așa că la făcutul lecțiilor purta ochelari, ceea ce contribuia să-i dea un aer matur și înțelept... În stînga lui Albrecht se găsea necontenit preceptorul său, doctorul Veit, un om cu mustața pe oală, de culoarea lutului, cu obrajii scofîlciți și palizi, cu ochi nefiresc de mari. La orice oră din zi, doctorul Veit era îmbrăcat în negru și ținea atîrnată în jos, pe o coapsă, o carte între ale cărei pagini era vîrît degetul arătător.

Klaus Heinrich se simțea desconsiderat de Albrecht și își dădea seama că asta se datora nu numai diferenței de vîrstă, în defavoarea sa. El personal era o fire duioasă și mereu cu lacrimile în ochi, asta îi era firea. Plîngea cînd era „privit trist", iar cînd se lovea la frunte de un colț al marii mese de joacă, în așa fel încît îi dădea sîngele, se văita tare de mila frunții. Dar Albrecht dăduse ochii cu moartea și totuși nu plîngea cu nici un preț. Își țuguia puțin buza inferioară, mică și rotunjită, sugîndu-și-o ușor pe cea de sus – atîta tot. Era distins. Madame din Elveția îl dădea întotdeauna de exemplu în chestiuni de *comme il faut*. El n-ar fi angajat niciodată o discuție cu oamenii decorativi, în harnașament splendid – care aparțineau castelului și care nu erau de fapt bărbați sau oameni, ci lachei –, așa cum făcea pe atunci Klaus Heinrich, în clipele cînd nu era supravegheat. Căci Albrecht nu era curios. Ochii lui priveau îngîndurat și fără nevoia de a lăsa lumea să pătrundă în el. În schimb, Klaus Heinrich stătea de vorbă cu lacheii tocmai din această nevoie, ca și dintr-o dorință mai puternică, deși poate mai primejdioasă și nepotrivită, de a-și lăsa inima să fie atinsă de ceea ce se afla dincolo de granițe. Dar lacheii – cei bătrîni, ca și cei tineri,

de la uși, de pe coridoare și din camerele de trecere, cu jambierele lor de culoarea nisipului și cu fracul maro, pe ale căror trese roșcate-aurii se repeta de multe ori micuța coroană de pe portiera trăsurii – își înțepeneau genunchii cînd Klaus Heinrich stătea de vorbă cu ei, își duceau mîinile mari la cusătura pantalonilor groși, de catifea, se plecau ușor spre el, astfel încît eghileții de la umăr li se legănau; toți dădeau răspunsuri fără miez, cum se cuvenea, răspunsuri din care formula de adresare – Alteță ducală – era lucrul cel mai important și la care prindeau a zîmbi, o expresie compătimitor-grijulie, de parcă ar fi vrut să spună: „Curatule, delicatule!"... Uneori, cînd se ivea posibilitatea, Klaus Heinrich întreprindea expediții de cercetare prin părțile nelocuite ale palatului, împreună cu Ditlinde, sora lui, cînd aceasta se făcuse destul de mare.

Pe atunci lua lecții cu inspectorul școlar Dröge, directorul școlilor municipale, care fusese angajat ca prim-profesor al său. Inspectorul Dröge era realist de felul său. Degetul său arătător, încrețit din cauza uscăciunii pielii și împodobit cu o șevalieră de aur, fără piatră, urmărea rîndurile tipărite, cînd citea Klaus Heinrich și nu se clintea din loc pînă ce cuvîntul nu era citit cum trebuie. Venea cu redingotă și vestă albă, cu panglica unei decorațiuni oarecare la butonieră și cu cizme largi, lustruite cu ceară, ale căror turetci erau de culoarea pielii naturale. Purta un barbișon conic, cărunt, și din urechile sale mari și turtite ieșeau tufe cărunte de păr. Părul castaniu era periat spre tîmple, în forme de vîrfuri ridicate în sus, și cu cărare precis trasată, astfel încît se vedea limpede pielea gălbuie, uscată a capului, care era poroasă ca etamina. Dar la spate și pe lături, sub părul castaniu des, ieșea la iveală altul rar și cărunt. Pleca uor capul în fața lacheilor care-i deschideau ușa spre marea sală de clasă, lambrisată, unde-l aștepta Klaus Heinrich. Totuși, în fața lui

Klaus Heinrich făcea o plecăciune, nu în clipa intrării și de formă, ci ritos cu bună știință, pășind înaintea lui și așteptînd ca înaltul său elev să-i întindă mîna. Asta și făcea Klaus Heinrich și faptul că o făcea de fiecare dată, la venire ca și la despărțire, într-un fel drăguț, cuceritor și matur, așa cum văzuse că întinde mîna părintele său domnilor celor care așteptau asta, i se părea mai important și mai esențial decît toată lecția ce se desfășura între cele două momente.

După ce inspectorul Dröge venise și plecase de nenumărate ori, Klaus Heinrich învățase, pe nebăgate de seamă, tot felul de lucruri utile și se simțea, împotriva așteptărilor, familiarizat cu disciplinele cititului, scrisului și socotitului și știa să enumere la cerere, relativ fără lacune, localitățile din marele ducat. Dar, după cum am amintit, nu asta era, de fapt, ceea ce i se părea necesar și esențial. Uneori, cînd era neatent la lecție, inspectorul îi atrăgea atenția referindu-se la înalta lui chemare: „Înalta voastră chemare vă obligă...“, spunea el, sau: „O datorați înaltei voastre chemări...“ Care era chemarea sa și în ce consta înălțimea ei? De ce zîmbeau lacheii: „Curatule, delicatule“, și de ce era Madame chiar atît de înspăimîntată cînd își dădea un pic în petic cu vorba sau cu fapta? Privea cercetător în jur, în limitele orizontului său, și, uneori, cînd privea intens și îndelung și-și constrîngea privirea să pătrundă în esența lucrurilor, simțea deslușindu-se în el o vagă senzație a lucrurilor care de fapt îl priveau.

Se afla într-o sală, care făcea parte din Camerele Frumoase, Sala Argintie, și în care, din cîte știa, tatăl său, marele duce, dădea recepțiile solemne – intrase întîmplător, singur, în încăperea goală și o contempla.

Era iarnă și frig, micile sale ghetuțe se oglindeau în parchetul de culoare deschisă, împărțit în pătrate mari prin inserții gălbui, care se întindeau în fața lui ca o suprafață de gheață. Tavanul, acoperit cu arabescuri argintate, era atît

de sus, încît era nevoie de o vergea lungă, lungă de metal, pentru a face să plutească la mijlocul distanței candelabrul de argint, cu multe brațe, în care erau înfipte lumînări înalte, albe. Pereții încadrați de stinghii argintate, erau tapetați cu mătase albă, pe alocuri cu pete galbene și cu rupturi. Un fel de baldachin monumental, sprijinit pe două coloane groase, argintii, și ornat în față cu o ghirlandă argintie răsucită de două ori, de la a cărui înălțime privea în jos, în mijlocul unei draperii de imitație de hermină, portretul unei străbune moarte, pudrate, despărțea partea cu șemineul de rest. Fotolii largi, argintate, tapițate cu mătase albă, tăiată de vreme, înconjurau acolo, în fund, vatra rece. Pe pereții laterali, față în față, se înălțau oglinzi uriașe, cu rame argintii, oglinzi al căror luciu prezenta pete oarbe și pe ale căror largi console de marmură albă se aflau sfeșnice, două la dreapta și două la stînga, cele mai scunde în fața celor înalte, toate prevăzute cu lungi lumînări albe, ca și aplicele dispuse de jur împrejur, ca și cele patru sfeșnice cu picior înalt din colțuri. La ferestrele înalte din dreapta, care dădeau spre Piața Albrecht și pe ale căror glafuri exterioare se așternuseră perne de zăpadă, cădeau greu, pînă jos pe parchet, draperii de mătase albă, cu pete galbene, sumese și strînse cu șnururi argintii și garnisite cu dantele. În mijlocul încăperii, sub candelabru, se afla o masă de mărime potrivită, al cărei suport semăna cu o buturugă noduroasă, argintie, și a cărei tăblie octogonală era făcută din sidef lăptos; sta acolo inutilă și fără scaune, menită să slujească, cel mult, ca sprijin și punct de reazem cînd lacheii deschideau ușile și le dădeau drumul înăuntru celor care, îmbrăcați în haine de gală, se prezentau pentru o clipă măsurată solemn...

Klaus Heinrich privea prin sală și vedea limpede că nimic din ea nu părea să aibă habar de realismul pe care inspectorul Dröge știa să i-l inculce, în ciuda temenelilor

sale. Aici domneau atmosfera de duminică și solemnitatea sărbătorilor, la fel ca în biserică, unde pretențiile inspectorului ar fi fost deopotrivă de nelalocul lor. Aici domnea un fast sever și gol, și uniformitatea formală a unei rînduieli ce se prezenta, din punctul de vedere al scopului și comodității, ca nepretențioasă cu sine însăși...; un serviciu înalt și plin de încordare, fără îndoială, care era departe de a fi ușor și agreabil, care te obliga la ținută și disciplină și la o renunțare plină de stăpînire, dar al cărui obiect n-avea nume. Și era frig în Sala Argintie, a lumînărilor și a reginei zăpezii, unde îngheață bocnă inimile copiilor.

Klaus Heinrich merse pe suprafața ca o oglindă pînă la masa din mijloc. Își sprijini ușor mîna dreaptă pe tăblia de sidef și-și propti stînga în șold, în așa fel încît să vină cît mai îndărăt, aproape la spate, și în față să fie aproape invizibilă; căci nu era tocmai frumoasă: bătînd în cafeniu și încrețită, și fără să fi ținut pasul cu dreapta în privința creșterii. Se lăsă greu pe un picior, îl duse pe celălalt puțin înainte și-și îndreptă privirea spre ornamentele argintii ale ușii. Nu era locul potrivit pentru a visa și nici poziția indicată pentru asta; și, cu toate astea, visa.

Îl vedea pe taică-său și-l privea, cum făcea și cu sala, pentru a pricepe. Vedea trufia mată a ochilor săi albaștri, cutele care porneau, mîndre și ursuze, de lîngă nări și se pierdeau în barbă și care uneori erau adîncite și accentuate de un aer de sastisire, de plictiseală... N-aveai voie să-i adresezi cuvîntul, nici să te apropii de el și să-i vorbești neîntrebat – nici chiar copiii; era interzis, era periculos. Răspundea, de bună seamă, dar distant și rece, iar pe chipul lui se contura o nedumerire, o scurtă dezorientare, pentru care Klaus Heinrich simțea cea mai adîncă înțelegere.

Papá adresa, primul, cuvîntul și concedia; așa era deprins. Dădea recepții cu conversație la începutul balului

curții și la sfîrșitul dineului cu care începea iarna. Mergea cu mama prin camerele și saloanele unde erau adunate diversele ranguri de la curte, trecea prin Sala de Marmură și prin Camerele Frumoase, prin galeria cu tablouri, prin Sala Cavalerilor, prin Sala celor Douăsprezece Luni, Sala de Audiențe și Sala de Dans, și nu numai că mergea într-o anumită direcție, dar și urma un anumit drum, pe care promptul domn von Bühl i-l menținea liber, și adresa cuvîntul domnilor și doamnelor. Cel căruia i se adresa se retrăgea cu o plecăciune, lăsa o porțiune de parchet lucitor între el și papá și răspundea cu emoție ponderată și plină de fericire. Apoi papá saluta peste intervalul lăsat, avînd certitudinea unor prescripții grujulii care limitau mișcările celorlalți și favorizau atitudinea lui, saluta zîmbitor și ușor și trecea mai departe... Firește, firește, Klaus Heinrich înțelegea bine nedumerirea care tulbura pentru o clipă expresia lui papá, dacă cineva era destul de necugetat să i se adreseze direct; o înțelegea și o simțea și el, cu teamă, în același timp! Ceva anume, delicat, primejduit era rănit atunci, ceva pe care se bazează ființa noastră, astfel încît rămînem neajutorați, dacă acel ceva este străpuns. Și era totuși același ceva care ne șterge strălucirea din ochi și ne sapă cute de plictiseală atît de adînci...

Klaus Heinrich stătea acolo și privea, o vedea pe maică-sa și frumusețea ei, care era vestită și slăvită în lung și-n lat. O vedea dreaptă, *en robe de cérémonie,* în fața marilor ei oglinzi luminate de lumînări; căci uneori, la festivități, avea voie să fie și el de față cînd coaforul curții și cameristele aduceau ultimele retușuri toaletei ei. Era de față și domnul von Knobelsdorff, cînd mama era împodobită cu giuvaiere din tezaurul coroanei; supraveghea și nota pietrele prețioase care erau folosite. Ridurile de la ochi îi jucau și o făcea pe mama, prin fraze caraghioase, să rîdă astfel încît în obrajii ei moi se formau gropițe mici. Dar era un rîs plin de măiestrie și de înaltă

bunăvoință, iar ea se privea între timp în oglindă, de parcă ar fi exersat.

În sîngele ei curgea puțin sînge slav, după cum se spunea, și de aceea ochii ei albastru-închis aveau o strălucire atît de dulce, o strălucire neagră ca noaptea părului ei înmiresmat. Klaus Heinrich semăna cu ea – așa auzea spunîndu-se – în măsura în care avea ochi albaștri metalici și păr închis, în timp ce Albrecht și Detlinde erau blonzi, cum fusese papá înainte de a încărunți. Dar era departe de a fi frumos, din cauza pometilor lui lați și, mai cu seamă, a mîinii stîngi, pe care mama îl obliga s-o ascundă cu abilitate în buzunarul lateral al jachetei, la spate, sau în față, la piept; îl obliga să facă asta tocmai cînd, într-un elan afectuos, voia s-o cuprindă cu amîndouă brațele. Privirea ei era rece, cînd îl poftea să ia seama la mînă.

O vedea ca în tabloul din Sala de Marmură: într-o rochie de mătase lucitoare, cu garnitură de dantele și mănuși lungi, care lăsau să se vadă, sub mînecile bufante, doar o fîșie din brațul ei ca de fildeș; o vedea cu diadema în noaptea părului, stînd dreaptă, cu silueta ei splendidă, cu un zîmbet de perfecțiune rece mijind în jurul buzelor minunat de severe; iar în spatele ei, un păun cu gîtul albastru, lucind metalic, își rotea, vanitos, coada. Chipul ei era atît de blînd, dar frumusețea îl făcea sever, și se putea vedea că și inima ei era severă și nu se gîndea la nimic altceva decît la propria frumusețe. Dormea mult în ziua dinaintea balului sau cercului și mînca doar gălbenuș de ou, pentru a nu se îngreuna. Apoi strălucea seara la brațul lui papá, prin săli, pe drumul prestabilit; demnitarii cărunți se îmbujorau cînd le făcea onoarea să le adreseze cuvîntul, iar *Curierul rapid* scria că Alteța Sa regală a fost, nu numai datorită rangului său înalt, regina festivității. Da, îi făcea pe oameni fericiți cînd se arăta, atît la curte, cît și afară, pe străzi, sau după-amiaza în parcul orașului, călare sau în caleașcă; și obrajii oamenilor se

colorau mai intens. Flori și ovații și toate inimile zburau spre ea, iar cei care strigau: „Trăiască!“ se refereau chiar la ei – se vedea limpede – și strigau bucuros să trăiască ei înșiși și, în clipa asta, credeau în lucruri înalte. Dar Klaus Heinrich știa bine că mama muncise ore întregi, cu grijă, la frumusețea ei, că zîmbetul și salutul ei erau numai exercițiu și intenție și că propria inimă nu bătea emoționată, cîtuși de puțin, pentru nimic și pentru nimeni.

Oare iubea pe cineva, de pildă pe el, pe Klaus Heinrich, care îi semăna? Ah, ba da, îl iubea totuși, de îndată ce avea timp pentru asta, și apoi chiar și atunci, cînd îi amintea, în cuvinte reci, de mîna sa. Dar se părea că-și păstra expresia și semnul afecțiunii ei pentru ocaziile cînd erau de față și spectatori care s-ar fi putut arăta încîntați de asta. Klaus Heinrich și Ditlinde nu veneau des în contact cu mama lor, mai ales că nu luau parte – așa cum începuse de cîtăva vreme Albrecht, moștenitorul tronului – la masa părinților; copiii mîncau separat, cu Madame din Elveția; și cînd erau chemați în vizită în încăperile unde locuia mama, lucru ce se întîmpla o dată pe săptămînă, atunci asemenea reuniune se desfășura fără aluzii sentimentale, cu întrebări calme și răspunsuri cuminți, în timp ce de fapt nu conta decît felul cum ședeau într-un fotoliu, în mînă cu o ceașcă plină cu lapte. Dar concertele care aveau loc din două în două joi, în Sala de Marmură, sub denumirea de „joile marii ducese“, și care erau astfel rînduite, încît societatea de la curte să șadă la mese mici cu picioare aurii și cuverturi de pluș roșu, în timp ce cîntărețul de cameră Schramm, de la Teatrul Curții, cînta, acompaniat de muzică, atît de puternic încît i se umflau venele de pe fruntea cheală – la concerte le era îngăduit uneori lui Klaus Heinrich și Ditlindei să stea în sală, îmbrăcați de sărbătoare, cît dura un număr din program și o pauză; și, atunci, mama arăta că-i iubește, le-o arăta lor și tuturor celorlalți atît de

cordial și de expresiv, încît nu mai rămînea nici o umbră de îndoială. Îi lua cu ea la masa pe care o prezida și le spunea, cu un surîs fericit, să treacă de-o parte și de alta lîngă ea, le rezema obrăjoarele de umerii și de pieptul ei, se uita în ochii lor cu o privire duioasă, încîntată, și-i săruta pe amîndoi pe frunte și pe gură. Iar doamnele plecau capetele într-o parte și-i priveau repede cu ochii mijiți și cu figura radioasă, în timp ce domnii dădeau încet din cap și-și mușcau mustățile, pentru a-și stăpîni bărbătește emoția... Da, era frumos; și copiii simțeau că participă și ei la acest efect ce depășea tot ceea ce realiza cîntărețul Schramm cu cele mai divine arii ale sale, și se lipeau alintîndu-se, mîndri, de mama lor. Căci măcar Klaus Heinrich își dădea seama că, după firea lucrurilor, nu le stătea bine, pur și simplu, să se simtă și să fie fericiți cu atît, ci le revenea datoria să exteriorizeze afecțiunea și s-o exhibeze, pentru ca oaspeților să le crească inimile de bucurie.

Uneori aveau prilejul și oamenii de afară, din oraș și din parc, să vadă că mama îi iubește. Căci în timp ce Albrecht ieșea în zorii zilei, împreună cu marele duce, cu trăsura sau călare – deși călărea atît de prost –, Klaus Heinrich și Ditlinde trebuiau s-o însoțească pe mama, din cînd în cînd și alternativ, în plimbările ei cu trăsura, care aveau loc primăvara și toamna, după-masa, la ora promenadei, în prezența baroanei von Schulenburg-Tressen. Klaus Heinrich era puțin emoționat și agitat înaintea acestor plimbări cu trăsura, de care nu se lega nici o plăcere, ci, dimpotrivă, multă osteneală și efort. Căci, de-ndată ce trăsura deschisă părăsea portalul leilor din Piața Albrecht, printre grenadierii ce prezentau armele, se aduna acolo popor mult, care-i aștepta să iasă, bărbați, femei și copii care strigau și priveau lacomi; și trebuia să se concentreze și să facă față cu grație, să zîmbească, să ascundă mîna stîngă și să salute cu pălăria astfel încît să producă bucurie în popor. Așa se petreceau lucrurile în timpul

plimbării prin oraș și prin parc. Celelalte vehicule trebuiau să se țină, firește, la distanță de a lor, vardiștii aveau grijă de asta. Totuși, pietonii adăstau pe margiunea drumului, femeile făceau reverențe, domnii țineau pălăria pe coapsă și priveau, de jos, cu ochii plini de evlavie și de insistentă curiozitate – iar Klaus Heinrich trăgea concluzia că toți erau acolo, ca să fie, vezi bine, acolo și să privească, în timp ce el era acolo pentru a se arăta și a fi privit, și ăsta era, de departe, cel mai greu lucru. Ținea mîna stîngă în buzunarul pardesiului și zîmbea cum dorea mama, în timp ce-și simțea obrajii dogorind. Iar *Curierul rapid* scria că obrajii tînărului nostru duce arătau ca niște trandafiri, de bine ce se simțea.

Klaus Heinrich avea treisprezece ani cînd stătea la izolata măsuță de sidef, în mijlocul Sălii Argintii reci și încerca să înțeleagă „ceva anume" de care era vorba în legătură cu el. Și în timp ce pătrundea profund aspectele – mîndria goală și zdrențuită a încăperilor care era mai presus de scop și de comoditate, simetria lumînărilor albe în care părea să-și afle expresia un serviciu înalt și încordat și o renunțare stăpînită, scurta tulburare de pe chipul tatei cînd i se adresa cuvîntul, frumusețea rece și sever îngrijită a mamei care se înfățișa surîzînd entuziasmului oamenilor, privirile evlavioase și insistent-curioase ale gloatei de-afară –, îl cuprinse o presimțire, o înțelegere aproximativă și fără cuvinte a ceea ce însemna rolul său. Dar, în același timp, îl cuprinse o groază, o înfiorare față de acest fel de menire, o spaimă față de înalta sa chemare, spaimă atît de puternică, încît se întoarse și duse repede ambele mîini la ochi, ambele, chiar și stînga, mică și încrețită, și se lăsă jos, lîngă măsuța singuratică, și plînse, plînse de mila sa și a inimii sale, pînă cînd veni cineva, și ridică ochii spre Dumnezeu, și își împreună mîinile, și-l descusu, și-l duse de-acolo... Susținu că-i fusese frică... Și acesta era adevărul.

Nu știuse, nu înțelesese și nu bănuise nimic din dificultatea și severitatea vieții care-i era sortită; fusese vesel, se dezlănțuise fără grijă și dăduse multe prilejuri de înspăimîntare. Dar impresiile care-l făceau să nu-și mai poată ascunde adevărata stare de spirit se înmulțeau încă de timpuriu. În mahalaua de la miazănoapte, nu departe de Parcul Izvoarelor, luase ființă o stradă nouă; i se adusese la cunoștință că, în conformitate cu decizia consiliului municipal, primise numele de strada Klaus Heinrich. Cu prilejul unei plimbări cu trăsura, mama lui intră cu el la un negustor de artă; urmau să cumpere ceva. Lacheul aștepta lîngă portiera trăsurii, publicul se aduna, negustorul de artă era aferat și fericit – deci nimic nou în toate astea. Dar Klaus Heinrich observă, pentru prima oară, fotografia sa în vitrină. Era atîrnată alături de cele ale unor artiști și oameni de seamă, bărbați cu frunți înalte, ai căror ochi priveau cu însingurarea celebrității.

În general, toți erau mulțumiți de el. Progresa în ce privește ținuta și, sub presiunea înaltei chemări, se contură în firea sa o comportare manierată și stăpînită. Dar ciudat era faptul că, în același timp, îi sporea și dorința: acea rătăcitoare dorință de a ști, pe care inspectorul Dröge nu era omul în stare s-o satisfacă și care-l împinsese să stea la taifas cu lacheii. Acum n-o mai făcea; nu ducea la nimic. Ei zîmbeau, „curatule, delicatule“, și tocmai prin acest zîmbet îl întăreau în impresia vagă că lumea lui, a lumînărilor înfipte simetric, se afla într-un antagonism inconștient cu lumea de dincolo, de-afară, dar nu-l ajutau cu nimic. Privea în jur, în timpul plimbărilor cu trăsura sau pe jos, pe care le făcea prin parcul orașului, împreună cu Ditlinde și cu Madame din Elveția, urmați de un lacheu. Simțea că, dacă toți erau de acord împotriva lui, pentru a-l privi, în timp ce era singur și scos din rîndul lor pentru a fi privit, totuși el nu participa cu nimic la activitatea și existența lor. Intuia că,

probabil, nu erau întotdeauna așa cum îi vedea el, cînd stăteau și salutau cu ochii plini de evlavie; că pesemne curățenia și delicatețea lui erau ceea ce le făcea ochii să strălucească plini de evlavie și că se petrecea și cu ei ceea ce se petrecea cu copiii, cînd auzeau de prințul din basme și cînd li se înfrumusețau gîndurile și se înălțau mai presus de cotidian. Dar el nu știa cum priveau ei, neînfrumusețat și neînălțat, în zilele de lucru; înalta sa chemare îi ascundea asta; și era, de bună seamă, o dorință primejdioasă și neconvenabilă să-și lase inima să vină în atingere cu lucruri pe care calitatea sa de alteță i le ținea departe. Cu toate astea o dorea, o dorea dintr-un fel de gelozie și cu acea curiozitate rătăcitoare care-l împingea uneori să întreprindă expediții de explorare prin părțile nelocuite ale Palatului Vechi, împreună cu Ditlinde, sora sa, ori de cîte ori era posibil.

Ei îi spuneau „scotoceală" și farmecul „scotocitului" era mare; căci era greu să te familiarizezi cu planul și construcția Palatului Vechi și de fiecare dată cînd pătrundeau destul de departe în zonele periferice, descopereau odăi, iatacuri și săli pustii, în care nimeni nu se pusese piciorul, sau măcar stranii căi ocolite spre încăperile cunoscute. Dar odată, în cursul unei asemenea rătăciri, avură parte de o întîlnire neașteptată, trecură printr-o aventură care, în aparență lipsită de însemnătate, zgudui totuși puternic sufletul lui Klaus Heinrich și-l învățâ multe.

Se ivise un prilej favorabil. În timp ce Madame din Elveția era liberă și lua parte la serviciul divin de după-amiază, ei își băură laptele din cești de ceai, la marea ducesă, în compania a două doamne de onoare; li se dădu apoi voie să plece și li se atrase atenția să se întoarcă, de mînă, la îndeletnicirile lor, în camera copiilor, aflată nu prea departe. Nu era nevoie să fie însoțiți; că doar Klaus Heinrich era destul de mare s-o conducă pe Ditlinde. Firește că era; și pe coridor îi spuse:

– Da, Ditlinde, o să ne întoarcem, firește, în camerele copiilor, dar nu e nevoie, știi, s-o facem pe drumul cel mai scurt, mai plictisitor. Mai întîi o să „scotocim“ puțin. Dacă urcăm un etaj mai sus și mergem pe culoar pînă unde încep bolțile, în spate se află Sala cu Coloane. Și dacă, din Sala cu Coloane, urcăm pe scara în spirală ce se află în spatele uneia dintre uși, ajungem într-o cameră cu tavan de lemn, unde zac aruncate o mulțime de lucruri ciudate. Dar ce mai urmează dincolo de această cameră nu știu încă, și tocmai asta vrem să vedem. Așadar, hai să mergem.

– Da, hai să mergem, spuse Ditlinde, dar nu prea departe și nu pe unde e praf, căci pe rochia mea se vede totul.

Purta o rochiță de catifea roșu-închis, brodată cu atlaz de aceași culoare. Pe atunci avea încă gropițe la coate și un păr auriu-lucitor, care se răsucea în jurul urechilor, formînd niște bucle asemenea coarnelor de berbec. Mai tîrziu slăbi, iar părul îi deveni blond-cenușiu. Și ea avea pometii lați așezați cam sus, ai tatălui și ai poporului ei, însă erau croiți delicat, astfel încît nu afectau gingășia feței ei în formă de inimioară. La el, în schimb, erau puternici și dezvoltați, astfel încît păreau să-i îngusteze puțin ochii albaștri ca oțelul și să le alungească ușor conturul. Părul lui de culoare închisă era pieptănat lins, într-o parte și alta, cu cărare la mijloc, tăiat la tîmple cu exactitate, în unghi drept, și periat oblic de pe frunte. Purta o jacheță deschisă în față, cu o vestă butonată pînă sus și un guler alb, răsfrînt. Cu mîna dreaptă ținea mînuța Ditlindei, iar brațul stîng îi atîrna din umăr, subțire și prea scurt, cu mîna cafenie, încrețită și nedezvoltată. Era bucuros că putea s-o lase să atîrne fără grijă și că nu trebuia s-o ascundă cu abilitate; căci nu era nimeni acolo care să se uite la el și să vrea să fie înfrumusețat și înălțat, iar el putea să privească și să cerceteze după placul inimii.

Merseră și scotociră, după placul inimii. Pe coridoare domnea liniștea și abia dacă văzură, de departe, cîțiva lachei. Urcară un etaj mai sus și merseră pe coridor pînă începură bolțile și se aflară în partea palatului care data din vremurile lui Johann cel Violent și Heinrich Ispășitorul, după cum știa și povestea Klaus Heinrich. Ajunseră în Sala cu Coloane, și Klaus Heinrich fluieră acolo, pe mai multe tonuri, atît de repede, încît ultimul ton răsună cînd primele încă nu se stinseseră și, astfel, un acord clar vibră sub bolțile în cruce. Se cățărară dibuind, uneori în patru labe, pe scara de piatră în spirală, care ducea îndărătul uneia din uși, și ajunseră în camera cu tavan de lemn, unde se aflau mai multe obiecte ciudate. Erau acolo cîteva flinte frînte, mari și butucănoase, cu cocoșul acoperit de rugină groasă, flinte care fuseseră, de bună seamă, prea proaste pentru a fi puse în muzeu; mai era și un tron scos din uz, cu o pernă de pluș roșu ferfeniță, cu picioare de leu larg arcuite și cu niște copilași care stăteau suspendați deasupra spătarului, purtînd o coroană. Mai era apoi acolo un obiect tare, îndoit și prăfuit, în formă de cușcă și înspăimîntător la vedere, care-i preocupă îndelung și intens. Dacă nu se înșelau cumva, era o cursă de șobolani, căci se recunoștea vîrful de fier de care se atîrna slănina – și era groaznic să-ți imaginezi cum cădea în jos ușa-ghilotină în urma marelui și respingătorului animal care mușca teribil... Da, asta le-a luat mult timp, și, cînd s-au ridicat de lîngă cușcă, chipurile le erau înfierbîntate, iar hainele erau pline de praf și de rugină. Klaus Heinrich scutură hainele amînduro-ra, dar asta nu ajută prea mult, întrucît și mîinile lui erau cenușii. Și, deodată, văzură că se cam întunecase. Trebuiră să facă repede cale întoarsă; Ditlinde insista plină de teamă: se făcuse prea tîrziu ca să meargă mai departe.

– E mare păcat, spuse Klaus Heinrich. Cine știe ce-am mai fi descoperit și cînd vom mai fi iar în situația de a scotoci, Ditlinde!

Dar o ascultă totuși pe sora sa și se grăbiră să coboare din nou pe scara în spirală; străbătură Sala cu Coloane și ieșiră în culoarul cu arcade, pentru a-și relua iute, mînă-n mînă, drumul spre casă.

Merseră o bucată; dar Klaus Heinrich clătină din cap, căci i se părea că n-ar fi acesta drumul pe care veniseră. Merseră mai departe; dar mai multe semne le dovedeau că greșiseră direcția. Banca asta de piatră cu capete de pajuri nu fusese aici mai adineauri. Această fereastră originală dădea spre partea de vest, așezată mai în vale, a orașului, în loc să dea spre curtea interioară cu tufa de trandafiri. Greșiseră drumul, n-o mai puteau nega; poate că ieșiseră din Sala cu Coloane pe o ușă greșită; în orice caz, se rătăciseră de-a binelea.

Merseră o bucățică îndărăt, dar neliniștea nu le îngădui să continue prea mult astfel, așa că se întoarseră și preferară să persevereze la întîmplare pe drumul pe care porniseră. Mergeau într-o atmosferă apăsătoare, de aer închis, și pînze mari de păianjen, țesute nestînjenit, se întindeau prin colțuri; merseră cuprinși de îngrijorare, iar Ditlinde era chiar cuprinsă de remușcări și gata să plîngă. O să observe întîrzierea lor, o să fie priviți cu tristețe, poate chiar i se va raporta marelui duce; nu vor mai găsi niciodată drumul îndărăt, vor fi dați uitării și vor muri de foame „și, unde e o cursă de șobolani, Klaus Heinrich, acolo sînt și șobolani...“ Klaus Heinrich o consolă. Singurul lucru pe care puteau să-l facă era să găsească locul unde erau atîrnate pe perete armurile și drapelele încrucișate; din punctul acela știa precis care era direcția. Și deodată – de-abia trecuseră de un cot al galeriei acoperite – se petrecu ceva. Se speriară.

Ceea ce auzeau era mai mult decît ecoul propriilor pași; erau alții străini, mai apăsați decît ai lor, pași ce se îndreptau repede spre ei, uneori șovăitori, și erau însoțiți de o răsuflare grea și de mormăieli, care-i făcură să le înghețe sîngele în vine. Ditlinde făcu o mutră de parcă voia s-o ia la fugă de spaimă; dar Klaus Heinrich nu-i dădu drumul și se opriră amîndoi cu ochii holbați, așteptînd să vină ceea ce venea.

Era un om care prinse contur în semiîntuneric și, privită calm, apariția lui nu trezea groază. Era îndesat la trup și îmbrăcat ca un veteran din cortegiul festiv. Purta o redingotă de croială franconă veche, un fular de lînă la gît și o medalie pe piept. Într-o mînă ținea un joben arcuit, iar în cealaltă, mînerul de os al unei umbrele strînse cu noduri, cu care lovea, în tactul mersului, dalele. Părul cărunt, rar era pieptănat lins, pornind de la una din urechi în sus, cu șuvițe lipite pe țeastă. Avea sprîncene arcuite, negre și o barbă albă-gălbuie, care-i creștea ca marelui duce; pleoapele de sus atîrnau greu, iar sub ele se vedeau ochii albaștri apoși, cu pungi de piele uscată; avea pometii tradiționali, iar cutele feței congestionate erau ca niște crăpături. Ajuns foarte aproape, păru să-i fi recunoscut pe copii, căci se lipi de peretele exterior al galeriei și începu să execute o serie de plecăciuni, lăsîndu-și trupul să se plece de mai multe ori înainte, din tălpi, scurt și zvîcnit, în timp ce gura căpătase o expresie blajină; jobenul îl ținea în față, cu deschizătura în sus. Klaus Heinrich se gîndi să treacă pe lîngă el cu o înclinare a capului, dar se opri locului surprins, întrucît veteranul începu să vorbească.

– Cer iertare! icni el adînc și pe neașteptate, apoi continuă mai agale: Cer expres iertare tinerilor stăpîni! Dar îmi vor lua tinerii stăpîni în nume de rău, dacă le-aș supune rugămintea, să binevoiască să-mi indice drumul cel mai scurt spre ieșirea cea mai apropiată? Nu trebuie să fie neapărat

Piața Albrecht. Dar vreo ieșire oarecare din palat, dacă pot să-mi îngădui să adresez cererea tinerilor stăpîni...

Klaus Heinrich își proptise mîna stîngă în șold, mult spre spate, și privea în pămînt. I se adresase pur și simplu, i se ceruseră explicații direct și într-o formă neajutorată; se gîndi la tatăl său și-și încruntă sprîncenele. Se căznea în grabă să-și dea seama cum trebuie să se comporte în această situație greșită și nereglementară. Albrecht și-ar fi făcut gura pungă, și-ar fi supt puțin buza de sus, cu cea de jos, scurtă și rotunjită, și ar fi trecut, tăcut, mai departe – asta era sigur. Dar de ce mai scotocea, dacă la prima aventură serioasă voia să treacă mai departe, rigid și ofensat? Omul era cumsecade și n-avea, cu siguranță, nici o intenție rea, asta o văzu Klaus Heinrich cînd se sili să ridice ochii. Spuse pur și simplu:

– Vino cu noi, e cel mai bun lucru. Am să-ți arăt cu plăcere unde va trebui să cotești ca să ajungi la o ieșire, și porniră.

– Mulțumesc! spuse omul. Mulțumesc din inimă pentru toată bunăvoința! Nici nu m-aș fi gîndit, zău, că într-o zi mă voi preumbla cu tinerii stăpîni prin Palatul Vechi. Dar așa se-ntîmplă, și, după toată supărarea mea... căci m-am supărat, tare m-am supărat, lucrul e adevărat și nestrămutat... după toată supărarea mea am totuși această cinste și această bucurie...

Mult ar mai fi dorit Klaus Heinrich să întrebe care fusese cauza unei atari supărări; dar veteranul reîncepu (între timp lovea, în tact, cu umbrela în dale):

– Și i-am recunoscut îndată pe tinerii stăpîni, cu toate că e nițel cam întuneric pe coridoarele astea, căci i-am văzut de multe ori în caleașcă și m-am bucurat întotdeauna, căci am și eu așa o pereche de plozi, vreau să zic, ai mei sînt plozi, ai mei... și pe băiat îl cheamă tot Klaus Heinrich.

– Întocmai ca pe mine? spuse Klaus Heinrich din pură satisfacție... Ce întîmplare plăcută!

– Aș, întîmplare, vorbi omul. Asta, vezi bine, nu-i întîmplare, căci se numește așa dinadins, după dumneavoastră, fiindcă e cu cîteva luni mai mic decît dumneavoastră, și mai sînt mulți în oraș pe care îi cheamă tot așa, pe toți ca pe dumneavoastră. Aș, asta nu se poate zice că e întîmplare...

Klaus Heinrich își ascunse mîna și tăcu.

– Mda, v-am recunoscut îndată, continuă omul. Și mi-am zis: „slavă Domnului, mi-am zis, ăsta zic și eu că e noroc la nenorocire, și ei o să-ți ajute să ieși din capcana în care ai căzut singur, nerod bătrîn, și poți să rîzi, mi-am zis, că aici s-au mai împotmolit mulți, pe care ticăloșii i-au tras pe sfoară și care n-au nimerit-o așa de bine...“

„Ticăloși?“ își zise Klaus Heinrich... și „tras pe sfoară“? Privi țintă înainte, nu cuteză să întrebe. Îl cuprinse o teamă, o speranță... Spuse încet de tot:

– Dumneata ai fost... tras pe sfoară!

– Dus de nas! sări veteranul. De nas m-au dus, nemernicii, și asta în chip vădit! Pot spune asta tinerilor stăpîni, oricît sînt ei de tineri; o să le facă bine să știe că e mare stricăciune printre oamenii de aici! Vine omul și livrează, cu tot respectul, lucrul făcut de el... Dar, să mă ierte Dumnezeu! strigă el deodată și se lovi cu jobenul peste frunte. Nici nu m-am prezentat și făcut cunoscut stăpînilor! Hinnerke! spuse el. Meșter cizmar Hinnerke, furnizorul curții, cu serviciul militar făcut și decorat! și împunse cu degetul arătător al mîinii sale mari, bătătorite și cu pete galbene, spre medalia din piept. Lucrurile stau așa, că Alteța Sa regală, domnul papá, a avut bunăvoința să comande la mine o pereche de cizme, cizme cu tureatcă, cizme de călărie, cu ștaifuri pentru pinteni și din piele de lac de calitatea întîi. Așa că le fac, le-am făcut singur, cu toată grija, și azi au fost gata și străluceau iac'așa. Să le duci singur, îmi zic... am un băiat care duce comenzile, dar îmi zic: să te duci tu însuți, că sînt pentru marele duce.

Mă-mbrac, așadar, și iau cizmele și o pornesc spre palat. „Bine!“ zic îndată lacheii de jos și vor să mi le ia. „Nu!“ zic eu, că n-am încredere în ei. Comenzile și titlul meu de furnizor al curții le am pentru faima mea, vreau eu să le zic, și nu pentru că plătesc lacheii de la odăi. Dar băieții sînt răsfățați cu bacșișuri de către furnizori și vor să ciupească ceva și de la mine pentru serviciul făcut. „Nu, zic eu, că eu nu sînt pentru învîrteli și treburi pe furiș, vreau să le livrez personal și, dacă nu le pot da marelui duce în persoană, vreau să le predau domnului camerist Prahl.“ Se cam oțărăsc ei, dar zic: „Atunci trebuie să le duci sus pe-acolo!“ Și mă duc sus. Acolo sus iar apar cîțiva, și zic: „Bine!“ și vor să se-ngrijească ei de cizme, dar eu cer să vină Prahl și nu mă las. Zic ei: „Acum bea cafea!“ Dar eu mă țin bine și zic, că atunci, am să aștept pînă termină de băut. Și-n timp ce spuneam asta, cine vine cu ghetele lui cu catarame? Cameristul Prahl. Mă vede și eu îi dau cizmele cu cîteva cuvinte potrivite și el zice: „Bine! și mai zice în mod special: Frumoase mai sînt!“ și dă din cap, la mine, și pleacă cu ele. Acum sînt liniștit, că pe Prahl ăla te poți bizui, și dau să plec. „Hei! strigă unul. Domnu’ Hinnerke! Ai luat-o greșit!“ „La dracu’!“ zic eu și fac calea-ntoarsă și merg în partea aialaltă. Dar ăsta a fost lucrul cel mai nerod pe care-l puteam face, căci mă duseseră de nas și o pornisem încotro nu voiam. Merg o bucată și iar dau de unul la fel și-l întreb de poarta Albrecht. Da’ el își dă îndată seama despre ce e vorba și zice: „Atunci ia-o mai întîi pe scara asta în sus, și apoi tot la stînga, și apoi iar în jos, așa scurtezi o bună bucată de drum!“ Și eu mă încred în prietenoșia lui și fac cum zice și mă-ncăpățînez morțiș tot mai mult și mai mult, să-mi pierd cumpătul, nu alta. Atunci bag de seamă că nu e vina mea, ci a pungașilor, și-mi aduc aminte că am mai auzit că fac așa cu furnizorii care nu le dau bacșiș și-i lasă să rătăcească peste tot, pînă iese untul din ei. Și furia mă orbește și mă prostește, și

ajung prin locuri pe unde nu mai e suflet de om, și nu știu ce să fac, și ajung să mă tem zdravăn. În sfîrșit dau de tinerii stăpîni, mda, așa am pățit-o cu cizmele mele! încheie cizmarul Hinnerke și-și șterse fruntea cu dosul mîinii.

Klaus Heinrich strînse mîna Ditlindei. Inima îi bătea atît de tare, încît uită cu totul să-și mai ascundă mîna stîngă. Asta era! Asta era ceva din lucrurile acelea, un pic, o înghițitură! Sigur, asta era ceva din lucrurile pe care înalta lui chemare i le ascundea, ceva din frămîntarea oamenilor cînd erau neînfrumusețați și în postură cotidiană. Lacheii... Tăcu, nu găsi nici un cuvînt.

– Acu' tăceți, spuse cizmarul, tineri stăpîni! și glasul lui blajin era foarte mișcat. De fapt nici n-ar fi trebuit să vă povestesc toate astea, căci nu e rostul dumneavoastră să aflați asemenea răutăți. Da' pe urmă tot eu îmi zic – continuă el lăsînd capul pe-o parte și plesnind din degete – că nu poate să strice, că dumneavoastră nu poate să vă strice pentru mai tîrziu...

– Lacheii..., începu Klaus Heinrich și-și făcu puțin curaj... sînt vasăzică răi? Puteam să-mi închipui foarte limpede...

– Răi? sări cizmarul. Sînt niște nemernici. Ăsta e cuvîntul potrivit pentru ei. Știți de ce sînt în stare? Opresc mărfurile, dacă n-au primit bacșiș destul, le opresc, cînd furnizorul le livrează foarte punctual la timpul fixat, și le predau cu mare întîrziere, pentru ca vina să cadă pe furnizor și să apară în ochii preaînaltului stăpîn că și-a nesocotit obligația și să-i fie retrase comenzile. Asta fac, fără scrupule, și lucrul e arhicunoscut în tot orașul...

– Da, asta e rău! vorbi Klaus Heinrich. Asculta și tot asculta. Aproape că nici nu-și dădea seama cît era de zguduit. Oare fac și mai multe? întrebă el... Sînt sigur că fac și mai multe în genul ăsta.

– Și încă cum! întări omul și rîse. Nu, ăia nu se dau îndărăt de la nimic, le-o spun tinerilor stăpîni, se țin de tot

felul de isprăvi. Așa e, de pildă, gluma cu deschisul ușii... Asta o fac cam așa... Cineva este primit în audiență la domnul papá, preamilostivul nostru duce, și să zicem că e un ageamiu și că n-a fost încă niciodată la curte. Vine, așadar, în frac și-l ia cu frig și cu cald, căci firește că nu e un fleac să te afli pentru prima oară în fața Alteței Sale regale. Și lacheii se hlizesc pe seama lui, fiindcă ei sînt aicea acasă, și-l împing în anticameră, și nici el nu știe cum se face, da uită cu adevărat să le dea bacșiș lacheilor. Apoi iată că vine și clipa lui, și domnul adjutant îi rostește numele, și lacheii deschid canaturile ușii și-l lasă să intre în odaia unde așteaptă marele duce. Iată-l deci acolo pe ageamiu, face plecăciune și dă răspunsuri, și domnul mare duce, în bunătatea lui, îi dă mîna și asta înseamnă că trebuie să plece și pornește de-a-ndaratelea și gîndește că ușa cu canaturi o să se deschidă în spatele lui, cum i s-a făgăduit. Dar nu se deschide, fiindcă n-au căpătat bacșiș, și nimeni nu mișcă nici un deget, acolo, afară. Da el nu se-ntoarce, asta nu poate s-o facă în nici un caz, că n-are voie să-și arate spatele față de domnul mare duce, ar fi o mare greșeală și o ofensă pentru înaltul stăpîn. Și caută în spatele lui, cu mîna, mînerul ușii, și nu-l găsește, și-l apucă bîțîielile, și sare de colo-colo prinprejurul ușii, și dacă, din mila lui Dumnezeu, a dat de mîner, este o clanță de modă veche și nu se pricepe la ea și dibuie cu degetele și-și scrîntește mîna și se canonește și tot face la plecăciuni între timp, de disperare, pînă ce preamilostivul stăpîn îi dă drumul să iasă, mai știi, chiar cu mîna sa. Mda, asta e chestia cu deschisul ușii! Dar asta încă nu-i nimic, acu' vreau să le spun tinerilor stăpîni...

Tot vorbind și ascultînd, nici nu luaseră seama la drum, lăsaseră în urmă vreo cîteva scări și se găseau acum la parter, nu departe de poarta Albrecht. Eiermann, un lacheu camerist al marii ducese, le ieși înainte. Avea un frac violet și favoriți pe obraz. Fusese trimis să le caute pe Altețele Lor

ducale. Clătină din cap încă de la distanță, în semn de părere de rău, și făcu, totodată, gura ca o pîlnie. Dar cînd dădu cu ochii de cizmarul Hinnerke, care venea cu copiii împungînd înainte cu umbrela, toți mușchii feței sale se fleșcăiră, iar fața căpătă o expresie bleagă și stupidă.

Aproape că nu mai avură timp pentru mulțumiri și rămas-bun, atît de repede se pricepu Eiermann să-l despartă pe meșter de copii și să-l îndepărteze. Și, dînd semne rău prevestitoare, le însoți pe Altețele Lor ducale în camerele lor de sus, unde era Madame din Elveția.

Aceasta își ridică privirile spre cer și-și împreună palmele pentru absența lor și pentru halul în care le erau hainele. Se întîmplă și, lucrul cel mai rău, „fură priviți cu tristețe". Dar Klaus Heinrich nu izbuti să manifeste decît strictul necesar în materie de pocăință. Se gîndea: lacheii... „Curatule, delicatule", zîmbeau ei, căci luau parale și, dacă nu căpătau, îi lăsau pe furnizori să rătăcească pe coridoare, le opreau mărfurile, ca să cadă vina întîrzierii pe ei, și nu deschideau ușa cu canaturi, astfel încît pe cel primit în audiență îl apucau bîțîielile. Asta era în castel, dar cum o fi în afară? Afară, printre oamenii care priveau la el cu atîta evlavie și înstrăinare, cînd trecea cu trăsura, salutînd?... Dar cum cutezase omul ăsta să i-o spună? Nu-i zisese nici o singură dată, măcar „Alteță ducală", îl violentase și-i ofensase grosolan „curățenia și delicatețea". Și de ce era, cu toate astea, atît de plăcut să audă asemenea lucruri despre lachei? De ce-i bătea inima cu atîta bucurie, plină de spaimă, cînd era atinsă de unele dintre lucrurile sălbatice și insolente, de care nu avea parte augustitatea sa?

Doctorul Überbein

Klaus Heinrich a petrecut trei ani de adolescență împreună cu tovarășii de aceeași vîrstă din nobilimea de la curte și de la țară a monarhiei; i-a petrecut într-un internat, un fel de colegiu august, întemeiat și organizat pentru el de către von Knobelsdorff, ministrul casei, în castelul de vînătoare Fazaneria.

Aflat de o sută de ani în proprietatea coroanei, castelul Fazaneria dădea numele primei stații pe o linie de cale ferată de stat, ce ducea din capitală spre nord-vest, și își luase acest nume de la rezervația de fazani domestici, aflată nu departe, pe cîmpie și prin lăstăriș, fazanii fiind pasiunea unuia dintre suveranii de odinioară ai țării. Castelul, o casă de țară în formă de cutie, cu un singur cat și cu un acoperiș de șindrilă, dominat de un paratrăsnet, era situat, cu remiza și clădirea grajdurilor, chiar la liziera unei întinse păduri de conifere. Străjuit de un șir de tei bătrîni aliniați, avea vedere spre o pajiște largă, mărginită, departe, de arcul vinețiu al pădurii și străbătută în toate direcțiile de cărări; pe pajiște se conturau terenuri de joc bătătorite și garduri pentru cursele de cai cu obstacole. În fața castelului, mai la o parte, era așezat un han, cu o grădină-berărie și o cofetărie, împrejmuit de copaci înalți, pe care îl avea în arendă un om chibzuit, pe nume Stavenhüter; în zilele de duminică hanul era asaltat de

excursioniști, în special bicicliști, din capitală. Elevilor de la Fazanerie le era îngăduit să meargă la grădină doar sub supravegherea unui profesor.

Erau cinci, în afară de Klaus Heinrich: un Trümmerhauff, un Gumplach, un Platow, un Prenzlau și un Wehrzahn. Prin partea locului li se spunea „fazanii". Un landou, cam ieșit din circulație, din parcul de trăsuri al curții, un gig, o sanie și cîțiva cai de călărie erau la dispoziția lor; iar cînd, pe vreme de iarnă, o parte din pajiște era inundată și înghețata, aveau prilej să și patineze. Mai erau la castelul Fazaneria un bucătar, două cameriste, un vizitiu și doi lachei, dintre care unul știa să mîne și caii, la nevoie.

Profesorul de liceu Kürtchen, un holtei mărunțel, bănuitor și irascibil, cu maniere de comediant, dar de un cavalerism vechi, francon, conducea internatul. Purta o mustață tăiată scurt, încărunțită, niște ochelari de aur în fața ochilor căprui, neliniștiți, iar cînd ieșea, totdeauna un joben dat pe ceafă. Mergea cu pîntecele înainte, ținîndu-și de o parte și de alta, pe lîngă burtică, pumnii lui mici, ca un alergător de fond. Pe Klaus Heinrich îl trata cu un tact plin de orgoliu, dar era plin de suspiciune față de trufia nobiliară a celorlalți elevi și se înfuria ca un cotoi cînd adulmeca o umbră de dispreț față de originea sa burgheză. În cursul plimbărilor, îi plăcea să se oprească, ori de cîte ori erau oameni prin preajmă, să adune elevii în jurul său și să le demonstreze ceva, desenînd cu bastonul pe nisip. Doamnei Amelung, o văduvă de căpitan, mirosind puternic a picături Hoffmann, care ținea cheile instituției, i se adresa cu „stimată doamnă" și era mîndru de asemenea cunoștințe în ce privește bunele maniere.

Alături de profesorul Kürtchen, mai era un tînăr profesor suplinitor, cu titlul de doctor, un om dezghețat, dornic de activitate și fanfaron abil la vorbă, dar înclinat spre reverie; aceasta a influențat modul de a gîndi și simțămintele personale ale

lui Klaus Heinrich, poate mai mult chiar decît era bine. Mai fusese cooptat și un maistru de sport, pe nume Zotte. În treacăt fie spus, profesorul suplinitor se numea Überbein, cu prenumele Raoul. Restul profesorilor de care era nevoie, veneau zilnic, cu trenul, din capitală.

Klaus Heinrich observă – și fu de acord cu asta – că pretențiile de natură obiectivă la adresa lui diminuară rapid. Degetul arătător încreștit al inspectorului Dröge nu mai rămînea imobil la unele rînduri, își împlinise datoria ce-i revenea; iar, în timpul lecțiilor ca și la corectarea lucrărilor scrise, profesorul Kürtchen găsea nenumărate prilejuri să-și dovedească tactul. La scurtă vreme după înființarea internatului, într-o zi – era după gustarea de dimineață, în sufrageria cu ferestre înalte de la nivelul pămîntului – îl rugă pe Klaus Heinrich să vină sus, în camera sa de studii, și-i spuse textual:

– Este împotriva interesului general, ca Alteța Voastră ducală să fie solicitată, în cursul exercițiilor noastre științifice, să răspundă la întrebări care nu-i sînt bine-venite în momentul respectiv. Pe de altă parte ar fi de dorit ca Alteța Voastră ducală să ridice mereu mîna pentru a răspunde. De aceea vă rog, Alteță ducală, pentru orientarea mea să întindeți brațul, în lung, pe bancă, la întrebările care nu-s bine-venite, iar la cele la a căror rezolvare v-ar fi plăcut să fiți solicitat, să-l ridicați pe jumătate și, anume, în unghi drept.

În ceea ce-l privește pe doctorul Überbein, acesta umplea sala de clasă cu o locvacitate răsunătoare, a cărei voie bună se ridica deasupra aspectului concret, fără a-l pierde însă din vedere. El nu stabilise nici o înțelegere cu Klaus Heinrich, ci îl întreba cînd îi venea poftă, cu o prietenie deschisă, fără să se iște, din asta, vreun moment de jenă. Iar răspunsurile, puțin utile ale lui Klaus Heinrich, păreau să-l încînte pe doctorul Überbein, să-l antreneze la un entuziasm vesel.

– Ohoho! striga el, dînd capul pe spate... Oo, Klaus Heinrich! Oo, sînge princiar! Oo, candoarea voastră! Problematica aspră a vieții v-a găsit nepregătit! Acum însă, îmi revine mie, om cu experiență de viață, sarcina s-o descîlcim.

Și dădea chiar el răspunsul; nu mai întreba pe nimeni altul, dacă Klaus Heinrich răspunsese greșit. Modul de a proceda al celorlalți profesori aveau un caracter expozitiv, lipsit de pretenții. Maistrul de sport Zotte primise indicații de sus să conducă exercițiile fizice cu toate menajamentele pentru brațul stîng al lui Klaus Heinrich, în așa fel încît nici atenția prințului însuși, nici aceea a celorlalți băieți să nu fie atrasă în mod inutil asupra micului defect. Exercițiile corporale se limitau, de aceea, la jocuri cu alergări; iar la ora de călărie, pe care tot domnul Zotte le-o preda, era exclusă orice temeritate.

Relațiile dintre Klaus Heinrich și cei cinci colegi nu puteau fi numite intime, nu voiau să se dezvolte pînă la punctul de a deveni familiare. El era singur, nu era unul dintre ei, nu se contopea nicidecum cu numărul lor. Ei erau cinci, iar el era unul; prințul, cei cinci și profesorii, asta era ceea ce alcătuia colegiul. În calea unei prietenii fără rezerve stăteau mai multe lucruri. Cei cinci erau aici numai din cauza lui Klaus Heinrich; fuseseră aduși pentru a-i ține tovărășie, nu mai erau întrebați la lecție, dacă el răspunsese greșit, trebuiau să se adapteze la călărie și la joc constituției lui fizice. Li se atrăgea atenția, pînă la saturație, asupra avantajelor vieții în comun cu el. Cîțiva dintre ei, tinerii von Gumplach, von Platow și von Wehrzahn, iuncări de țară mai puțin înstăriți, se aflau tot timpul sub impresia mîndriei pline de fericire, pe care o manifestaseră părinții lor cînd le fusese remisă invitația ministrului casei mari ducale, ca și sub impresia felicitărilor ce le sosiseră din toate părțile. Pe de altă parte, contele Prenzlau, băiatul acela gras și pistruiat, cu părul roșu, cu un fel de a vorbi pe nerăsuflate și cu prenumele

Bogumil, era vlăstarul uneia dintre cele mai bogate și mai nobile familii de moșieri din țară, răsfățat și plin de vanitate. El știa prea bine că alor săi nu le-ar fi fost prea ușor să refuze invitația baronului von Knobelsdorff, dar că pentru ei nu era cîtuși de puțin o favoare căzută din cer și că el, contele Bogumil, ar fi putut trăi pe moșiile tatălui său mult mai bine și mai conform rangului său, decît la Fazanerie. Găsea caii de călărie proști, landoul jerpelit, gigul învechit în ce privește construcția; cîrtea pe ascuns împotriva mîncării. Dagobert, conte von Trümmerhauff, un băiat delicat ca un ogar, a cărui vorbă era plină de tandrețe, ținea cu el în toate privințele.

Aveau amîndoi o vorbă, plină de firea lor aristocratică și cîrtitoare, o vorbă pe care o foloseau cu plăcere și adesea pe un ton tăios de falset: „porcărie". Era o porcărie să-și prindă, cu butoni, gulere false la cămașă. Era o porcărie să joace *lawn-tennis* în sacou obișnuit. Dar Klaus Heinrich nu se simțea născut să folosească asemenea cuvînt. Pînă acum nici nu știuse că există cămăși cu guler fix și că poate să aibă cineva atîtea costume deodată, ca Bogumil Prenzlau. I-ar fi plăcut să spună „porcărie", dar își aducea aminte, în aceeași clipă, că purta ciorapi cîrpiți. Găsea că e neelegant, pe lîngă Prenzlau, și stîngaci în comparație cu Trümmerhauff. Trümmerhauff era nobil ca un animal. Avea un nas lung, ascuțit, tăios ca o muchie de cuțit, cu nări largi, cu pereți subțiri și tremurători; avea vene albăstrii pe tîmplele diafane și urechi minuscule fără lobi. Din manșetele largi, colorate, prinse cu butoni de aur cu lănțișor, ieșeau la iveală niște mîini alese ca de femeie, cu unghiile bombate; iar încheietura uneia din mîini era împodobită cu o brățară de aur. Vorbea tandru, cu ochii pe jumătate închiși... Nu, era limpede, nu putea concura cu Trümmerhauff în privința distincției. Mîna lui dreaptă era cam lată; avea pometii ca tot norodul, și, alături de Dagobert, i se părea că e pur și simplu scurt și îndesat. Era foarte posibil ca Albrecht să se fi

priceput mai bine să spună, împreună cu „fazanii“, „porcărie“. În ce-l privea, el nu era un aristocrat, nu era deloc, fapte clare pledau împotrivă. Cum stăteau lucrurile în privința numelui lui? „Klaus Heinrich“, așa se numeau copiii de cizmari din țară, iar odraslelor domnului Stavenhüter de dincolo, de vizavi, care foloseau degetele pentru a se șterge la nas, li se spunea, ca și lui, ca și părinților săi, ca și fratelui său, dar nobilii se numeau Bogumil și Dagobert... Klaus Heinrich era izolat și singur printre cei cinci.

Totuși, legă o prietenie la castelul Fazaneria, și anume cu doctorul Überbein, profesorul suplinitor. Raoul Überbein nu era un bărbat frumos. Avea barba roșie și o culoare albă-verzuie a feței, ochii albaștri ca apa, păr roșu, rar și urechi nespus de urîte, clăpăuge și ascuțite în partea de sus. Dar mîinile lui erau mici și delicate. Purta numai cravate albe, ceea ce dădea o notă solemnă înfățișării lui, deși garderoba îi era cam sărăcăcioasă. Cînd ieșea în aer liber, purta un loden, iar la călărie – căci doctorul Überbein călărea, și încă excelent –, o redingotă cam ponosită, ale cărei pulpane le ridica și le prindea cu ace de siguranță, pantaloni strîmți, cu nasturi și o pălărie înaltă.

În ce consta vraja pe care o exercita asupra lui Klaus Heinrich? Aceasta era complex alcătuită. Încă nu erau de mult laolaltă, cînd începu să circule zvonul printre „fazani“ că, odinioară, profesorul salvase, cu mare greutate, un copil dintr-o mlaștină și că era posesor al medaliei pentru salvare. Asta a fost o primă impresie. Mai tîrziu aflară și mai multe din viața doctorului Überbein și le află și Klaus Heinrich. Se spunea că originea lui ar fi neclară, că n-ar avea tată. Că mama lui ar fi fost o actriță care l-ar fi dat de suflet unor oameni săraci, plătindu-le o sumă forfetară, și că ar fi suferit cîndva de foame, de unde și culoarea verzuie a feței lui. Erau lucruri care nu se supuneau nici înțelegerii, nici reflectării,

lucruri sălbatice, inaccesibile, la care, de altfel, făcea aluzie uneori chiar doctorul Überbein, de pildă cînd băieții de neam nobil, cărora nu le ieșea din minte originea lui neclară, se comportau arogant și necuviincios cu el.

– Mă, mezinașilor și puișorilor! le spunea el cu o indignare zgomotoasă. Eu am dat cu nasul prin destul de multe ca să pot pretinde din partea voastră modestie, domnișorașilor!

Și faptul că doctorul Überbein „dăduse cu nasul prin destul de multe“ nu rămase fără efect asupra lui Klaus Heinrich. Dar ceea ce prezenta mai mult farmec în persoana doctorului era maniera delicată de a se comporta față de Klaus Heinrich, tonul în care se desfășurară, din prima zi, relațiile dintre ei și care-l deosebea strict de alți oameni. El nu știa nimic despre firea închisă și rigidă a lacheilor, despre revoltele palide ale lui Madame din Elveția, despre temerile reale ale inspectorului Dröge sau despre menajamentele pline de suficiență ale profesorului Kürtchen; nu știa absolut nimic nici despre felul străin, plin de evlavie, dar totuși insinuant, cu care priveau oamenii de afară la Klaus Heinrich. În primele zile după reunirea colegiului, profesorul suplinitor păstrase tăcere, se limitase doar să observe. Apoi se apropiase de prinț cu o degajare zîmbitoare și zgomotoasă, cu un spirit de camaraderie proaspăt, părintesc, cum Klaus Heinrich încă nu avusese prilejul să cunoască. La început îl tulburase, privea speriat la fața verzuie a doctorului Überbein. Dar această concluzie nu se repercută asupra profesorului, nu-l intimidă cîtuși de puțin; îl întări în degajarea sa cordial-fanfaroană și, nu peste mult timp, Klaus Heinrich se încălzi și fu cucerit. Căci în felul de a fi al doctorului Überbein nu era nimic vulgar, nimic copleșitor, nici măcar ceva intenționat sau educativ. Era în el superioritatea omului care „dăduse cu nasul prin multe“ și, totodată, un omagiu delicat și liber pentru cealaltă existență și fire, a lui

Klaus Heinrich; era în el iubire și prețuire, alături de oferta veselă a unei alianțe între firile lor. Îi spusese de cîteva ori „Alteță", apoi simplu „principe", în cele din urmă pur și simplu „Klaus Heinrich". Și rămase așa.

Cînd „fazanii" ieșeau la plimbare călare, ei doi mergeau în frunte, doctorul pe masivul său cal pag, în stînga lui Klaus Heinrich, care călărea pe bine intenționatul său roib; mergeau la trap, prin zăpadă sau prin frunzele căzute, prin lapovița primăverii sau prin dogoarea verii, de-a lungul lizierii pădurii, peste cîmp, peste sate, și doctorul Überbein povestea din viața lui. Raoul Überbein, cum mai suna și numele ăsta, nu-i așa? Bunul-gust era cu totul altceva! Da, Überbein fusese numele părinților săi adoptivi, niște oameni sărmani, spre apusul vieții, din sfera funcționarilor inferiori de bancă, și-l purta în baza legii și a unei hotărîri judecătorești. În faptul că se numea Raoul contase doar hotărîrea mamei sale, făcută în clipa cînd remisese oamenilor acelora suma cuvenită împreună cu fatala sa făptură mică – după cît se pare o hotărîre sentimentală, o hotărîre pioasă. Se prea poate ca tatăl său drept și adevărat să se fi numit Raoul, și pesemne că numele său de familie se armonizase frumos cu acesta. De altfel fusese o acțiune cam ușuratică din partea părinților săi adoptivi, să ia un copil de suflet, căci „un anume" Schmalhans fusese maistru bucătar la soții Überbein, și probabil că ei se grăbiseră să accepte banii numai din cauza unei presante situații financiare precare. Băiatul primise doar o instrucție școlară minimă, dar își luase libertatea să arate cine era, se remarcase puțin și, cum i-ar fi plăcut să se facă profesor, i se aprobaseră, dintr-un fond public, mijloace pentru instruirea sa seminarială. Astfel absolvise seminarul, de altfel nu fără distincție, căci ținuse la asta; apoi fusese angajat ca învățător, cu un salariu colosal, din care își sprijinise din cînd în cînd, din

recunoștință, părinții adoptivi, pînă ce aceștia muriseră aproape în același timp. Găsească-și odihna! Atunci se pomenise singur pe lume, un *malheur* din naștere, sărac ca o vrabie și dăruit de Dumnezeu cu o mutră verzuie și cu urechi de cîine, prea urît pentru a intra pe sub pielea cuiva. Frumoase condiții nu-i așa? Dar asemenea condiții au fost, în fond, adevăratele condiții bune – o dată pentru todeauna, căci așa stăteau lucrurile. O tinerețe nenorocită, însingurare și excludere de la fericire, de la *dolce farniente*-le fericirii, dependența exclusivă și severă de realizările sale; nu se îngrășa din asta, era totdeauna vînjos înăuntrul său, nu cunoștea tihna și trecea în zbor peste unele și altele. Ce favorizare a însușirilor, cînd erai obligat, rece și lucid, să te bazezi pe ele! Ce avantaj față de cei care „n-aveau nevoie"! Față de oamenii care își aprind dimineața un trabuc... În vremea aceea, la patul de suferință al unuia dintre micii săi elevi nespălați, într-o odaie unde nu mirosea chiar a flori de primăvară, Raoul Überbein făcuse cunoștință cu un tînăr, cu cîțiva ani mai mare decît el, dar într-o situație similară, și tot un *malheur* din naștere, mai ales că era și evreu. Klaus Heinrich îl cunoștea – dar s-ar putea spune că l-a cunoscut într-o împrejurare intimă. Numele lui era Sammet, *doctor medicinae;* fusese întîmplător de față, la Grimmburg, cînd venise pe lume Klaus Heinrich și se stabilise, la cîțiva ani după aceea, în capitală, ca medic de copii. Ei, acesta fusese prietenul lui Überbein, era încă și în ziua de azi; iar atunci avuseseră împreună multe discuții utile despre destin și despre tărie încordată. Ei drăcie, dăduseră cu nasul prin multe, și unul, și celălalt. În legătură cu sine însuși, Überbein se gîndea cu serioasă bucurie la vremea cînd fusese învățător. Activitatea lui nu se limitase cu totul și cu totul la sala de clasă, își făcuse o plăcere să se sinchisească un pic, atît personal, cît și uman, de micii hoinari, să-i urmărească și acasă,

în viața lor de familie nu tocmai idilică; și cu acest prilej nu pierduse ocazia de a-și face o idee despre tot felul de lucruri. Într-adevăr, dacă n-ar fi cunoscut dinainte chipul, cu buzele strînse, al vieții, ar fi avut prilejul să-l vadă atunci. De altfel nu încetase de a lucra pentru sine însuși, dăduse lecții particulare unor copii grași, de burghezi, și își strînsese cureaua mai tare, pentru a putea cumpăra cărți; nopțile lungi, liniștite și libere le folosise pentru a studia. Și, într-o bună zi, își trecuse, în baza unei aprobări extraordinare, examenul de stat; între timp își dăduse și doctoratul și se mutase la școala latinească. De fapt îi păruse rău să-și părăsească micii ștrengari; dar așa îi fusese calea. Și apoi se nimerise să fie ales ca profesor suplinitor la castelul Fazaneria, cu toate că era un *malheur* din naștere...

Astfel povestea doctorul Überbein, și Klaus Heinrich era pătruns de prietenie, cînd îl asculta. Îi disprețui pe cei care „nu aveau nevoie“ și care-și aprindeau dimineața un trabuc, fu frămîntat de teamă și de bucurie din cauza celor spuse de Überbein, în maniera sa de palavragiu vesel, despre „nas“ și „a-și face o idee“ și despre „chipul cu buzele strînse ale vieții“ și urmări, cu participare personală, cariera lui norocoasă și vitează, de la banii dați pentru înfierea lui pînă la angajarea ca profesor de liceu. Avea impresia că fusese împuternicit, în linii generale, să participe la o discuție despre destin și despre tăria încordată. Simțea un fel de moliciune; experiența celor cincisprezece ani ai săi se pusese în mișcare, îl cuprinse o nevoie de comunicare și dăruire, și încercă să povestească și el despre sine. Dar lucrul cel mai straniu fu că doctorul Überbein îl opri, opunîndu-se cît se poate de categoric unei asemenea intenții.

– Nu, nu, Klaus Heinrich, spuse el, oprește-te, gata. Fără mărturisiri directe, dacă îmi permiți să te rog! Să nu crezi că nu știu că ai să-mi povestești o mulțime de lucruri... Am știut-o

din clipa cînd te-am privit vreme de o jumătate de zi. Dar mă înțelegi complet greșit, de crezi cumva că aș vrea să te ispitesc să plîngi la pieptul meu. În primul rînd vei regreta mai curînd sau mai tîrziu. În al doilea rînd, dumitale nu-ți sînt menite bucuriile mărturisirii intime... Vezi, eu am voie să pălăvrăgesc. Ce sînt eu? Un profesor suplinitor. Nu chiar unul de rînd, fie, dar cu toate astea nimic mai mult. O ființă individuală perfect determinabilă. Dar dumneata? Ce ești dumneata? Asta-i mai greu... să zicem: o chintesență, un fel de ideal. Un recipient. O existență simbolică, Alteță Klaus Heinrich; și, prin asta, o existență *formală*. Dar forma și raportul direct, încă nu știi că se exclud? Se exclud. N-ai nici un drept la intimitate nemijlocită și, dacă ai experimenta-o, ai constata singur că nu e pentru dumneata, ai găsi-o nesatisfăcătoare și lipsită de gust. Trebuie să te îndemn la ținută, Klaus Heinrich...

Klaus Heinrich salută cu cravașa, zîmbind. Și continuară să călărească.

Altă dată doctorul Überbein spuse în treacăt:

– Popularitatea este un fel de intimitate nu prea temeinică, dar măreață și cuprinzătoare.

Nu spuse mai mult în privința asta.

Uneori, vara, în recreația mare, de dimineață, ședeau împreună în grădina pustie a hanului, se plimbau, prinși de vreo discuție, pe pajiștele pe care se zbenguiau „fazanii“ – improvizau o haltă, cu limonadă, în localul domnului Stavenhüter. Domnul Stavenhüter ștergea bucuros masa grosolană și aducea personal limonada.

– Marfă pură! spunea domnul Stavenhüter. Cea mai sănătoasă din toate. Nu e sintetică, Alteță ducală și domnule doctor, ci din sucuri naturale îndulcite, și poate fi recomandată cu conștiința perfect împăcată!

Apoi punea copiii să cînte în cinstea vizitatorilor. Erau trei, două fete și un băiat, știau să cînte pe trei voci. Stăteau la o

oarecare distanță, sub acoperișul de frunze verzi ale castanilor, și cîntau cîntece populare, în timp ce își ștergeau nasul cu degetele. Odată au cîntat un cîntec care începea: „Oameni, oameni sîntem toți", și doctorul și-a manifestat, prin întreruperi, dezaprobarea față de acest număr din program.

– Un cîntec prost, a zis el, aplecîndu-se într-o parte, spre Klaus Heinrich. Un cîntec atît de vulgar... Un cîntec oarecare, Klaus Heinrich, nu trebuie să te impresioneze prea mult.

Mai tîrziu, cînd copiii încetaseră să mai cînte, reveni încă o dată asupra cîntecului și-l califică chiar drept „șleampăt".

– Sîntem cu toții, cu toții oameni, repetă el, ți-e mai mare mila, da, fără îndoială. Dar poate că, tocmai de aceea e îngăduit să amintim faptul că aceia remarcabili dintre noi pot da prilej de a accentua în mod special acest adevăr... vezi – spuse lăsîndu-se pe spate, punînd picior peste picior și mîngîindu-și, pe dedesubt spre gîtlej, barba roșie –, vezi, Klaus Heinrich, un om cu unele nevoi spirituale nu se va putea împiedica să nu caute, în această lume banală, ceva extraordinar și să-l îndrăgească, oriunde și oricînd s-ar ivi; nu se poate să nu se revolte din cauza unui asemenea cîntec șleampăt, fiindcă se neagă, astfel, din spirit de turmă, cazul special, atît cel înalt, cît și cel mizerabil, precum și cel care este amîndouă deodată... Vorbesc oare *pro domo?* Prostii! Eu nu sînt decît un biet profesor suplinitor. Dar, Dumnezeu știe ce-mi biciuie sîngele, nu găsesc nici o satisfacție în faptul de a accentua că toți sîntem, în fond, doar profesori suplinitori. Mi-e drag neobișnuitul, sub orice formă și în orice sens, mi-s dragi cei cu demnitatea excepției în sînge, cei însemnați, cei care pot fi recunoscuți ca străini, toți la a căror vedere vulgul face o mutră de prost; le doresc să-și iubească destinul, nu le doresc să se acomodeze cu adevărul pervertit și călduț pe care tocmai l-am auzit, cîntat, pe trei voci... De ce-am devenit oare profesorul dumitale, Klaus Heinrich? Eu

sînt un țigan, plin de rîvnă, ce-i drept, dar tot țigan. Predestinarea mea de a deveni o slugă princiară nu este deosebit de convingătoare. De ce-am dat urmare chemării, cu sinceră satisfacție, cînd mi-a fost adresată, ținîndu-se seama de rîvna mea și în ciuda faptului că sînt un *malheur* din naștere? Pentru că văd forma dumitale de existență, Klaus Heinrich, ea fiind cea mai vizibilă, cea mai expresă, cea mai bine păzită formă a extraordinarului de pe pămînt. Am devenit profesorul dumitale pentru că aș vrea să mențin viu în dumneata destinul dumitale. Însingurare, etichetă, datorie, tărie încordată, ținută, formă – cine trăiește cu toate astea să nu aibă, oare, dreptul la dispreț? Ar trebui, poate, să se lase îndrumat spre omenie și comoditate? Nu, vino, hai să mergem, Klaus Heinrich, dacă-ți face plăcere. Micuții ăștia ai lui Stavenhüter sînt niște strengari lipsiți de tact.

Klaus Heinrich rîse; le dărui copiilor ceva din banii săi de buzunar și plecară.

– Da, da, îi spuse doctorul Überbein lui Klaus Heinrich, în cursul unei plimbări prin pădure – se depărtaseră întru cîtva de cei cinci „fazani“ – în ziua de azi, nevoia spiritului de a adora trebuie să se resemneze. Unde e măreția? Da, să-i fie de bine! Dar, abstracție făcînd de orice măreție și misiune propriu-zisă, mai există încă ceva, pe care o numesc augustitate – niște forme de viață alese și melancolic-izolate, de care trebuie să te apropii, mă rog, cu cea mai delicată simpatie. De altfel, măreția e puternică, poartă cizme înalte, răsfrînte, n-are nevoie de serviciile cavalerești ale spiritului. Dar augustitatea este emoționantă, să mă ia dracu', cel mai emoționant lucru ce există pe pămînt.

De cîteva ori pe an „fazaneria“ pleca în orașul de reședință pentru a asista la reprezentarea operelor și a pieselor clasice la Teatrul Curții; în special aniversarea lui Klaus Heinrich era sărbătorită cu participarea la un astfel de

spectacol. Atunci principele ședea cu o ținută demnă, în fotoliul său cu picioare arcuite, lîngă balustrada de pluș a unei loji a curții, din avanscenă, tapițată în roșu, al cărui baldachin se sprijinea pe capetele a două femei sculptate, cu mîinile încrucișate și cu fețe reci, severe; de acolo privea la colegii săi, prinții al căror destin se împlinea pe scenă, ținînd în același timp piept binoclurilor pe care publicul le îndrepta, din cînd în cînd, spre el, chiar și în timpul spectacolului. Profesorul Kürtchen ședea în stînga lui, iar doctorul Überbein, cu „fazanii" într-o lojă alăturată. Odată a auzit astfel *Flautul fermecat* și, în timpul călătoriei de întoarcere pînă la stația Fazaneria, în compartimentul de clasa întîi, doctorul Überbein a făcut tot colegiul să rîdă, imitîndu-i pe cîntăreți cum vorbeau cînd rolul îi obliga să treacă la un dialog în proză.

– El e prinț! spuse suplinitorul onctuos și-și dădu singur replica pe un ton de pastor ce lungește și cîntă cuvintele: E mai mult decît atît; e un om!

Pînă și profesorul Kürtchen se amuză într-atît, încît rîse behăit. A doua zi însă, cu prilejul unei meditații particulare, în camera cu cărți a lui Klaus Heinrich, cea cu masa rotundă de mahon, cu tavanul văruit și cu un tors grecesc pe soba de teracotă, doctorul Überbein își repetă parodia, apoi spuse:

– Dumnezeule mare, asta a fost cîndva, la vremea respectivă, ceva nou, a fost un mesaj, un adevăr uluitor!... Există paradoxuri care au stat atîta vreme cu capul în jos, încît trebuie să le pui din nou în picioare pentru a face din ele ceva cît de cît îndrăzneț. „E un om... E mai mult decît atît" – așa este de-a dreptul mai îndrăzneț, mai frumos, chiar mai adevărat... inversul este simplă umanitate; dar eu, în adîncul sufletului, nu prea sînt pentru umanitate, vorbesc despre ea depreciativ, și asta îmi dă cea mai mare satisfacție. Într-un sens oarecare trebuie să ne numărăm printre cei despre care poporul spune: „La urma urmei sînt și ei oameni". Altfel,

ești plicticos ca un profesor secundar. Nu pot dori sincer nivelarea conflictelor și a distanțelor, să mă ierte Dumnezeu, dar asta e firea mea, iar tipul de *principe homo* îmi apare, sincer vorbind, ca un monstru. Sper că pe tine nu te atrage prea mult, Klaus Heinrich?... Vezi, au existat în toate vremurile principi și făpturi deosebite, care și-au petrecut în mod ușuratic existența lor excepțională, ignorînd, cu naivitate, propria demnitate sau negînd-o brutal și dovedindu-se capabil să joace, cu mîinile suflecate, popice cu cetățenii fără să resimtă o chinuitoare deformare în adîncurile firii lor. Dar aceștia sînt prea puțin importanți, după cum, la urma urmei, este neimportant tot ceea ce este lipsit de spirit. Căci spiritul, Klaus Heinrich, spiritul este maestrul de ceremonii, care insistă neînduplecat pentru demnitate, ba chiar făurește demnitatea cu adevărat, el e dușmanul neîmpăcat și adversarul oricărei comodități umane. Mai mult decît atît? Nu! A reprezenta – adică a întruchipa pe mulți în timp ce-i reprezinți, a fi expresia elevată și disciplinată a unei mulțimi –, a reprezenta este, bineînțeles, ceva mai mult și mai înalt decît faptul de a fi, Klaus Heinrich, de aceea ți se spune „alteță"...

Astfel reacționa doctorul Überbein cu glas tare, cordial și locvace; și ceea ce spunea el influența modul de a gîndi și simțămintele personale ale lui Klaus Heinrich, poate mai mult decît era bine. Principele avea pe atunci cincisprezece sau șaisprezece ani și era deci perfect în stare, dacă nu să înțeleagă pe deplin asemenea idei, măcar să și le însușească oarecum, în esența lor. Hotărîtor era faptul că învățăturile doctorului Überbein erau atît de neobișnuit de mult sprijinite de personalitatea lui. Dacă inspectorul Dröge, care se înclina în fața lacheilor, i-ar fi atras atenția lui Klaus Heinrich asupra „înaltei sale chemări", asta n-ar fi însemnat mai mult decît o întorsătură de frază, preluată în scopul de a conferi greutate pretențiilor sale concrete, și ar fi rămas, în fond, fără vreun

sens lăuntric. Dar dacă doctorul Überbein, care era un *malheur* din naștere, cum spunea el, și care avea o față verzuie pentru că răbdase odinioară de foame, dacă acest om, care salvase un copil dintr-un smîrc sau dintr-o mlaștină, „care-și făcuse o idee“ și care „dăduse cu nasul prin multe“, dacă el, care nu numai că nu se înclina în fața lacheilor, ci uneori chiar striga la ei cu glas răsunător și care chiar din a treia zi îi spuse lui Klaus Heinrich direct pe nume, fără a-i fi cerut voie – dacă *el* explica, cu un zîmbet părintesc, că Alteța Sa Klaus Heinrich „umbla pe culmile omenirii“ (îi plăcea să folosească această expresie), atunci acest lucru însemna ceva liber, o senzație nouă, ceva ce avea – cum s-ar spune – o rezonanță în adînc. Cînd Klaus Heinrich asculta povestirile zgomotoase și joviale ale doctorului despre propria existență, despre „chipul cu buzele strînse al vieții“, avea aceeași senzație ca odinioară, cînd scotocea cu Ditlinde, sora lui; și faptul că el, cel care știa să povestească astfel, el „omul mînat de colo-colo“, cum își spunea singur, nu se comporta cu un străin și nici plin de evlavie față de el, ca toți ceilalți, ci îl trata ca pe un camarad întru destin și întru nevoia de a se dovedi tare – faptul acesta îi încălzea lui Klaus Heinrich inima, i-o umplea de o recunoștință inexprimabilă și constituia vraja care-l lega pentru totdeauna de profesorul suplinitor...

Puțin după a șaisprezecea aniversare a sa (Albrecht, marele duce moștenitor se afla încă de pe atunci în sud, din cauza sănătății sale), principele fu confirmat la biserica palatului, împreună cu cei cinci „fazani“ *Curierul rapid* publică reportajul fără a face din asta o mare senzație. Președintele consiliului suprem al bisericii, doctorul Wislizenus, contrapunctă ceremonia cu un motiv din Biblie, pe care-l alesese marele duce; iar Klaus Heinrich fu numit cu ocazia aceasta, sublocotenent, cu toate că nu avea habar de chestiunile militare... Orice aspect practic dispăru din ce în ce mai

mult din existența sa. Și, astfel, pînă și actul ceremonial al confirmării rămase fără o însemnătate crucială, iar principele se întoarse îndată după aceea, liniștit, la castelul Fazaneria, pentru a-și continua viața, fără vreo schimbare, în cercul profesorilor și al colegilor săi.

Abia după un an își părăsi modesta cameră demodată, cu un tors pe soba de faianță; colegiul se dizolvă și, în timp ce toți cei cinci camarazi de viță nobilă trecură în corpul de cadeți, Klaus Heinrich își reluă locuința în Palatul Vechi, pentru a frecventa, vreme de un an, ultima clasă a liceului în capitală, conform unei înțelegeri între domnul Knobelsdorff și marele duce. Era o măsură bine cumpănită și populară, dar care nu modifica prea mult din punct de vedere obiectiv. Profesorul Kürtchen, reîntors la postul său de la liceul de stat, îi preda lui Klaus Heinrich, ca și mai înainte, mai multe materii și era grijuliu, în clasă mai mult chiar decît la internat, să-și manifeste tactul. Se vădi de asemenea că încunoștințase și pe ceilalți profesori de acea înțelegere care se referea la cele două atitudini ale principelui față de eventualitatea unui răspuns. În ce-l privește pe doctorul Überbein, care se întorsese de asemenea la liceu, acesta nu înaintase atît de mult în neobișnuita sa carieră încît să predea în ultimele clase. Dar, la dorința vie și insistentă a lui Klaus Heinrich, pe care o supusese marelui duce nu prin viu grai, ci pe cale așa-zisă ierarhică, prin intermediul binevoitorului domn Knobelsdorff, profesorul suplinitor fusese angajat ca meditator și îndrumător al studiilor de acasă: venea zilnic la palat, se răstea la lachei și avea și acum prilejul să-l influențeze pe principe prin discursurile sale degajate și visătoare.

Poate că pe seama acestei influențe neîntrerupte trebuie pus și faptul că relațiile lui Klaus Heinrich cu tinerii, cu care împărțea banca de școală crestată cu briceagul, au rămas și mai puțin strînse și mai distante decît raporturile sale cu cei cinci de la castelul Fazaneria și că, astfel, scopul popular al

acestui an de școală a fost ratat. Recreațiile pe care toți elevii le petreceau, atît vara, cît și iarna, în curtea spațioasă, pavată cu dale ofereau un bun prilej pentru cultivarea camaraderiei. Numai că aceste recreații, destinate odihnei marei gloate, îi prilejuiră lui Klaus Heinrich, pentru prima oară, efortul specific al vieții sale. Cel puțin în primele trei luni a fost, firește, ținta privirilor tuturor – lucru nu tocmai ușor pentru el, ținînd seama de faptul că, aici, mediul înconjurător îi refuza orice înălțare exterioară sau sprijin și că trebuia să se miște pe același pavaj cu cei care erau uniți împotriva lui pentru a-l privi. Elevii cei mici, plini de o copilăroasă iresponsabilitate, adăstau foarte aproape, în timp ce elevii mai mari îi dădeau tîrcoale, cu ochii mari, și-l priveau dintr-o parte sau de jos în sus... Cu vremea, situația asta se mai atenuă, dar și atunci – indiferent cine va fi fost de vină, Klaus Heinrich sau gloata –, ca și mai tîrziu, camaraderia nu voia să facă progrese serioase. Îl puteai vedea pe principe plimbîndu-se prin curte în sus și-n jos, la dreapta directorului sau a profesorului care supraveghea recreația, urmat sau dîndu-i-se tîrcoale de către curioși. Îl puteai vedea de asemenea și la locul unde își petreceau de obicei recreația, discutînd cu colegii. Plăcută privelițe! Se rezema acolo, pe jumătate șezînd, de o consolă a zidului de cărămizi glazurate, cu picioarele încrucișate, cu mîna stîngă proptită în șold, spre spate, avînd pe cei cincisprezece elevi ai ultimei clase, într-un semicerc larg, în fața sa. În anul acela nu erau decît cincisprezece, căci ultimele promovări fuseseră făcute ținîndu-se seama ca nu cumva să fie trecute în clasa selectă elemente care, prin originea sau personalitatea lor, n-ar fi fost indicate să petreacă un an, tutuindu-se, cu Klaus Heinrich. Căci *tu*-ul era obligatoriu. Klaus Heinrich vorbea cu unul dintre ei, care ieșise puțin mai în față, apropiindu-se și răspunzînd cu scurte și mici înclinări. Amîndoi

zîmbeau, întotdeauna zîmbeau cînd vorbeau cu Klaus Heinrich. De pildă, el întreba:

– Ți-ai făcut compunerea la germană pentru marțea viitoare?

– Nu, principe Klaus Heinrich, încă n-am terminat-o, n-am găsit încă o încheiere.

– E o temă dificilă. Nici nu știu, încă, ce-am să scriu.

– Oo, o să știți dumneavoastră... o să știi tu ce.

– Nu, e greu. Ai luat un zece la teză la aritmetică?

– Da, principe Klaus Heinrich, am avut noroc.

– Nu, ăsta e pe merit. Eu n-am să pricep niciodată ceva din asta.

Mișcare de veselie și de aprobare în semicerc. Klaus Heinrich se întorcea către alt coleg, iar primul se trăgea repede îndărăt. Fiecare era conștient că în toată discuția asta nu conta compunerea sau teza la aritmetică, ci discuția ca act și acțiune, ținuta și tonul, pășitul înainte și retrasul îndărăt, dezbaterea fericită a unei chestiuni gingașe, reci și mai presus de orice. Poate că această conștiință explica și zîmbetul de pe chipurile lor.

Uneori, cînd avea în fața sa semicercul larg, Klaus Heinrich spunea cîte ceva, de pildă:

– Profesorul Nicolavius arată aproape ca o bufniță.

Atunci hazul era mare printre colegi. La acest semnal se destindeau, săreau peste cal, făceau în cor: „ha! ha! ha!“ cu vocile lor care abia căpătaseră un timbru bărbătesc; în asemenea ocazii, unul dintre ei declara solemn, că Alteța Sa Klaus Heinrich este „un tip fain“. Dar Klaus Heinrich nu spunea prea des asemenea lucruri, o făcea numai cînd vedea că zîmbetul de pe chipurile lor se ștergea și devenea fad, că pe fețe se reflecta plictiseală sau chiar nerăbdare; o făcea pentru a-i înviora și privea, pe jumătate curios, pe jumătate speriat, la exuberanța pe care o dezlănțuia cu asta.

Nu Anselm Schickedanz fusese cel care-l numise „un tip fain“, și, cu toate astea, Klaus Heinrich tocmai pentru el făcuse comparația dintre profesorul Nicolavius și o bufniță. În fond, Anselm Schickedanz rîsese, și el, de această glumă mai liberă, dar de fapt nu în sens aprobator, ci cu o intonație care însemna: „Vai, Doamne!“ Era un băiat brunet, cu șolduri înguste, care avea în toată școala faima de tip afurisit. În anul acela, atmosfera din ultima clasă a liceului era excelentă. „Cinstea“ care rezulta din faptul că frecventau clasa împreună cu Klaus Heinrich fusese imprimată destul în conștiința tinerilor, din diferite părți; iar Klaus Heinrich nu era omul care să-i fi determinat să nesocotească această îndatorire. Dar faptul că Anselm Schickedanz era un tip afurisit îi ajunsese totuși, în repetate rînduri, la ureche și, cînd îl privea, Klaus Heinrich era dispus – cu un fel de bucurie – să creadă zvonurile, cu toate că nu prea înțelegea bine cum de ajunsese la asemenea faimă. Se interesă de mai multe ori de el, pe ascuns, sondă, ca din întîmplare, și căută să afle ceva, de la unul sau altul, despre firea afurisită a lui Schickedanz. Nu află nimic precis. Dar răspunsurile, pline de ură sau laudative, îl umplură de presentimentul unei amabilități nebune, al unei umanități neîngăduit de superbe, care se afla acolo la îndemîna tuturor ochilor, cu excepția alor săi; și acest presentiment era ca o durere. Cineva spusese tocmai cu privire la Anselm Schickedanz și recursese, fără să-și dea seama, la formula de adresare interzisă: „Da, Alteță, pe ăsta să-l vedeți cînd nu sînteți de față!“

Niciodată n-avea să-l vadă Klaus Heinrich „cînd nu era de față“, niciodată n-avea să se apropie de el, să-l cunoască. Privea pe furiș la el, cînd îl vedea stînd împreună cu ceilalți, în semicerc, în fața sa, zîmbind și concentrat ca și ei. Dar de față cu Klaus Heinrich, băieții se stăpîneau; firea sa era de vină în privința asta, o știa el bine, și niciodată n-avea să vadă

cum era, cum se comporta Schickedanz cînd se dezlănțuia, fără rezerve. Era ca un fel de gelozie, ca un regret care te doare ușor...

Tot cam în această epocă se situează și o întîmplare penibilă, ba chiar revoltătoare, despre care perechea ducală n-a aflat nimic, pentru că doctorul Überbein și-a ținut gura, și despre care nici în capitală nu s-a vorbit, deoarece toți cei care participaseră la ea și fuseseră de vină au păstrat ulterior o tăcere absolută în privința ei, pesemne dintr-un fel de simțămînt de rușine. E vorba de lucrurile lipsite de tact care s-au petrecut cu prilejul prezenței principelui Klaus Heinrich la balul cetățenesc din anul acela și la care a luat parte în special o domnișoară Unschlitt, fiica bogătașului fabricant de săpun.

Balul cetățenesc era o manifestare fixă în viața de societate a capitalei, o festivitate oficială și totuși fără gomă, pe care o organiza orașul în fiecare iarnă; avea loc la restaurantul La Grădina Burgheză, un local mare din cartierul de sud, extins și renovat de curînd, și care oferea cercurilor burgheze ocazia de a veni în contact cu societatea de la curte. Se știa că Johann Albrecht nu agrease niciodată această manifestare civilă și prea puțin rigidă, la care își făcea apariția în redingotă și unde dansa o polcă în compania soției primarului, și că obișnuia să se retragă cît mai curînd cu putință. Cu atît mai plăcută impresie a produs însă faptul că fiul său, al doilea născut, și-a făcut apariția încă din acel an, deși nu era obligat – ba chiar, din cîte s-a aflat ulterior – în urma insistenței sale. Principele îl făcuse – așa se spunea – pe Excelența Sa von Knobelsdorff mijlocitor al dorinței sale fierbinți pe lîngă marea ducesă, iar aceasta obținuse, la rîndul ei, aprobarea soțului...

Sărbătoarea a început să se desfășoare, din punct de vedere formal, în modul tradițional. Personalitățile cele mai

înalte – principesa Katharina într-o rochie de mătase, veche și vopsită, cu o pălăriuță legată cu panglici sub bărbie, însoțită de copiii ei roșcovani, prințul Lambert alături de drăgălașa-i soție, la urmă Johann Albrecht cu Dorothea – descinseră la La Grădina Burgheză, salutați fiind în vestibul de delegații municipali, pe ale căror fracuri erau prinse rozete cu panglici lungi. Erau de față mai mulți miniștri, aghiotanți în ținută civilă, numeroși domni și doamne de la curte, vîrfurile societății, ba chiar și moșieri de prin împrejurimi. În marea sală principală, albă, perechea ducală îngădui să-i fie prezentate o serie de persoane și deschise apoi balul printr-o defilare de perechi, în sunetele muzicii aflate într-un balcon boltit: Johann Albrecht cu primăreasa, Dorothea cu primarul. După aceea – în timp ce polca se transforma într-o horă, iar plăcerea cuprindea pe toată lumea, înfierbîntînd obrajii și stabilind relații emoționante, dulci, nostalgice, dureroase, pretutindeni în mijlocul caldelor efluvii umane ale sărbătorii – cele mai înalte personalități stăteau așa cum obișnuiesc să stea cele mai înalte personalități la asemenea ocazii: exclusiviste și zîmbind binevoitor, înșirate pe latura îngustă, de sus, a sălii, sub balconul boltit. Din cînd în cînd, Johann Albrecht atrăgea în discuție cîte un domn cu vază, Dorothea cîte o doamnă. Cei cărora li se adresa cuvîntul se apropiau și se depărtau repede și reculeși, păstrau distanța stînd înclinați și cu fruntea plecată; dădeau sau clătinau din cap ori rîdeau, în poziția asta, la întrebările și remarcile ce li se adresau; răspundeau zelos, dăruiți întru totul clipei, cu tranziții subite și servile de la cea mai lăuntrică veselie la cea mai profundă seriozitate, cu o pasionalitate a ființei care era, fără îndoială, străină de existența lor cotidiană și, pare-se, puternic intensificată. Curioșii, gîfîind încă din cauza dansului, formau un semicerc în jurul lor și contemplau aceste convorbiri, în fond neesențiale, avînd pe față o expresie de

ciudată încordare, care se realiza prin aceea că zîmbeau cu sprîncenele ridicate.

Multă atenție i se acorda lui Klaus Heinrich. În compania a doi veri roșcovani, care făceau parte din armată, dar care erau astăzi tot în costum civil, el se ținea ceva mai în spatele părinților, sprijinindu-se într-un picior, cu mîna stîngă proptită în șold mult spre spate, întors pe jumătate spre public și arătîndu-și profilul dinspre partea dreaptă. Un reporter de la *Curierul rapid*, care fusese trimis la festivitate, își lua note despre el, stînd în colțul său. Lumea îl putu vedea pe principe cum își salută, cu dreapta înmănușată, profesorul, pe doctorul Überbein, care venea, cu barba lui roșie și cu fața vineție, de-a lungul frontului de privitori, și cum îi iese chiar în întîmpinare pînă la jumătatea sălii. Doctorul, cu nasturi mari de email la plastron, se înclină mai întîi, cînd Klaus Heinrich îi întinse mîna, apoi începu să-i vorbească numaidecît insistent, în felul său liber și părintesc. Principele părea să refuze, arborînd totuși un zîmbet neliniștit. Apoi mai multe persoane auziră cînd doctorul Überbein exclamă:

– Nu, prostii, Klaus Heinrich, atunci de ce l-ai mai învățat? De ce te-a deprins cu el Madame din Elveția, de la o vîrstă fragedă? Nu înțeleg de ce mergi la bal dacă nu vrei să dansezi!? Un, doi, trei, acum ai să faci cîteva cunoștințe!

Și, continuînd să vorbească pe un ton glumeț, îi prezentă prințului cinci tinere fete pe care le prinse de mînă fără multe fasoane și le aduse în fața lui. Ele înaintară și se retraseră din nou, una după alta, în mișcarea legănată, ca o alunecare, a reverenței curtenești, mușcîndu-și cu dinții buza inferioară și dîndu-și toată silința să execute reverența corect. Klaus Heinrich stătea cu tocurile lipite și spunea:

– Îmi pare bine. Îmi pare foarte bine...

Uneia îi spuse chiar:

– E un bal vesel, nu-i așa, domnișoară?

– Da, Alteță ducală, ne distrăm foarte bine, răspunse ea cu un glas subțire, ciripit. Era o fată din burghezie, înaltă, deși cam osoasă, îmbrăcată în tul alb, cu o coafură blondă, ondulată, tapată și cu cărare, care se înălța deasupra feței frumoase; avea un lanț de aur în jurul gîtului decoltat sub care se reliefau puternic claviculele, iar mîinile mari și albe erau înmănușate. Fata mai adăugă: Acum urmează cadrilul. Nu vrea Alteța Voastră ducală să danseze cu mine?

– Nu știu... spuse el. Zău că nu știu...

Privi în jur. Într-adevăr, în frămîntarea sălii prindea să se contureze o rînduială geometrică. Se formară linii, se alcătuiră careuri, lumea își lua locul, chema partenerele. Muzica încă tăcea.

Klaus Heinrich îi întrebă pe verii săi. Da, ei luau parte la *lancier,* își țineau partenerele de mînă.

Lumea mai văzu cum Klaus Heinrich se apropie, din spate, de fotoliul de damasc roșu al mamei sale și cum îi vorbește cu însuflețire în surdină, văzu cum ea transmite întrebarea, cu o superbă rotire a grumazului, soțului ei și cum marele duce aprobă din cap. Apoi impetuozitatea juvenilă, cu care principele se repezi să nu piardă începutul dansului, stîrni unele zîmbete.

Reporterul de la *Curierul rapid,* cu notesul într-o mînă și cu creionul în cealaltă, observa din colțul său sala, cu jumătatea superioară a trupului aplecată într-o parte pentru a vedea pe cine avea să invite prințul. Era blonda cea înaltă, cu claviculele pronunțate și cu mîini mari, albe, domnișoara Unschlitt, fiica fabricantului de săpun. Ea aștepta încă în locul unde o părăsise Klaus Heinrich.

– Sînteți încă aici? spuse el gîfîind... Îmi dați voie să vă invit? Haideți!

Careurile se completaseră. Colindară o clipă și nu-și găsiră loc. Un domn cu rozetă cu panglici se repezi spre ei,

apucă de umeri o pereche de tineri și-i determină să lase liber locul lor de sub candelabru, ca să-l poată ocupa Alteța ducală cu domnișoara Unschlitt. Muzica întîrziase acum se porni să cînte, pașii și reverențele începură, iar Klaus Heinrich se învîrti împreună cu ceilalți.

Ușile spre camerele alăturate erau deschise. Într-una dintre camere se vedea bufetul cu vase pline de flori, cu terine de punci și cu talere pline de sendvișuri policrome. Dansul se prelungi pînă acolo; două careuri își desfășurau pașii în camera cu bufetul. În celelalte, erau întinse mese acoperite cu fețe albe, care încă nu erau ocupate.

Klaus Heinrich făcea pași înainte și înapoi, zîmbea unor fețe, întindea mîna și întîlnea mîini, întîlnea tot mereu mîna mare și albă a partenerei sale, cuprindea cu brațul său drept talia de tul moale a fetei și se învîrtea cu ea pe loc, în timp ce mîna stîngă, care purta și ea o mănușă mică, era proptită în șold. Toți vorbeau și rîdeau învîrtindu-se sau făcînd pași. Principele făcea greșeli, nu-și aducea aminte, perturba figurile dansului și se oprea descumpănit, neștiind unde i-e locul.

– Trebuie să-mi atragi atenția! spuse el în învălmășeală. Încurc totul! Dă-mi, fără frică, cîte un ghiont!

Și fata prinse, treptat-treptat, curaj și-i atrase atenția, îi comandă, surîzînd, să se miște într-o parte sau într-alta și chiar îl împinse puțin, la nevoie. Frumoasa fată cu clavicule pronunțate își asumă special sarcina de a-l dirija.

Buna dispoziție spori cu fiecare *tour* de dans. Mișcările deveniră mai degajate, strigătele mai îndrăznețe. Dansatorii începură să bată parchetul cu picioarele, iar la „înainte“ și „înapoi“, își legănau brațele în timp ce se țineau de mînă. Klaus Heinrich bătu și el cu piciorul în parchet, la început abia schițat, apoi mai puternic. În schimb, legănatul brațelor căzu în sarcina frumoasei fete, în timp ce înaintau

împreună. Și, de fiecare dată cînd dansau vizavi, făcea în fața lui cîte o reverență exagerată, ceea ce sporea veselia.

În camera bufetului domneau rîsete și chicote, astfel încît toți priveau invidioși într-acolo. Cineva ieșise din careu în timpul dansului, făcuse un salt pînă la bufet, șterpelise un sendviș și acum, în timp ce se legăna și bătea cu piciorul în parchet, mesteca mîndru, în rîsetele celorlalți.

– Sînt obraznici! spuse frumoasa fată. Nu se plictisesc defel!

Și nu mai avu liniște. Pînă să bage cineva de seamă, ieșise din rînd, zburase printre șiruri, sprintenă și îndemînatică, apucase un sendviș de dincolo și se întoarse.

Klaus Heinrich fu cel care aplaudă cu mai multă însuflețire. Nu izbuti s-o facă prea bine cu mîna stîngă, și atunci găsi soluția să bată cu mîna dreaptă pe coapsă, îndoindu-se de rîs. Apoi se mai liniști și păli puțin. Se lupta cu sine însuși... Cadrilul se apropia de sfîrșit. Ceea ce voia să facă trebuia să facă rapid. Căci venise deja rîndul lanțurilor englezești.

Cînd aproape că era prea tîrziu, făcu lucrul pentru care se luptase cu sine. O luă la fugă, alergă în grabă printre dansatori, cerînd scuze cu jumătate de voce cînd se lovea de cineva, ajunse la bufet, apucă un sendviș, se repezi îndărăt și intră în careul său lunecînd pe parchet... Dar asta nu fu tot. Duse sendvișul – era cu ou și cu sardea – la buzele partenerei sale, fata cu mîinile mari și albe; ea îndoi puțin genunchiul și mușcă din el, mușcă, fără să folosească mîinile, cam jumătate... iar el, cu capul dat pe spate, își vîrî restul în gură!

Exuberanța careulului se dezlănțui în timpul lanțului mare, care tocmai începea. De jur împrejurul sălii, dansatorii se prinseră de mîini în cruce sau în lanț și porniră să meargă șerpuit. Se opriră, elanul șirurilor își schimbă direcția, mai dădură o dată ocol, rîzînd și discutînd, cu greșeli, încurcături și îmbulzeli rezolvate rapid.

Klaus Heinrich strîngea mîinile care i se ofereau, fără să știe ale cui erau. Zîmbea cu inima emoționată. Părul, periat lins, cu cărare, se zburlise și cîteva șuvițe îi atîrnau pe frunte; plastronul cămășii se umflase și ieșea puțin din vestă, iar pe chipul lui, în ochii lui înfierbîntați, se citea acea însuflețire emoționată care este uneori expresia fericirii. În timp ce mergea și dădea mîna, spuse de mai multe ori:

– Ne-am distrat tare bine ! Ne-am distrat atît de bine ! Îi întîlni pe verii săi și le spuse și lor: Ne-am distrat nespus de bine, noi, cei de dincolo!

Urmă apoi bătutul din palme și revederea, fiecare ajunse la locul lui; Klaus Heinrich se găsea din nou față-n față cu frumoasa fată cu clavicule vizibile; și, cum tactul se schimbă, mai cuprinse o dată cu brațul talia ei moale și dansară în vîrtej.

Klaus Heinrich nu conducea bine și se ciocnea nu arareori de alte perechi, doarece ținea mîna stîngă proptită în șold; dar își condusese partenera, de bine, de rău, pînă la ușa camerei cu bufetul, unde se opriră și se răcoriră cu un *bowle* de ananas, care le fu oferit de către slujitori. Se așezară chiar lîngă intrare, pe două taburete de pluș, băură și discutară, despre balul cetățenesc, despre alte reuniuni de societate la care frumoasa fată participase pînă atunci în iarna respectivă...

În vremea asta, un domn din suită, maiorul von Platow, adjutantul de corp al armatei marelui duce, se înfățișă înaintea lui Klaus Heinrich, se înclină și ceru îngăduința să-i raporteze ca Altețele Lor regale se retrăgeau. Dar Klaus Heinrich își maifestă în mod atît de mișcător dorința de a i se îngădui să mai rămînă, încît adjutantul nu putu insista în misiunea sa. Principele scoase niște exclamații de regret, aproape revoltat, și era, pare-se, cît se poate de dureros impresionat de pretenția de a pleca acasă chiar atunci.

– Ne distrăm așa de bine! spuse el ridicîndu-se și chiar apucîndu-l pe maior de braț. Dragă domnule Platow, te rog fă-mi un serviciu! Vorbește cu Excelența Sa von Knobelsdorff, fă ce vrei – dar să plecăm tocmai acum cînd ne distrăm atît de bine împreună! Sînt sigur că și verii mei mai rămîn...

Maiorul privi spre frumoasa fată cu mîinile mari și albe, care-i surîse; zîmbi și el și promise să facă tot posibilul. Această mică scenă se petrecu în timp ce, în holul de la intrarea în La Grădina Burgheză, marele duce și marea ducesă își luau rămas-bun de la delegații orașului. Îndată după aceea, la etajul întîi începu dansul.

Sărbătoarea atinsese apogeul. Tot ce avea caracter oficial trecuse, și acum buna dispoziție era restabilită în drepturi. Mesele acoperite cu fețe de masă albe, din camerele alăturate, erau ocupate de familii care beau *bowle* și supau. Tinerii năvăleau din cînd în cînd, se așezau pe marginea scaunelor, înfierbîntați și agitați, ca să înghită, pe fugă, cîțiva dumicați, să bea un pahar și să se avînte, apoi, din nou în vîrtejul petrecerii. La parter era o berărie în stil vechi, german, foarte frecventată de oameni mai așezați. Marea sală de dans și camera cu bufetul erau acum în stăpînirea exclusivă a tineretului dornic de dans. Camera cu bufetul era ocupată de vreo cincisprezece sau optsprezece tineri, fiice și fii ai orașului, printre care și Klaus Heinrich. Acolo era un fel de bal particular. Dansau în sunetul muzicii ce răzbătea din sala principală.

În treacăt fu văzut acolo și doctorul Überbein, profesorul particular al principelui, care avu o scurtă discuție cu elevul său. Fu auzit amintind, cu ceasul în mînă, că domnul von Knobelsdorff se află jos în berărie și că va reveni ca să-l ia pe principe. Apoi plecă. Ceasul era zece și jumătate.

Și, în timp ce el era jos, la o halbă de bere, conversînd cu prietenii numai un ceas, cel mult un ceas și jumătate, în camera cu bufetul se petrecuseră acele întîmplări revoltătoare,

acele excese de neînțeles cărora le pusese apoi capăt chiar el, dar din păcate prea tîrziu.

Acest *bowl*e din care lumea se servea conținea mai mult sifon decît șampanie și, dacă tineretul își cam pierduse echilibrul interior din cauza lui, de vină era mai curînd beția dansului decît tăria vinului. Dar, avînd în vedere caracterul prințului și originea solidă a restului societății, această stare de lucruri nu era suficientă pentru a explica cele ce s-au petrecut. Aici și-a produs efectul și de-o parte, și de cealaltă, o altă amețeală, stranie... Ciudățenia a fost că Klaus Heinrich a urmărit cu precizie diferitele stadii ale acestei amețeli și că totuși n-a fost în stare sau n-a avut voința să scape de ea.

Era fericit. Simțea în obrajii săi aceeași înfierbîntare pe care o vedea și pe chipurile celorlalți, și privirea sa, voalată de o dulce amețeală, rătăcea prin jur, cuprindea, plină de entuziasm, o figură după alta și spunea: „Noi!“ Gura lui rostea, cu un glas interiorizat și fericit, doar mici propoziții care conțineau un „noi“. „Noi vrem să ne așezăm, noi vrem să dansăm iar, noi vrem să bem, noi alcătuim două careuri...“ În special fetei cu claviculele vizibile Klaus Heinrich îi spunea doar lucruri cu „noi“. Uitase complet de mîna stîngă, care atîrna în jos, nu se simțea stingherit de ea, în bucuria sa, și nici nu se gîndea s-o ascundă. Unii vedeau de-abia acum cum stau, de fapt, lucrurile cu ea și priveau curioși, sau cu o grimasă involuntară, la mîneca prea scurtă a fracului, la mănușa mică de piele albă-glacé care acoperea mîna și care se cam murdărise. Dar întrucît Klaus Heinrich nu-și făcea nici o grijă în legătură cu ea, prinseră cu toții curaj și în privința asta, și se întîmplă ca, în timpul dansului în cerc sau rotit, cîte cineva să-l apuce fără jenă de mîna malformată...

El n-o trăgea îndărăt. Se simțea purtat, ba mai mult, aruncat de colo pînă colo de bunăvoință, de o bunăvoință puternică, dezlănțuită, care sporea și se înfierbînta prin ea

însăși, care îl asalta tot mai fără jenă, care punea stăpînire pe el tot mai brutal și mai de aproape, luîndu-l, triumfătoare, pe umeri. Ce se-ntîmpla? Era greu de precizat, greu de sesizat. Pluteau prin aer cuvinte, strigăte discontinue, nerostite, dar exprimate de mutrele oamenilor, de atitudinile lor, de tot ceea ce făceau și spuneau. „Și el, odată, să...!" „Coborîți-l, coborîți-l pînă la noi...!" „Puneți mîna, hai, puneți mîna...!" O fată mărunțică, cu nasul cîrn, spuse foarte limpede, fără nici o legătură evidentă: „Ei și!", în timp ce se pregătea s-o pornească în goană cu el.

El văzu în ochii tuturor mocnind o plăcere și văzu că plăcerea lor era să-l coboare pînă la ei, să-l aibă printre ei, acolo jos. În bucuria sa, în visul său de-a fi cu ei, printre ei, de a fi unul dintre ei răzbătea din cînd în cînd o constatare rece, sfîșietoare, cum că se înșela, că acel „noi", cald și superb, îl mințea; își dădea seama că totuși nu se contopea cu ei, ci rămînea centrul și obiect al atenției lor, dar altfel decît de obicei, și anume într-un sens rău. Erau dușmani întru cîtva, o vedea din pofta de distrugere din ochii lor. Deslușea ca din depărtare, cu o spaimă straniu de fierbinte, cum frumoasa fată cu mîinile mari și albe îl striga pur și simplu pe nume, și-și dădea bine seama că o făcea în alt sens decît atunci cînd doctorul Überbein îi spunea doar „Klaus Heinrich". Într-un anumit sens ea avea dreptul și permisiunea s-o facă: dar dacă el singur nu-și păzea demnitatea, nu era oare nimeni acolo care s-o facă în locul lui? Avea senzația că parcă toți smuceau de hainele lui; și, uneori, răzbătea ceva sălbatic și batjocoritor din exuberanța asta. Un tînăr înalt, blond, cu țvicăr pe nas, strigă tare ca să audă toată lumea, cînd se lovi de el în timpul dansului: „Trebuie neapărat?" Fu o adevărată răutate felul în care tînăra fată frumoasă se învîrti cu el braț la braț, ca-ntr-un vîrtej, îndelung și cu dinții rînjiți pînă ce ameți de tot. În timp ce făceau piruete, Klaus Heinrich

privea cu ochii împăienjeniți la claviculele ce se conturau pe decolteul ei, acoperite de pielea întinsă, albă și ușor granulată.

Căzură. Se-nvîrtiseră prea nebunește și, cînd încercară să oprească vîrtejul, căzură cît erau de lungi; iar peste ei căzu, împiedicîndu-se o a doua pereche, de altfel nu chiar de la sine, ci mai curînd împinsă de tînărul înalt cu țvicăr. Se produse o învălmășeală, și Klaus Heinrich auzi deasupra sa în cameră, corul pe care-l cunoștea din curtea școlii, cînd încercase o mică glumă pentru a înviora atmosfera, un „ha, ha, ha!“, dar, aici, mai răutăcios și mai dezlănțuit...

Cînd, puțin după miezul nopții, doctorul Überbein își făcu apariția în pragul camerei cu bufetul, din păcate cu oarecare întîrziere, i se oferi următoarea priveliște: tînărul său elev ședea, de unul singur, pe o sofa de pluș verde, lîngă peretele lateral din stînga, cu fracul în dezordine și împodobit în fel și chip. O mulțime de flori, care înfrumusețaseră mai înainte bufetul, în două vase chinezești, erau vîrîte în răscroiala vestei, între nasturii plastronului, ba chiar între gulerul tare și gît; în jurul gîtului avea un lănțișor de aur care aparținea fetei cu claviculele vizibile; iar pe cap i se legăna, în chip de pălărie, capacul plat de metal al unui vas de *bowle*.

– Ce faceți... ce faceți..., murmură el în timp ce grupul de dansatori, ținîndu-se de mîini, în semicerc, se legănau la dreapta și la stînga, ca la horă, cu chicote, rîsete și chiote abia reținute și cu strigăte de „ha, ha, ha“.

Pe chipul vinețiu al doctorului Überbein apăru, sub ochi, o roșeață care părea nespus de stranie și de neverosimilă.

– Încetați! Încetați! strigă el cu un glas răsunător și, în liniștea, consternarea și luciditatea ce se produseră brusc, merse cu pași mari spre principe, îndepărtă, cu două-trei gesturi, florile, aruncă lanțul și capacul cît colo, se înclină apoi și spuse cu o mină serioasă: Îmi dați voie s-o rog pe Alteța Voastră acum...

– Am fost un măgar, am fost un măgar! repetă el afară.

Klaus Heinrich părăsi balul cetățenesc în compania sa.

Aceasta a fost penibila întîmplare care s-a petrecut în ultimul an de școală al lui Klaus Heinrich. După cum am spus, nici unul dintre participanți n-a scos un cuvînt despre asta – nici chiar doctorul Überbein n-a mai atins această problemă față de prinț, de-a lungul anilor; și, cum nimeni n-a folosit cuvinte pentru a exprima acest lucru, el a rămas fără substanță și s-a pierdut curînd, cel puțin aparent, în negura uitării.

Balul cetățenesc avusese loc în ianuarie. Marțea Grasă, în care se încheia carnavalul cu balul curții, și marea recepție din Palatul Vechi, cu care se sfîrșea anotimpul distracțiilor de societate – festivități la care Klaus Heinrich încă nu participa – trecuseră de mult. Apoi veni Paștele și, odată cu el, încheierea anului școlar: examenul de maturitate al lui Klaus Heinrich, acea frumoasă formalitate, la care întrebarea: „Nu-i așa, Alteță ducală?“ se repetă de atîtea ori din partea profesorilor și la care principele își justifică, printr-o ținută agreabilă, locul excelent obținut în clasificație. N-a fost un moment epocal; Klaus Heinrich a mai rămas în continuare în reședință. Dar după Rusalii se apropie a optsprezecea aniversare a sa și, totodată, un ansamblu de acțiuni festive, cu care fu sărbătorit acest serios moment crucial din viața sa și care-i impusese, zile de-a rîndul, obligații înalte și încordate.

Atinsese pragul dintre adolescență și maturitate și fu declarat major. Pentru prima oară de la botezul său, fu centrul tuturor atențiilor și susținătorul rolului principal la marea ceremonie; dar, în timp ce atunci se lăsase tăcut, iresponsabil și pasiv, în voia etichetei care domnea în jurul său, purtîndu-l, astăzi îi revenea obligația – în cadrul prescripțiilor ei obligatorii și al liniilor ei strict arcuite și învăluit de drapajul importantelor ei uzanțe – să se prezinte într-o

ținută demnă și cu maniere frumoase, dar și cu o vizibilă degajare, spre satisfacția și înălțarea sufletească a privitorilor.

De altfel nu era vorba de drapaj numai în sens figurat, căci principele purta în această împrejurare o mantie de purpură, o piesă de garderobă, decolorată și teatrală, care slujise pînă atunci tatălui și bunicului său, cu ocazia majoratului lor, și din care, în ciuda aerisirii ei timp de zile întregi, nu ieșise complet mirosul de naftalină. Mantia de purpură făcuse parte odinioară din costumul ordinului cavaleresc al pajurii grimmburgheze, dar nu mai era în uz decît ca ținută de ceremonie pentru principii care deveneau majori. Albrecht, mare duce moștenitor, nu purtase niciodată acest exemplar de familie. Întrucît ziua nașterii sale cădea iarna, o petrecea totdeauna în sud, într-o localitate cu aer cald și uscat, unde intenționa să plece și în toamna aceasta; și, întrucît starea sănătății nu-i îngăduise călătoria în patrie cu prilejul celei de a optsprezecea aniversări a sa, se mulțumiseră să-l declare, oficial, major în lipsa sa și să renunțe la actul solemn de la curte...

În ceea ce-l privește pe Klaus Heinrich, domnea o singură părere, în special printre reprezentanții opiniei publice, și anume că mantia îi venea excepțional de bine; iar el însuși o simțea, în ciuda faptului că-i stînjenea mișcările, ca pe o adevărată binefacere, întrucît îi ușura ascunderea mîinii stîngi. Între patul cu baldachin și dulapurile pîntecoase din dormitorul său, așezat la etajul al doilea, cu ferestrele spre curtea cu tufa de trandafiri, se pregăti amănunțit și precis pentru reprezentare, cu ajutorul lacheului de cameră, Neumann, un om liniștit și meticulos, care-i fusese repartizat de curînd ca garderobier și servitor personal. Neumann pornise de la meseria de frizer și era stăpînit mai cu seamă în direcția profesiunii sale inițiale, de acea conștiinciozitate pătimașă, de acea insuficientă cunoaștere a idealului din care

rezultă priceperea superioară. Nu bărbierea ca oricare, nu se mulțumea cu faptul că nu mai rămînea nici un fir de barbă; de rîndul ăsta îl bărbieri în așa fel încît să șteargă orice umbră de barbă, orice amintire a ei, și nu numai că nu irită pielea, dar o făcu să fie din nou moale și netedă. Îi tăie și părul lui Klaus Heinrich în unghi perfect drept deasupra urechii și-l aranjă cu tot zelul pe care-l impunea, după părerea sa, această pregătire pentru prezentarea în cadrul unei ceremonii. Știu să aleagă cărarea, în așa fel încît să pornească de deasupra ochiului stîng și să meargă pieziș pînă la vîrtejul din creștetul capului, ca să nu se zburlească, acolo sus, vreo șuviță sau vreun fir de păr; știu să perie părul spre spate ca o colină stabilă, pe partea dreaptă a capului, în așa fel încît să nu-l poată deranja nici pălăria, nici coiful. Apoi, cu ajutorul lui Neumann, Klaus Heinrich se strînse cu grijă în uniforma sa de sublocotenent de grenadieri de gardă, al cărei guler înalt, plin de trese, și mulare pe trup favorizau o ținută controlată; își puse panglica de mătase galbenă ca lămîia și lanțul de aur plat al ordinului casei și coborî în galeria tablourilor unde așteptau membrii familiei restrînse și rubedeniile din străinătate ale perechii mari ducale. Toate rangurile curții așteptau în Sala Cavalerilor de alături; acolo, Johann Albrecht îl îmbrăcă, personal, pe fiul său cu mantia roșie. Domnul von Bühl zu Bühl alcătuise un cortegiu, cortegiul ceremonial, cu care trecură din Sala Cavalerilor în Sala Tronului, și asta îi dăduse destulă bătaie de cap. Componența curții îngreuna o rînduire impresionantă în cortegiu; în special domnul von Bühl se plîngea de lipsa de funcții superioare la curte, care ieșea în evidență cît se poate de simțitor la asemenea ocazii. Totodată întreba pe oricine întîlnea de unde să ia o grupă demnă pentru deschis cortegiul, cînd demnitățile supreme sînt reprezentate doar de prim-maestrul de

vînătoare al curții, von Stieglitz, și de directorul spectacolelor mari ducale, un general beteag de un picior.

În timp ce, ca prim-mareșal al curții, ca prim-maestru de ceremonii și ca mareșal al casei – cu îmbrăcămintea sa brodată și cu părul său fals, castaniu, cu ordinele ce-l acopereau tot, ca pe un rege de bal costumat, cu țvicărul de aur pe nas – mergea în urma cadeților, costumați ca paji și cu cărarea deasupra ochiului stîng, legănîndu-se și sprijinindu-și bastonul înalt pe parchet, domnul von Bühl zu Bühl recapitula în minte, grijuliu, cine venea în urma sa. Cîțiva camerieri – nu mulți, că mai avea nevoie de cîțiva și la coada cortegiului – cu pălăria cu pene sub braț și cu cheia pe cusătura din spate a vestonului, în dreptul taliei, îl urmau purtînd ciorapi de mătase în picioare. Domnul von Stieglitz și teatrala excelență șchioapă, veneau în urma lor, precedîndu-l pe prințul Klaus Heinrich; acesta alcătuia miezul propriu-zis al cortegiului și mergea, cu mantia lui, între preaînalții părinți, urmat fiind de fratele său Albrecht și de sora sa Ditlinde. În spatele supremelor personalități pășea mai întîi, cu cutele lui jucăușe la ochi, ministrul casei și președintele consiliului von Knobelsdorff. Urma apoi un mic grup de aghiotanți și de doamne de onoare: generalul conte von Schmettern și maiorul von Platow, un conte Trümmerhauff, văr al directorului finanțelor curții, ca însoțitor militar al marelui duce moștenitor, și doamnele mari-ducese sub conducerea astmaticei baroane von Schulenburg-Tressen. Veneau după aceea, însoțiți și urmați de adjutanți, camerierii și doamnele de onoare: principesa Katharina împreună cu progeniturile ei roșcovane, principele Lambert cu gingașa sa soție și rudele din străinătate sau reprezentanții lor. Cortegiul era încheiat de paji.

Astfel merseră cu pași măsurați din Sala Cavalerilor prin Camerele Frumoase, prin Sala celor Douăsprezece Luni și prin Sala de Marmură, în Sala Tronului. Lacheii, cu

găetane roșcate-aurii pe fracurile lor maro de gală, stăteau, cîte doi și cu o poză teatrală, la ușile cu canaturile deschise. Prin ferestrele largi năvălea pretutindeni, veseli și fără menajamente, soarele dimineții de iunie. În timpul acestei defilări între părinții săi, Klaus Heinrich privea în jur, la pustietatea cu zorzoane și la fastul deteriorat al încăperilor pentru repetiții, cărora le lipsea acum transfigurarea conferită de lumina artificială. Ziua însorită lumina vesel și lucid decăderea lor. Marile lustre, atîrnate de tije îmbrăcate în țesături și dezbrăcate azi de husele lor, înălțau spre tavan pădurici rigide de lumînări fără flăcări; dar pretutindeni lipseau din prisme, ghirlandele de cristal ale coroanelor erau sparte, astfel încît făceau impresia că sînt cariate și știrbe. Tapițeria de mătase și damasc a mobilelor de gală – care se lăfăiau, cu arcuri rigide, cu brațe largi și într-o înșirare monotonă, de-a lungul pereților – era destrămată, iar poleiala de aur scorojită; mari pete albe întrerupeau cîmpul luminos al înaltelor oglinzi flancate de aplice cu brațe multe, iar faldurile draperiilor decolorate în parte și pălite în locurile unde erau strînse cu șnururi, lăsau să se zărească lumina, ici-colo, prin găurile făcute de molii. În multe locuri, șipcile aurite sau argintate ale panourilor tapetului se desprinseră și stăteau depărtate de perete; iar în Sala Argintie din suita Camerelor Frumoase – unde marele duce obișnuia să dea audiențe solemne în grup și în al cărei mijloc se afla o măsuță de sidef pe un picior de argint în chip de trunchi de copac – chiar căzuse pur și simplu, o bucată din scutul argintiu al plafonului și acum se vedea, acolo sus, un gol mare, alb, de ghips...

Dar de ce, cu toate astea, aveai impresia că încăperile țineau totuși piept luminii lucide și rîzătoare a zilei, că o înfruntau cu mîndrie și dispreț? Klaus Heinrich îl privi pe tatăl său dintr-o parte... Starea încăperilor nu părea să-l pună în încurcătură. Marele duce fusese întotdeauna de statură

mijlocie; acum parcă se mai micșorase cu vîrsta. Dar mergea cu capul dat, autoritar, pe spate, cu panglica galbenă ca lămîia, o ordinului, peste uniforma de general, pe care și-o pusese azi, cu toate că nu avea înclinații militare; de sub fruntea înaltă și pleșuvă și de sub sprîncenele încărunțite, ochii lui albaștri și umbriți de oboseală priveau cu trufie ostenită în depărtare, iar de la cele două vîrfuri ale mustăcioarei albe, răsucite în furculiță, porneau, săpate adînc în pielea gălbejită de vîrstă, cele două brazde care se pierdeau, cu o expresie de dispreț, în barbă... Nu, ziua luminoasă n-avea nici o putere asupra sălilor; deteriorările nu numai că nu dăunau demnității lor, ci chiar o sporeau întru cîtva. Cu înalta lor ambianță incomodă, cu simetria lor teatrală, cu atmosfera de scenă sau de biserică, straniu de stătută, ele se opuneau, cu rece renunțare, lumii aerisite și încălzite de soare, de afară – lăcașuri severe ale unui cult reprezentativ, pe care Klaus Heinrich îl slujea solemn astăzi, pentru ultima oară...

Intrară în vastitatea albă-aurie a Sălii Tronului, printre perechile de lachei, care strîngeau din buze cu o expresie de neîndurare, închizînd ochii. Exercițiile pline de evlavie, un fel de scufundare și tălăzuire, hîrșîitul piciorului, plecăciunea și salutul – toate începură și continuară prin sală de-ndată ce depășiră frontul oaspeților poftiți la festivitate. Erau diplomați cu soțiile lor, nobilime de la curte și de la țară, corpuri de ofițeri din reședință, miniștri printre care se zărea mutra silit încrezătoare a noului ministru de finanțe Krippenreuther, cavalerii marelui ordin al pajurii grimmburgheze, președintele parlamentului landului, tot felul de demnitari. Iar sus de tot, în mica lojă situată pe latura intrării, deasupra oglinzii celei mari, se zăreau reprezentanții presei, care luau note cu înfrigurare și priveau, peste umerii celorlalți... În fața baldachinului tronului – o alcătuire de pluș cu faldurile strînse simetric, încununată de pene de struț și tivită cu garnituri de

aur, care al fi avut nevoie să fie renovată – cortegiul se împărți ca la polcă, executînd cu precizie evoluțiile prescrise. Pajii și camerierii cotiră la dreapta și la stînga, domnul von Bühl zu Bühl merse de-a-ndăratelea cu fața spre tron și cu bastonul ridicat și se opri locului în mijlocul sălii. Perechea ducală și copiii ei urcară treptele rotunjite și tapițate cu roșu, pînă la teatralele fotolii arcuite în afară și aurite, care așteptau acolo sus. Ceilalți membri ai casei se rînduiră împreună cu altețele din străinătate, de ambele laturi ale tronului; îndărătul lor se înșiră suita, doamnele de onoare, cavalerii de serviciu, iar treptele fură ocupate de paji. La un semn din mînă al lui Johann Albrecht, domnul von Knobelsdorff, care mai întîi rămase în așteptare vizavi de tron, se îndreptă în grabă, cu ochi zîmbitori și într-o linie curbă bine calculată, spre măsuța acoperită cu catifea, așezată lateral în fața treptelor, și începu formalitățile oficiale pe baza mai multor documente.

Klaus Heinrich fu declarat major și, prin asta, capabil și îndreptățit să poarte coroana, dacă împrejurările ar cere asemenea lucru. La acest pasaj ochii tuturor se îndreptară spre el și spre Alteța Sa regală Albrecht, fratele său, care stătea alături de el. Marele duce moștenitor purta uniforma de căpitan de cavalerie a regimentului de husari din care făcea parte cu numele. Din gulerul cu galoane de argint ieșea la iveală, nemilitărește, gulerul scrobit, alb, de croială civilă, pe care se odihnea capul lui fin, inteligent și bolnăvicios cu craniul alungit și cu tîmplele înguste, cu o mustață blondă, încă nedefinită pe buza de sus; iar ochii albaștri, care văzuseră moartea, priveau însinguraţi... De bună seamă nu un cap de călăreț, dar atît de zvelt și neasemuit de nobil, încît Klaus Heinrich, cu pometii săi populari, părea aproape vulgar pe lîngă el. În timp ce toți îl priveau, marele duce moștenitor își făcu, ca de obicei, gura mică, țuguie puțin buza de jos, scurtă și rotunjită, sugîndu-și ușor buza de sus.

Toate ordinele țării fură conferite prințului devenit major, chiar și crucea Albrecht și marele ordin al pajurei grimburgheze, cu excepția ordinului pentru fidelitate ale cărui însemne le avea de cînd împlinise zece ani. Apoi avu loc marea prezentare a felicitărilor, în cadrul unei defilări a invitaților, conduse de fandositul domn von Bühl – după care urmă micul dejun de gală în Sala de Marmură și Sala celor Douăsprezece Luni...

În zilele următoare, principilor străini li se oferiră distracții. Se organiză o serbare în parcul de la Hollerbrunn, cu jocuri de artificii și cu dans pentru tineretul de la curte. Se întreprinseră plimbări solemne cu trăsura, cu paji, prin peisajul estival, la Monbrillant, la Premiul Vînătorului, la mina Haderstein; iar poporul – acest neam cu ochi visători și cu pometii așezați prea sus – prezentă felicitări, stînd pe șosele și strigînd „trăiască“ pentru sine însuși și pentru reprezentanții săi. În capitală, fotografia lui Klaus Heinrich fu atîrnată în vitrinele negustorilor de artă, iar *Curierul rapid* publică chiar un portret, un desen popular și straniu idealizat, care-l reprezenta pe principe cu mantia de purpură. Apoi urmă altă zi mare: se procedă la încadrarea formală a lui Klaus Heinrich în armată, în regimentul grenadierilor de gardă.

Lucrurile se petrecură astfel: regimentul, care urma să aibă onoarea de a-l număra pe Klaus Heinrich printre ofițerii săi, fu dispus într-un careu deschis în Piața Albrecht. La mijloc fluturau multe egrete; erau de față principii casei, generalii. Publicul – formînd o masă negricioasă în fața tabloului policrom – se îngrămădea îndărătul cordoanelor. În mai multe locuri, aparate fotografice erau îndreptate spre locul acțiunii. Marea ducesă, împreună cu prințesele și cu doamnele de onoare, priveau spectacolul de la ferestrele Palatului Vechi.

Klaus Heinrich, îmbrăcat în uniformă de sublocotenent, se prezentă mai întîi, cu tot protocolul, marelui duce în palat. Grav, fără a se gîndi măcar să zîmbească, păși înaintea tatălui său, pentru a-i raporta oficial cu cîlcîiele lipite, că s-a prezentat la ordin. Marele duce îi mulțumi scurt, de asemenea fără un zîmbet, și se duse și el jos, în piață, urmat de aghiotanți, în mare ținută și cu egreta fîlfîind. Klaus Heinrich păși în fața drapelului plecat în jos – o bucată de mătase brodată, decolorată și pe jumătate ferfeniță – și depuse jurămîntul. În fraze sacadate și glas tăios de comandă, de care se servea în mod special în acest scop, marele duce ținu un discurs, în care se adresă fiului său cu „Alteța Voastră ducală“ și-i strînse principelui mîna în public. Colonelul grenadierilor de gardă, cu fața îmbujorată strigă un „ura“ pentru marele duce, la care se alăturară oaspeții, regimentul și publicul. Urma apoi o paradă și totul se termină cu un mic dejun milităresc la palat.

Acest frumos act din Piața Albrecht era fără însemnătate practică, își avea valoarea în sine. Klaus Heinrich nu intră în serviciul militar activ, ci se duse, încă în aceeași zi, împreună cu părinții, cu fratele și cu sora sa, la Hollerbrunn, pentru a petrece vara acolo, în răcoroasele camere vechi de pe malul rîului, între boschetele ca niște ziduri ale parcului, și pentru a merge apoi, în toamnă, la Universitate. Căci asta corespundea planului prestabilit al vieții sale: în toamnă se înscrisese pentru un an la Universitate, nu la cea din capitală, ci la cea de-a doua din țară, și anume în compania doctorului Überbein, preceptorul său.

Numirea acestui tînăr savant ca mentor se datora iarăși dorinței speciale, susținute cu însuflețire, a prințului și, tocmai în ceea ce privește posibilitatea preceptorului și camaradului mai în vîrstă pe care Klaus Heinrich urma să-l vadă alături de el în timpul acestui an de libertate studențească, forul autorizat

crezu de cuviință că trebuie să țină seama de manifestarea expresă a voinței sale. Cu toate acestea, unele lucruri pledau împotriva unei asemenea alegeri: era nepopulară; cel puțin fu dezaprobată, cu glas tare sau în surdină, în multe cercuri.

Raoul Überbein nu era iubit în capitală. Toată considerația pentru medalia sa de salvator și pentru înspăimîntătoarea sa rîvnă; dar omul acesta nu era un concetățean agreabil, un coleg plăcut, un funcționar ireproșabil. Cei mai bine intenționați vedeau în el un om ciudat, cu un fel de a fi îndîrjit și nefericit în truda sa neostoită, un om care nu știa ce e duminica, repaosul, destinderea și care, după împlinirea datoriei, nu se pricepea să fie un om printre oameni. Acest fiu natural al unei aventuriere se ridicase prin muncă, fără mijloace materiale, din adîncurile societății, dintr-o tinerețe sumbră și fără perspective, printr-o voință dîrză, pînă la treapta de învățător, de titrat universitar, de profesor de liceu; ajunsese – „obținuse", cum spuneau unii – să fie chemat la colegiul de la Fazanerie ca profesor al unui principe din neam de mare duce; și, cu toate astea, nu-și afla odihna, satisfacția, bucuria tihnită a vieții. Dar viața, cum remarcase foarte adecvat un cap deștept în legătură cu doctorul Überbein, viața nu se rezolvă în cadrul profesiunii și al realizărilor, ci își are cerințele și îndatoririle ei pur omenești, a căror ignorare înseamnă un păcat mai greu decît o anumită jovialitate față de sine și față de alții, în domeniul muncii; și, oricum, nu se poate considera o personalitate armonioasă decît cel care știe să dea fiecărui lucru – profesiunii și faptului de a fi om, vieții și realizării – ceea ce este al său. Lipsa de sentiment colegial al lui Überbein trebuie că îl influența în defavoarea lui. Evita orice socialibiltate față de tovarășii de profesiune; iar relațiile sale de prietenie se limitau la o persoană dintr-o altă ramură a științei, un medic și specialist în boli de copii cu puțin simpaticul nume de

Sammet, care avea, de altfel, multă clientelă și cu care poate că Überbein se potrivea în privința anumitor trăsături de caracter. Doar extrem de rar – și atunci doar ca o favoare – participa la masa permanentă care îi reunea pe profesorii de liceu, după truda și povara zilei, la un pahar de bere, la un joc de cărți, la un schimb de idei liber asupra chestiunilor publice; în rest își petrecea serile – după cum se știa de la gazda sa – și o mare parte din noapte cu munca științifică, în camera sa de lucru – în timp ce culoarea feței îi devenea, în mod constant, mai vineție, iar în ochi i se citea efortul excesiv. Autoritățile se văzuseră determinate, la scurtă vreme după reîntoarcerea sa de la castelul Fazaneria, să-l numească profesor definitiv. Ce mai voia să ajungă? Director? Profesor universitar? Ministru al învățământului? Un lucru era sigur, și anume că, în lipsa de măsură și în neostoiala rîvnei sale, se ascundea – sau mai curînd nu se mai ascundea – lipsa de modestie și aroganța. Comportarea lui, felul lui fanfaron de a vorbi tare și tăios supăra, enerva, îndîrjea. Față de colegii mai în vîrstă sau de superiorii din corpul profesoral nu păstra tonul care s-ar fi cuvenit. Se purta părintește cu oricine, de la director pînă la cel mai mărunt profesor suplinitor; iar felul său de a vorbi despre sine ca despre un om care „a dat cu nasul prin multe“ și de a se fuduli cu „destin și tărie încordată“, manifestînd totodată un binevoitor dispreț față de toți cei „care n-au nevoi“ și care „își aprind dimineața un trabuc“ era fără îndoială plin de îngîmfare. Elevii îl iubeau, și el obținea rezultate excelente, asta-i adevărat. Dar, în rest, doctorul avea mulți dușmani în oraș, atît de mulți încît nici prin vis nu i-ar fi trecut; rezerva generală, cum că influența lui asupra prințului n-ar fi fost chiar de dorit, fu exprimată pînă și de o parte din presă...

Oricum, Überbein capătă concediu de la școala latinească și vizită mai întîi singur, ca responsabil cu încartiruirea,

vestitul orășel studențesc, între ale cărui ziduri avea să petreacă Klaus Heinrich anul de splendidă viață studențească; iar la întoarcere fu primit în audiență de ministrul casei mari ducale, Excelența Sa von Knobelsdorff, pentru a i se da obișnuitele instrucțiuni. Conținutul lor era că rezultatul cel mai de seamă al acestui an consta în faptul că, pe terenul comun al libertății academice, urma să fie creată o tradiție de camaraderie între fiul de suveran și tineretul studențesc; și asta din interese generale dinastice; formulări incontestabile, care fură rostite pe un ton relativ superficial de către domnul von Knobelsdorff și care fură repetate de către doctorul Überbein cu o plecăciune mută, în timp ce-și strîmbă puțin gura, împreună cu barba sa roșie. Apoi urmă plecarea lui Klaus Heinrich la Universitate, împreună cu mentorul său, cu un docar și cu cîțiva servitori.

Un an frumos, învăluit de farmecul libertății muzelor, în văzul publicului și în oglinda reportajelor presei, dar o pondere obiectivă sub toate aspectele. Temerile, cum că doctorul Überbein s-ar fi putut să-l incomodeze pe prinț, cu pretenții prea greoaie, greșite și fals înțelese, într-un sens științific obiectiv, fură spulberate. Se vădi, dimpotrivă, că doctorul știa să facă bine deosebire între propria formă de existență, serioasă, și cea înaltă a elevului său. Pe de altă parte (indiferent dacă din vina mentorului sau a prințului însuși), lucrurile rămaseră, și în privința instrucțiunii, a lipsei de constrîngere și a camaraderiei degajate, la o formă de rudiment ponderat și pur simbolic, astfel încît nici știința și nici lipsa de constrîngere nu putură fi considerate ca un aspect esențial și propriu-zis al acestui an. Aspectul esențial și propriu-zis a fost, după cîte se pare, anul în sine, ca un obicei și o formalitate frumoase, cărora Klaus Heinrich li s-a supus cu o ținută adecvată, așa cum se supusese exercițiilor de reprezentare, cu prilejul ultimei sale aniversări; numai că,

acum, nu cu mantia de purpură, ci, uneori, cu o șapcă de student colorată, zisă *șturmer*, cu care *Curierul rapid* se grăbi să-l înfățișeze publicului, într-o fotografie.

În ceea ce privește studiul, înmatricularea s-a efectuat fără vreo festivitate deosebită, dar nu fără a se pune în evidență onoarea care îi revine facultății prin primirea lui Klaus Heinrich în mijlocul său; iar cursurile la care asista începeau cu formula: „Alteță ducală!" De la vila drăguță și îmbrăcată în verdeață, pe care mareșalul curții tatălui său i-o închiriase pe o stradă cu grădini, distinsă și nu prea scumpă, Klaus Heinrich mergea la cursuri cu docarul și cu un servitor în spatele său, fiind remarcat și salutat de publicul de pe stradă; la facultate ședea cu conștiința că toate aceste lucruri sînt neesențiale și inutile pentru înalta sa chemare, dar mima totuși o expresie de atenție politicoasă. Anecdote agreabile circulau pe seama lui și înălțau sufletele: anume, cum știa prințul să-și manifeste participarea. Către sfîrșitul unei ore de curs despre istoria naturală (căci prințul frecventa și asemenea cursuri pentru „privirea de ansamblu"), profesorul umpluse cu apă o sferă de metal, pentru a ilustra teoria, și enunțase că apa va fi făcută să înghețe și, ca urmare a dilatării, va sparge învelișul de metal; în această privință nu-și ținuse însă făgăduiala, probabil din uitucenie; în următoarea oră de curs, studenții nu avuseseră prilejul să vadă sfera spartă. Atunci Klaus Heinrich se interesase de rezultatul experienței. La sfîrșitul cursului se amestecase, ca oricare altul, printre ceilalți studenți care-l înconjurau pe profesor interpelîndu-l și îi adresase, cu toată simpatia, următoarele cuvinte:

– A explodat bomba? la care profesorul, incapabil să se dumirească în primul moment, îi exprimase apoi, cu o agreabilă surpriză, ba chiar cu emoție, mulțumirile sale pentru binevoitorul interes.

Klaus Heinrich era oaspete al unei corporații studențești – numai oaspete, deoarece n-avea voie să se dueleze – și asista cînd și cînd, cu *șturmerul* pe cap, la reuniunile lor formale, însoțite de băutură. Dar, cum cei care vegheau asupra lui știau prea bine că starea de apatie și tîmpenie produsă de consumul băuturilor alcoolice nu se împăca defel cu înalta lui chemare, Klaus Heinrich n-avea voie să bea în mod serios; iar ei erau ținuți să se îngrijească, și în felul acesta, de augustitatea sa. Obiceiurile brutale erau limitate la un minimum relativ rațional, tonul relațiilor era excelent, ca mai înainte, în ultima clasă de liceu; răsunau vechi cîntece cu poezie proaspătă și, în ansamblu, reuniunile luau un caracter de gală și de paradă – imagini transfigurate ale vieții lor cotidiene. Tutuirea era o convenție între Klaus Heinrich și frații de corporație, ca expresie și fundament al unei comunități lipsite de protocol. Dar se putea observa, în general, că orice încercare în acest sens suna fals și forțat și că, în fiece clipă, membrii corporației reveneau, fără să vrea, la formula de adresare în care se amintea de „Alteța Sa".

Faptul acesta era consecința firii sale, al acelei ținute prietenoase și stricte, care nu era afectată niciodată de vreo participare obiectivă și care determina uneori, în comportarea persoanelor cu care prințul venea în conctact, manifestări foarte ciudate, ba chiar comice. Astfel, într-o seară, în cursul unei serate organizate de unul dintre profesorii săi, prințul atrase în discuție pe un domn – un om corpolent, destul de în vîrstă, după titlu consilier juridic, care, cu toată poziția sa socială, avea proasta faimă de libertin și de bătrîn păcătos, imoral. Discuția – al cărei subiect nu prezintă importanță și aproape că nici n-ar putea fi precizat – dură relativ mult, întrucît nu se găsi îndată cineva care să-l înlocuiască. Și deodată, în plină conversație cu prințul, consilierul juridic fluieră; scoase cu buzele sale groase una dintre acele suite de sunete fredonate fără sens, cum scoate omul

cînd, într-o situație penibilă, vrea să simuleze o candoare nepăsătoare; după aceea încercă să mascheze ridicola impolitețe, dregîndu-și glasul și tușind... Klaus Heinrich era obișnuit cu asemenea manifestări și trecu peste ea cu delicată indulgență. Dacă intra în vreun magazin, pentru a face, de unul singur, cumpărături, intrarea sa avea drept consecință o mică panică. Își exprima dorința, cerea un nasture de care avea nevoie; dar vînzătoarea din magazin nu-l înțelegea; privea zăpăcită, forțele ei spirituale nu puteau fi orientate, decît cu greu, spre nasture, erau vizibil solicitate la maximum de altceva, de ceva în afara obiectului și mai presus de el; lăsa să-i cadă mai multe lucruri pe jos, arunca de-a valma cutiile, dintr-o evidentă zăpăceală, iar lui Klaus Heinrich îi venea greu s-o liniștească.

Faptul acesta era – cum am mai spus – o consecință a firii sale și, de multe ori, în oraș, era interpretat ca trufie sau ca un condamnabil dispreț față de oameni. Alții negau, firește, această trufie; iar doctorul Überbein, cu care unii discutau despre acest lucru, la cîte o reuniune de societate, punea întrebarea dacă – „admițînd cu bunăvoință orice pretext pentru disprețul față de oameni"– este propriu-zis posibil asemenea dispreț, în cazul unei depărtări de orice realitate omenească, așa cum există în cazul de față. Ba chiar, în timp ce lumea reflecta la asta, el făcea – în felul său fanfaron care nu admitea contrazicere – afirmația că prințul nu numai că nu disprețuiește oamenii, ba chiar îi respectă pe toți, chiar și pe cei mai lipsiți de valoare îi consideră deplini, îi consideră buni în asemenea măsură, încît pe un biet copil al vieții cotidiene, supraapreciat și suprasolicitat, nu putea decît să-l treacă sudorile...

Societatea din orașul universitar n-avu timp să se pună de acord în privința asta. Anul de studii trecu cît ai bate din palme și Klaus Heinrich plecă, se întoarse la reședința părintească, în conformitate cu programul vieții sale, pentru a face un an serviciul militar, cu toată seriozitatea, în ciuda

mîinii sale stîngi. Șase luni făcu serviciu la dragonii de gardă și comandă luarea distanței de opt pași pentru exercițiile cu lancea, ca și alcătuirea formațiilor în careu, de parcă asta ar fi fost treaba lui; apoi schimbă arma și trecu la grenadierii de gardă, pentru a se orienta și asupra serviciului la infanterie. Făcu chiar de gardă la palat și comandă schimbarea gărzii – un act la care asistă și mult public. Ieși în pas alergător din camera de gardă, cu steaua pe piept, luă poziția de drepți, cu sabia scoasă, în flancul companiei, și nu dădu comenzile chiar foarte corect; dar asta nu strică nimic, întrucît bravii soldați executară totuși mișcările corect. Luă, de asemenea, parte, șezînd lîngă colonel, la agapa ofițerilor și împiedică, prin prezența sa, ca domnii să-și descheie gulerele uniformelor și să se dedea, după masă, la jocuri de noroc. După aceea, la vîrsta de douăzeci de ani, porni într-o „călătorie instructivă" – nu tot în compania doctorului Überbein, ci în a unui însoțitor militar și maestru de călătorie, căpitanul de gardă von Braunbart-Schellendorff, un cavaler blond, care era desemnat să rămînă aghiotantul lui Klaus Heinrich și căruia i se oferea, prin călătoria asta, prilejul să stabilească relații strînse și să dobîndească influență asupra lui.

Klaus Heinrich nu văzu prea multe în cursul acestei călătorii instructive, care-l purtă departe și care fu urmărită cu asiduitate de *Curierul rapid*. Vizită curți străine, se prezentă suveranilor, merse cu domnul von Braunbart la mese de gală și i se conferea, la plecare, un înalt ordin al țării respective. Vizită curiozitățile pe care le alese pentru el, domnul von Braunbart (care primi de asemenea mai multe ordine), iar *Curierul rapid* informa, din timp în timp, că principele se pronunțase cît se poate de favorabil, față de directorul sau conservatorul respectiv, cu privire la un tablou, un muzeu sau un monument. Călători singuratic, apărat și purtat de cavalereasca grijă a domnului von Braunbart, care

administra banii și al cărui zel, plin de evlavie, îl făcu pe Klaus Heinrich, ca la sfîrșitul călătoriei să nu fie în stare nici măcar să dea un geamantan la bagaje.

Vrem să dedicăm două cuvinte, nu mai multe, unui interludiu, care a avut drept loc de acțiune un mare oraș și care a fost pus la cale, cu toată grija necesară, de către domnul von Braunbart. Domnul von Braunbart avea în acel oraș un camarad de origine nobilă, căpitan de cavalerie și holtei, care, la rîndul său, întreținea o legătură cît se poate de intimă cu o tînără doamnă din lumea teatrului, gata să facă servicii personale și totuși de încredere. Lăsîndu-l pe Klaus Heinrich (conform unei înțelegeri scrise între domnul von Braunbart și camaradul său) singur cu domnișoara – și anume în căminul ei aranjat în mod adecvat –, astfel încît cunoștința să se adîncească suficient, între patru ochi, unul dintre obiectivele instructive, expres formulate ale călătoriei, fu realizat în mod conștiincios, fără ca pentru Klaus Heinrich să fi fost vorba, și în acest caz, de altceva decît de o agreabilă luare de cunoștință. Domnișoara, bogată în merite, primi un suvenir, iar prietenul domnului von Braunbart fu decorat la prima ocazie. Nimic mai mult despre asta...

Klaus Heinrich vizită, sub un nume fictiv de romantică rezonanță nobiliară, și frumoasele țări ale Sudului. Acolo șezu printre alți străini pe terasa albă a unui restaurant situat deasupra mării albastru-închis, uneori singur pentru un sfert de ceas, îmbrăcat într-un costum civil de o distincție discretă, și desigur că se va fi întîmplat să fie observat de la alte mese, pentru a fi cîntărit și rînduit social, după obiceiul călătorilor. Oare ce putea fi acest tînăr care privea tăcut și calm? Oamenii treceau în revistă sferele burgheze și-l situau la nimereală în cea a negustorilor, a militarilor sau a studenților. Dar nu se prea potrivea nicăieri cu totul și cu totul. Oamenii simțeau augustitatea, dar nimeni n-o ghicea.

Albrecht al II-lea

Marele duce Johann Albrecht muri de o boală îngrozitoare, care avea ceva nud și abstract în sine și care, de fapt, nu putea fi denumită altfel decît moarte. Se părea că moartea, sigură de dreptul ei de posesiune, refuza în cazul acesta orice mască sau apariție și că se prezenta direct, ca ea însăși, ca descompunere propriu-zisă. Era vorba, în esență, de o descompunere a sîngelui, provocată de supurații interne, iar o operație radicală, întreprinsă de un chirurg celebru, nu putu nici măcar să încetinească procesul progresiv al distrugerii. Sfîrșitul veni repede, cu atît mai repede cu cît Johann Albrecht opusese prea puțină rezistență morții. Dădea semne de un dezgust fără margini și se exprimă față de membrii familiei și chiar față de medicii curanți, în repetate rînduri, în sensul că e obosit de moarte „de toate" – deci de existența sa princiară, de modul său de viață august și supus exhibiției. Trăsăturile obrajilor, cele două brazde de trufie și plictiseală, se conturară în ultimele sale zile într-un fel înspăimîntător de exagerat, cu adevărat grotesc, ca o grimasă, pentru a se netezi puțin abia în moarte...

Ultima boală a marelui duce avu loc iarna. Marele duce moștenitor Albrecht, chemat fiind din localitatea caldă și uscată unde-și petrecea anotimpul rece, nimeri pe o vreme umedă, cu zăpadă, care-i amenința grav sănătatea. Fratele său

Klaus Heinrich își întrerupse călătoria instructivă, care se apropia oricum de sfîrșit, și se întoarse cu domnul von Braunbart-Schellendorff, în lungi etape de călătorie de cîte o zi, din frumoasele țări ale Sudului. În afară de cei doi fii princiari, la căpătîiul muribundului se mai aflau marea ducesă Dorothea, prințesele Katharina și Ditlinde, prințul Lambert – fără încîntătoarea sa soție –, medicii curanți și cameristul Prahl; iar în camera alăturată erau adunați în interes de serviciu, demnitarii și miniștrii. Dacă se putea acorda crezare afirmațiilor, sub jurămînt, ale slujitorilor, în ultimele săptămîni și zile se intensificase extraordinar de mult larma făcută de „stafii" în Camera Bufnițelor. Se pare că era vorba de o zdroncăneală și o hodorogeală cu opinteli, care revenea periodic și care nu se auzea defel în afara camerei.

Ultima acțiune augustă a lui Johann Albrecht a fost aceea de a-i înmîna personal profesorului, care executase cu măiestrie inutila operație, decretul său de consilier privat. Era îngrozitor de istovit, era „obosit de toate", iar conștiința lui nu mai era limpede nici chiar în clipele mai lucide; dar suveranul îndeplini acest act cu toată grija și făcu din el o ceremonie. Porunci să fie ridicat în capul oaselor, în pat, corectă, cu mîna dusă ocrotitor la ochi, poziția întîmplătoare a celor de față, chemă pe cei doi fii să stea de o parte și de cealaltă a patului cu baldachin și, în timp ce spiritul său rătăcea pe căi necunoscute, porunci chipului său să afișeze un zîmbet binevoitor, pentru a înmîna personal diploma profesorului, care reveni în cameră după o oarecare absență...

Aproape de sfîrșit, cînd ravagiile bolii atinseseră creierul, marele duce își exprimă o dorință care, abia înțeleasă, fu împlinită în cea mai mare grabă, cu toate că împlinirea ei nu putea să amelioreze cu nimic boala. În murmurul bolnavului reveneau constant anumite cuvinte, aparent fără nici o legătură între ele. Rosti numele mai multor materiale,

mătase, atlaz, brocart, aminti de prințul Klaus Heinrich, folosi un termen medical de specialitate și îngăimă ceva despre un ordin, crucea Albrecht clasa a III-a cu coroană. Între timp se puturã desluși formulări foarte generale, care se refereau probabil la profesiunea princiară a muribundului și care sunau cam ca „obligație extraordinară“ și „majoritate comodă“; apoi se repetară denumirile de materiale, la care se adaugă în cele din urmă, cu glas mai tare, numele „Sammet“. Și atunci înțeleseră că marele duce voia să-l convoace pentru consult pe doctorul Sammet, acel doctor care fusese întîmplător de față, cu douăzeci de ani în urmă, la nașterea lui Klaus Heinrich, la Grimmburg, și care acum avea clientelă în capitală. Doctorul era, firește, medic de copii; dar îl chemară totuși, și el veni; cam încărunțit la tîmple, cu mustața pe oală, neîngrijită, peste care nasul se lăsa prea plat, de altfel bărbierit proaspăt și cu obrajii puțin iritați din cauza asta. Cu capul aplecat într-o parte, cu o mînă pe lănțișorul ceasului și cu cotul lipit de torace, el examină situația și începu numaidecît să se ocupe, cu o blîndețe activă, de înaltul bolnav, în legătură cu care fapt acesta își exprimă satisfacția într-un mod neechivoc. Așa se întîmplă că doctorul Sammet putu face marelui duce ultimele injecții, ușurîndu-i, cu mîna lui, greaua trecere, și că putu să-i dea, înaintea celorlalți doctori, ajutor în moarte; o evidențiere care trezi în acei domni, de bună seamă, oarecare iritare, dar care, pe de altă parte, avu ca urmare faptul că, la scurtă vreme după aceea, cînd importantul post deveni vacant, doctorul fu numit director și medic-șef al spitalului de copii Dorothea în care calitate avu mai tîrziu o oarecare participare la desfășurarea anumitor fapte.

Astfel muri deci Johann Albrecht, dîndu-și sufletul într-o noapte de iarnă, iar Palatul Vechi fu iluminat festiv, în timp ce el deceda. Severele brazde ale plictiselii se întinseră pe fața

lui și, eliberat de orice încordare proprie, se putu lăsa în voia formei care domnea pentru ultima oară în jurul său, purtîndu-l, și care făcu încă o dată din chipul lui de ceară centrul și obiectul obiceiurilor ei reprezentative. În plină vigoare încă, domnului von Bühl zu Bühl îi fu încredințată conducerea supremă a funeraliilor, care se defășurară în prezența multor oaspeți princiari. Ceremoniile funebre, așezarea pe diferite catafalcuri și transportul de la unul la altul, defilările prin fața rămășițelor pămîntești, prohodurile și evocările în fața catafalcului ținură zile întregi; vreme de opt ceasuri, rămășițele lui Johann Albrecht putură fi văzute de public, în mijlocul unei gărzi de onoare alcătuită din doi colonei, doi locotenenți-majori, doi plutonieri, doi sergenți-majori, doi subofițeri și doi camerieri. Apoi sosi, în sfîrșit, clipa în care sicriul de zinc fu luat de opt lachei din nișa altarului bisericii curții, unde fusese expus printre candelabre învelite cu zăbranic și lumînări mari cît omul, și fu adus în pronaos, unde opt pădurari îl puseră într-un sicriu de mahon; după aceea fu așezat de opt grenadieri de gardă pe un car mortuar, drapat în negru și tras de șase perechi de cai, care se puse în mișcare spre mausoleu, în salvele tunurilor și dangătul clopotelor. Grele de apă, drapelele atîrnau în bernă. Cu toate că era după-amiază devreme, felinarele cu gaz ardeau pe străzile pe care le parcurgea cortegiul funerar. Bustul lui Johann Albrecht fusese expus în vitrine, în mijlocul unor decoruri triste, iar cărțile poștale cu chipul răposatului reprezentat, oferite gratuit, erau dorite insistent de toată lumea. Îndărătul trupelor și al asociațiilor de gimnaști și de veterani, care formau un cordon pentru a menține liber drumul de onoare, stătea poporul, în vîrful picioarelor, în lapoviță, și privea, cu capul descoperit, la sicriul ce trecea încet prin fața lui; înaintea sicriului mergeau lacheii ce duceau coroanele, funcționarii curții, purtătorii de

însemne și predicatorul curții, doctorul Wislizenus; iar învelitoarea brodată cu argint, ce acoperea sicriul, era ținută de colțuri de către prim-mareșalul curții, von Bühl, prim-maestrul de vînătoare al curții, von Stieglitz, generalul-adjutant conte Schmettern și ministrul casei regale von Knobelsdorff. Alături de fratele său Klaus Heinrich – îndată după calul personal al răposatului, care era dus de căpăstru în urma carului mortuar, și în fruntea celorlalți îndoliați – pășea marele duce Albrecht al II-lea. Costumul său, pomponul de pene înalt și rigid al caschetei de blană, cizmele de lac răsfrînte de sub dolmanul de husar, de culoare deschisă, cu cute și cu doliul la braț, îi veneau prost. Pășea jenat sub privirile mulțimii, iar omoplații săi, așezați cam pieziș de la natură, se frămîntau în timpul mersului într-un fel stîngaci, nervos. Pe chipul lui palid se citea repulsia față de constrîngerea de a trebui să participe, primul, la această exhibiție funerară. În timpul mersului nu ridica privirea și își sugea buza de sus cu buza inferioară, scurtă și rotunjită...

Această figură o păstră și în timpul festivităților urcării pe tron, care fură îndeplinite, de altfel cu toate menajamentele. Marele duce semnă actul jurămîntului în Sala Argintie din suita Camerelor Frumoase, în fața miniștrilor reuniți, și citi în Sala Tronului – stînd în fața fotoliului ca de teatru, cu picioarele arcuite, sub baldachin – mesajul pe care-l alcătuise domnul von Knobelsdorff. În el fu amintită cu gravitate și delicatețe situația economică a țării și se acordă prețuire frumoasei unanimități ce domnea, în ciuda tuturor dificultăților, între suveran și țară; la acest pasaj, un funcționar superior, probabil nemulțumit de avansarea sa, se pare că i-ar fi șoptit vecinului său că unanimitatea constă în faptul că suveranul are tot atîtea datorii cît și țara – o vorbă tăioasă, care a fost mult colportată și care a ajuns chiar și în presa cu orientare ostilă... În cele din urmă, președintele parlamentului

landului a strigat: „Trăiască!“ în cinstea marelui duce; s-a celebrat apoi un serviciu divin în biserica de la curte, și lucrurile au rămas așa. Albrecht a mai iscălit un decret în temeiul căruia au fost amnistiate o serie de pedepse cu amendă și închisoare, care fuseseră pronunțate pentru delicte mai puțin grave, mai ales pentru delicte forestiere. S-a renunțat la cortegiul solemn prin oraș și la primirea oficială de la primărie, întrucît marele duce se simțea prea obosit. Avînd pînă acum gradul militar de căpitan de cavalerie, marele duce fu avansat, cu prilejul urcării sale pe tron, colonel *à la suite* în regimentul său de husari; dar nu îmbrăcă aproape niciodată uniforma și se ținu cît putu mai la distanță de anturajul său soldățesc. Nu procedă la nici un fel de schimbare de personal, poate din pietate, nici printre demnitarii de la curte și nici printre miniștri.

Publicul îl vedea rar. Repulsia lui mîndră și pudică de a se lăsa arătat, prezentat, salutat se manifestă, încă din prima zi, cu o intensitate care mîhni opinia publică. Nu apărea niciodată în loja cea mare a Teatrului Curții. Nu participa niciodată la promenada cu echipaje din parcul orașului. Cînd își avea reședința în Palatul Vechi, ordona să fie condus cu trăsura închisă într-o parte mai excentrică și pustie a parcului, unde cobora pentru a face puțină mișcare; iar vara, la Hollerbrunn, ieșea doar în mod excepțional dincolo de boschetele parcului.

Dacă poporul îl zărea, de pildă, la poarta Albrecht, cînd se urca în cupeu, înfășurat în greul palton îmblănit, pe care-l purtase și tatăl său și de al cărui guler gros se rezema capul lui delicat, îndrepta doar priviri timide spre el, iar strigătele îi rămîneau șovăitoare și lipsite de adevărată încredere. Căci oamenii mărunți simțeau, de bună seamă, că nu puteau striga să trăiască acest suveran și prin asta să se refere la ei înșiși. Îl priveau și nu se recunoșteau în el, cel a cărui distincție

pură nu avea nici o trăsătură a neamului lor. Erau altfel deprinși. Nu se află încă și azi, în Piața Albrecht, un comisionar care, cu pometii lui așezați prea sus și cu favoriții cărunți, arată, într-un fel mai vulgar, exact cum ar fi arătat răposatul mare duce? Și nu regăseau trăsăturile prințului Klaus Heinrich aidoma la poporul de rînd? Dar cu fratele său lucrurile nu stăteau la fel. Poporul nu găsea în el imaginea ideală elevată, la vederea căreia să strige „trăiască" și să se poată bucura de sine însuși. Expresia sa augustă – indiscutabila sa expresie augustă – era o noblețe de natură generală, mai presus de patrie și fără pecetea familiară a autenticității. Și el știa asta; conștiința expresiei sale auguste, împreună cu cea a lipsei sale de autenticitate populară, constituiau pesemne sfiala și trufia sa. Încă de pe atunci a început să lase reprezentarea, după posibilități, în seama lui Klaus Heinrich. Îl trimise la inaugurarea izvorului de la Immenstadt. Da, disprețul față de orice reprezentare a persoanei sale princiare mergea atît de departe încît domnul von Knobelsdorff nu-l putu convinge, decît cu trudă și anevoie, să procedeze personal la primirea solemnă a președinților celor două camere în sala tronului și să nu lase și această acțiune spectaculară în seama fratelui mai tînăr, „din considerente de sănătate", așa cum intenționa.

Albrecht al II-lea trăia destul de singuratic în Palatul Vechi; mersul lucrurilor determina aceasta de la sine. În primul rînd, prințul Klaus Heinrich își avea, de la moartea lui Johann Albrecht, curtea sa independentă. Era o cerință a etichetei; și astfel i se atribuise ca locuință Ermitajul, acel castelaș *empire* de la marginea cartierului de nord care – atît de tăcut și de grațios-auster, dar nelocuit și părăsit de multă vreme în mijlocul parcului său sălbăticit, ce da în parcul orașului – avea vedere spre un mic helești încremenit în nămol. Încă de pe vremea cînd Albrecht devenise major,

Ermitajul avusese parte de renovarea strict necesară și fusese destinat, din punctul de vedere al formei, să fie palatul marelui duce moștenitor; dar, întrucît Albrecht mergea vara, din localitatea caldă și uscată, unde-și făcea veacul, direct la Hollerbrunn, nu făcuse niciodată uz de reședința sa.

Klaus Heinrich locuia acolo, fără cheltuieli exorbitante, cu un șef al curții care se ocupa de gospodărie, un baron von Schulenburg-Tressen, nepot al prim-guvernantei curții. În afară de cameristul Neumann, mai avea doi lachei pentru serviciul zilnic; valetul în livrea, de care avea nevoie pentru ieșirea cu trăsura la ceremonii, i-l împrumuta curtea marelui duce. Un vizitiu și cîțiva rîndași cu veste roșii îngrijeau de remiză și de grajd, al căror efectiv se cifra la o caleașcă, un cupeu, un docar, doi cai de călărie și doi de trăsură. Un grădinar cu două ajutoare avea grijă de parc și de grădină; iar personalul feminin al castelului Ermitaj era alcătuit dintr-o bucătăreasă și două cameriste. Sarcina mareșalului curții, von Schulenburg, era să acopere bugetul tînărului său prinț cu apanajul pe care-l acordase parlamentul landului, într-o memorabilă ședință, după urcarea pe tron a lui Albrecht, fratelui marelui duce. Suma se cifra la cincizeci de mii de mărci. Căci cele optzeci de mii de mărci, care fuseseră cerute inițial, nu avuseseră nici o perspectivă să treacă prin parlament, și astfel se renunțase la timp, în numele lui Klaus Heinrich, în mod înțelept și generos – renunțare care făcuse cea mai bună impresie în țară. În fiecare iarnă, domnul von Schulenburg punea să se valorifice gheața heleșteului. De două ori pe vară să se cosească poienile parcului și să se vîndă fînul. După cosit, întinderile cîmpiilor semănau aproape a gazon englezesc.

Apoi, Dorothea, marea ducesă-mamă, nu-și mai avea reședința la Palatul Vechi, iar în privința vieții ei retrase lucrurile se prezentau trist și neliniștitor. Și de la această

principesă, pe care domnul von Knobelsdorff, care călătorise mult și știa multe, o calificase drept una dintre cele mai frumoase femei văzute vreodată, chiar și de la ea – cea a cărei înfățișare festivă prilejuise fericire, înălțarea inimii și strigăte de „trăiască“ –, chiar și de la ea timpul își ceruse tributul. Dorothea îmbătrînise; perfecțiunea ei, îngrijită cu răceală și strictețe, vestită și aclamată cu urale, se ofilise atît de repede și de irezistibil, încît femeia nu putuse ține pasul, înlăuntrul ei, cu această transformare. Nici o artă, nici un mijloc, nici chiar cele mai supărătoare și respingătoare dintre cele cu care încercase să combată decăderea nu izbutiseră să împiedice ca strălucirea dulce a ochilor ei albastru-închis să nu se stingă, ca sub ei să nu se formeze cearcăne de piele flască și gălbuie, ca minunatele gropițe din obrajii ei să nu se adîncească în cute și ca gura ei mîndră și serioasă să nu pară acum atît de ascuțită și de pungită. Dar, întrucît inima ei fusese la fel de strictă ca și frumusețea și totdeauna concentrată doar asupra acestei frumuseți, întrucît frumusețea fusese însuși sufletul ei și ea nu dorise și nu iubise nimic altceva decît efectul înălțător al acestei frumuseți, în timp ce propria inimă nu bătea cu putere pentru nimic și pentru nimeni, acum era descumpănită și foarte sărăcită; nu putea găsi, lăuntric, tranziția spre noua stare, și lucrul acesta dăuna stării ei de spirit. Generalul medic Eschrich se pronunță și în sensul unei zdruncinări sufletești, din cauza unui proces de involuție neobișnuit de rapid, și fără îndoială că avea dreptate, în felul său, cu această interpretare. Realitatea tristă era că Dorothea manifestase încă din ultimii ani de viață ai soțului ei semne de adîncă tulburare mintală și de agitație. Fugea de lumină, dispusese ca la concertele de joi, din Sala de Marmură, toate luminile să fie învăluite în roșu și făcea adevărate crize cînd nu putea impune ca această măsură să fie extinsă și la celelalte festivități, la balul curții, la balul intim, la dineu, la

recepția cea mare, deoarece ambianța de amurg din Sala de Marmură dăduse, și așa, destul prilej de ironie. Petrecea zile întregi în fața oglinzii și se putea observa cum le alinta cu mîinile pe cele care, din vreun motiv oarecare, reflectau chipul ei într-o lumină mai favorabilă. Apoi punea să se îndepărteze toate oglinzile din camerele ei, ba chiar să le acopere pe cele îngropate în perete, se așeza în pat și chema moartea. Într-o zi, doamna von Schulenburg o găsi complet tulburată și congestionată de plîns, în Sala celor Douăsprezece Luni, în fața marelui portret care o înfățișa în apogeul frumuseții ei. Totodată începu să pună stăpînire pe ea o teamă maladivă de oameni; pentru curte și popor era o adevărată suferință să observe cum această zeiță de odinioară își pierduse siguranța, cum aparițiile ei în lume deveneau stîngace și cum privirea îi era voalată de o expresie jalnică. În cele din urmă se ascunse de tot și, la ultimul bal al curții la care asistase Johann Albrecht, acesta o conduse pe sora sa Katharina în locul soției sale „indispuse". Moartea lui fusese, în acest sens, o eliberare pentru Dorothea, căci o scutise de orice obligație de reprezentare. Își alese ca reședință pentru văduvie Casa Binecuvîntării, un vechi castel de vînătoare cu o atmosferă de mănăstire, care era situat la o oră și jumătate de mers cu trăsura, de capitală, în mijlocul unui parc auster, și care fusese împodobit cu embleme religioase și vînătorești, într-o stranie harababură, de către un suveran – vînător pios. Acolo trăia, întunecată și stranie, iar excursioniștii o puteau contempla uneori de la distanță, cum își făcea plimbarea prin parc, alături de baroana von Schulenburg, și cum saluta, cu înclinări îngăduitoare din cap, pomii de pe ambele laturi ale aleii...

În sfîrșit, în ceea ce o privește pe Ditlinde, s-a căsătorit, la vîrsta de douăzeci de ani, la un an după moartea tatălui ei. A acordat mîna unui principe dintr-o casă anexă, prințul

Philipp zu Ried-Hohenried, un domn mărunt, trecut de prima tinerețe, dar bine conservat, cu simț artistic și cu concepții avansate, care se străduise mai multă vreme s-o cucerească, se ocupase personal de această chestiune și care-i oferise inima și mîna la o serbare filantropică într-un fel burghez autentic. Nu se poate spune că această alianță a stîrnit entuziasm furtunos în țară. A fost primită cu calm, a decepționat chiar unele speranțe mai orgolioase, care fuseseră nutrite în tăcere pentru fiica lui Johann Albrecht; iar cei puși pe critică au găsit că, în cel mai bun caz, se poate spune despre această căsătorie că este o mezalianță. În asta era adevărat faptul că Ditlinde descinsese, fără îndoială, din sfera ei augustă într-o zonă a vieții mai lipsită de constrîngere și mai civilă, atunci cînd îi acordase mîna prințului – de altfel complet neinfluențată din exterior și urmîndu-și propria înclinație. Acest domn de rang nobil nu era numai un amator și colecționar de picturi în ulei, ci și un om de afaceri și un industriaș în stil mare. Stirpea lui dinastică fusese deposedată cu un veac în urmă de calitatea de familie domnitoare; dar Phillipp era primul din familia sa care se hotărîse să-și folosească economicește, fără mofturi, situația de particular. După ce-și petrecuse tinerețea în călătorii, se informase și căutase o activitate care să-i ofere satisfacție lăuntrică, dar care, mai cu seamă, să-i și sporească veniturile (ceea ce devenise necesar). Astfel a ajuns un om întreprinzător, a înființat ferme, fabrici de bere, o fabrică de zahăr, mai multe fabrici de cherestea pe moșiile sale și a început, mai ales, să exploateze planificat întinsele zăcăminte de turbă care-i aparțineau. Cum conducea toate aceste întreprinderi cu pricepere și spirit comercial, ele au început în curînd să înflorească și au produs sume de bani care, chiar dacă sursa lor nu era prea princiară, îi dădeau, oricum, posibilitatea să ducă o viață princiară. Pe de altă parte, li se putea pune celor cu

spirit critic întrebarea, ce altă partidă ar fi putut oferi ei prințesei, sincer vorbind. Ditlinde – care nu adusese aproape nimic soțului ei, decît un inepuizabil tezaur de rufărie, printre care multe zeci de obiecte total învechite și inutile, ca bonete de noapte și fulare, făcînd parte, în temeiul unei venerabile tradiții din zestre – ajunsese prin această căsătorie în condiții de confortabilă bogăție și de bună voie, cu care nu fusese cîtuși de puțin deprinsă acasă; aceasta fără a mai pune la socoteală sentimentele ei. De altfel ea păși în viața particulară cu vădită satisfacție și hotărîre și nu păstră, din aspectele exterioare ale statutului ei de alteță, decît titlul. Rămase în legătură de prietenie cu doamnele ei de companie, dar elimină din aceste relații orice caracter de serviciu și evită să dea menajului ei un caracter de curte. Aceasta ar putea să surprindă la o grimmburgheză, în general, și la Ditlinde, în special; dar se pare că asta corespundea nevoilor ei. Soții petreceau vara pe moșiile lor princiare, iar iarna în frumosul palat de pe strada Albrecht, pe care îl achiziționase Philipp zu Ried; și nu în vechiul palat, ci aici se întîlneau, din cînd în cînd, odraslele mari ducale – Klaus Heinrich și Ditlinde, uneori chiar și Albrecht – pentru cîte o discuție intimă.

Astfel se întîmplă că, într-o zi de la începutul toamnei – nici nu se împliniseră încă doi ani de la moartea lui Johann Albrecht – *Curierul rapid,* bine informat cum era, să publice în ediția de seară că după-amiază Alteța Sa regală marele duce și Alteța Sa ducală Klaus Heinrich luaseră ceaiul la Alteța Sa ducală prințesa zu Ried-Hohenried. Doar această notiță. Dar în acea după-amiază se discutaseră între frați mai multe lucruri de importanță pentru viitor.

Către ora cinci, Klaus Heinrich părăsi Ermitajul. Întrucît era o vreme însorită, comandase landoul; vehiculul deschis, dat cu lac cafeniu, spălat bine, deși nu tocmai nou și modern

ca aspect, se apropie la cinci fără un sfert de micul castel, venind la pas pe drumul cu pietriș dinspre garajul care era situat, cu curtea lui pavată, în aripa dreaptă a pavilioanelor administrației. Pavilioanele administrației, de culoare roșcată, construcții străvechi, doar cu parter, alcătuiau împreună cu alba și modesta casă a stăpînilor (deși așezate la o oarecare distanță de ea) un șir de clădiri destul de lung, a cărui fațadă, împodobită, la intervale regulate, cu arbuști de dafin, era orientată către un heleșteu mîlos și către sectorul public al parcului. Partea din față a proprietății care dădea, de fapt, spre grădina publică, era deschisă circulației pietonilor și vehiculelor ușoare; împrejmuite cu gard erau doar grădina de flori, așezată în pantă, în vîrful căreia se afla castelul, și domeniul parcului, situat în fund și cumplit de sălbăticit, care era despărțit prin grilaj și gard viu de unul dintre maidanele dezolante, acoperite cu moloz, ale mahalalei. Trăsura merse, așadar, pe drumul dintre heleșteu și micul pavilion al administrației, coti pe poarta înaltă a grădinii împodobite cu două felinare cîndva aurite, lăsă panta în urmă și aștept în fața terasei mici și rigide flancate de dafini care ducea spre camera dinspre grădină.

Klaus Heinrich ieși din palat cu cîteva minute înainte de ora cinci. Purta, ca de obicei, uniforma strînsă pe trup, de locotenent-major al grenadierilor de gardă, și-și atîrnase mînerul sabiei de braț. Neumann, în frac violet cu mînecile prea scurte, coborî pe scară înaintea lui și așeză în trăsură, cu mîinile lui roșii de bărbier, mantaua gri, împăturită, a stăpînului său. Apoi, în timp ce vizitiul de pe capră se înclină puțin într-o parte, cu mîna la pălăria cu rozetă, cameristul aranjă pledul ușor pe genunchii lui Klaus Heinrich și se trase îndărăt, cu o plecăciune mută. Caii se opintiră în hamuri.

Afară, în fața porții grădinii, se postaseră cîteva persoane ieșite la plimbare. Salutară cu pălăriile pînă la pămînt, cu

sprîncenele ridicate și zîmbind; Klaus Heinrich le mulțumi, ridicînd mîna cu mănușă albă la chipiu și dînd de mai multe ori din cap cu vioiciune.

Drumul ducea pe o alee de mesteceni cu frunze îngălbenite, pe marginea unui teren necultivat, apoi prin mahala, printre case sărăcăcioase, pe străzi nepavate, unde copiii poporului lăsară pentru o clipă cercurile de butoaie și sfîrlezele să se odihnească, spre a privi cu ochi gînditori la echipaj. De altfel, trăsura ar fi putut s-o ia și prin Parcul Izvoarelor; dar drumul prin mahala era mai scurt, și timpul presa. Ditlinde avea un spirit de ordine sensibil și se enerva ușor dacă-i deranjai rînduiala casei prin nepunctualitate.

Într-o parte era spitalul de copii Dorothea pe care-l conducea prietenul lui Überbein, doctorul Sammet; Klaus Heinrich trecu cu trăsura pe lîngă el. Apoi trăsura părăsi zona populară și ajunse în Strada Parcului, un bulevard impunător, plantat cu arbori, pe care se aflau casele și vilele burghezilor înstăriți și a cărui linie de tramvai lega Parcul Izvoarelor de centrul orașului. Aici era o circulație destul de vie, și Klaus Heinrich fu intens ocupat să răspundă la saluturile ce-i erau adresate. Civilii își scoteau pălăriile și priveau de jos în sus; ofițerii călare sau pe jos dădeau onorul, polițiștii făceau drepți, iar Klaus Heinrich, în colțul trăsurii, ducea mîna la cozorocul chipiului și mulțumea în ambele părți cu acel dat din cap și zîmbet exersat încă din adolescență, care era menit să întărească oamenii în participarea lor la personalitatea sa festivă... Avea un fel foarte special de a ședea în trăsură; nu se lăsa pe spate, nonșalant și comod, în perne, ci participa la mersul cu trăsura ca și la călărie, în măsura în care cu mîinile încrucișate pe mînerul sabiei și cu un picior dus puțin înainte, „lua“ oarecum neregularitățile solului, adică se adapta activ la hurducăturile trăsurii cu suspensie proastă... Landoul trecu prin Piața Albrecht, lăsă în

urmă, pe dreapta, Palatul Vechi cu cele două santinele ce prezentară arma, continuă să meargă pe strada Albrecht în direcția cazărmii grenadierilor de gardă și coti la stînga în curtea palatului princiar al familiei. Era o construcție de proporții intime, clădită în stilul vetust al rococoului tîrziu, cu un fronton arcuit deasupra portalului principal; avea ferestre ochi-de-bou împodobite cu zorzoane la mezanin, ferestre cu balcoane de *bel-étage* și o cochetă *cour d'honneur*, alcătuită de cele două aripi doar cu un cat și închisă spre stradă de un grilaj curbat, pe ai cărui stîlpi se jucau copilași de piatră. Dar aranjamentul interior era realizat, prin contrast cu stilul istoric al exteriorului, după gustul burghez de modă nouă și cu tot confortul.

Ditlinde își primi fratele în salonul mare de la etajul întîi, în care se aflau mai multe grupuri de *causeuses* tapisate cu mătase verde-pal și a cărui parte din fund, despărțită de cea principală prin coloane zvelte, era înțesată pînă la refuz de palmieri, de tufe de flori răsădite în hîrdaie de metal și de mese pline cu flori ce străluceau în toate culorile.

– Bună ziua, Klaus Heinrich, spuse principesa. Era delicată și zveltă, bogat era doar părul blond-cenușiu, care odinioară se aranja, ca niște coarne de berbec, în jurul urechilor și care acum era adunat în cozi groase și grele deasupra chipului în formă de inimă și cu pometii grimm-burghezi. Purta o rochie de casă dintr-o stofă moale, alb-cenușiu, cu un guler alb de dantelă, cu decolteu ascuțit, cu un șal prins la centură printr-o broșă ovală de modă veche. Pielea diafană a feței lăsa să se străvadă pe ici, pe colo, la tîmple, pe frunte, la colțurile ochilor albaștri ce priveau blînd și rece vinișoare și umbre albăstrui. Începea să se vadă că aștepta un copil.

– Bună ziua, Ditlinde, tu, cu florile tale! răspunse Klaus Heinrich aplecîndu-se, cu călcîiele lipite, peste mîna mică, albă,

puțin cam lată. Ce frumos miroase la tine! Colo, înăuntru, e plin de flori, după cîte văd...

– Da, spuse ea, mi-s dragi florile, ce să fac... Totdeauna mi-am dorit să pot trăi printre flori multe de tot, printre flori vii, mirositoare, pe care să le pot îngriji; asta a fost un fel de dorință tainică a inimii mele, Klaus Heinrich, și aș putea spune, de fapt, că pentru asta m-am măritat, căci în Palatul Vechi nu erau flori, după cîte știi... Palatul Vechi și flori! Am fi putut, cred, să „scotocim" mult după ele. Curse de șobolani și altele asemenea, da. De fapt, dacă te uitai mai bine, totul era ca o cursă de șobolani scoasă din uz, așa era de prăfuit și de înspăimîntător totul... Ferească Dumnezeu...

– Dar tufa de trandafiri, Ditlinde?

– Da. Dumnezeule mare, o singură tufă de trandafiri. Și mai e și trecută în ghidul de călătorie, fiindcă florile ei miros a putregai! Apoi mai stă scris că, într-o bună zi, va mirosi foarte firesc și plăcut, ca alți trandafiri. Dar asta nu prea pot să mi-o închipui.

– În curînd, spuse el și o privi zîmbitor, vei avea de îngrijit altceva mai bun, mică Ditlinde, decît florile tale.

– Da, zise ea și se îmbujoră repede, abia vizibil, da, Klaus Heinrich, firește că nici asta nu mi-o puteam închipui. Și totuși așa va fi, dacă o vrea Dumnezeu. Dar vino înăuntru. Hai să mai stăm împreună ca odinioară...

Camera, în al cărei prag discutaseră, era mică în raport cu înălțimea ei, avea un covor gri-bleu și era aranjată cu mobile grațios modelate și lăcuite în gri-bleu, mobile ale căror perne aveau huse de mătase pastel. În centrul plin de stucaturi al tavanului alb atîrna o lustră de porțelan lăptos, iar pereții erau împodobiți cu tablouri în ulei, de diferite mărimi, achiziții ale prințului Philipp – studii pline de lumină după gustul său, care înfățișau capre albe, la soare, păsări la soare, pajiști însorite și oameni de la țară care-și mijeau ochii și care

aveau fețele pline de pete de soare. Birouașul de damă, cu picioare subțiri de lîngă fereastra cu perdele albe, era acoperit de sute de lucrușoare, bibelouri, ustensile de scris și mai multe blocnotesuri delicate, toate frumos rînduite; căci prințesa avea obiceiul să-și facă, cu grijă și clar, notițe în legătură cu toate obligațiile și intențiile ei; în fața călimării era un registru de gospodărie, deschis, la care era evident că Ditlinde lucrase pînă atunci; iar lîngă birou, pe perete, era fixat un mic calendar cu foi volante ornat cu funde, sub a cărui dată tipărită – a zilei – se putea vedea notat cu creionul: „ora 5, frații mei". Vizavi de ușa albă cu canaturi, ce da în salonul de recepții, era așezată între o canapea și un semicerc de scaune măsuța ovală acoperită cu damasc diafan și cu un tișlaifăr de mătase bleu; pe ea erau distribuite, într-o ordine simetrică, serviciul înflorat de ceai, o fructieră cu prăjituri, farfurioare cu dulciuri și cu minuscule sendvișuri cu unt; iar mai într-o parte aburea un samovar de argint, pe o măsuță de sticlă, deasupra unei flăcări de spirt. Dar pretutindeni, în vasele de pe birou, de pe masa de ceai, de pe toaleta cu oglindă, de pe vitrina de sticlă plină de figurine de porțelan, de pe măsuța de lîngă șezlongul alb, erau flori; o masă plină de ghivece cu flori se afla pînă și în fața ferestrei.

Camera asta, așezată lateral și formînd un unghi față de suita camerelor de recepție, era cabinetul Ditlindei, budoarul ei, încăperea în care primea după-amiaza, în cerc foarte restrîns, și unde obișnuia să pregătească ceaiul cu mîna ei. Klaus Heinrich o privi cum clăti cu apă fierbinte cana și cum puse ceai în ea cu o linguriță de argint.

– Și Arbrecht... o să vină? întrebă el cu un glas – fără să vrea – scăzut.

– Sper, răspunse ea, aplecîndu-se atent asupra cutiuței de cristal plină cu ceai, de parcă ar fi vrut să nu verse nici un pic (iar Klaus Heinrich evită și el s-o privească). Firește că l-am

rugat, Klaus Heinrich, dar știi și tu, nu se poate angaja. Depinde de starea în care se află, dacă vine sau nu... Deocamdată am să fac mai întîi ceaiul nostru, căci lui Albrecht îi servesc laptele lui... De altfel, azi s-ar putea să vină și Jettchen în vizită pentru cîteva clipe. O să-ți facă plăcere s-o revezi. Fata asta plină de viață știe totdeauna să istorisească...

Spunînd „Jettchen", se referea la o domnișoară von Isenschnibbe, doamnă de companie și prietenă intimă a principesei. Se tutuiau încă din vremea copilăriei.

– Mereu echipat? întrebă Ditlinde punînd ceainicul plin pe sucupă și contemplîndu-l pe fratele ei... Mereu în uniformă, Klaus Heinrich?

Acesta stătea cu călcîiele lipite și își masa cu mîna dreaptă, cam la înălțimea pieptului, mîna stîngă, care suferea de frig.

– Da, Ditlinde, îmi place mult așa, chiar prefer uniforma. Îți stă strînsă pe corp, știi, și apoi ești îmbrăcat. În afară de asta e și mai ieftină, căci o garderobă civilă ca lumea cred că ar costa o groază de bani, iar Schulenburg se plînge și așa, întruna, că toate se scumpesc atît de mult. În felul ăsta o scot la capăt cu două-trei uniforme și pot să mă înfățișez, cu toată cinstea, și la rudele mele bogate...

– Rude bogate! rîse Ditlinde. Da, mai va pînă atunci, Klaus Heinrich!

Se așezară la masa de ceai, Ditlinde pe canapea, Klaus Heinrich pe un scaun vizavi de fereastră.

– Rude bogate! repetă ea și se văzu că subiectul o încălzea. Nu, nici pe departe, cum am putea fi bogați, cînd averea în numerar e mică și cînd totul e vîrît în întreprinderi, Klaus Heinrich? Iar toate astea sînt recente și în curs de dezvoltare, cum spune bunul meu Philipp; roadele le vor culege urmașii noștri. Dar îi dăm înainte, asta e adevărat, iar eu țin rînduiala în gospodărie...

– Da, asta faci, ții rînduiala...

– ... țin rînduiala și notez tot și sînt atentă la oameni și, cu toată risipa pe care sîntem datori față de lume s-o facem, tot punem o sumă respectabilă deoparte, în fiecare an, și ne gîndim la copii. Iar bunul meu Philipp... Îți trimite salutări, Klaus Heinrich, am și uitat să-ți spun, regretă din suflet că astăzi nu poate fi prezent... Abia ne-am întors de la Hohenried și a pornit la drum, după afaceri, pe la moșii; cît e de mic și de șubred de la natură, dar cînd e vorba de turba și de gaterele sale, i se îmbujorează obrajii și spune singur că a devenit mult mai sănătos de cînd are atîta de lucru...

– Spune el asta? întrebă Klaus Heinrich și în ochii lui miji ceva tulbure, în timp ce privea drept înainte, spre fereastra luminoasă, pe deasupra măsuței cu flori... Îmi pot imagina foarte bine că trebuie să fie în oarecare măsură stimulator să fii ocupat atît de intens. La mine, în parc, au fost cosite acum și pajiștile, pentru a doua oară în anul acesta, și-mi face plăcere să privesc cum clădesc oamenii fînul în adevărate coline, cu un par înfipt în mijloc, cum totul arată ca o tabără de mici colibe indiene sau cam așa ceva; și, pe urmă, o să le vîndă Schulenburg. Dar asta firește că nici nu se poate cumpăra...

– Ei, și tu! vorbi Ditlinde, apăsîndu-și bărbia pe piept. În cazul tău e cu totul altceva. Succesorul la tron! Menirea ta este alta, așa-mi închipui. Ferească Dumnezeu! Bucură-te de popularitatea ta printre oameni...

Tăcură o vreme.

– Și tu, Ditlinde, spuse el apoi, nu-i așa că ție îți merge bine, chiar mai bine decît înainte, sau înseamnă că mă-nșel eu? Nu spun că ai căpătat bujori în obraji ca Philipp de pe urma turbei sale; ai fost întotdeauna puțin diafană și așa ai rămas. Dar ai o expresie de prospețime, nu-i așa? Încă nu te-am

întrebat de cînd te-ai măritat, dar cred că putem fi liniștiți în privința ta.

Ea ședea într-o atitudine pașnică, cu brațele ușor încrucișate sub sîni.

– Mda, începu ea, sînt mulțumită, Klaus Heinrich, ai văzut bine, și ar însemna să fiu nerecunoscătoare, dacă n-aș admite că sînt fericită. Vezi tu, știu prea bine că mulți oameni din țară au fost decepționați de mariajul meu și că spun că aș fi făcut o greșeală și că aș fi coborît în rang și cîte altele. Și nici nu trebuie să cauți prea departe asemenea oameni, de vreme ce fratele nostru Albrecht – asta o știi și tu la fel de bine ca mine – îl disprețuiește din suflet pe bunul meu Philipp și, pe deasupra și pe mine; și nu-l poate suferi, și-l numește în sinea lui negustor și burghez. Dar asta nu mă poate întrista, căci eu am vrut-o și am acceptat mîna lui Philipp – aș spune: am apucat-o, dacă n-ar suna atît de sălbatic –, am acceptat-o pentru că era caldă și bună și se oferea să mă scoată din Palatul Vechi. Căci, cînd mă gîndesc la Palatul Vechi și la viața din el, așa cum aș fi continuat s-o duc fără bunul meu Philipp, mă apucă groaza, Klaus Heinrich, și simt că n-aș fi putut-o suporta și aș fi ajuns cu mintea rătăcită și stranie, ca biata mama. Sînt puțin firavă de la natură, știi și tu; m-aș fi prăpădit de tot, pur și simplu, de atîta pustietate și tristețe; cînd a venit bunul Philipp, mi-am zis: „Asta este salvarea ta“. Și, dacă lumea spune că sînt o prințesă rea, pentru că am abdicat, într-un fel, și m-am refugiat aici, unde e puțin mai călduț și mai agreabil, dacă spune că-mi lipsește sentimentul demnității, conștiința augustității, sau cum îi mai zic, atunci înseamnă că este proastă și neștiutoare, Klaus Heinrich; am prea mult, dimpotrivă, prea mult din toate astea, ăsta-i adevărul; altfel nu m-ar fi înspăimîntat într-atîta Palatul Vechi; și asta ar trebui s-o înțeleagă și Albrecht, căci și el are din toate astea prea mult, în felul său – noi cei din

neamul Grimmburg avem cu toții prea mult din asta și de aceea pare uneori că avem prea puțin. Și uneori, cînd Philipp e plecat, ca acum, și cînd stau aici, printre florile mele și tablourile lui Philipp, cu tot soarele lor – slavă Domnului că nu-i decît un soare pictat, căci altfel, Doamne ferește! ar trebui să luăm măsuri de protecție –, și cînd totul este în bună rînduială și plăcut și cînd mă gîndesc la mai binele, cum îi spui tu, pe care voi avea să-l capăt în curînd, atunci mi se pare că sînt mica sirenă din mare, despre care ne citea Madame din Elveția, dacă-ți mai amintești – sirena care a devenit soția unui om și a căpătat picioare în locul cozii ei de pește... Nu știu dacă mă-nțelegi...

– O, ba da, Ditlinde, te înțeleg de minune. Și mă bucur din inimă că lucrurile s-au potrivit atît de bine și de fericit pentru tine. Căci e primejdios, îți spun din experiență, e greu pentru noi să ajungem să fim fericiți într-un fel corespunzător. Ajungi atît de repede pe căi rătăcite și ești greșit înțeles, căci cel mai greu lucru e că nimeni nu ne apără demnitatea, dacă n-o facem noi înșine; și, atunci, totul degenerează atît de ușor în ocară și rușine... Dar care-i calea cea adevărată? Tu, una, ai găsit-o. Mai deunăzi m-au logodit și pe mine, în ziare, cu verișoara noastră Griseldis. A fost un balon de încercare, cum îi spun ei, căci li se pare că a cam sosit vremea. Dar Griseldis este o fată neroadă și pe jumătate moartă de cloroză și spune totdeauna doar „mda“, din cîte o cunosc. Nici nu mă gîndesc la ea și, slavă Domnului, nici Knobelsdorff. De altfel, și informația a fost calificată de îndată ca neîntemeiată... Iată, vine Albrecht! spuse el și se sculă.

Cineva își drese glasul afară. Un servitor cu livrea verde-oliv deschise ușa cu canaturi, cu o mișcare rapidă, fermă și silențioasă a ambelor sale brațe.

– Alteța Sa regală marele duce, anunță el cu glas scăzut și se dădu la o parte, înclinîndu-se. Albrecht venea prin salonul mare.

Cei o sută de pași de la Palatul Vechi pînă aici îi parcursese în trăsură închisă, cu valetul pe capră. Era îmbrăcat, ca mai întotdeauna, în costum civil: purta o redingotă încheiată, cu revere mici de atlaz și cu cizme de lac în picioarele subțiri. De la urcarea pe tron lăsase să-i crească cioc. Părul său blond, tuns scurt, se retrăgea în două goluri mari de pe tîmplele sale fine, adîncite. Mersul său era un fel de umblet țanțoș, stîngaci și totuși indescriptibil de distins, în timpul căruia omoplații se strîmbau într-un fel ce reflecta stînjeneala. Purta capul lăsat pe spate, își țuguia buza inferioară scurtă și rotunjită cu care și-o sugea pe cea de sus.

Principesa îi ieși înainte pînă-n prag. Albrecht întinse pur și simplu mîna, cu un cuvînt de salut rostit încet, aproape șoptit, întrucît îi displăcea gestul sărutatului mîinii – mîna lui slabă și rece, cu o expresie ciudat de sensibilă, pe care o ținu nu departe de piept, fără a-și dezlipi antebrațul de trup. Apoi îl salută aproape în același fel pe fratele său Klaus Heinrich, care-l așteptase, cu călcîiele lipite, în fața scaunului său, și nu mai spuse nimic.

Ditlinde începu:

– E drăguț din parte ta, Albrecht, că ai venit. Te simți bine? Arăți splendid. Philipp îți transmite regretul său că trebuie să lipsească azi. Te rog, ia loc unde-ți place mai mult, de pildă aici, în fața mea. Scaunul e destul de comod, ai stat pe el și ultima dată. Deocamdată am făcut ceaiul doar pentru mine și pentru Klaus Heinrich. Îți aduc imediat laptele...

– Mulțumesc, spuse el încetișor. Trebuie să te rog să mă ierți... Am întîrziat. Știi, cînd drumul e cel mai scurt... Și-apoi după-amiaza trebuie să stau întins. O să rămînem numai între noi?

– Absolut între noi, Albrecht. Cel mult dacă o să treacă Jettchen Isenschnibbe un pic pe-aici, dacă nu-ți displace...

– Aa?

– Dar pot porunci foarte bine să i se spună că nu sînt acasă.

– Oo, te rog...

Fu servit laptele fierbinte. Albrecht cuprinse cu ambele mîini paharul înalt, gros, bombat.

– Ah, ceva cald, spuse el. Cît s-a făcut de frig aici, în țară! Toată vara am înghețat la Hollerbrunn. Încă n-ați făcut focul? Eu am pus de mult să-l facă. Pe de altă parte, nu suport mirosul de sobă. Toate sobele miros. Von Bühl îmi promite în fiecare toamnă încălzire centrală în Palatul Vechi. Dar se pare că nu e realizabilă.

– Bietul Albrecht, făcu Ditlinde. Pe vremea asta erai totdeauna de mult în sud, cît timp a trăit papá. Trebuie să-ți fie dor.

– Compasiunea ta mă onorează, buna mea Ditlinde, răspunse el tot foarte încet și sîsîind ușor. Dar trebuie să înțelegem că nu pot lipsi de-aici. După cum se știe, trebuie să guvernez țara, pentru asta sînt aici. Astăzi a trebuit să iau preamilostiva hotărîre de a îngădui ca un cetățean oarecare – îmi pare rău că i-am uitat numele – să primească și să poarte un ordin străin. Mai departe am ordonat să se dea o telegramă adunării anuale a uniunii societăților de grădinărit, prin care accept președinția de onoare a acestor societăți și garantez, cu cuvîntul meu, că le voi sprijini în toate eforturile, firește fără a ști cu ce alt sprijin pot să contribui în afară de telegramă, de vreme ce domnii se îngrijesc foarte bine de treburile lor. În afară de asta, am binevoit să confirm alegerea unui anumit om de ispravă ca primar al bunului meu oraș Siebenberge – cu care prilej aș pune întrebarea dacă, prin confirmarea mea, acest supus devine un primar mai bun decît ar fi fost și fără ea...

– Ei, Albrecht, astea sînt mărunțișuri, sări Ditlinde. Sînt convinsă că ai avut de rezolvat și chestiuni mai importante...

– Oo, bineînțeles. L-am văzut venind la mine și pe ministrul meu de finanțe și de agricultură. Era și vremea. Doctorul Krippenreuther mi-ar fi luat tare în nume de rău dacă n-aș fi pus să fie convocat din nou. A procedat sumar și mi-a prezentat, în același timp, o privire de ansamblu asupra mai multor lucruri înrudite între ele: asupra recoltei, asupra noilor principii pentru alcătuirea bugetului, asupra reformei impozitelor, de care se ocupă. Se pare că recolta a fost proastă. Țăranii au suferit pagube din cauza proastei dezvoltări a grînelor și din cauza intemperiilor, și de aceea stau prost nu numai ei, ci și Krippenreuther, căci puterea de contribuție a țării – zice el – a fost afectată din nou. În afară de asta, s-au produs catastrofe ba în una, ba în alta dintre minele de argint. Întreprinderile s-au oprit, spune Krippenreuther, nu produc nimic și repunerea lor în funcțiune va înghiți sume mari. Am ascultat toate astea cu o figură adecvată și am făcut tot ce am putut, exprimîndu-mi mîhnirea asupra atîtor ghinioane. Apoi l-am ascultat dezbătînd întrebarea dacă cheltuielile pentru noile construcții necesare caselor de pensii și pentru serviciile administrațiilor silvice, vamale și fiscale trebuiesc trecute în bugetul ordinar sau în cel extraordinar; am prins în treacăt cîte ceva despre scara progresivă și despre impozitul pe renta capitalului, despre impozitul pe comerțul ambulant, despre degrevarea fiscală a agriculturii lovite de calamități și despre grevarea orașelor și am avut, în general, impresia că Krippenreuther își cunoaște meseria. Eu însumi, firește, nu pricep aproape nimic din tot ceea ce știe și aprobă Krippenreuther, așa că am spus „da, da“ și „de bună seamă“ și „îți mulțumesc“ și am lăsat totul să meargă cît se poate de bine.

– Vorbești cu atîta amărăciune, Albrecht.

– Nu, vreau să vă spun ce mi-a trecut prin cap azi, în timpul expunerii lui Krippenreuther. Aici, în oraș, locuiește un om, un pensionar mărunt cu nasul plin de negi. Toți copiii îl știu și chiuie de bucurie cînd îl văd; i se spune Gottlieb-Smintitul, fiindcă nu prea e în toate mințile; nume de familie nu mai are de multă vreme. E de față pretutindeni, unde se petrece ceva, cu toate că sminteala lui îl pune în afara oricăror relații serioase; are un trandafir la butonieră și-și poartă pălăria în vîrful bastonului. De cîteva ori pe zi, la orele cînd pleacă vreun tren, se duce la gară, ciocănește roțile vagoanelor, inspectează bagajele și-și dă importanță. Cînd impiegatul cu șapca roșie dă semnalul de plecare, Gottlieb-Smintitul face un semn cu mîna mecanicului locomotivei și trenul pornește. Dar Gottlieb-Smintitul își închipuie că trenul pleacă la semnalul lui. Ăsta sînt eu. Dau semnalul și trenul pleacă. Dar ar pleca și fără mine, și faptul că dau semnalul nu e altceva decît maimuțăreală. M-am săturat...

Toți tăcură. Ditlinde privea îndurerată în poală, iar Klaus Heinrich, ciupindu-și mustăcioara arcuită, cătă printre sora sa și marele duce spre fereastra luminoasă.

– Te înțeleg foarte bine, Albrecht, începu el după o vreme, cu toate că a fost destul de dur din partea ta să te compari și să ne compari și pe noi cu Gottlieb-Smintitul. Vezi, nici eu nu pricep, firește, nimic din scara progresivă și din impozitul pe comerțul ambulant sau din extragerea turbei; și mai există atîtea lucruri la care nu mă pricep defel: tot ceea ce-ți imaginezi cînd spui mizeria din lume, foamea și lipsa, nu-i așa, și lupta pentru existență, cum i se spune, și războiul, și groaza spitalului. N-am văzut și n-am simțit nimic din toate astea, cu excepția morții înseși, cînd a murit papá, și nici aia n-a fost moarte așa cum poate să fie, întrucît a fost mai curînd ceva înălțător, căci întreg palatul era iluminat. Și, uneori, mi-e rușine că n-am dat și eu cu nasul prin

multe. Dar pe urmă îmi zic iarăși că nu duc o viață ușoară, cîtuși de puțin ușoară, cu toate că drumul meu e pe culmile omenirii, cum se exprimă lumea, sau tocmai de aceea; și că poate cunosc, în felul meu, asprimea vieții, chipul ei cu buzele strînse – dacă îmi îngădui să mă exprim așa – mai bine decît mulți dintre cei care se pricep la scara progresivă sau la vreun alt domeniu. Despre asta e vorba, Albrecht, despre faptul că n-ai o viață ușoară, despre asta e vorba în toate, dacă mi-e îngăduit să-ți răspund, și cu asta ești justificat. Și, de vreme ce oamenii chiuie de bucurie cînd mă văd, trebuie să știe totuși de ce o fac; și viața mea trebuie să aibă un sens, cu toate că mă aflu în afara oricăror relații, cum ai spus-o atît de minunat. Iar viața ta cu atît mai mult. E adevărat, numai tu dai semnalul la ceea ce se întîmplă; dar oamenii vor totuși ca tu să dai semnalul, și chiar dacă nu le guvernezi voința și dorința, exprimi totuși acest lucru și-l reprezinți, și-l concretizezi, și asta poate că nu e chiar atît de puțin...

Albrecht ședea la masă fără să se rezeme de spătar. Își ținea mîinile slabe, cu o expresie ciudat de sensibilă, încrucișate pe marginea mesei, în fața paharului cu lapte, înalt și pe jumătate golit; pleoapele îi erau lăsate, și-și sugea buza de sus cu cea inferioară. Răspunse încetișor:

– Nu mă mir că un prinț atît de iubit ca tine este de acord cu soarta sa. În ceea ce mă privește însă, eu refuz să exprim și să reprezint pe altcineva decît pe mine însumi – refuz, zic, și-ți dau libertatea să gîndești că pentru mine strugurii sînt prea sus. Adevărul e că mie aclamațiile oamenilor îmi țin atît de puțin de cald, ca și oricui altuia. Nu mă refer la trupul meu. Omul e slab – ceva din el se dilată la aplauze și se contractă la tăcerea glacială. Dar, cu rațiunea mea, mă aflu mai presus de orice popularitate sau nepopularitate. Știu ce-ar fi popularitatea, dacă ar interveni. O eroare cu privire la persoana mea. Și, cu asta ridic din umeri la gîndul aclamațiilor

unor oameni străini. Altuia – ție – poate că sentimentul de a avea poporul în spate îți procură o senzație de înălțare. Pe mine să mă ierți însă dacă sînt prea rațional pentru asemenea tainice simțăminte de fericire – și, poate, și prea iubitor de claritate, te rog să-mi treci cu vederea această expresie. Acest fel de fericire nu miroase a bine, după cîte mi se pare. În orice caz, îi sînt străin poporului. Nu-i dau nimic, – ce-ar putea să-mi dea el? Tu... ei, asta-i altceva. Sute de mii de oameni, care se aseamănă cu tine, îți sînt recunoscători pentru că se recunosc în tine. Ai putea, de bună seamă, să rîzi dacă ai vrea. Primejdia pentru tine constă, cel mult, în faptul că te confunzi cu prea multă plăcere cu popularitatea ta și că, în cele din urmă, te simți totuși bine, deși astăzi contești încă acest lucru...

– Nu, Albrecht, nu cred. Nu cred că mă paște primejdia asta.

– Ne vom înțelege cu atît mai bine. Nu agreez în general expresiile tari. Dar popularitatea e o porcărie.

– Ciudat, Albrecht. Ciudat că folosești cuvîntul ăsta. „Fazanii" îl foloseau mereu, colegii mei, tinerii nobili, știi, la castelul Fazaneria. Eu știu ce ești. Ești un aristocrat, asta e.

– Crezi? Te înșeli. Nu sînt aristocrat, sînt contrariul, din rațiune și gust. Trebuie să admiți că nu disprețuiesc aclamațiile mulțimii din motive de înfumurare, ci din înclinație pentru omenie și pentru bunătate. Este un lucru jalnic această elevare omenească și mi se pare că toți oamenii ar trebui să se poarte omenește și cu bunătate între ei și că n-ar trebui să se înjosească și să se umilească unii pe alții. Să lași să facă cu tine, fără rușine, tot hocus-pocus-ul ăsta, pentru asta trebuie să ai o piele groasă. Eu sînt nițel cam delicat de la natură, nu mă simt în stare să înfrunt ridicolul situației mele. Orice lacheu, care se prosternează la ușă și așteaptă de la mine să trec pe lîngă el fără a-l lua în seamă, fără a-i da mai

multă atenție decît ușorului ușii mă pune în încurcătură. Ăsta e felul meu de prietenie față de popor...

– Da, Albrecht, e adevărat. Uneori nu e ușor să treci, făcînd mină bună, pe lîngă un asemenea individ. Lacheii! Parcă n-am ști că sînt niște ticăloși! Frumoase lucruri se mai știu despre ei...

– Ce fel de lucruri?

– Ei, mai aruncăm și noi cîte o privire...

– Scutește-ne, interveni Ditlinde. Despre asta nu vreau să știu nimic. Vorbiți despre lucruri atît de generale și mă gîndeam că azi după masă o să discutăm cîteva puncte pe care mi le-am notat... Vrei să fii atît de amabil, Klaus Heinrich, să-mi dai blocnotesul din piele albastră de acolo, de pe birou?... Îți mulțumesc foarte mult. Aici am tot ce trebuie să țin minte, atît în privința situației gospodăriei, cît și a altor lucruri. Ce bine e să poți avea totul înaintea ochilor, așa, negru pe alb! Mintea mea este categoric slabă, nu poate să rețină nimic; și, dacă n-aș ține ordine și nu mi-aș nota tot, ar trebui să mă cuprindă disperarea în fața vieții. În primul rînd, Albrecht, și înainte de a uita, vreau să te fac atent că, la balul de la întîi noiembrie, trebuie s-o conduci pe mătușa Katharina – e imposibil să te eschivezi. Eu cedez locul, am fost la ultimul bal al curții și mătușa Katharina ar fi teribil de indispusă... Am acordul tău? Bine, atunci șterg acest punct... În al doilea rînd, Klaus Heinrich, voiam să te rog ca, la bazarul pentru orfani de la primărie, din ziua de cincisprezece, să faci puțin *acte de présence*. Este sub patronajul meu și, vezi bine, îl iau în serios. Nu trebuie să cumperi nimic... Cel mult un pieptene de buzunar. Pe scurt, doar să te arăți acolo timp de zece minute. Este pentru copiii orfani... Vrei să vii? Bun, atunci pot să șterg și asta. În al treilea rînd...

Dar principesa fu întreruptă. Domnișoara von Isenschnibbe, doamnă de onoare, se anunță și-și făcu îndată

apariția prin salon, cu pași mărunți, cu voalul de fulgi răzvrătindu-se sub curentul aerului și cu borurile imensei pălării cu pene fluturînd în sus și-n jos. Din rochia ei se revărsa mirosul aerului proaspăt de afară. Era mică, cu un păr blond-cenușiu, năsucul ascuțit și ochi atît de miopi încît nu putea vedea nici stelele. În serile senine, stătea pe balcon și privea cu binoclul de operă cerul înstelat, pentru a cădea în reverie. Purta două perechi de pince-nez cu lentile puternice una peste alta și, în timp ce-și făcea reverența, întinse gîtul înainte cu ochii abia mijiți și iscoditori.

– Dumnezeule, Alteță ducală, spuse ea, n-am știut, deranjez, dau buzna înăuntru, vă cer, preasupusă, iertare!

Frații se ridicară în picioare și domnișoara făcu în fața lor, rușinată, o reverență pînă la podea. Întrucît Albrecht îi întinse mîna strînsă lîngă piept, fără a-și dezlipi antebrațul de trup, brațul ei era întins aproape vertical în sus în momentul cînd reverența, pe care o executa în fața lui, ajunse la nivelul cel mai de jos.

– Buna mea Jettchen, spuse Ditlinde, cum vorbești! Ești așteptată și bine-venită. Iar frații mei știu că ne spunem „tu" una alteia. Așadar, te rog, fără „Alteță ducală". Nu sîntem în Palatul Vechi. Stai jos și fă-te comodă... Vrei ceai? E încă fierbinte. Aici sînt fructe glasate. Știu că-ți plac foarte mult.

– Da, mii de mulțumiri, Ditlinde, îmi plac la nebunie! Și domnișoara von Isenschnibbe luă loc, cu spatele spre fereastră, în fața lui Klaus Heinrich, de partea îngustă a mesei de ceai; își scoase mănușa și, aplecată iscoditor înainte, începu să-și pună dulciuri în farfurie cu cleștișorul de argint. Pieptul ei mic răsufla repede, zdruncinat de atîta bucuroasă emoție. Știu la noutăți, începu ea, incapabilă să se mai abțină, noutăți... mai multe decît încap în poșeta mea! Adică... de fapt, doar una, doar una – dar asta e de calibru, ai ce auzi, și e absolut sigură, o am din sursa cea mai bună, știi doar că

poți avea încredere în mine, o să apară în seara asta în *Curierul rapid* și mîine o să vuiască tot orașul.

– Da, Jettchen, spuse principesa, trebuie să recunosc că nu vii niciodată cu mîna goală. Dar acum sîntem nerăbdători, hai, dă-i drumul cu noutatea.

– Bine. Dați-mi voie, vă rog, să răsuflu. Știi, Ditlinde, știți Alteță regală, știți Alteță ducală, cine vine, cine vine în Parcul Izvoarelor, cine se instalează pentru șase sau opt săptămîni la hotelul Curtea Izvoarelor ca să facă o cură, ca să bea apă?

– Nu, răspunse Ditlinde. Dar tu știi, buna mea Jettchen?

– Spoelmann, spuse domnișoara von Isenschnibbe. Spoelmann, repetă ea, rezemîndu-se de spătar, și făcu impresia că ar vrea să bată cu degetele în marginea mesei, dar își opri mișcarea mîinii foarte aproape de tișlaifărul de mătase bleu.

Frații se uitară unul la altul.

– Spoelmann? întrebă Ditline... Gîndește-te bine, Jettchen: adevăratul Spoelmann?

– Adevăratul! Vocea domnișoarei se gîtui de bucurie înăbușită. Adevăratul, Ditlinde! Căci există doar unul, sau doar unul care e cunoscut, și ăsta e cel care e așteptat la Curtea Izvoarelor – marele Spoelmann, giganticul Spoelmann, fantasticul Samuel N. Spoelmann din America!

– Dar bine, fetițo, cum o să vină ăla aici!?

– Ei, iartă-mi răspunsul, Ditlinde, dar e după întrebare. Vine, firește, peste ocean, cu iahtul său ori cu un mare transatlantic, asta încă n-o știu – cum i-o plăcea. Pleacă în vacanță, face o călătorie în Europa, și anume cu scopul expres de a bea apă în Parcul Izvoarelor.

– Dar ce, e bolnav?

– Desigur, Ditlinde. Toți oamenii ăștia sînt bolnavi, probabil că așa e la ei.

– Asta-i ciudat, răspunse Klaus Heinrich.

– Da, Alteță ducală, este surprinzător. Felul lui de existență trebuie să fi determinat asta. Căci duce, cu siguranță o existență obositoare, și prea puțin comodă, care trebuie să macine trupul mai repede decît o face o viață obișnuită. Pe cei mai mulți îi supără stomacul. Dar, Spoelmann are o litiază, din cîte se știe.

– O litiază, așadar...

– Desigur, Ditlinde, ai mai auzit asta, firește, numai că ai uitat. Are pietre la rinichi, dacă-mi îngăduiți oribilul cuvînt – o suferință grea, chinuitoare, și cu siguranță că n-are nici cea mai mică bucurie de pe urma bogățiilor lui absurde...

– Dar, pentru Dumnezeu, cum de a ajuns tocmai la apele noastre?

– Așa, Ditlinde. Foarte simplu. Că doar apa e bună, este excelentă, mai ales izvorul cu litiu, sau cum i se spune, este excepțional pentru gută și pietre, numai că nu e cunoscut și prețuit în lume, după cum merită. Dar un om ca Spoelmann, îți poți închipui, e mai presus de lume și de reclama de bîlci și face cum îl taie capul. Și așa a descoperit apa noastră – sau i-o fi recomandat-o medicul lui personal, se poate și asta – și și-a procurat-o în sticle și i-a făcut bine, și acum s-o fi gîndit că, băută la fața locului, trebuie să aibă un efect și mai bun.

Toți tăcură.

– Doamne, Dumnezeule, Albrecht începu Ditlinde într-un tîrziu... orice-am gîndi despre Spoelmann și alții ca el – și eu sînt prevăzătoare cînd mă gîndesc la el, poți fi sigur de asta – nu crezi însă că vizita omului acesta poate fi de mare folos pentru Parcul Izvoarelor?

Marele duce întoarse capul, cu zîmbetul lui fin și rigid.

– S-o întrebăm pe domnișoara von Isenschnibbe, răspunse el. Fără îndoială că și-a îndreptat atenția și asupra acestui aspect al problemei.

– Deoarece Alteța Voastră regală porunciți... De imens folos! De un folos incomensurabil, absolut incalculabil – asta se vede cît de colo! Direcția este fericită, este în stare să orneze cu ghirlande pavilionul de umplere a sticlelor, să ilumineze Curtea Izvoarelor! Ce mai recomandație! Ce mai atracție pentru străini! Să binevoiască Alteța Voastră regală să cumpănească... Omul ăsta este o curiozitate demnă de văzut! Alteța Voastră ducală tocmai a vorbit despre alții asemenea lui – dar el n-are egal, aproape de loc –, cel mult vreo cîțiva. E un levitan, o pasăre fabuloasă! Cum să nu vină lumea de departe pentru a vedea o ființă care are de păpat zilnic cam la o jumătate de milion!

– Doamne ferește! zise Ditlinde zguduită. Și bunul meu Philipp care se trudește cu extragerea turbei lui...

– Chestiunea începe cu faptul, continuă domnișoara, că, de cîteva zile, în hala de plimbare de-acolo, de-afară, dau tîrcoale doi americani. Cine sînt? Se constată că sînt ziariști, trimiși special de la două mari ziare newyorkeze. Au făcut călătoria înaintea lui și, deocamdată, telegrafiază gazetelor din țara lor descrieri ale localității! Cînd o să fie el aici, o să telegrafieze despre fiecare pas pe care-l va face – întocmai cum relatează *Curierul rapid* și *Monitorul statului* despre Alteța Voastră regală...

Albrecht se înclină mulțumind, cu ochii-n jos și ținîndu-și buza inferioară.

– A rechiziționat camerele princiare de la hotelul Curtea Izvoarelor – spuse Jettchen – ca locuință provizorie.

– Numai pentru el singur? întrebă Ditlinde.

– O, nu, Ditlinde, îți poți imagina că nu vine singur. Încă nu știu amănunte în privința anturajului și a servitorimii lui, dar un lucru e sigur, că îl însoțesc fiica lui și medicul personal.

– Spui întruna „medicul personal“, Jettchen, asta mă enervează. Și, apoi, ziariștii. Și, pe deasupra, camerele princiare. Doar nu e rege.

– Un rege al căilor ferate, din cîte știu, remarcă Albrecht încetișor și cu ochii în jos.

– Nu numai rege al căilor ferate, Alteță regală, și nici măcar în principal, după cîte am auzit. Există dincolo, în America, acele mari societăți de comerț, care se numesc trusturi, după cum știe și Alteța Voastră regală, de pildă trustul oțelului, trustul cărbunelui, al cărnii și al tutunului, și cum le mai zice; și la aproape toate trusturile astea Samuel N. Spoelmann e mare acționar și principalul care le controlează – așa cum se spune, așa am citit, și afacerea lui trebuie să fie deci ceea ce la noi se numește o întreprindere comercială mixtă.

– Halal afacere! spuse Ditlinde, halal afacere trebuie să fie! Căci n-o să mă convingi, buna mea Jettchen, că prin muncă cinstită poți deveni un bogătaș, o pasăre fabuloasă. Sînt convinsă că averile lui sînt mînjite de sîngele văduvelor și al orfanilor. Tu ce zici Albrecht?

– O doresc, Ditlinde, o doresc spre consolarea ta și a soțului tău.

– Dacă e așa, continuă domnișoara, Spoelmann, Samuel N. Spoelmann al nostru are o răspundere minimă, căci de fapt el nu e decît un moștenitor și se spune că nici nu a prea avut vreodată poftă deosebită să se ocupe de afaceri. Cel care, de fapt, a făcut totul a fost tatăl său – am citit toate astea în ziare și pot să spun că sînt informată în linii mari. Tatăl său a fost german – un nimic, un aventurier care s-a dus peste ocean și s-a făcut căutător de aur. A avut noroc și, cu aurul găsit, a făcut o mică avere – sau poate că era destul de mare; și a început să facă speculații în petrol, și oțel, și căi ferate, și în tot ce era posibil, și a devenit tot mai bogat și mai bogat. Iar cînd a murit, totul era gata pus pe roate, iar fiul său

Samuel, care a moștenit firma de pasăre fabuloasă, n-a mai avut de făcut aproape nimic, decît să încaseze înspăimîntătoarele dividende și să devină mai bogat, tot mai bogat, pînă cînd nici nu s-a mai putut spune cît de bogat era. Așa s-au petrecut lucrurile.

– Și are o fată, Jettchen? Ce fel de făptură mai e și ea?

– Da, Ditlinde, soția lui a murit, și are o fiică, Miss Spoelmann, pe care o aduce cu el. El însuși este *un sujet mixte,* căci tatăl lui a luat o soție din sud – sînge creol, o femeie cu tată german și mamă băștinașă. Iar Samuel s-a însurat, la rîndul lui, cu o americancă germană, cu sînge pe jumătate englez, și fiica lor este acum Miss Spoelman.

– Doamne ferește, Jettchen, ce făptură pestriță!

– Într-adevăr, Ditlinde. Și este învățată, așa am auzit, studiază ca un bărbat algebra și alte asemenea lucruri ingenioase...

– Ei, asta nu mi-o poate face mai agreabilă.

– Dar acum vine culmea, Ditlinde, căci Miss Spoelmann are o doamnă de companie, și această doamnă de companie este contesă, o contesă perfect autentică, și o slujește ținîndu-i companie.

– Doamne ferește, spuse Ditlinde. Nu i-e rușine? Nu, Jettchen, hotărîrea mea e luată. N-am să mă sinchisesc defel de Spoelmann. Am să-l las să-și bea apa aici, în pace, și am să-l las să plece cu contesa lui și cu fiica lui algebrică, fără să mă interesez de el. Pe mine, una, nu mă impresionează, cu toată averea lui păcătoasă. Tu ce zici, Klaus Heinrich?

Klaus Heinrich privi peste capul domnișoarei, spre fereastra luminoasă.

– Impresionează? începu el... Nu, bogăția nu mă impresionează, vreau să spun, ceea ce se numește de fapt bogăție. Dar mi se pare că depinde de împrejurări... depinde, cred, de etalon. Avem și noi, doar, cîțiva oameni bogați aici, în oraș... Fabricantul de săpun Unschlitt se zice că are un milion... Îl văd

uneori în trăsura lui... e destul de gras și de banal. Dar cînd cineva e bolnav și însingurat de atîta avere... Mde, nu știu...

– Un om sinistru, în orice caz – interveni Ditlinde.

Încetul cu încetul discuția despre Spoelmann se potoli. Vorbiră despre chestiuni de familie, despre moșia Hohenried, despre sezonul care urma. Către ora șapte, marele duce trimise după trăsura sa. Se ridicară, își luară rămas-bun, căci și Klaus Heinrich se pregătea să plece. Dar în hol, în timp ce frații așteptau să li se țină paltoanele, Albrecht spuse:

– Ți-aș fi recunoscător, Klaus Heinrich, dacă ți-ai trimite vizitiul acasă și mi-ai face plăcerea să-mi ții companie încă un sfert de ceas. Mai am de discutat cu tine o chestiune de o oarecare importanță... Aș putea să te însoțesc pînă la Ermitaj, dar aerul serii nu-mi prieste...

Klaus Heinrich răspunse cu călcîiele lipite:

– Nu, Albrecht, ce-ți trece prin cap?! Merg cu tine cu trăsura la palat, dacă-ți face plăcere. Sînt, bineînțeles, la dispoziția ta.

Asta a fost introducerea la o remarcabilă convorbire între cei doi tineri principi, al cărei rezultat fu publicat, la cîteva zile după aceea, în *Monitorul statului* și fu primit, în general, cu aclamații.

Prințul îl însoți pe marele duce la palat, prin poarta Albrecht, pe scările de piatră cu balustrade late pe coridoare, unde ardeau flăcări de gaz, și prin anticamere tăcute, printre lachei, pînă în cabinetul lui Albrecht, unde bătrînul Prahl aprinsese cele două lămpi de bronz cu petrol, de pe consola căminului. Albrecht preluase camera de lucru a tatălui său; aceasta fusese dintotdeauna camera de lucru a suveranului domnitor și se afla la etajul întîi, între o cameră a adjutantului și sufrageria folosită zilnic; avea vedere spre Piața Albrecht, pe care suveranii o cuprinseseră cu privirea și o supravegheaseră totdeauna de la biroul lor. Era o cameră

extraordinar de neconfortabilă și plină de contradicții, o sală mică cu pictura tavanului scorojită, cu tapete de mătase roșie încadrate de stinghii aurite și cu trei ferestre mari pînă la podea, de la care se simțea sensibil curentul și peste care erau trase acum draperiile de culoarea vinului porfiriu, împodobite cu volane. Avea un șemineu după gustul imperiului francez, în fața lui un semicerc de scaune mici, moderne, de pluș matlasat, fără brațe, și o sobă de cahle albe, nespus de urît ornamentată, care fusese încinsă puternic. Două sofale mari, matlasate erau așezate lîngă pereții laterali, una în fața celeilalte; în fața uneia era trasă o masă pătrată cu cărți, acoperită cu pluș roșu. Între ferestre se înălțau două oglinzi înguste și înalte pînă-n tavan, cu rame aurite și cu console de marmură albă; pe consola din dreapta era așezat un grup statuar de alabastru, cam lasciv, iar pe cea din stînga, o carafă cu apă și pahare pentru doctorii. Biroul-secretar, o mobilă veche de lemn de palisandru, cu capac rulant și cu aplicații de bronz, stătea izolat în mijlocul încăperii, pe covorul roșu. Dintr-un colț, pe un piedestal cu picior, un bust antic privea cu ochi morți, în cameră.

– Ceea ce am să-ți propun, începu Albrecht – care ședea la birou și-și făcea de lucru cu un coupe-papier, un obiect stupid, ca o jucărie, în formă de sabie de cavalerie –, are o oarecare legătură cu discuția noastră de azi după-amiază... Anticipez că am discutat chestiunea astă-vară la Hollerbrunn cu Knobelsdorff. E de acord și, dacă ești și tu, ceea ce nu mă îndoiesc, atunci pot să-mi realizez imediat intenția.

– Poftim, Albrecht, să auzim, spuse Klaus Heinrich, care stătea în picioare lîngă masa din fața sofalei, într-o atitudine atentă și militărească.

– Starea sănătății mele, continuă marele duce, lasă, în ultima vreme, tot mai mult și mai mult de dorit.

– Îmi pare rău, Albrecht! Așadar, nu te-ai refăcut deloc la Hollerbrunn?

– Mulțumesc. Nu. Mă simt prost, și starea mea pare să fie să reziste tot mai puțin pretențiilor pe care le au de la mine. Cînd spun pretenții, înțeleg în primul rînd obligațiile de natură festivă și reprezentativă, care sînt legate de poziția mea; și aici e punctul de legătură cu discuția pe care am purtat-o adineauri la Ditlinde. Împlinirea acestor obligații poate să facă fericit pe cineva, cînd există un contact cu poporul, o afinitate, cînd inimile bat la fel. Pentru mine ea este un chin, iar falsitatea rolului meu mă obosește într-atît, încît trebuie să mă gîndesc să iau măsuri împotriva ei. În privința asta – în măsura în care e vorba de starea mea fizică – sînt de acord cu medicii, care îmi sprijină întru totul proiectul... Așadar, ascultă-mă. Sînt neînsurat, nu am – pot să te asigur – intenția să fac vreodată un mariaj, n-o să am copii. Tu ești succesorul la tron prin dreptul inerent al agnatului și ești cu atît mai mult, în conștiința poporului, care te iubește...

– Vai, Albrecht, vorbești mereu de popularitatea mea... Nu cred în ea. De la distanță, poate... Așa e în cazul nostru. Sîntem iubiți totdeauna numai de la distanță.

– Ești prea modest. Ascultă mai departe. Ai avut și pînă acum bunătatea să-mi preiei una sau alta dintre obligațiile mele de reprezentare. Aș dori să le preiei pe toate, integral, pentru totdeauna.

– Te gîndești la abdicare, Albrecht? întrebă Klaus Heinrich speriat...

– N-am voie să mă gîndesc la asta. Crede-mă că m-aș gîndi cu plăcere. Dar mi s-ar interzice. Ceea ce am în gînd nu e nici măcar regența, ci un locțiitor – poate că-ți mai amintești de la vreun curs de deosebirea de drept public dintre ele – o locotenență permanentă și stabilită oficial, în

privința tuturor funcțiunilor de reprezentare, motivată de nevoia de a-mi cruța sănătatea. Care e părerea ta?

– Îți stau la dispoziție, Albrecht. Dar încă nu-mi sînt prea clare lucrurile. Cît de departe urmează să meargă această locotenență?

– Oo, cît se poate de departe. Aș dori să se extindă la toate ocaziile în care mi se cere prezența personală în public. Knobelsdorff pretinde că deschiderea și închiderea sesiunii parlamentului landului să ți-o trec ție numai cînd voi fi bolnav la pat, de la caz la caz. Deci să lăsăm asta deoparte. Dar, în rest, ți-ar reveni să-mi ții locul la toate acțiunile festive, în călătorii, la vizitarea orașelor, la deschiderea festivităților publice, la deschiderea balului cetățenesc...

– Și asta?

– Și de ce nu și asta? Mai avem audiențele libere săptămînale – un obicei cu rostul lui fără îndoială, dar care mă ucide. Ai acorda audiențele în locul meu. Nu mai continui enumerarea. Accepți propunerea mea?

– Sînt la ordinele tale!

– Atunci ascultă-mă pînă la capăt. Pentru toate împrejurările, cînd faci act de reprezentare în locul meu, îți pun la dispoziție adjutanții mei. Apoi, este de bună seamă necesar să fie accelerată avansarea ta militară. Ești locotenent-major? Vei fi numit căpitan – sau chiar maior *à la suite* în regimentul tău... Am să aranjez eu asta. În al treilea rînd, doresc să dau înțelegerii noastre toată greutatea, să marchez cum se cuvine poziția ta alături de mine, acordîndu-ți titlul de „Alteță regală". Au fost unele formalități de rezolvat... Knobelsdorff le-a încheiat. Am să îmbrac deciziile mele în forma a două adrese, una către tine și una către miniștrii mei de stat. De altfel, Knobelsdorff le-a și redactat pe amîndouă... Accepți?

– Ce să spun, Albrecht? Tu ești fiul mai mare al lui papá, și am privit totdeauna la tine de jos în sus, pentru că am simțit și am știut totdeauna că tu ești cel mai distins și mai elevat dintre noi doi și că eu nu sînt decît un plebeu, în comparație cu tine. Dar, dacă mă învrednicești să stau alături de tine, și să-ți port titlul, și să te reprezint în fața poporului, cu toate că nu mă consider chiar atît de prezentabil și că am impedimentul ăsta, cu mîna mea stîngă, pe care trebuie s-o ascund totdeauna, atunci îți mulțumesc și sînt la ordinele tale.

– Acum pot să te rog să mă lași? Am nevoie de odihnă.

Se îndreptară unul spre altul, unul dinspre birou, celălalt dinspre masa cu cărți, pe covor, pînă-n mijlocul camerei. Marele duce întinse fratelui său mîna, mîna lui slabă și rece, pe care o duse înainte, pe lîngă piept, fără să-și dezlipească antebrațul de trup. Klaus Heinrich își lipi călcîiele și se înclină, cînd îi strînse mîna, iar Albrecht înclină, la despărțire, capul lui îngust cu mustață blondă, în timp ce-și sugea ușor buza de sus cu cea inferioară, scurtă și rotunjită. Klaus Heinrich se întoarse la castelul Ermitaj.

Atît *Monitorul statului* cît și *Curierul rapid* publicară, opt zile mai tîrziu, cele două adrese scrise de mînă, care aveau ca obiect supremele decizii: cea cu formula de adresare: „Iubite ministru de stat doctor von Knobelsdorff“ și cealaltă, care începea cu: „Serenissime principe, dragul meu frate și prieten“ și care era semnată: „Al Alteței Voastre regale devotat din inimă frate, Albrecht“.

Înalta profesie

Aici sînt descrise, în specificul lor, modul de viață și exercitarea profesiei lui Klaus Heinrich.

Cobora undeva din trăsura sa; pășea, cu mantia aruncată pe umăr, printr-un scurt culoar de lume care aclama, pe un trotuar acoperit cu un covor roșu; intra pe o ușă flancată de tufe de lauri, deasupra căreia se construise un baldachin; urca pe o scară pe care se înșirau, doi cîte doi servitori cu sfeșnice. După un banchet festiv, mergea – acoperit de ordine pînă la șold și cu epoleții cu franjuri de maior, pe umerii înguști – de-a lungul unui coridor gotic al vreunei primării, însoțit de suită. Doi servitori alergau înaintea lui și-i deschideau, zeloși, un ochi de fereastră străveche ce se clătina în rama lui de plumb. Căci jos, în mica piață a primăriei, stătea înghesuit, cap lîngă cap, poporul – o întindere oblică de fețe întoarse în sus, dogorîte, în semiîntuneric, de lumina făcliilor fumegînde. Strigau și cîntau, iar el stătea la fereastra deschisă și se înclina, se expunea un răstimp entuziasmului și saluta mulțumind... Viața lui era lipsită de zile obișnuite și de o realitate adevărată; se alcătuia doar din priviri îndreptate cu extremă încordare către el. Oriunde sosea, era zi de zi sărbătoare și cinstire; poporul se sărbătorea acolo pe sine însuși, într-o festivitate; viața cenușie se transfigura și devenea poezie. Muritorul de foame devenea un om modest,

spelunca – o colibă pașnică, ștrengarii murdari ai străzilor se transformau în niște fetițe și băieți cuminți îmbrăcați în haine de sărbătoare, cu părul netezit cu apă, cu o poezie pe buze; iar cetățeanul mărginit, cu gheroc și joben, devenea cu mare emoție conștient de sine însuși. Dar nu numai el, Klaus Heinrich, vedea lumea în lumina asta, ci chiar ea însăși se vedea astfel, în timpul prezenței lui. Peste lăcașurile unde-și exercita profesia domnea o stranie neautenticitate și o stare iluzorie; o amenajare simetrică și neconsistentă, o deghizare falsă și înălțătoare de inimi, a realității de lemn și de carton aurit, de ghirlande, lampioane, draperii și pînze de steag era instaurată acolo, ca prin farmec, pentru o oră frumoasă; el însuși stătea în centrul fastului spectaculos, pe un covor ce acoperea pămîntul gol, între doi stîlpi vopsiți în două culori, în jurul cărora se încolăceau ghirlande – stătea cu călcîiele lipite în mirosul de lac și de crengi de brad și-și proptea, zîmbind, mîna stîngă în șold.

Punea piatra fundamentală a unei noi primării. Cetățenii făcuseră rost de suma necesară, prin anumite manevre financiare, și un arhitect cu studii, din capitală, era însărcinat să ridice clădirea. Iar Klaus Heinrich proceda la punerea pietrei fundamentale. Se oprea cu trăsura, în aclamațiile poporului, înaintea splendidei barăci ce fusese construită pe locul șantierului, cobora cu mișcări ușoare și stăpînite din trăsura deschisă, pe pămîntul netezit și presărat cu nisip galben, și înainta singur spre oficialitățile în frac și cu papion alb, care așteptau la intrare. Punea să-i fie prezentat arhitectul și purta cu el vreme de cinci minute, în văzul publicului și sub zîmbetele încremenite ale celor din jur, o discuție de înaltă banalitate despre avantajele diferitelor stiluri constructive, după care făcea o întoarcere pregătită mental încă în cursul discuției; apoi era condus, pe covoare și pe scări de lemn, spre fotoliul său de la marginea tribunei centrale. Ședea acolo gătit

cu lănțișor și decorații, cu un picior înainte, cu mîinile înmănușate pe mînerul sabiei, cu coiful lîngă el, pe podea, vizibil din toate părțile adunării festive, și asculta discursul primarului, cu o ținută reculeasă. După aceea, cînd i se adresa rugămintea, se scula, cobora – fără precauții vizibile și fără să se uite unde pune piciorul – treptele spre groapa unde se afla piatra fundamentală, dădea cu micul ciocan trei lovituri ușoare în blocul de gresie, după care rostea cu glas cam tăios, în liniștea adîncă, micul text pe care domnul von Knobelsdorff îl așternuse pe hîrtie pentru el. Copiii de școală cîntau în cor cu glas argintiu. Iar Klaus Heinrich pleca.

La festivitatea foștilor luptători ai landului, trecea în revistă frontul veteranilor. Un moșneag striga cu un glas ce părea răgușit de fumul de praf de pușcă: „Dreeepți! Jooos pălăria! Capul la dreapta!“ Și stăteau drepți, cu medalii și cruci pe vestoane, cu jobenul la coapsă, și priveau cu ochi de cîine, congestionați, la el, cel care trecea prin fața lor inspectîndu-i prietenos și care se oprea la unul sau la altul întrebînd: unde făcuse serviciul, unde intrase în luptă... Lua parte la sărbătoarea gimnaștilor, acorda prezența sa concursurilor de gimnastică între asociațiile provinciilor și punea să-i fie prezentați învingătorii pentru a-i antrena într-o discuție. Temerarii și bine făcuții tineri stăteau stîngaci în fața lui, după ce tocmai înfăptuiseră cele mai cutezătoare acțiuni; iar Klaus Heinrich utiliza repede, unul cîte unul, cîțiva termeni de specialitate, de care își amintea de la domnul Zotte și pe care îi rostea cu ușurință, în timp ce-și ascundea mîna stîngă.

Mergea de Ziua Pescarului la Fünfhausen, asista din tribuna sa de onoare, capitonată cu pînză roșie, la cursele de cai de la Grimmburg și proceda la înmînări de premii. Era și președinte de onoare și acorda patronajul său la festivalul arcașilor bundului; lua parte la concursurile de trageri ale

societății arcașilor cu privilegii mari ducale. „A băut copios din cupa de bun sosit“ – se relata în *Curierul rapid,* în timp ce, de fapt, dusese pocalul de argint la buze și-l ridicase apoi, cu călcîiele lipite, în fața arcașilor. „A tras apoi de mai multe ori într-o țintă de onoare“, dar reportajele nu mai spuneau unde a nimerit; ulterior a purtat cu trei oameni, pe rînd, aceeași discuție despre avantajele sportului cu arcul, pe care *Curierul rapid* a caracterizat-o drept un „schimb agreabil de păreri“, și și-a luat rămas-bun în cele din urmă cu o „izbîndă deplină!“ care a declanșat aclamații indescriptibile. Această formulă de salut i-o șoptise în ultima clipă generalul-adjutant von Hühnemann, după ce luase informații; căci firește că ar fi produs un efect penibil și ar fi anulat frumoasa impresie de competență și de predilecție serioasă pentru acest sport, dacă Klaus Heinrich le-ar fi spus arcașilor „noroc bun!“ iar minerilor de pildă „izbîndă deplină!“

De altfel, avea nevoie pentru exercitarea profesiunii sale de anumite cunoștințe de specialitate, pe care și le procura de la caz la caz, pentru a le folosi la momentul oportun și într-o formă captivantă. Ele se refereau, cu precădere, la expresiile tehnice folosite în diferite domenii de activitate umană, ca și la datele istorice; și, înainte de fiecare asemenea călătorie de reprezentare, Klaus Heinrich făcea acasă, la castelul „Ermitaj“, studiile necesare, cu ajutorul diferitelor tipărituri. Cînd a participat în numele marelui duce, „preamilostivul meu frate“, la dezvelirea monumentului lui Johann Albrecht, la Knüppelsdorff, a ținut la locul festivității, îndată după conferința asociației Cercul Cîntecelor Oneste, o conferință în care a plasat tot ceea ce își însemnase cu privire la Knüppelsdorff și care a produs tuturor o frumoasă impresie, de parcă toată viața nu se ocupase decît de destinul istoric al acestui centru. În primul rînd, Knüppelsdorff era oraș, și Klaus Heinrich a amintit asta de trei ori, spre

mîndria locuitorilor lui. Apoi a spus că orașul Knüppelsdorff, după cum atestă trecutul său istoric, este legat prin fidelitate, de multe secole, cu casa Grimmburg. Că doar, după cum se știe – a afirmat el –, încă din secolul al XIV-lea apare landgraful Heinrich al XV-lea, cel din Rutenstein, ca protector al Knüppelsdorffului. Acesta, cel din Rutenstein, își avea reședința în castelul zidit de pe dealul Rutenstein din apropiere, ale cărui „turnuri trufașe și ziduri solide au dat binețe pînă departe, în țară", întru apărarea Knüppelsdorffului. După aceea a amintit de faptul că, prin ereditate și căsătorie, Knüppelsdorfful a revenit, în cele din urmă, acelei ramuri a familiei din care făceau parte fratele său și el însuși. Furtuni grele trecuseră vijelios, în decursul vremurilor, peste Knüppelsdorff, ani de război, pîrjoluri și molime bîntuiseră, dar totdeauna se ridicase din nou și rămăsese fidel, în toate împrejurările, casei domnitoare ereditare. Această stare de spirit o manifestă și Knüppelsdorfful de azi prin înălțarea unui monument în memoria răposatului domn părinte al său, al lui Klaus Heinrich; și va raporta cu deosebită bucurie preamilostivului domn-frate despre strălucita și cordiala primire pe care a aflat-o aici, ca locțiitor al Înălțimii Sale... Pînza ce învelea monumentul căzu, asociația Cercul Cîntecelor Oneste își dădu încă o dată silința. Iar Klaus Heinrich stătea zîmbind sub baldachinul ca o recuzită teatrală, cu sentimentul unui vid interior, dar bucuros de certitudinea că nimeni n-are voie să-i mai pună alte întrebări. Căci n-ar fi știut să mai spună nici o vorbuliță despre Knüppelsdorff.

Cît de obositoare era existența lui, cît de extenuantă! Uneori i se părea că trebuie să mențină ceva în viață, cu mare cheltuială de energie, ceva ce nu putea fi menținut decît cel mult în condiții favorabile. Uneori profesia lui i se părea tristă și săracă, cu toate că o iubea și-i plăcea să întreprindă orice călătorie de reprezentare.

Călătorea prin țară la o expoziție agricolă, mergea în caleașca sa cu suspensie proastă de la castelul Ermitaj la gară, unde așteptau în fața vagonului-salon, pentru a-l conduce la plecare, președintele guvernului, prefectul poliției și șeful gării. Mergea cu trenul o oră și jumătate, timp în care întreținea, nu fără efort, o convorbire cu adjutanții marelui duce, care-i fuseseră repartizați, și cu referentul pentru agricultură, consilierul ministerial Keckenpfeng, un om sever și respectuos, care-l însoțea de asemenea. Apoi intra în gara orășelului care organizase festivitatea agricolă. Primarul, cu un lanț peste frac, îl aștepta în fruntea a șase-șapte alte personalități oficiale. Gara era împodobită cu mulți brăduleți și cu ghirlande de frunze. În fund erau busturile de ghips ale lui Albrecht și Klaus Heinrich, înconjurate de verdeață. Publicul dindărătul cordonului striga de trei ori „trăiască". Clopotele sunau.

Primarul îi ură bun sosit lui Klaus Heinrich, într-o cuvîntare. Îi aducea mulțumiri – spunea el scuturîndu-și jobenul cu mîna în care-l ținea –, mulțumirile orașului pentru toată bunătatea pe care le-o arătase fratele lui Klaus Heinrich și el însuși, și urări sincere pentru o binecuvîntată domnie în continuare. Repeta de asemenea și rugămintea ca principele să încununeze acum opera, ce prosperase atît de frumos sub patronajul său și să binevoiască să inaugureze expoziția agricolă.

Acest primar avea titlul de consilier economist, fapt asupra căruia i se atrăsese din timp atenția lui Klaus Heinrich și pentru care motiv el i se adresă de trei ori cu titlul respectiv. Spunea că se bucură să audă cît de mult a prosperat opera expoziției agricole sub patronajul său. (De fapt uitase că avea patronajul expoziției.) Mai spunea că a venit azi spre a face ultimul lucru pentru această măreață operă, inaugurînd expoziția. Apoi se interesa de patru lucruri: de condițiile economice ale orașului, de creșterea populației în ultimii ani, de piața brațelor de muncă (deși nu

știa exact ce era, de fapt, piața brațelor de muncă) și de prețurile alimentelor. Dacă auzea că alimentele sînt scumpe, înregistra această comunicare „cu seriozitate" – și la asta trebuia să se limiteze, bineînțeles, totul. Nimeni nu aștepta mai mult de la el, și faptul că înregistrase cu foarte multă seriozitate comunicarea referitoare la prețurile mari producea în general un efect consolator.

Apoi, primarul îi prezenta demnitarii orașului: președintele judecătoriei de ocol, un moșier de viță nobilă din împrejurimi, pastorul, cei doi medici, un expeditor; iar Klaus Heinrich adresa fiecăruia cîte o întrebare, reflectînd în timpul răspunsurilor la ceea ce urma să-i spună celuilalt. În afară de aceștia mai erau de față medicul veterinar regional și inspectorul regional pentru zootehnie. În cele din urmă se urcau în vehicule, pentru a merge prin orașul împodobit, în aclamațiile localnicilor, printre șiruri de copii de școală, de pompieri și de asociații cu steaguri, spre cîmpia unde avea loc festivitatea; în drum, mai erau opriți o dată, la poarta orașului, de fete îmbrăcate în alb și cu coronițe pe cap, dintre care una, fiica primarului, îi oferea prințului, în trăsură, un buchet de flori cu o manșetă de atlaz alb și primea în schimb, spre amintirea eternă a acestor clipe, una dintre acele bijuterii drăguțe și ieftine pe care Klaus Heinrich le lua cu el în călătorie, o broșă așezată – nu știa nici ea singură de ce – într-un etui de catifea, pe care lumea o regăsea descrisă în *Curierul rapid* ca un giuvaier de aur bătut în pietre prețioase.

Pe cîmpie erau construite corturi, pavilioane și barăci. Pe șiruri lungi de prăjini, legate între ele cu ghirlande, fluturau fanioane pestrițe. Klaus Heinrich își citea scurtul discurs inaugural pe o tribună de lemn decorată cu pînze de steag, printre draperii, ghirlande de flori și prăjini de steag în două culori. Apoi începea vizitarea.

Într-un loc erau legate, de stănoage scunde, vite cornute, rasă pură, exemplare superbe, cu trupuri netede, boltite, pestrițe, avînd tăbliță și numere pe frunțile late. În alt loc băteau din picioare și sforăiau caii, animale grele pentru plug, cu boturi curbate și cu smocuri de păr deasupra copitei, precum și animale de călărie, delicate, fără astîmpăr. Mai încolo erau porcii golași și cu picioare scurte – și anume atît porcii țărănești, cît și cei de rasă, într-o mare varietate. Le atîrnau burțile și rîmau, grohăind, pămîntul cu rîturile lor trandafirii în timp ce behăitul oilor lînoase, un cor încîlcit de voci ca de bas ori ca de copil, umplea văzduhul. Ceva mai departe era expoziția de orătănii, plină de găini de toate soiurile, de la uriașele rase Brahma pînă la cele pitice, ruginii, de rațe și de tot felul de porumbei, de furaje și de ouă proaspete sau conservate artificial. În altă parte era expoziția roadelor cîmpului cu toate soiurile de grîne, cu sfeclă, trifoi, cartofi, mazăre și cînepă. Mai erau, apoi, mostre selecționate de legume proaspete și conservate, de fructe crude și compoturi, de căpșune și zmeură, de marmeladă și sucuri. Iar, la urmă de tot, venea expoziția de unelte și mașini agricole, prezentată de mai multe firme tehnice, o expoziție ce cuprindea tot ceea ce slujește la cultivatul ogorului, de la plugul ușor de mînuit pînă la tractoarele mari, negre și cu coș, care îți făceau impresia că te afli într-un grajd de elefanți, de la obiectele cele mai simple și ușor de înțeles pînă la cele alcătuite dintr-o învălmășeală de roți, lanțuri, pistoane, valțuri, brațe și dinți – o întreagă lume, o lume cu totul umilitoare, de ingenioasă utilitate.

Klaus Heinrich privea totul, trecea în revistă cu mînerul sabiei pe antebraț, șirurile de animale, cuști, saci, hîrdaie, sticle și ustensile. Domnul din dreapta sa îi arăta, cu mîna în mănușa de un alb-*glacé,* fiecare lucru în parte, permițîndu-și să-i dea unele explicații; iar Klaus Heinrich făcea ceea ce era

de datoria profesiei sale. Se exprima în cuvinte de cea mai înaltă prețuire cu privire la tot ceea ce vedea, se oprea din cînd în cînd și atrăgea în discuție expozanții animalelor, se interesa cu afabilitate de condițiile lor și punea întrebări, iar oamenii de la țară răspundeau scărpinîndu-se după ureche. În timpul mersului mulțumea, în ambele părți, pentru omagiile populației care se înghesuia în drumul său.

Mai cu seamă la ieșirea de pe terenul expoziției, acolo unde așteptau trăsurile, se aduna poporul ca să asiste la plecarea sa. Se menținea o cale liberă pentru el, o cărare pînă la portiera landoului său, iar el pășea cu vioiciune spre ea, dînd mereu din cap cu mîna la coif – singur și despărțit în toată forma de toți acești oameni, care-și aclamau prototipul, felul lor autentic de a fi, în timp ce-l sărbătoreau, și a căror viață, muncă și destoinicie le reprezenta solemn, fără a avea vreo participare la ele.

Urca în trăsură cu pas ușor și degajat, se așeza cu multă artă pe banchetă, astfel încît dobîndea imediat o atitudine grațioasă și desăvîrșită, la care nu mai era nimic de corectat, și pleca, salutînd, la Casa Societății, unde lua micul dejun. Prefectul local rostea, cu acest prilșej, un toast – și anume după felul doi – pentru marele duce și pentru principe, la care Klaus Heinrich se ridica numaidecît pentru a bea în sănătatea districtului și a orașului. Dar după masa festivă se retrăgea în camera pe care i-o pregătise primarul în locuința sa oficială și se culca în pat pentru un ceas; căci exercitarea profesiei sale îl istovea în mod bizar, iar după-amiază urma nu numai să viziteze biserica, școala și diferite întreprinderi din acest oraș, în special depozitul de brînzeturi al fraților Behnke, și să-și arate suprema satisfacție în legătură cu toate, ci trebuia să-și mai și continue călătoria și să inspecteze un loc sinistrat, un sat ars pînă-n temelii, pentru a exprima

autorităților compasiunea fratelui său și a sa proprie și a-i îmbărbăta, prin înalta sa prezență, pe cei care suferiseră daune.

Acasă, la castelul Ermitaj, reîntors în camerele sale *empire* mobilate modest, citea relatările ziarelor cu privire la călătoriile sale. Apoi își făcea apariția la Ermitaj consilierul privat Schustermann, de la biroul de presă, care era în subordinea Ministerului de Interne, și aducea tăieturile din ziare, lipite frumos pe coli albe, datate și prevăzute cu titlul ziarului respectiv. Și Klaus Heinrich citea despre influența sa personală, despre grația și măreția sa, citea că-și îndeplinise bine misiunea, că luase cu asalt și cîștigase inimile tinerilor și ale bătrînilor, că înălțase cugetul poporului deasupra cotidianului și că-i stîrnise dragostea și bucuria.

Apoi acorda audiențe libere la Palatul Vechi, cum fusese învoiala.

Obiceiul audiențelor libere fusese creat de un predecesor bine intenționat al lui Albrecht al II-lea, și era respectat cu strictețe. O dată pe săptămînă Albrecht și, în locul lui, Klaus Heinrich, primea pe oricine. Indiferent dacă petiționarul era de rang înalt sau nu, dacă problema lui era de anvergură ori o grijă sau un necaz personal, era suficient să se anunțe la domnul von Bühl sau doar la adjutantul de serviciu, și omului i se dădea posibilitatea să-și prezinte problema în fața supremei instanțe. Frumoasă și filantropică instituție! Căci, astfel, petiționarul n-avea nevoie să recurgă la calea cererii scrise, cu perspectiva tristă ca textul său să se piardă pentru totdeauna prin cancelarii, ci avea fericita garanție că problema sa ajunge nemijlocit în fața instanței supreme. Trebuia acceptată însă și posibilitatea că suprema instanță – în acest moment Klaus Heinrich – nu va fi în situația de a-și da seama de cazul în speță, de a-l cerceta cu seriozitate și de a lua o hotărîre, și că va trimite totuși cazul cancelariilor, unde se va pierde. Cu toate acestea, avantajul era oricum

mare, deși nu în sensul vulgarei utilități. Cetățeanul, petiționarul, pătrundea la domnul von Bühl cu rugămintea de a fi primit și de-a i se fixa o zi, o oră precisă. Cu inima gîtuită de bucurie o vedea apropiindu-se, și alcătuia în minte fraze cu care avea să-și prezinte problema, punea să i se calce redingota și jobenul de mătase, făcea rost de o cămașă bună și se pregătea în toate privințele. Dar chiar și numai aceste pregătiri solemne erau de natură să abată gîndurile omului de la vulgar-concretul avantaj urmărit și să-l facă să i se pară că primirea însăși este lucrul principal, obiectul propriu-zis al așteptării sale încordate. Venea ora fixată, și cetățenul lua o birjă – ceea ce nu făcea niciodată – pentru a nu-și murdări ghetele lustruite. Trecea cu trăsura printre leii de la poarta Albrecht, și garda și portarul cel înalt îl lăsau să intre nestingherit. Cobora în curtea palatului, în fața peristilului de lîngă portalul ros de vreme, și era condus îndată de către un lacheu îmbrăcat în frac maro și cu jambiere de culoarea nisipului, în stînga, într-un antreu de la parter în al cărui ungher se afla un rastel cu stindarde și unde un număr de alți suplicanți așteptau, abia șoptind și într-o stare de evlavioasă încordare, să fie primiți. Adjutantul, cu lista celor înscriși în mînă, venea din cînd în cînd și-l lua deoparte pe cel căruia îi venea rîndul, pentru a-i comunica, cu glas înăbușit, regulile de comportare. Iar în camera alăturată, numită Camera Audiențelor Libere, la o măsuță rotundă cu trei picioare aurite, stătea Klaus Heinrich, în uniformă militară, cu guler argintiu și cu mai multe stele, și primea în audiență. Maiorul von Platow îl informa sumar cu privire la persoana fiecărui petiționar, îl poftea pe om înăuntru și revenea în pauze pentru a-l pregăti, scurt, pe principe pentru cel care urma. Cetățeanul intra; stătea în fața lui Klaus Heinrich, cu fața congestionată și asudînd. I se atrăgea atenția să nu se apropie prea mult de Alteța Sa regală, ci să rămînă în picioare, la

oarecare distanță, să nu vorbească pînă ce nu va fi întrebat și, chiar și atunci, să nu turuie totul dintr-odată, ci să răspundă cu economie, pentru a-i mai lăsa și principelui ce să întrebe; să se retragă în cele din urmă de-a-ndărătelea și fără să-i întoarcă spatele principelui. Și toată atenția cetățeanului se concentra să nu calce aceste instrucțiuni, ci să contribuie, în ce-l privea, ca discuția să ia o turnură frumoasă, simplă și armonioasă. Klaus Heinrich îl întreba, cu mîna proptită în șold, departe, spre spate, cum era deprins să-i întrebe, zîmbind, pe veterani, pe arcași, pe gimnaști, pe țărani și pe sinistrați după incendiu; și, fără să vrea, cetățeanul prindea a zîmbi și el – cu care prilej avea impresia că se înălța, cu acest zîmbet, deasupra tuturor lucrurilor care îl făceau, de obicei, să se intimideze. Acest om de rînd, al cărui cuget era, în general, cu picioarele pe pămînt, care, în afară de utilul palpabil, nu ținea cont nici măcar de politețea zilnică și care venise, și aici, pentru problema lui, – afla în sufletul său că există și ceva mai înalt decît problema lui, decît problema în general; și pleca de-acolo înălțat sufletește, purificat, cu o privire oarbă și cu un zîmbet pe chipul lui înroșit.

Astfel acorda Klaus Heinrich audiențe și astfel își exercita profesia. Trăia la Ermitaj, în mica sa suită de camere *empire*, care erau amenajate cu multă austeritate și meschinărie, cu o renunțare rece la orice confort și intimitate. Mătăsuri decolorate acopereau pereții deasupra lambrisajului alb, de tavanele fără ornamente atîrnau policandre de cristal, pe lîngă pereți erau sofale drepte, cel mai adesea fără mese, etajere cu picioare subțiri și cu ceasuri de masă coloniforme; perechi de scaune lăcuite în alb, cu spătare ovale și cu huse de mătase subțire flancau ușile cu canaturi date cu lac alb; iar în unghere se aflau gheridoane date cu lac alb, care purtau niște sfeșnice în formă de vas.

Așa arăta interiorul lui Klaus Heinrich, și el era de acord cu această ambianță.

Trăia liniștit lăuntric, lipsit de entuziasm și de fanatism în privința chestiunilor litigioase de ordin public. Ca reprezentant al fratelui său, deschidea sesiunea parlamentului landului, dar nu participa la evenimentele de acolo; evita orice „da" sau „nu" în disensiunile dintre partide – nehotărît și lipsit de căldura convingerii, ca unul a cărui problemă era mai presus de partide. Oricine recunoștea că poziția lui îi impunea rezervă, dar mulți aveau senzația că lipsa de participare era imprimată în firea sa, de o manieră surprinzătoare și paralizantă. Astfel, mulți dintre cei care veneau în contact cu el îl caracterizau ca „rece"; și, cînd Überbein contesta, prin fraze sonore, această „răceală", te puteai întreba dacă acest om unilateral și antipatic era cu adevărat competent să exprime o părere în această problemă. Firește că se întîmpla ca privirea lui Klaus Heinrich să se încrucișeze cu altele care nu-l apreciau deloc, cu priviri impertinente, batjocoritoare, pline de ură, care disprețuiau realizările și efortul lui sau nici nu le cunoșteau. Dar chiar și în cazul oamenilor bine intenționați și evlavioși din fire, care se arătau gata să-i prețuiască și să-i cinstească viața, el observa uneori, după scurtă vreme, o anumită epuizare, ba chiar enervare, ca și cum n-ar fi putut respira multă vreme în atmosfera din jurul ființei sale; și acest lucru îl întrista pe Klaus Heinrich, care nu știa cum să-i pună capăt.

În viața de toate zilele n-avea absolut nimic de făcut; important și hotărîtor era dacă-i reușea bine un salut, o vorbă binevoitoare, o mișcare cuceritoare din mînă și totuși plină de demnitate. Odată se întorcea, în manta și cu chipiu, de la plimbarea călare; mergea încet pe calul său murg, Florian, pe aleea de mesteceni care ducea, pe lîngă un teren necultivat, spre parcul și castelul Ermitaj; în fața lui mergea

un tînăr jerpelit, cu căciulă și cu o chică foarte caraghioasă, pe ceafă, cu mînecile și cu pantalonii prea scurți și cu picioare extraordinar de mari, cu care călca strîmb, cu vîrfurile înăuntru. Pesemne că era vreun elev de la real sau ceva asemănător, căci ducea sub braț o planșetă de desen, pe care era fixat cu pioneze un desen mare, o adevărată încîlcitură de linii trase cu cerneală roșie și neagră, un proiect sau cam așa ceva. Klaus Heinrich se ținu multă vreme cu calul după tînăr și contemplă proiectul roșu și negru de pe planșetă. Uneori se gîndea că trebuie să fie bine să ai un nume de familie ca lumea, să te numești doctorul Fischer și să profesezi o meserie serioasă.

El îl reprezenta pe șeful statului la festivitățile curții, la balul mare și la cel mic, la dineu, la concerte și la marea recepție. De asemenea, mergea toamna la vînătorile curții cu verii săi roșcovani, cu domnii din suită, pentru a respecta tradiția, cu toate că brațul său stîng îi făcea dificil trasul cu arma. Adesea era văzut seara la Teatrul Curții, în avanscena sa capitonată cu roșu, între acele sculpturi reprezentînd femei cu mîinile încrucișate și cu chipuri grave, fără expresie. Căci teatrul îl distra, îi plăcea să privească actorii, să observe cum se comportau, cum intrau și ieșeau din scenă, cum își jucau rolurile. De cele mai multe ori găsea că sînt proști, nedelicați în privința mijloacelor proprii de a plăcea și neexperimentați în crearea iluziei de naturalețe și de lipsă de artificialitate. De altfel, era înclinat să acorde preferință aspectelor inferioare și populare ale scenei față de cele înalte și solemne. În capitală, juca la Teatrul de Operetă o subretă, pe nume Mizzi Meyer, care în ziare și în gura publicului nu se numea altfel decît „Mizzi a noastră“, și asta datorită faptului că era îndrăgită, fără limite, de mari și mici. Nu era frumoasă, cel mult drăguță, cînta cu o voce țipătoare și, la drept vorbind, nu-i puteai găsi nici un fel de însușiri deosebite.

Totuși, era suficient doar să apară pe scenă pentru a declanșa furtuni de aplauze, de aprobare, de însuflețire. Căci această ființă blondă și îndesată, cu ochi albaștri, cu pometii puțin prea sus, cu felul ei de a fi, sănătos, vesel sau chiar puțin sentimental, era carne din carnea poporului, sînge din sîngele lui. Cîtă vreme era pe scenă, împodobită, fardată și luminată din toate părțile, era într-adevăr o transfigurare a poporului însuși; da, aplaudînd-o, poporul se aplauda pe sine, și numai în aceasta consta puterea exercitată de Mizzi Meyer asupra sufletelor. Lui Klaus Heinrich îi plăcea să meargă cu domnul von Braunbart-Schellendorf la Teatrul de Operetă cînd cînta Mizzi Meyer și participa intens la aplauze.

Într-o zi avu o întîlnire care, pe de o parte, îi dădu de gîndit, iar pe de altă parte îl decepționă. Îl cunoscu pe domnul Martini, Axel Martini, care scrisese cele două cărți foarte lăudate de cunoscători *Evoë!* și *Viața sfîntă*. Întîlnirea se desfășură în felul următor:

În rezidență locuia un om bătrîn, cu titlul de consilier guvernamental, care, de cînd părăsise serviciul și se pensionase, își dedicase viața sprijinirii artelor frumoase, în special poeziei. Era fondatorul acelei organizații, cunoscute sub numele de Lupta din Mai – un turnir poetic care se repeta anual în vremea primăverii și la care consilierul guvernamental superior îi conjura, prin circulare și afișe, pe poeții și poetele patriei să participe. Se ofereau premii pentru cel mai gingaș cîntec de iubire, pentru poezia religioasă cea mai profundă, pentru cîntecul patriotic cel mai înflăcărat, pentru cele mai reușite creații lirice de proslăvire a muzicii, a pădurii, a primăverii și a poftei de viață; și toate aceste premii constau nu numai din bani, ci și din amintiri valoroase și cu tîlc, precum pene de scris, din aur, broșe de aur în formă de liră sau de flori și alte asemenea. Consiliul municipal al capitalei constituise și el un premiu, iar marele duce

dona un pocal de argint drept răsplată pentru poezia indiscutabil cea mai frumoasă dintre toate cele trimise. Creatorul Luptei din Mai efectua prima triere a imensului material, apoi îndeplinea și funcția juriului de premiere, împreună cu doi profesori universitari și cu redactorii foiletoanelor de la *Curierul rapid* și *Gazeta poporului*. Contribuțiile premiate și cele cu mențiuni laudative erau tipărite și editate cu regularitate într-un anuar, pe cheltuiala consilierului guvernamental superior.

Anul acesta participase la Lupta din Mai și Axel Martini și ieșise învingător. Poemul pe care-l prezentase – un cîntec entuziast de preamărire a poftei de viață sau, mai curînd, o răbufnire, deosebit de furtunoasă a poftei de viață înseși, un imn mobilizator la adresa frumuseții și grozăviei vieții – era scris în stilul celor două volume ale sale și stîrnise disensiuni în colegiul juriului. Consilierul guvernamental superior și profesorul de filologie voiseră să-i astupe gura cu o mențiune; căci găseau poemul lipsit de măsură în expresie, brutal în pasiunea sa și pe alocuri categoric indecent. Dar profesorul de istoria literaturii și cei doi redactori îi învinseseră cu majoritate de voturi, ținînd cont nu numai de faptul că contribuția lui Martini reprezenta cea mai frumoasă poezie închinată poftei de viață, ci și de necondiționata sa prioritate; pînă la urmă nici cei doi adversari nu s-au mai putut sustrage impresiei produse de această avalanșă de cuvinte spumoase și ametitoare.

Axel Martini obținuse astfel trei sute de mărci, o broșă de aur în formă de liră și, pe deasupra, pocalul marelui duce; iar poemul său fusese tipărit în anuar la loc de frunte și cu un chenar desenat de mîna de artist a profesorului Lindenmann. La aceasta se mai adăuga și faptul că, în conformitate cu uzanțele, învingătorul (sau învingătoarea) Luptei din Mai era

primit în audiență de marele duce; și, întrucît Albrecht era tocmai suferind, această primire îi reveni fratelui său.

Klaus Heinrich se cam temea de domnul Martini.

– Doamne, doctore Überbein, spuse el în cursul unei scurte întîlniri cu profesorul său, ce să fac cu el? Este cu siguranță un om sălbatic, nerușinat.

Dar doctorul Überbein îi răspunse:

– Ferească sfîntul, Klaus Heinrich, nici o grijă! Este un omuleț foarte drăguț. Îl cunosc, frecventez oarecum cercurile sale. O să te descurci de minune cu el.

Astfel Klaus Heinrich îl primi pe poetul poftei de viață, îl primi la Ermitaj, pentru a da chestiunii un caracter cît mai puțin oficial.

– În Camera Galbenă, spusese el, dragă Braunbart. E cea mai prezentabilă pentru asemenea ocazii.

În camera aceasta erau trei scaune frumoase, de bună seamă singurele lucruri mai de preț din mobilierul castelașului, fotolii grele *empire*, de mahon, cu brațe răsucite în melc și cu huse de pînză galbenă, pe care erau brodate lire albastru-verzui. În această împrejurare, Klaus Heinrich nu se instală pentru audiență, ci așteptă alături, cu oarecare neliniște, pînă ce Axel Martini petrecu și el, la rîndu-i, vreo șapte-opt minute de așteptare în Camera Galbenă. Apoi intră cu vioiciune, aproape grăbit, și se-n-dreptă spre poet, care făcu o plecăciune adîncă.

– Îmi face mare plăcere să te cunosc, începu el, scumpe domnule... domnule doctor, nu-i așa?

– Nu, Alteță regală, răspunse Axel Martini cu voce astmatică, nu doctor. N-am nici un titlu.

– Oo, îți cer iertare... am presupus... Să ne așezăm, iubite domnule Martini. Sînt foarte bucuros, cum am spus, să te pot felicita pentru marele dumitale succes...

Colțurile gurii domnului Martini zvîcniră, făcînd o mișcare în jos. Se lăsă pe marginea unuia dintre fotoliile de mahon de lîngă masa neacoperită, în jurul tăbliei căreia se întindea o stinghie aurită, și-și puse unul peste altul picioarele vîrîte în ghete de lac, crăpate. Era în frac și purta mănuși albgălbui. Gulerul său tare era ros pe la colțuri. Avea ochii puțin bulbucați, obrajii supți și o mustață blond-închis, tăiată scurt, ca un gard viu. Părul capului era puternic încărunțit la tîmple, deși în conformitate cu anuarul Luptei de Mai nu avea mai mult de treizeci de ani; iar sub ochi mocnea o roșeață, ce nu părea a fi semn de sănătate. Răspunse la felicitarea lui Klaus Heinrich:

– Alteța Voastră regală este prea bună. De fapt, n-a fost o victorie dificilă. Poate că n-a fost o dovadă de tact din partea mea să iau parte la acest concurs.

Lucrul acesta nu-l înțelese Klaus Heinrich, dar spuse:

– Am citit poezia dumitale de mai multe ori, cu mare satisfacție. Mi se pare deosebit de izbutită, atît în privința metrului, cît și a rimelor. Și, apoi, exprimă excelent pofta de viață.

Domnul Martini făcu o plecăciune, șezînd.

– Măestria dumitale, continuă Klaus Heinrich, trebuie să-ți ofere satisfacții – cea mai frumoasă recreere... Care este profesiunea dumitale, domnule Martini?

Domnul Martini dădu semne că nu înțelege, descriind totodată un semn de întrebare cu bustul.

– Vreau să spun, profesiunea dumitale principală. Ești în serviciul statului?

– Nu, Alteță regală, n-am nici o profesie. Mă ocup de poezie, exclusiv...

– Nici una... Aa, înțeleg. Unui asemenea talent neobișnuit merită să-i dedici toate forțele.

– Nu știu, Alteță regală. Nu știu dacă merită. Trebuie să mărturisesc că nici n-am avut altă alegere. Dintotdeauna m-am

simțit complet incapabil de orice altă activitate omenească. Mi se pare că această incapacitate indubitabilă și necondiționată pentru orice altceva este singura dovadă și piatră de încercare a profesării poeziei, ba chiar că, de fapt, nu trebuie văzută în poezie o profesiune, ci tocmai expresia și refugiul acestei incapacități.

Domnul Martini avea particularitatea că-i lăcrimau ochii cînd vorbea, asemenea omului care intră de la frig într-o cameră caldă, se dezmorțește și-și dă drumul la lacrimi.

– Asta e o concepție originală, spuse Klaus Heinrich.

– Ba nu, Alteță regală, vă rog să mă iertați. Nu, nu e cîtuși de puțin originală. Concepția aceasta este acceptată de mulți. Nu spun nimic nou.

– Și de cînd trăiești exclusiv în poezie, domnule Martini? Ai făcut studii mai înainte?

– Nu regulate, Alteță regală. Nu, incapacitatea pe care am amintit-o mai înainte, a început să se manifeste foarte devreme la mine. N-am terminat școala. M-am dus la facultate făgăduind că voi trece examenul ulterior, dar n-a ieșit nimic din asta. Și, cînd primul meu volum de poezii a fost încununat de succes, nu se mai cădea s-o fac, dacă pot spune astfel.

– Nu, nu... Dar părinții dumitale au fost de acord cu această carieră?

– O, nu, Alteță regală. Spre cinstea părinților mei, vă pot asigura că n-au fost absolut deloc de acord. Sînt de familie bună; tatăl meu a fost prim-procuror. Acum e mort, dar a fost prim-procuror. Firește că mi-a dezaprobat în asemenea măsură cariera, încît mi-a refuzat orice sprijin, pînă la moarte. Am trăit certat cu el, cu toate că îl prețuiam nespus de mult pentru asprimea lui.

– Aha, așadar, ai dus-o greu, domnule Martini, a trebuit să-ți croiești singur un drum. Îmi pot imagina că ai trecut prin multe...

– Nu chiar așa, Alteță regală. Nu, ar fi fost tare greu, n-aș fi putut îndura. Sănătatea mea e fragilă – nu pot spune „din păcate“, întrucît sînt convins că talentul meu este în legătură indisolubilă cu șubrezenia corpului meu. Foamea și vînturile aspre nu le-ar fi putut îndura nici trupul, nici talentul meu, și nici n-au avut nevoie să le îndure. Mama mea a fost atît de slabă, încît mi-a asigurat mijloace de existență fără să știe tatăl meu, mijloace modeste, dar suficiente. Ei îi datorez faptul că talentul meu s-a putut dezvolta în condiții destul de suportabile.

– Succesul a arătat, domnule Martin, că acele condiții au fost cele adecvate... Cu toate că e greu să spui, care sînt de fapt condițiile bune. Lasă-mă să presupun că, dacă doamna, mama dumitale, s-ar fi purtat la fel de aspru ca tatăl dumitale și dacă dumneata ai fi fost singur pe lume, depinzînd numai de dumneata și atîrnînd întru totul de însușirile dumitale... Nu crezi că asta ți-ar fi fost în oarecare măsură de folos? Că ai fi putut arunca priviri de ansamblu – pentru a alege expresia asta – care ți-au scăpat acum?

– Ei, Alteță regală, oamenii ca mine au destule prilejuri pentru a arunca priviri de ansamblu și fără să fie cu adevărat expuși la foame; și este acceptată în general concepția că nu foamea reală, cît mai curînd foamea de realitate este... ha, ha... ceea ce-i trebuie talentului.

Domnul Martin trebui să rîdă puțin de jocul său de cuvinte. Își duse apoi repede mîna, cu mănușă gălbuie, la gura cu mustața ca un gard viu și-și corectă rîsul, rectificîndu-l oarecum printr-o dregere a glasului. Klaus Heinrich îl privi cu o amicală așteptare.

– Dacă Alteța Voastră regală vrea să-mi îngăduie... Este larg răspîndită concepția că lipsa de realitate reprezintă, pentru alde noi, mediul de cultură al talentului, sursa oricărui entuziasm, ba chiar geniul propriu-zis care ne inspiră.

Satisfacția vieții ne este interzisă, strict interzisă, nu ascundem acest lucru; și, de fapt prin satisfacția vieții nu se înțelege numai fericirea, ci și grija, și pasiunea, pe scurt, orice legătură mai serioasă cu viața. Reprezentarea vieții solicită integral toate forțele, mai ales cînd aceste forțe nu sînt prea abundente, ci drămuite – atunci domnul Martini tuși dregîndu-și glasul, ducîndu-și de mai multe ori umerii înainte. Renunțarea, adăugă el, este pactul nostru cu muza; pe el se întemeiază forța noastră, demnitatea noastră; iar viața ne este o grădină interzisă, marea noastră ispită, în care cădem uneori, dar niciodată spre binele nostru.

Ochii domnului Martini se umpluseră de lacrimi în timpul acestei fraze curgătoare. Încercă să le îndepărteze clipind.

– Fiecare dintre noi, mai spuse, cunoaște asemenea rătăciri și deraieri, asemenea escapade mult rîvnite, în saloanele de festivități ale vieții. Dar ne întoarcem de acolo, umiliți și cu scîrba în inimă, în însingurarea noastră.

Domnul Martini tăcu. I se întîmplă ca privirea să-i devină, în treacăt, rigidă, sub sprîncenele ridicate, să i se piardă în gol cît ai răsufla o dată, în timp ce gura luă o expresie acrită; iar obrajii, pe care dogorea roșeața nesănătoasă, părură și mai supți decît de obicei. Asta dură doar o secundă; apoi își schimbă atitudinea și redădu ochilor libertatea.

– Dar poezia dumitale, spuse Klaus Heinrich, nu fără oarecare insistență, poezia dumitale premiată, închinată poftei de viață, domnule Martini... Îți sînt sincer îndatorat pentru explicațiile dumitale. Vrei să-mi spui însă... poezia dumitale – am citit-o cu atenție – vorbește pe de o parte de mizerie și orori, de răutatea și cruzimea vieții, dacă-mi aduc aminte, iar pe de altă parte, de plăcerea vinului și a femeilor frumoase, nu-i așa...?

Domnul Martini zîmbi; după aceea își frecă colțurile gurii cu degetul mare și cel mijlociu, pentru a-și șterge un zîmbet.

– Toate astea, continuă Klaus Heinrich, sînt scrise la persoana întîi, nu-i așa? Și totuși nu se întemeiază pe propriile dumitale priviri de ansamblu? N-ai trăit cu adevărat nimic din toate astea?

– Foarte puțin, Alteță regală. Doar foarte slabe rudimente ale lor. Nu, dimpotrivă, problema e că, dacă aș fi omul care să trăiască toate astea, nu numai că n-aș scrie asemenea poezie, ci mi-aș detesta profund chiar și existența actuală. Am un prieten, numele lui e Weber; un tînăr înstărit care-și trăiește, care savurează viața. Plăcerea lui predilectă este să gonească cu automobilul prin țară, cu o viteză nebună, să culeagă de pe șosele și ogoare fete de țăran cu care pe drum... dar asta nu-și are locul aici. Pe scurt, acest om rîde doar cînd mă vede de la distanță, atît de caraghios mă găsește pe mine și activitatea mea. Dar, în ceea ce mă privește, eu înțeleg perfect veselia lui și-l invidiez. Pot spune că îl și disprețuisc un pic, dar nu atît de sincer, pe cît îl invidiez și-l admir...

– Îl admiri?

– Da, Alteță regală. Mi-e imposibil să mă abțin de la a o face. Cheltuiește, risipește, irosește totul necontenit, într-un fel nepăsător și generos – în timp ce rolul meu e să fac economie, să strîng cu teamă și zgîrcenie, și anume din motive igienice. Căci igiena ne este necesară în primul rînd mie și celor ca mine – este toată morala noastră. Dar nimic nu e mai neigienic decît viața...

– Așadar, nu vei goli, de bună seamă, niciodată pocalul marelui duce, domnule Martini?

– Să beau vin din el? Nu, Alteță regală! Cu toate că trebuie să fie un gest frumos. Dar eu nu beau vin. De asemenea,

mă duc la culcare la ora zece și trăiesc prevăzător în toate privințele. Altfel n-aș mai fi cîștigat niciodată pocalul.

– Așa trebuie să fie, domnule Martini. De la depărtare îți faci imagini false despre viața unui poet.

– E de la sine înțeles, Alteță regală. Dar, în ansamblu, nu e deloc o viață splendidă, pot să vă asigur, mai ales că nu sîntem poeți în fiecare clipă. Pentru ca, din cînd în cînd, să prindă viață o asemenea poezie – cine poate crede de cîtă leneveală, și plictiseală, și trîndăveală sumbră este nevoie. De multe ori, tot ceea ce realizezi într-o zi nu e decît o carte poștală către furnizorul de trabucuri. Dormi mult, te plimbi cu capul tulbure. Da, nu rareori este o viață de cîine...

Cineva ciocăni ușor, de afară, în ușa dată cu lac alb. Era semnalul lui Neumann că ar fi momentul pentru Klaus Heinrich să-și schimbe hainele și să-și împrospăteze înfățișarea. Căci în aceeași seară era *cercle de concert* la Palatul Vechi.

Klaus Heinrich se ridică.

– M-am luat cu vorba! spuse el; căci aceasta era formula de care se folosea în asemenea împrejurări. Apoi își luă rămas-bun de la domnul Martini, îi ură mult succes în cariera sa poetică cu un zîmbet și cu acel binevoitor gest de salut din mînă, de sus în jos, puțin cam teatral, care nu-i reușea totdeauna deopotrivă de frumos, dar care atinsese o perfecțiune desăvîrșită.

Aceasta a fost întrevederea principelui cu Axel Martini, autorul lui *Evoë!* și al *Vieții sfinte,* întîlnire care-l puse pe gînduri și care nu încetă, odată cu terminarea ei, să-l preocupe. Chiar și în timp ce Neumann îi refăcea freza și-i punea strălucitoarea tunică de gală cu stele, chiar și în timpul concertului, în cerc închis, de la curte, ba chiar mai multe zile după aceea, reflectă la această întîlnire și căută să pună afirmațiile poetului în corelație cu restul experiențelor pe care i le oferise viața.

Acest domn Martini care, în timp ce roșeața nesănătoasă îi dogorea scofîlciturile obrajilor, clama necontenit: „Ce puternică și frumoasă e viața!“, dar care se urca, prevăzător, la ora zece în pat, nevrînd să știe de viață, din motive igienice – cum spunea – și evitînd orice contact serios cu ea –, acest poet cu guler ros, cu ochii lăcrimînd și invidios pe tînărul Weber care gonea în mașină, prin țară, cu tinere fete de țăran, trezea sentimente diferite; era greu să-ți faci o părere fermă despre el. Cînd îi povesti surorii sale întîlnirea, Klaus Heinrich exprimă acest lucru spunînd:

– N-o duce comod și nici ușor, se vede bine, și asta trebuie să te dispună favorabil față de el. Dar nu știu totuși dacă trebuie să mă bucur că l-am cunoscut, căci are ceva respingător, Ditlinde, mda, este, categoric, cam dezgustător.

Imma

Domnișoara von Isenschnibbe fusese bine informată. Chiar în seara zilei în care adusese marea noutate principesei zu Ried *Curierul rapid* publicase știrea despre iminenta sosire a lui Samuel Spoelmann, universal cunoscutul Spoelman; și, o săptămînă și jumătate după aceea, la începutul lui octombrie (luna octombrie a anului în care marele duce Albrecht intrase în al treizeci și doilea an de viață, iar prințul Klaus Heinrich în al douăzeci și șaselea) – deci cînd curiozitatea publică abia avusese timp să ajungă la apogeu – această sosire deveni realitate, într-o zi de săptămînă înnorată, autumnală și complet insignifiantă, o zi care avea să se dovedească pentru viitor ca o dată infinit de memorabilă.

Spoelmannii sosiră cu un tren special – la aceasta se rezuma deocamdată splendoarea apariției lor; căci toată lumea știa că odăile princiare ale hotelului Curtea Izvoarelor nu erau cîtuși de puțin de un lux orbitor. Îndărătul cordonului se afla un public destul de numeros, supravegheat de o mică trupă de jandarmi; erau de față și reprezentanți ai presei. Dar cei care se așteptau la ceva extraordinar fură decepționați. Spoelmann aproape că nici n-ar fi fost recunoscut, atît de puțin impresionant era. Multă vreme a fost luat drept medicul său personal, doctorul Watercloose – așa se

spunea că-l cheamă – un american deșirat care, cu pălăria pe ceafă, își lățea necontenit gura între favoriții albi și tunși scurt, zîmbind blînd și închizînd în același timp ochii. Abia în ultima clipă s-a aflat că adevăratul Spoelmann ar fi mai curînd mărunțelul ras, cu paltonul de o culoare nereușită, cel care purta pălăria, dimpotrivă, trasă pe ochi; și privitorii fură de acord că nu avea nimic remarcabil. Se colportaseră pe seama lui lucruri fabuloase. Un șugubăț oarecare răspîndise zvonul, care fusese crezut întru cîtva, că Spoelmann are, în față, numai dinți de aur și că în fiecare din acești dinți din față ar fi montat, la mijloc, cîte un briliant. Dar, cu toate că exactitatea sau inexactitatea acestei afirmații nu putu fi verificată imediat – căci Spoelmann nu-și arăta dinții, nu rîdea, ci părea mai curînd morocănos și enervat de boala sa –, nici un om nu mai crezu în ea de îndată ce dădu cu ochii de american. În ceea ce o privea însă pe Miss Spoelmann, fiica sa, ea își ridicase gulerul scurtei de blană, în ale cărei buzunare își ascundea mîinile, astfel încît nu se vedea mai nimic din ea, afară doar de o pereche de ochi negri, incomparabil de mari și de elocvenți, care exprimau impresia produsă de mulțimea de oameni într-un limbaj grav, fluent, dar nu inteligibil pentru toți. Alături de ea se găsea o personalitate care fu recunoscută ca fiind doamna ei de companie, contesa Löwenjoul, o femeie de treizeci și cinci de ani, îmbrăcată simplu și depășindu-i în înălțime pe cei doi Spoelmanni; ea își ținea înclinat capul gînditor, cu părul rar și lins, și privea înainte cu o anumită blîndețe rigidă. Cea mai mare senzație o produse, fără îndoială, un cîine ciobănesc scoțian, purtat în lesă de către un servitor cu chip tăcut, un cîine neobișnuit de frumos, dar îngrozitor de întărîtat, după cît se părea, care umplea holul gării cu lătratul lui exaltat, tremurînd și jucînd în loc.

Se spunea că vreo cîțiva servitori de sex masculin și feminin sosiseră cu cîteva ceasuri înainte la Curtea Izvoarelor. În orice caz, grija bagajelor rămăsese exclusiv în seama servitorului cu cîinele; și, în timp ce se ocupa de ele, stăpînii săi plecară în două birje obișnuite – domnul Spoelmann cu doctorul Watercloose, domnișoara Spoelmann cu contesa ei – afară, la Parcul Izvoarelor. Acolo coborîră și tot acolo duseră, vreme de o lună și jumătate, o viață care putea fi asigurată și cu mijloace mai modeste decît ale lor.

Aveau noroc, vremea era bună: o toamnă cu cer albastru, un șir lung de zile însorite care se prelungi din octombrie pînă în noiembrie; Miss Spoelmann se plimba zilnic călare – era singurul lux pe care și-l permitea – împreună cu doamna ei de onoare, de altfel pe cai pe care-i închiriase cu săptămîna de la școala de echitație. Domnul Spoelmann nu călărea, cu toate că ziarul *Curierul rapid* publicase, cu vădită aluzie la el, o notă a colaboratorului său medical, după care călăritul avea, prin scuturăturile sale, o influență calmantă în cazul litiazei și favoriza eliminarea pietrelor. Dar, prin intermediul personalului hotelului, se află că omul celebru făcea echitație între cei patru pereți ai săi, cu ajutorul unui velociped fix, a cărui șa era pusă în mișcare vibratorie prin pedalat.

Bea, cu multă asiduitate, apă minerală de la izvorul Ditlinde, în care părea să aibă mare încredere. În zorii zilei își făcea apariția la pavilionul de cură, însoțit de fiica sa care, de fapt, era perfect sănătoasă și bea apă cu el numai pentru a-i ține tovărășie; apoi, îmbrăcat cu paltonul său de culoare nereușită și cu pălăria trasă pe ochi, făcea mișcare prin parcul de cură și în peristilul acoperit, sorbind apa din paharul albăstrui printr-o țeavă de sticlă, supravegheat fiind de la distanță de cei doi corespondenți de ziar americani, care erau obligați să telegrafieze zilnic gazetelor lor cîte o mie de

cuvinte despre Spoelmann și trebuiau să se străduiască astfel pentru a obține material.

În rest era văzut foarte puțin. Suferința sa – colici renale, cum se spunea, crize nespus de dureroase – părea să-l imobilizeze adesea în cameră, dar nu chiar la pat; și, în timp ce Miss Spoelmann își făcu apariția de două-trei ori, împreună cu contesa Löwenjoul, la Teatrul Curții (cu care prilej purta o rochie neagră de catifea și pe umerii de copilă un șal indian de mătase, de un minunat gălbui-auriu, producînd o impresie fascinantă cu chipul ei ca mărgăritarul pal și cu ochii ei mari, negri), tatăl ei nu fu văzut niciodată la ea în lojă. Întreprinse, ce-i drept, însoțit de fiica sa, cîteva promenade prin rezidență, pentru a face unele cumpărături, pentru a-și face o impresie despre oraș și pentru a vizita unele monumente; se plimbă cu ea și prin Grădina Publică și vizită de două ori castelul Locul Delfinului – a doua oară singur și mergînd atît de departe cu interesul, încît scoase din paltonul de culoare nereușită un metru galben, obișnuit, pentru a face unele măsurători ale pereților... Dar lumea nu putea da cu ochii de el nici măcar în sala de mese a Curții Izvoarelor; căci, fie din cauza faptului că era supus la un regim sever, fără carne, fie din alte motive, el lua masa în cameră, împreună cu ai săi; și, astfel, curiozitatea publicului era, în genere, prea puțin alimentată.

Așa se întîmplă că sosirea lui Spoelmann la Parcul Izvoarelor nu fu de folos, în măsura în care se așteptase domnișoara Isenschnibbe și, odată cu ea, multă lume. Expediția de sticle cu apă minerală crescu, lucrul acesta se putea constata; crescu rapid cu aproape jumătate din cifra ei de pînă acum și se menținu la acest nivel. Dar afluența străinilor nu spori în mod substanțial; vizitatorii care sosiră pentru a se delecta privind această existență neobișnuită plecară curînd, satisfăcuți sau decepționați; și, în afară de asta,

prezența lui a atras, în cea mai mare parte, elemente nu tocmai de prima mînă. Pe străzi își făcură apariția capete stranii, capete nețesălate, cu ochi sălbatici: inventatori, făuritori de planuri, oameni obsedați să fericească lumea, care sperau să-l cîștige pe Spoelmann pentru ideile lor fixe. Dar miliardarul se arăta întru totul refractar față de asemenea oameni; ba chiar la unul dintre ei, care voise să-l abordeze în Grădina Publică, răcni de asemenea manieră, roșu ca racul de furie, încît îl făcu pe zăpăcitul respectiv s-o ia grăbit la sănătoasa: unii susțineau sus și tare că avalanșa de scrisori de cerșeală, care-i sosea zilnic – scrisori pe care erau lipite mărci poștale cum funcționarii oficiului poștal al marelui duce încă nu mai văzuseră –, era îndrumată direct într-un coș de dimensiuni neobișnuite.

Spoelmann părea a fi interzis să i se facă orice comunicări de afaceri, părea hotărît să se bucure de vacanță și să trăiască, în cursul acestei călătorii în Europa, exclusiv pentru sănătatea – sau boala – sa. *Curierul rapid,* ai cărui informatori se grăbiseră să lege prietenie cu colegii de breaslă americani, fu în stare să relateze că un om de încredere, un *chief manager* – cum se spune – îi ținea locul lui Spoelmann dincolo de ocean. Mai relată că iahtul său, un vas amenajat somptuos, îl aștepta pe puternicul om la Veneția și că acesta intenționa, după terminarea curei de apă minerală, să se îndrepte mai întîi spre sud, împreună cu ai săi. De asemenea mai publică reportaje – și, astfel, satisfăcu o dorință publică urgentă – despre felul aventuros în care luase ființă averea Spoelmannilor, despre primele începuturi în ținutul Victoria, unde tatăl său ajunsese, direct de pe scaunul unui *comptoir* german oarecare, cînd era încă foarte tînăr și sărac, înarmat doar cu un tîrnăcop, o lopată și o strachină de cositor. Acolo lucrase la început ca ajutor al unui căutător de aur, ca muncitor cu ziua, în sudoarea frunții sale. Pe urmă

venise șansa. Unui om, unui mic proprietar de mină de aur îi mersese atît de prost, încît nu-și mai putuse cumpăra nici măcar roșiile și pîinea uscată pentru masă și, ajuns în cea mai mare mizerie, trebuise să-și vîndă mina. Spoelmann bătrînul o cumpărase, jucase tot ce avea pe o carte și cumpărase, în schimbul tuturor economiilor sale, constînd din cinci lire sterline, acea bucățică de teren aluvionar, numit Cîmpul Paradisului, nu mai mare de patruzeci de pași pătrați. O zi după aceea, găsise, la un lat și jumătate de palmă de la suprafața pămîntului, un bulgăre de aur curat, al zecelea ca mărime din lumea întreagă, așa-numitul *Paradise Nugget* de nouă sute optzeci de uncii, în valoare de cinci mii de lire...

Acesta fusese începutul – relata *Curierul rapid.* Cu prețul obținut pe bulgărele său, Spoelmann tatăl emigrase în America de Sud, în Bolivia, și, ca spălător de aur, proprietar de fabrică de amalgam și antreprenor de mine, continuase să smulgă din sînul rocilor metalul galben, fără a mai recurge la calea ocolită a rîurilor. Atunci și acolo, se însurase Spoelmann senior – și *Curierul rapid* strecura o remarcă în această privință, cum o făcuse în mod sfidător și fără să țină seama de prejudecățile ce domneau în țara aceea. Astfel își dublase capitalul și se pricepuse să-și sporească averea prin camătă. Plecase apoi spre nord, la Philadelphia, în statul Pennsylvania. Asta se întîmpla prin anii cincizeci, în epoca vigurosului avînt în domeniul construcției de căi ferate, și Spoelmann își începuse afacerile printr-o investiție în acțiuni ale căilor ferate din Baltimore și Ohio. Mai tîrziu, administrase un zăcămînt de cărbuni pentru făcut cocs, o producție însemnată. Ulterior făcuse parte din acel grup de oameni binecuvîntați de Dumnezeu care achiziționase vestita fermă Blockhead cu cîteva mii de lire – acea moșioară care, cu sursele ei de petrol, ajunsese în scurtă vreme să valoreze de o sută și chiar de cîteva sute de ori prețul de

cumpărare; dar el nu se culcase deloc pe-o ureche, ci practicase necontenit arta de a face bani, mai mulți bani, și, în cele din urmă, imens de mulți bani. Înființase oțelării, construise societăți care se ocupau, pe scara cea mai mare, de transformarea fierului în oțel, de construcția de poduri de cale ferată. Pusese mîna pe majoritatea acțiunilor, de la vreo patru-cinci mari companii de căi ferate, și ajunsese, la o vîrstă înaintată, președintele, vicepreședintele, administratorul delegat sau directorul acestor societăți. La înființarea trustului oțelului – așa relata *Curierul rapid* – intrase în această asociație cu un fond de acțiuni care, singur, îi asigura un venit anual de douăsprezece milioane de dolari. Dar fusese, tot astfel, și acționarul principal, și membru în consiliul de administrație al uniunii petrolului și exercitase totodată, datorită cotei-parte pe care o deținea, și controlul asupra altor trei-patru societăți financiare. La moartea sa averea i se cifra, în moneda de aici din țară, la circa un miliard.

Samuel, singurul său fiu născut din acea căsătorie încheiată de timpuriu și, într-un fel, împotriva prejudecăților, fusese singurul său moștenitor; și *Curierul rapid,* subtil cum era, făcuse o insinuare în privința asta, anume că e totuși oarecum dureros ca un om să se trezească, fără contribuție proprie, și totodată fără vina sa, într-o asemenea situație. Samuel moștenise palatul din Fifth Avenue, din New York, castelele de la țară și toate acțiunile, creațiile financiare și participațiile la cîștig ale tatălui său; moștenise și acea aventuroasă izolare în viață, la care ajunsese bătrînul, faima lui mondială și ura maselor defavorizate împotriva puterii acumulate a banului – acea ură pentru a cărei potolire făcea anual donații imense colegiilor, conservatoarelor, bibliotecilor, instituțiilor de binefacere și universității pe care le fondase tatăl său și care-i purtau numele.

Spoelmann suporta, fără a avea vreo vină, ura dezmoșteniților soartei – *Curierul* asigura publicul de acest lucru. Fusese introdus de timpuriu în afaceri, administrase singur, încă din ultimii ani de viață ai tatălui său, amețitoarea imensitate a averilor casei. Dar toată lumea cunoștea faptul că nu participase întru totul și din toată inima la tranzacții. Înclinația lui propriu-zisă se îndreptase dintotdeauna, în mod ciudat, mai curînd spre muzică, și anume spre muzica de orgă; această relatare a *Curierului* putea fi verificată, întrucît Mister Spoelmann avea și la Curtea Izvoarelor un mic armoniu, ale cărui burdufuri erau acționate de un servitor al hotelului, și zilnic putea fi auzit, din parcul de cură, cîntînd o oră la el.

Se căsătorise din dragoste și fără nici un considerent material – mai relata *Curierul* – cu o fată săracă și frumoasă, jumătate germană, jumătate anglo-saxonă. Aceasta murise; dar îi lăsase o fiică, această fată de un straniu amestec de sînge, care se afla și ea, ca oaspete, între zidurile noastre, și care avea acum nouăsprezece ani. Se numea Imma – un nume autentic german, cum adăuga *Curierul rapid,* nimic altceva decît o formă mai veche a numelui Emma; și se putea observa cu ușurință că, chiar dacă mai interveneau unele cuvinte englezești, limba de uz zilnic în casa Spoelmann rămăsese germana. De altfel, cît de mult păreau să se iubească tatăl și fiica! În fiecare dimineață, dacă te duceai devreme în Parcul Izvoarelor, puteai vedea cum domnișoara Spoelmann, care obișnuia să vină ceva mai tîrziu decît tatăl ei, îi cuprindea capul cu mîinile și, în timp ce el o bătea duios pe spate, ea îl săruta pe gură și pe obraji, în chip de bună dimineața. Apoi mergeau la braț prin sala de preumblare și sorbeau din țevile lor de sticlă...

Asemenea secrete divulga bine informata gazetă și alimenta cu ele curiozitatea publică. Publica o dare de seamă

exactă și a vizitelor pe care Miss Imma le făcuse în mod amical, împreună cu doamna sa de companie, la mai multe instituții de binefacere ale orașului. Ieri vizitase amănunțit bucătăria populară. Azi colindase cu atenție prin spitalul de bătrîne La Duhul Sfînt. În plus, participase de două ori la cursul de teoria numerelor ținut de consilierul privat Klinghammer, la Universitate; șezuse cu dezinvoltură în banca de lemn, ca o studentă printre studenți, și luase notițe, sîrguitor, cu stiloul ei, căci se știa că era o fată învățată și se ocupa de studiul algebrei. Da, era pasionant să citești toate astea și-ți oferea și un bogat material pentru discuții. Dar cei care făceau să se vorbească despre ei, fără nici o contribuție a *Curierului rapid*, erau, în primul rînd, cîinele, acel nobil cîine collie negru și alb, pe care-l aduseseră Spoelmannii cu ei, și, în al doilea rînd, dar în alt fel, doamna de companie, contesa Löwenjoul.

În ce privește cîinele, pe care-l chema Perceval (rostit englezește) și-l strigau mai mult Percy – animalul acesta era de o irascibilitate și de o violență ce depășeau orice posibilitate de descriere. În interiorul hotelului nu dădea nici un motiv să te plîngi de el, ci stătea lungit, în poze distinse, pe un covoraș din fața încăperilor lui Spoelmann. Dar la fiecare ieșire în oraș era cuprins de accese de nechibzuință, care produceau senzație și surprindere generală, ba chiar, nu o dată, adevărate perturbări ale circulației. Urmat la mare distanță de o haită de cîini băștinași, javre vulgare care, întărîtate de comportarea lui, alergau după el chefnind a ocară și de care nu se sinchisea deloc, Percy gonea pe străzi, cu nasul stropit de spumă și cu lătrături sălbatice, plîngătoare; se învîrtea furios pe loc în fața tramvaielor, făcea caii birjarilor să cadă; ba chiar a răsturnat, de două ori, cu atîta violență taraba cu prăjituri a văduvei Klaassen, de lîngă primărie, încît dulcea patiserie s-a împrăștiat pînă la jumătatea pieței. Dar, cum în

asemenea cazuri nenorocite, domnul Spoelmann sau fiica lui interveneau imediat cu despăgubiri mai mult decît corespunzătoare și întrucît s-a dovedit și că accesele lui Perceval nu erau, în fond, de natură primejdioasă, că nu era cîtuși de puțin pus pe mușcat și pe încăierare ci, dimpotrivă, inabordabil și doar scos din fire – populația a început să-l simpatizeze, și ieșirile lui erau, mai cu seamă pentru copii, o sursă de distracție.

La rîndul ei, contesa Löwenjoul oferea subiect de discuție într-un fel mai discret, dar nu mai puțin straniu. La început, cînd persoana și poziția ei erau încă necunoscute în oraș, își atrăsese sîcîieli din partea puștimii de pe ulițe, întrucît mergea neînsoțită, vorbea de una singură, cu o mină blîndă și gînditoare, și-și însoțea monologul cu o mimică vie, de altfel nu lipsită de grație și de eleganță. Dar pe copiii care strigau în urma ei și o trăgeau de rochie îi întîmpina cu atîta blîndețe și bunătate, vorbindu-le drăguț și cu demnitate, încît urmăritorii, rușinați și încurcați, se lăsau păgubași; iar mai tîrziu, cînd ajunse să fie cunoscută, respectul față de relațiile ei cu celebrii oaspeți împiedică orice sîcîială. Pe sub mînă însă circulau anecdote de neînțeles pe socoteala ei. Un om povestea că doamna contesă îi dăduse o piesă de aur pentru a pălmui o anumită femeie bătrînă, despre care spunea că i-ar fi făcut niște propuneri necuviincioase. Omul băgase galbenul în buzunar, fără a se achita însă de însărcinarea sa. Se mai povestea, ca un lucru adevărat, că Löwenjoul se adresase santinelei din fața cazărmii pușcașilor de gardă și-i spusese că trebuie s-o aresteze numaidecît pe nevasta plutonierului din cutare companie pentru abaterile ei de la morală. De asemenea, scrisese și colonelului acestui regiment o scrisoare în care spunea că înlăuntrul cazărmii se petrec tot felul de orori tăinuite și inexprimabile. Doar Dumnezeu știa cum stăteau lucrurile în privința asta. Unii trăgeau numaidecît concluzia

că bietei contese îi lipsește o doagă. Oricum, lumea n-a avut timp să lămurească această chestiune, căci, pe nebăgate de seamă, cele șase săptămîni trecură, și Samuel N. Spoelmann, miliardarul, plecă.

Plecă după ce pusese pe profesorul von Lindemann să-l picteze; dar dăruise scumpul tablou, ca amintire, proprietarului hotelului Curtea Izvoarelor; plecă împreună cu fiica sa, cu Löwenjoul și cu doctorul Watercloose, cu Perceval, cu velocipedul de cameră și cu servitorii; plecă cu un tren special, spre sud, pentru a petrece iarna pe Riviera – unde se duseseră în grabă și cei doi ziariști newyorkezi, pentru a se întoarce apoi acasă, peste ocean. Totul se sfîrșise. *Curierul rapid* îi ură domnului Spoelmann un sincer „drum bun" și-și exprimă dorința ca tratamentul să-i priască. Cu aceasta, ciudatul eveniment părea încheiat și lichidat. Viața își cerea drepturile ei. Lumea începu să-l uite pe domnul Spoelmann.

Iarna trecu. Era iarna în care principesa zu Ried-Hohenried, Alteța ducală, dădu naștere unei fetițe. Veni și primăvara în țară și Alteța Sa regală marele duce Albrecht se duse, ca de obicei, la Hollerbrunn. Atunci însă își făcu drum în public și în presă un zvon, care fu primit la început cu ridicări din umeri, de către oamenii ce gîndeau calm, dar care prinsese consistență, se consolidă, fu îmbrăcat în amănunte foarte precise și ajunse în cele din urmă, pe calea conversației zilnice, la urechea stăpînilor, ca o informație reală și cu miez.

Ce se petrecea? – Un castel mare ducal urma să fie vîndut. Acestea erau prostii. Ce castel? – Locul Delfinului. Castelul Locul Delfinului din nordul Grădinii Publice. Palavre de oameni smintiți. Vîndut? Cui? – Lui Spoelmann. – Ridicol. Ce să facă cu el? – Să-l repare și să locuiască în el. – Foarte simplu. Dar poate că parlamentul provincial are și el un

cuvînt de spus într-o asemenea chestiune. – Parlamentul landului nu se sinchisește de asta. Avea cumva statul vreo obligație de întreținere a castelului Locul Delfinului? În acest caz poate că soarta frumoasei construcții ar fi mai bună. Și, astfel, parlamentul landului n-a avut nimic de spus în privința asta. – Tratativele sînt de bună seamă, destul de avansate? – Firește. Căci sînt încheiate. – Ei, atunci sigur că sîntem în situația de a afla și prețul exact de cumpărare? – Firește. Prețul de cumpărare se cifra la două milioane în cap. – Imposibil! O proprietate a coroanei? – Ce tot proprietate a coroanei în sus, proprietate a coroanei în jos! Ce, e vorba de Grimmburg? De Palatul Vechi? E vorba de un castel de plăcere, veșnic nefolosit, un castel de plăcere care se dărăpănase iremediabil, din cauza lipsei de bani. – Și, Spoelmann intenționează, așadar, să revină în fiecare an și să locuiască la Locul Delfinului cîteva săptămîni? – Nu. Intenționează, mai curînd, să se mute cu totul și cu totul la noi. S-a săturat de America; vrea să întoarcă spatele Americii; iar prima lui ședere la noi nu fusese altceva decît o investigație. Este bolnav, vrea să se retragă din afaceri. În inima lui a rămas totdeauna german. Tatăl a emigrat, iar fiul vrea să se întoarcă acasă. Vrea să participe la modul de viață cumpătat al capitalei noastre, la viața ei spirituală și să-și petreacă restul zilelor în imediata apropiere a izvorului Ditlinde!

Consternare, zarvă și dispute interminabile. Dar, după o scurtă șovăială, opinia publică – cu excepția vocilor cîtorva oameni ursuzi – se entuziasmă pentru planul de a vinde, și desigur că, fără acest consens general, problema n-ar fi putut să se dezvolte mai departe. Ministrul casei, von Knobelsdorff, fusese cel care strecurase în presa zilei o primă aluzie, precaută, referitoare la oferta lui Spoelmann. Așteptase, lăsase ca voința poporului să decidă. Și, după prima confuzie, se găsiseră numeroase motive puternice

care să pledeze pentru proiect. Lumea oamenilor de afaceri izbucnise în aclamații la gîndul că-l vor avea permanent pe puternicul cumpărător în mijlocul lor. Amatorii de frumos se arătau încîntați de perspectiva de a vedea castelul Locul Delfinului restaurat și salvat – de perspectiva ca această nobilă construcție să-și regăsească cinstirea și tinerețea într-un fel atît de neprevăzut, de aventuros. Iar cei care gîndeau economicește aduceau în sprijin cifre care, așa cum stăteau lucrurile în țară, trebuiau să producă o adîncă emoție. Dacă Samuel N. Spoelmann se stabilea la noi, devenea contribuabil, era obligat să plătească impozite pe venit. Poate că – după cum considerau unii – merita osteneala de a analiza puțin însemnătatea acestui fapt. Domnului Spoelmann i-ar reveni obligația de a-și evalua veniturile; dar după cele ce se știau – ce se știau cu exactitate aproximativă – acest locuitor avea să reprezinte o sursă de impozite în valoare de două milioane și jumătate anual; în care cifră erau incluse doar impozitele către stat, nici măcar cele către comună. Oare asta conta pentru noi, sau nu? Această întrebare se adresa în special domnului ministru de finanțe, doctorul Krippenreuther. Dacă acest funcționar nu făcea totul pentru a obține consimțămîntul de vînzare de la cea mai înaltă persoană însemna că-și nesocotea datoria. Căci era o datorie patriotică să accepte oferta lui Spoelmann, pentru ca acesta să se poată instala la noi așa cum îi plăcea; orice alte rezerve păreau fără valoare în fața acestei datorii.

Astfel, Excelența Sa von Knobelsdorff fusese primit în audiență de marele-duce. Făcuse suveranului său un expozeu asupra opiniei publice; adăugase că două milioane erau un preț care depășea considerabil valoarea obiectivă a castelului, în starea lui actuală; subliniase că acest venit ar fi însemnat, pentru direcția finanțelor curții, o adevărată mană cerească;

și, în cele din urmă, făcuse o oarecare aluzie la încălzirea centrală a Palatului Vechi care, dacă vînzarea se realiza, n-ar mai fi continuat să rămînă, multă vreme, un lucru imposibil. Pe scurt, bătrînul domn imparțial uzase de toată influența sa în sprijinul vînzării și-i recomandase cu insistență marelui duce să supună chestiunea unui consiliu de familie. Albrecht își supsese ușor buza de sus cu cea inferioară și convocase consiliul de familie. Acesta se reunise în Sala Cavalerilor, unde se servise ceai cu biscuiți. Împotriva vînzării fuseseră doar două membre ale consiliului, principesele Katharina și Ditlinde, și anume din motive de demnitate.

– O să fii înțeles greșit, Albrecht! spusese Ditlinde. Se va interpreta ca o lipsă de conștiință a suveranității, și nu e drept, căci tu ai, dimpotrivă, prea multă, ești atît de mîndru, Albrecht, încît ți-e perfect indiferent. Dar eu spun: nu! Nu doresc ca într-unul dintre palatele tale să locuiască o „pasăre fabuloasă", nu se cade; și este prea mult și faptul că are un medic personal și că a ocupat camerele princiare de la Curtea Izvoarelor. *Curierul rapid* spune întruna că e un contribuabil, dar în ochii mei el este pur și simplu un supus și nimic mai mult. Tu de ce părere ești Klaus Heinrich?

Dar Klaus Heinrich votă pentru vînzare.

– În primul rînd Albrecht obține încălzirea centrală și, pe urmă, Spoelmann nu e un fitecine, nu e fabricantul de săpun Unschlitt, e un caz special, și nu e nici o rușine să i se cedeze Locul Delfinului.

În cele din urmă, Albrecht declarase, cu ochii în jos, că întregul consiliu de familie nu-i în fond decît un caraghioslîc. Poporul a hotărît de mult, miniștrii săi insistau pentru vînzare, iar lui nu-i mai rămînea altceva de făcut, decît să se mai ducă la gară și să dea semnalul.

Consiliul de familie se reunise în primăvară. Din acel moment, tratativele de vînzare duse de Spoelmann, pe de o

parte, și de prim-mareșalul curții, domnul von Bühl zu Bühl, pe de altă parte, progresaseră rapid și nici nu începuse bine vara, cînd castelul Locul Delfinului, împreună cu parcul și cu atenansele trecuseră în proprietatea legală a domnului Spoelmann.

Atunci începu o asemenea forfotă și activitate în jurul castelului și în interiorul lui, încît zilnic era atrasă multă lume în partea de nord a Grădinii Publice. Locul Delfinului fu restaurat, fu transformat, în parte, în interior, utilizîndu-se un mare număr de forțe de muncă. Căci renovarea trebuia să meargă repede, repede, aceasta era vrerea lui Spoelmann; acordase un termen de doar cinci luni pînă cînd totul trebuia să fie gata pentru instalarea lui acolo. Astfel, în jurul dărăpănatei clădiri-bijuterie, se înălță, cu iuțeala vîntului, o schelă de lemn cu scări și platforme; muncitori străini o populară de sus pînă jos, iar un arhitect veni de peste ocean, cu depline puteri, pentru a prelua conducerea supremă a tuturor lucrărilor. Dar cea mai mare parte din sarcini reveni totuși sîrguinței meseriașilor autohtoni; astfel, pietrarii și țiglarii, tîmplarii, poleitorii, tapițerii, geamgiii și parchetarii din capitală, horticultorii și maiștrii specialiști în instalații de încălzire și de iluminare avură parte de o muncă dură, rodnică, în cursul verii și al toamnei. Cînd Alteța Sa regală Klaus Heinrich deschidea ferestrele de la Ermitaj, răzbea pînă în camerele sale *empire* zgomotul activității de acolo și, de mai multe ori, trecu cu trăsura prin fața castelului Locul Delfinului, salutat cu respect de public, pentru a se convinge de progresele lucrărilor de renovare. Căsuța grădinarului fu revopsită, grajdurile și remizele care urmau să primească parcul de trăsuri și de automobile al lui Spoelmann fură lărgite; și cîte lucruri – mobile și covoare, lăzi și dulapuri cu stofe sau ustensile casnice – nu fură descărcate, în octombrie, în fața castelului Locul Delfinului!;

iar printre cei care căscau gura prin jur se răspîndi zvonul că acolo, înăuntru, erau puse la contribuție mîini meștere, pentru a monta prețioasa orgă cu acționare electrică, trimisă de Spoelmann de peste ocean. Toți așteptau cu încordare să afle dacă terenul parcului, care aparținea castelului și care fusese atît de splendid curățat și amenajat, avea să fie despărțit de Grădina Publică prin zid sau prin gard. Dar nu se întîmplă nimic în acest sens. Proprietatea urma să rămînă accesibilă publicului, libertatea de mișcare a locuitorilor capitalei în parc n-avea să fie îngrădită – așa voia Spoelmann. Cei care veneau duminica la plimbare urmau să aibă acces pînă lîngă castel, pînă la gardurile vii, frumos tunse, care mărgineau marele bazin pătrat; faptul acesta nu întîrzie să facă cea mai bună impresie în rîndul populației; ba chiar *Curierul rapid* publică un articol special în legătură cu acest lucru, articol în care îl proslăvea pe Spoelmann pentru măsura sa liberală.

Și să vezi: cînd frunzele căzură iar, la exact un an după prima sa venire, domnul Spoelmann sosi pentru a doua oară în gara noastră: de rîndul acesta participarea publicului la eveniment fu mult mai mare decît în anul ce trecuse; e fapt sigur că, atunci cînd domnul Spoelmann a descins din vagonul-salon, cu paltonul său de culoare nereușită și cu pălăria trasă pe ochi, au răsunat, din mulțimea spectatorilor, urale vii – manifestații care părură mai curînd să-l enerveze pe domnul Spoelmann și la care răspunse, în locul său, doctorul Watercloose, lățindu-și gura într-un zîmbet blajin și închizînd ochii. Cînd descinse Miss Spoelmann, se auziră urale, cîțiva mucaliți strigară „ura“ chiar cînd apăru pe peron Percy, cîinele collie, trepidînd, jucînd pe loc și complet scos din fire. În afară de medic și de contesa Löwenjoul, se mai aflau în suita stăpînilor și două persoane încă necunoscute, doi domni rași ca-n palmă și cu priviri energice, îmbrăcați în

paltoane surprinzător de largi. Erau secretarii domnului Spoelmann, domnii Phlebs și Slippers, după cum remarca, în reportajul său *Curierul.*

Pe atunci Locul Delfinului nu era nici pe departe gata; iar Spoelmannii se instalară deocamdată la etajul întîi al hotelului din reședință, unde un om mare, cu burtă și mîndru, îmbrăcat în negru, intendentul sau *butlerul* lui Spoelmann, care sosise înaintea lor, pregătise apartamentul și instalase, cu mîna sa, velocipedul de cameră. Zilnic, în timp ce Miss Imma mergea la plimbare, călare, sau vizita instituții de binefacere, împreună cu contesa Löwenjoul și cu Percy, domnul Spoelmann își petrecea timpul în casă, pentru a supraveghea lucrările și a da dispoziții; și, cînd anul se apropie de sfîrșit, la puțină vreme după ce căzu prima zăpadă, lucrul deveni realitate, Spoelmannii se mutară în castelul Locul Delfinului. Două automobile (fuseseră văzute de curînd sosind – vehicule superbe, cu putere uriașă și alunecînd cu un vîjîit metalic delicat), conduse de șoferi îmbrăcați în haine de piele și avînd alături de ei servitori cu brațele încrucișate, în haine de blană albe ca neaua, duseră cele șase persoane – căci în al doilea se aflau domnii Phlebs și Slippers –, în cîteva minute, de la hotelul din rezidență prin Grădina Publică; și, cînd trecură ca vîntul pe impunătoarea alee de castani, care ducea direct la intrare, copiii poporului erau agățați de felinarele înalte, care fuseseră instalate la cele patru colțuri ale marelui havuz, și-și fluturau șepcile, strigînd...

Astfel se stabiliră Samuel Spoelmann și ai săi la noi, și prezența lui deveni o obișnuință dragă. Slujitorii săi albi-aurii erau văzuți prin oraș și recunoscuți, la fel cum erau văzuți și recunoscuți lacheii cafenii-aurii ai marelui duce; negrul îmbrăcat în pluș roșu ca vinul de Bordeaux, care făcea de gardă, ca paznic, la portalul castelului Locul Delfinului,

deveni în curînd o figură populară; iar cînd cineva se plimba prin fața castelului și auzea răzbătînd dinăuntru vuietul înfundat al orgii domnului Spoelmann, ridica degetul și spunea: „Ascultă, cîntă. Așadar, n-are colici în clipa asta". Zilnic o puteau vedea pe Miss Imma, alături de contesa Löwenjoul, urmată de un rîndaș și precedată de zarva furiosului Percy; mergea să se plimbe călare sau mîna cu propria mînă prin Grădina Publică, un splendid echipaj cu patru cai – în timp ce servitorul, care ședea pe scaunul din spate al ușoarei trăsuri, se ridica din cînd în cînd, scotea dintr-un toc de piele o trompetă lungă de argint și anunța, prin sunete limpezi, apropierea vehiculului; și, dacă te sculai devreme, puteai să-i vezi în fiecare dimineață pe tată și pe fiică mergînd, într-un cupeu lăcuit roșu-închis sau, pe vreme frumoasă, pe jos, prin parcul castelului Ermitaj pînă la Parcul Izvoarelor, pentru a bea apă de la sursă. În ceea ce-o privea, Imma și-a reluat, cum am mai amintit, vizitele la instituțiile de binefacere, părînd să nu-și neglijeze din cauza asta știința, căci de la începutul semestrului universitar frecventa cu regularitate cursurile consilierului privat Klinghammer de la Universitate; ședea zilnic în sala de curs, printre tineret, într-o rochie neagră cu guler alb răsfrînt și cu manșete albe, și își purta stiloul pe paginile caietului de notițe, cu degetul arătător tras mai sus și îndoit, cum era felul ei de a scrie. Spoelmanii trăiau retrași, nu întrețineau nici un fel de relații în oraș, fapt care se explica atît prin boala domnului Spoelmann, cît și prin izolarea sa de societate. Cărei grupe sociale ar fi putut oare să i se alăture? Nimeni nu-i putea pretinde să ajungă la intimitate, de pildă, cu fabricantul de săpun Unschlitt sau cu directorul de bancă Wolfsmilch. Dar unii îl abordară, firește, în curînd, pentru acțiuni de binefacere și nu fură respinși. Căci domnul Spoelmann – care, după cum se știa, remisese Ministerului pentru Învățămîntul

Public din Statele Unite la plecarea din America o imensă sumă în dolari și dăduse asigurări ferme că nu va suspenda cîtuși de puțin subvențiile anuale acordate Universității Spoelmann și celorlalte instituții de educație – subscrise, îndată după instalarea la Locul Delfinului, o sumă de zece mii de mărci pentru spitalul de copii „Dorothea", pentru care tocmai se făcea o colectă; o acțiune pe a cărei mărinimie *Curierul rapid* și restul presei știură s-o elogieze în cuvinte călduroase. Da, cu toate că Spolmannii trăiau izolat, existența lor la noi fu însoțită totuși, din prima clipă, de o anumită publicitate și, măcar în cronica locală a gazetelor, modul lor de viață fu urmărit cu o atenție nu mai mică decît acela al membrilor casei mari ducale. Publicul era informat cînd Miss Spoelmann și contesa jucau o partidă de tenis cu domnii Phlebs și Slippers în parcul castelului Locul Delfinului; era ținut la curent cînd Imma mergea la Teatrul Curții și cînd tatăl ei era și el de față pentru a asculta un act și jumătate dintr-o operă; și, dacă domnul Spoelmann se sustrăgea curiozității, dacă nu-și părăsea loja în timpul pauzei și dacă nu putea fi zărit aproape niciodată mergînd pe jos, pe străzi, totuși se părea că nu era lipsit de simțul obligațiilor de reprezentare pe care i le impunea o existență extraordinară, și acorda și curiozității satisfacțiile cuvenite. După cum se știe, parcul de la Locul Delfinului nu era despărțit de Grădina Publică. Nici un zid nu separa castelul de lume. În partea din spate, de pildă, puteai ajunge pe gazon pînă la piciorul largii terase acoperite, care fusese amenajată acolo; iar dacă erai îndrăzneț, puteai privi prin marea ușă cu geamuri direct în înaltul salon-seră, alb-auriu, unde lua ceaiul, la ora cinci, domnul Spoelmann cu ai săi. Cînd începu anotimpul frumos, ceaiul fu luat afară, pe terasă; domnul și domnișoara Spoelmann, contesa Löwenjoul și doctorul Watercloose ședeau pe scaune de răchită, de format modern,

ca pe scenă, și beau ceai în văzul tuturor. Căci, cel puțin duminica, nu lipsea niciodată publicul care gusta spectacolul de la o distanță respectuoasă. Oamenii își arătau, unii altora, marele samovar de argint care, lucru încă nevăzut de nimeni, era încălzit electric și minunatele livrele ale celor doi slujitori, care ofereau ceștile și dulcețurile: fracuri albe, închise pînă sus cu nasturi, împodobite cu fireturi de aur și garnisite cu pene de lebădă la guler, la mîneci și la tivuri. Lumea trăgea cu urechea la conversația anglo-germană și urmărea cu gura căscată orice mișcare a ciudatei familii de acolo, de sus. Apoi mergeau cu toții dincolo, în fața portalului principal, pentru a striga maurului îmbrăcat în pluș ca și vinul de Bordeaux, cîteva glume în dialect popular, la care acela răspundea cu un rînjet slab...

Klaus Heinrich o văzu pe Imma Spoelmann pentru prima oară într-o zi senină de iarnă, la prînz, la ora douăsprezece. Asta nu înseamnă că nu o zărise înainte de cîteva ori la teatru, pe stradă sau în parcul orașului. Dar asta era altceva. O văzu pentru prima oară la ora prînzului și, anume, în împrejurări agitate.

Acordase audiențe libere în Palatul Vechi pînă la ora unsprezece și jumătate și, după terminarea lor, nu se întorsese numaidecît la castelul Ermitaj, ci trimisese poruncă vizitiului să aștepte, cu un cupeu, într-una din curți; între timp el voia să fumeze o țigară, la corpul principal de gardă, cu ofițerii de serviciu ai regimentului grenadierilor de gardă. Cum purta uniforma acestui regiment, din care făcea parte și adjutantul său personal, își dădea silința să păstreze o anumită aparență de camaraderie cu ofițerii, lua masa uneori la cazinoul lor și le ținea, din cînd în cînd, tovărășie la corpul principal de gardă, deși intuia vag că mai curînd îi stînjenea, întrucît îi împiedica pe domnii ofițeri să joace cărți și să povestească istorioare picante. Așadar, cu steaua de argint

bombată a marelui ordin al pajurei grimmburgheze prinsă pe tunică, cu mîna stîngă înfiptă în șold, mai către spate, stătea împreună cu domnul von Braunbart-Schellendorf – care-i anunțase vizita din timp – în camera de gardă a ofițerilor, situată la parterul palatului, foarte aproape de poarta Albrecht; acolo, în mijlocul camerei de serviciu, purta o discuție insipidă cu doi-trei domni, în timp ce alți cîțiva ofițeri stăteau la șuetă lîngă fereastra așezată foarte jos. Întrucît soarele strălucea cu atîta căldură afară, deschiseseră fereastra, iar dinspre cazarmă se apropia, cu muzică și bătăi de tobe, înaintînd pe strada Albrecht, pasul de marș al schimbului gărzii. În turnul bisericii curții bătea ceasul douăspreceze. Afară se auzi glasul unui subofițer care striga răgușit spre camera trupei: „Adunarea!“, apoi tropăitul grenadierilor care alergau să-și ia armele. Publicul se adună în piață. Sublocotenentul care urma să comande își încinse rapid sabia, pocni din călcîie în fața lui Klaus Heinrich și ieși afară. Deodată, sublocotenentul von Sturmhahn, care privea pe fereastră, strigă cu acea naturalețe puțin falsă, ce făcea parte din tonul folosit între Klaus Heinrich și ofițeri:

– Drace, Alteța Voastră regală vrea să vadă ceva fain? Iat-o pe domnișoara Spoelmann, cu algebra ei sub braț...

Klaus Heinrich se duse la fereastră. Miss Imma venea pe jos, singură, pe trotuarul din dreapta. Avea ambele mîini în manșonul ei mare, ca o servietă, a cărui clapă atîrnînd în jos era garnisită cu codițe de blană; sub braț ținea strîns caietul de notițe. Purta o jachetă lungă din blană de vulpe neagră și o căciuliță din aceeași blană pe căpșorul ei brunet, exotic. După cîte se părea, venea de la Locul Delfinului și se grăbea spre universitate. Ajunse în fața corpului de gardă tocmai în clipa în care trupa de schimb mărșăluia pe lîngă trotuar pînă în fața unității de gardă care, dispusă în două plutoane și cu arma la picior, ocupa trotuarul. Miss Spoelmann trebuia,

așadar, să facă neapărat cale-ntoarsă, să ocolească muzica militară și gloata de privitori, ba chiar, dacă voia să evite centrul pieței cu tramvaiul ei, să facă un ocol cam mare pe trotuarul din jurul pieței – sau să aștepte sfîrșitul ceremoniei militare. Dar nu păru să aleagă nici una din cele două soluții. Se pregăti să treacă pe trotuar printre cele două unități. Subofițerul, cu glas răgușit, îi ieși înainte.

– Pe aici nu se trece! strigă el și întinse înainte patul armei. Nu se trece! Întoarceți-vă! Așteptați!

Atunci Miss Spoelmann se înfurie.

– Cum îndrăznești? strigă ea. Sînt grăbită!

Dar aceste cuvinte sînt prea puțin elocvente în comparație cu accentul de cea mai sinceră, pasionată, irezistibilă revoltă cu care fuseseră rostite. Cît de mică și de stranie era! Soldații blonzi, printre care se afla, o întreceau de bună seamă cu de două ori înălțimea capului. Mutrișoara ei era, în clipa aceea, palidă ca de ceară, sprîncenele castanii alcătuiau deasupra rădăcinii nasului o cută de mînie grea și expresivă, golurile nărilor erau deschise ca un cerc, iar ochii, negri de tot de enervare și peste măsură de mari, vorbeau atît de insistent și de cuceritor de cursiv, încît nu părea posibilă nici o obiecție.

– Cum îndrăznești? strigă ea. Mă grăbesc!

Și în același timp dădu la o parte patul armei împreună cu subofițerul uluit și trecu printre cele două unități; își urmă drumul înainte, coti la stînga, pe Strada Universității, și se făcu nevăzută.

– La dracu! strigă sublocotenentul von Sturmhahn. Ne-a făcut-o! Ofițerii de la fereastră rîseră. Iar afară, printre privitori, domnea o veselie mare, care de altfel suna negreșit a aprobare. Klaus Heinrich luă parte la veselia generală. Schimbarea gărzii se făcu în sunete de comenzi și de muzică de marș, sacadată. Klaus Heinrich se întoarse la Ermitaj.

Luă micul dejun singur, întreprinse după masă o plimbare pe calul său murg, Florian, și își petrecu seara într-un cerc larg, la ministrul de finanțe, doctorul Krippenreuther. Povesti mai multor persoane, cu glas vesel și emoționat, scena din fața gărzii palatului, și acestea se arătară încîntate de istorisirea lui, cu toate că povestea făcuse numaidecît ocolul orașului și era cunoscută de toți. A doua zi trebui să plece în călătorie, deoarece fratele său îl însărcinase să-l reprezinte la festivitatea de inaugurare a noii săli municipale din orașul învecinat. Din anumite motive plecă fără plăcere, părăsi în silă reședința. Avea impresia că lăsa în urma lui o chestiune importantă, îmbucurătoare și, oarecum, neliniștitoare, care ar fi impus, de fapt, în mod insistent prezența lui. Totuși, înalta lui profesie era lucrul cel mai important. Dar, în timp ce stătea rigid și îmbrăcat solemn pe scaunul său de onoare din sala municipală și primarul își ținea cuvîntarea festivă, Klaus Heinrich nu mai era cu gîndul doar la felul cum se prezenta privirilor publicului, ci mai curînd era preocupat lăuntric, de acea împrejurare nouă și foarte importantă. În treacăt, se gîndea și la o persoană, a cărei cunoștință fugitivă o făcuse odată, cu mulți ani în urmă, la domnișoara Unschlitt, fiica fabricantului de săpun – o amintire care era în oarecare legătură cu o împrejurare foarte importantă.

Imma Spoelmann îl dăduse la o parte, mînioasă, pe subofițerul răgușit – trecuse singură, cu algebra ei sub braț, prin spațiul dintre grenadierii înalți și blonzi. Ce palidă, ca mărgăritarul, era fețișoara ei în contrast cu părul negru de sub căciulița de blană și ce elocvenți îi erau ochii! Nimeni nu se compara cu ea. Tatăl ei era bolnav de bogăție și cumpărase pur și simplu un palat din patrimoniul coroanei. Oare cum era chestiunea aceea pe care o relatase *Curierul rapid* despre faima lui universală, de care nu era vinovat, și despre „însingurarea aventuroasă a vieții sale?“ „Poartă ura mulțimii

dezmoștenite“ – cam așa se exprimase articolul. Golurile nărilor ei se rotunjiseră ca un cerc al revoltei. Nimeni nu se compara cu ea, nimeni în lungul și în latul lumii. Era un caz deosebit. Și cum ar fi fost, dacă ar fi participat și ea, atunci, la balul cetățenesc? Ar fi avut și el o tovarășă, nu s-ar fi rătăcit, iar seara nu s-ar fi terminat cu rușine și ocară... „Jos, jos, jos cu el!“ Of, ptiu! Ia să ne mai amintim o dată, cum trecea palidă, și brunetă, și stranie printre soldații blonzi...

Acestea erau gîndurile care-l frămîntară pe Klaus Heinrich în zilele următoare, doar aceste trei sau patru imagini. De fapt era uimitor cît de bine o scotea la capăt cu ele, fără să mai aibă nevoie și de altele. Dar, la urma urmei, i se părea că era cît se poate de dorit să revadă foarte curînd, dacă se putea chiar azi, mutrișoara palidă ca mărgăritarul.

Seara se duse cu trăsura la Teatrul Curții, unde se juca opera *Flautul fermecat*. Cînd o văzu din loja sa pe domnișoara Spoelmann, alături de contesa Löwenjoul, în față, la balconul întîi, se înspăimîntă pînă în străfundul inimii. În timpul spectacolului o putu privi cu binoclul, din întuneric, întrucît lumina scenei cădea asupra ei. Își sprijinea căpșorul în mîna îngustă, fără podoabe, rezemîndu-și fără jenă brațul gol de balustrada îmbrăcată în pluș, și nu mai părea revoltată. Purta o rochie de mătase lucitoare, verde marin, cu o capă de culoare deschisă, pe care erau brodate buchete de flori, iar în jurul gîtului și al bustului un șirag lung numai din diamante sclipitoare. De fapt nu era chiar atît de mică, cum părea, găsi Klaus Heinrich cînd fata se ridică la sfîrșitul actului. Nu, expresia copilăroasă a căpșorului ei și îngustimea umerilor bronzați o făceau să pară ca o fetiță. Brațele ei erau frumos modelate și se putea vedea că face sport și că strunește caii. Dar, aproape de încheietura mîinii, și brațul părea ca al unei copile.

Cînd auzi declamîndu-se pasajul cu dialogul: „Este un prinț. E mai mult decît atît“, Klaus Heinrich simți nevoia să

stea de vorbă cu doctorul Überbein. Întîmplător, doctorul Überbein se prezentă a doua zi la Ermitaj: în redingotă neagră, cu cravată albă, ca totdeauna cînd îl vizita pe Klaus Heinrich. Klaus Heinrich îl întrebă dacă auzise despre povestea în fața gărzii principale. „Da", răspunse doctorul Überbein, o auzise de mai multe ori. Dar dacă Klaus Heinrich vrea să i-o mai istorisească încă o dată... „Nu, dacă o cunoști", spuse Klaus Heinrich dezamăgit. Apoi doctorul Überbein aduse vorba despre binocluri de teatru și accentuă că binoclul de teatru este o invenție minunată. „Aduce mai aproape ceea ce, din păcate, e departe, nu-i așa? Făurește punți spre țeluri agreabile." Ce zice Klaus Heinrich? Klaus Heinrich înclină să-i dea dreptate, pe jumătate. „Se părea că aseară, din cîte se povestește, ar fi făcut uz din plin de această frumoasă invenție", continuă doctorul. Klaus Heinrich nu prea înțelegea despre ce era vorba. Atunci doctorul Überbein spuse:

– Ia ascultă, Klaus Heinrich, așa nu mai merge. Lumea se holbează la dumneata, se holbează și la micuța Imma, e destul! Dar să te mai holbezi și dumneata la Imma e prea de tot. Cred că-ți dai seama de asta!?

– Ah, doctore Überbein, la asta nu m-am gîndit.

– Dar de obicei omul se gîndește la așa ceva.

– De cîteva zile simt ceva tare neobișnuit, spuse Klaus Heinrich.

Doctorul Überbein se lăsă pe spate, în fotoliu, își apucă barba roșie chiar de lîngă beregată și clătină încetișor din cap, legănîndu-și totodată și pieptul.

– Mda? Simți ceva? întrebă el. Apoi continuă să dea din cap.

Klaus Heinrich urmă:

– Nici nu-ți închipui cu cîtă „plăcere" m-am dus dăunăzi la inaugurarea sălii municipale. Iar mîine trebuie să primesc jurămîntul recruților la grenadierii de gardă. Și după aceea urmează reuniunea membrilor ordinului casei. N-am nici o

poftă să fac act de prezență. Nu mai am nici o poftă pentru înalta mea profesiune.

– Nu-mi place să aud una ca asta! interveni doctorul Überbein tăios.

– Da, îmi cam închipuiam eu că o să te superi, doctore Überbein. O să-mi spui, cu siguranță, că e delăsare. Și după aceea, din cîte te cunosc, vei vorbi despre destin și tărie încordată. Dar ieri, la operă, la un anumit pasaj, m-am gîndit la dumneata și m-am întrebat dacă ai cu adevărat dreptate în unele privințe...

– Ia ascultă, Klaus Heinrich, dacă nu mă înșel, am mai făcut-o cîndva pe Alteța Voastră regală să-și vină în fire, trăgînd-o de ureche...

– Aia a fost altceva, doctore Überbein! Ah, dacă ai înțelege totuși că aia a fost cu totul și cu totul altceva! S-a petrecut la La Grădina Burgheză, dar e atît de mult de atunci, și nu mai rîvnesc cîtuși de puțin la așa ceva. Căci este chiar... Vezi, mi-ai explicat uneori, mai demult, ce înțelegi prin calitatea de „alteță", că e emoționantă și că trebuie să te apropii de ea cu o înțelegere delicată – cum te exprimai dumneata. Nu găsești că ea, cea despre care vorbim, este emoționantă și că trebuie să participi la ea?

– Poate, spuse doctorul Überbein. Poate.

– Spuneai adesea că n-ai voie să negi cazurile deosebite, că asta ar însemna delăsare și comoditate. Nu găsești că și ea, cea despre care vorbim, este un caz deosebit?

Doctorul Überbein tăcu.

– Acum, începu el deodată cu glas răsunător, de bună seamă vrei să te ajut, dacă-i cu putință, pentru ca din două cazuri deosebite să se nască ceva, ca un fel de caz al tuturor?

După aceste cuvinte plecă. Spuse că trebuia să se întoarcă la munca sa, cu care prilej accentuă tăios cuvîntul „muncă"

și rugă să i se dea voie să se retragă. Își luă rămas-bun într-un mod ciudat de ceremonios și de nepărintesc.

Klaus Heinrich nu-l mai văzu vreo zece-douăsprezece zile. Îl invită odată la micul dejun, dar doctorul Überbein trimise vorbă că roagă să fie scuzat, însă munca sa îl acaparează cu totul, în prezent. În cele din urmă veni el singur. Era bine dispus și părea mai vînăt la față decît de obicei. Începu să pălăvrăgească despre una, despre alta și aduse vorba despre Spoelmanni, privind între timp în tavan și ducîndu-și mîna la beregată.

– Există, spuse el, surprinzător de multă simpatie pentru Samuel Spoelmann. Se simte pretutindeni, în oraș, cît este de agreat. În primul rînd, firește, în calitatea sa de contribuabil, dar și altcum. Există înțelegere față de el, în toate straturile, față de cîntatul lui la orgă, față de paltonul de culoare nereușită și față de colicile lui renale. Orice ucenic de cizmar e mîndru de el și, dacă n-ar fi atît de inaccesibil și de ursuz, l-ar face cu toții să simtă asta. Donația de zece mii de mărci pentru spitalul „Dorothea“ a făcut cea mai bună impresie...

Prietenul său, Sammet îi povestise lui Überbein că datorită acestei donații au fost întreprinse în spital îmbunătățiri substanțiale. Aa, da, tocmai și-a adus aminte. Micuța Imma are de gînd să vadă cu ochii ei îmbunătățirile mîine-dimineață – așa i-a spus doctorul Sammet. A trimis pe unul dintre tiviții ei cu pene de lebădă să întrebe dacă mîine ar fi bine-venită. De fapt n-o interesează nici cît negru sub unghie mizeria copiilor, își dădu Überbein cu părerea, dar poate că vrea să învețe cîte ceva. Dacă nu-l înșală memoria, mîine-dimineață la unsprezece... Apoi vorbi despre alte lucruri. La plecare mai spuse:

– Marele duce ar trebui să se ocupe, cumva, și de spitalul „Dorothea“, Klaus Heinrich, lumea se așteaptă la asta. O instituție binecuvîntată. Pe scurt, cineva ar trebui să treacă pe

acolo. Să marcheze înaltul interes. Fără să vrea să anticipeze... Și, cu asta, Domnul să te aibă în pază!

Dar se întoarse iar, și pe fața lui verzulie, sub ochi, se înstăpînise o roșeață ce părea cu totul ireală.

– Dacă cumva, vorbi el tare, te mai prind vreodată cu un capac de vas de *bowle* pe cap, Klaus Heinrich, te las repetent.

Apoi strînse din buze și ieși repede.

A doua zi dimineața, către orele unsprezece, Klaus Heinrich ieși cu trăsura din palatul Ermitaj, împreună cu domnul von Braunbart-Schellendorff, adjutantul său; trecu pe aleea de mesteceni ninși, pe ulițele pline de gropi, de la mahala, printre căsuțele sărăcăcioase, și se opri în fața modestei case albe, deasupra intrării căreia stătea scris cu litere negre, late: Spitalul de copii „Dorothea". Vizita lui era anunțată. Medicul-șef al spitalului, în frac și împodobit cu crucea Albrecht clasa a III-a, îl aștepta în hol, împreună cu doi medici mai tineri și cu corpul surorilor diaconese. Principele și însoțitorul său purtau coifuri și mantale îmblănite. Klaus Heinrich spuse:

– Reînnoiesc pentru a doua oară o veche cunoștință, dragă domnule doctor. Ai fost de față cînd am venit pe lume. Apoi ai stat lîngă patul de moarte al tatălui meu. Și, de altfel, ești prietenul profesorului meu, Überbein. Mă bucur foarte mult.

Doctorul Sammet, încărunțit sub semnul unei expresii de blîndețe activă, se înclină cu capul aplecat într-o parte, cu o mînă la lanțul ceasului și cu cotul lipit strîns de trup. Îi prezentă prințului pe cei doi medici mai tineri și pe sora-superioară și apoi spuse:

– Trebuie s-o anunț pe Alteța Voastră regală că preamilostiva vizită a Alteței Voastre regale coincide cu o altă vizită. Da. O așteptăm pe domnișoara Spoelmann. Tatăl ei a încurajat într-un mod atît de minunat instituția noastră...

N-am mai putut să contramandăm înțelegerea intervenită. Sora-superioară o va conduce pe domnișoara.

Klaus Heinrich luă act, cu amabilitate, de această coincidență. Făcu apoi o remarcă în legătură cu uniforma diaconeselor, spunînd că le vine bine, și declară că este dornic să arunce o privire în binecuvîntata instituție. Începu vizita. Maica superioară rămase pe loc, în hol, împreună cu trei surori.

Toți pereții casei, vopsiți în alb, erau lavabili. Da. Robinetele conductelor de apă erau foarte mari; le acționai cu cotul, din considerente de igienă. Erau instalate și aparate de spălat cu jet, pentru biberoane. Trecură prin camera de gardă, care era goală, cu excepția unui singur pat și a bicicletelor medicilor. În sala de consultații de alături se mai puteau vedea, în afară de birou și de cuierul cu halatele de pînză cerată, o masă de operații, un dulap cu alimente și un cîntar, în formă de covată pentru copii. Klaus Heinrich se opri o vreme la alimente, ceru să i se explice compoziția preparatelor. Doctorul Sammet se gîndi în sine că, dacă vrea să continue vizita cu această minuțiozitate, se va pierde sensibil de mult timp.

Deodată se auzi un vuiet pe stradă. Un automobil se apropie claxonînd și frînă în fața casei. Se strigă „trăiască", și strigătul se auzi limpede pînă în sala de consultații, chiar dacă cei care strigau nu erau decît copii. Klaus Heinrich nu se sinchisi prea mult de acest lucru. Privi o cutie cu lactoză, care de altfel nu prezenta ceva remarcabil.

– Se pare că aveți o vizită, spuse el. A, da, adevărat, ai spus, pare-mi-se, că va veni cineva. Mergem mai departe?

Merseră la bucătărie, o încăpere mare, îmbrăcată în faianță, unde se prepara și amesteca laptele, se păstrau laptele integral, supele cu fulgi de ovăz și laptele smîntînit. Rațiile

zilnice erau puse în biberoane mici pe mesele albe, curate. În aer plutea un miros acrișor, fad.

Klaus Heinrich acordă și acestei încăperi întreaga sa atenție. Merse atît de departe, încît gustă din laptele smîntînit și-l găsi excelent. Cum să nu prospere copiii, accentuă el, cu asemenea lapte smîntînit! În timpul acestei treceri în revistă, ușa se deschise și Miss Spoelmann intră, încadrată de sora-superioară și de contesa Löwenjoul și urmată de trei diaconese.

Astăzi, jacheta, căciulița și manșonul pe care le purta erau din cea mai minunată zibelină; iar manșonul era atîrnat de un lănțișor de aur bătut în nestemate colorate. De altfel, părul ei negru manifesta tendința de a-i cădea pe frunte în șuvițe netede. Îmbrățișă rapid încăperea cu o privire plină de măreție: ochii ei erau într-adevăr nepotrivit de mari, în comparație cu mutrișoara; o dominau – exact ca la pisicuțe, – numai că erau negri ca huila și se exprimau în acel limbaj fluent... Contesa Löwenjoul, cu o pălăriuță cu pene, în rest îmbrăcată modest, simplu și fără distincție, ca totdeauna, zîmbea absent.

– Bucătăria pentru preparat laptele, spuse sora-superioară, aici se fierbe laptele pentru copii.

– Cam asta se și putea bănui, ripostă domnișoara Spoelmann.

O spuse cît se poate de repede și într-o doară, de altfel fără accent englezesc, cu buzele țuguiate și cu o ușoară legănare arogantă a căpșorului într-o parte și în cealaltă. Vocea ei parcă era dublă: părea alcătuită dintr-o voce profundă și dintr-una subțire, cu o frîngere la mijloc.

Sora-superioară era cu desăvîrșire perplexă.

– Da, spuse ea, se vede numaidecît.

Și pe fața ei se putu observa o mică și dureroasă cripsare.

Situația nu era simplă. Doctorul Sammet căută pe chipul lui Klaus Heinrich un ordin; numai că principele era deprins

să-și facă serviciul în cadrul unor forme prestabilite și nu să pună rînduială în împrejurări noi și încurcate, așa că se produse oarecare dezorientare. Domnul von Braunbart era pe punctul de a interveni ca mijlocitor, iar domnișoara Spoelmann, pe de altă parte, se pregătea să părăsească bucătăria pentru prepararea laptelui, cînd principele execută cu dreapta o mică mișcare de legătură între el și tînara fată. Acesta fu pentru doctorul Sammet semnul să se apropie de Imma Spoelmann.

– Doctorul Sammet. Da. Roagă să i se acorde cinstea de a o putea prezenta pe stimata domnișoară Alteței Sale regale... Domnișoara Spoelmann, Alteță regală, fiica lui Mister Spoelmann, căruia spitalul îi datorează atîtea.

Cu tocurile lipite, Klaus Heinrich îi întinse mîna cu mănușă albă, militărească, și, în timp ce își puse în această mînă mînuța ei îngustă, vîrîtă într-o mănușă de piele de căprioară, maro, Imma imprimă mișcării strîngerii mîinii o direcție orizontală, făcu din ea un *shake-hands* englezesc, schițînd totodată, cu grația rece și plină de dispreț a unui paj, ceva ca o reverență de curte fără a-și întoarce stelele mari ale ochilor de la chipul lui Klaus Heinrich. El spuse ceva foarte frumos, și anume:

– Așadar, faceți o vizită la spital, domnișoară?

Și repede, ca și mai înainte, Imma răspunse cu glasul ei frînt, țuguindu-și buzele și clătinîndu-și capul cu aroganță într-o parte și-ntr-alta:

– Nu se poate nega că unele lucruri pledează pentru această presupunere.

Domnul von Braunbart ridică, fără să vrea, mîna în semn de protest, doctorul Sammet privi tăcut spre lănțișorul ceasului, iar unuia dintre tinerii doctori îi scăpă un sunet scurt pe nas, care nu-și avea locul. Pe chipul lui Klaus Heinrich se deslușì acum o ușoară crispare dureroasă. Spuse:

– Firește... Întrucît ați venit... voi putea vizita instituția cu domnișoara... Domnul căpitan von Braunbart, adjutantul meu, adăugă el repede, deoarece remarca sa i se părea demnă de un răspuns asemenea celui primit. Ea spuse, în schimb:

– Contesa Löwenjoul.

Contesa se înclină cu distincție – de altfel și cu un surîs enigmatic, cu o privire piezișă, vagă, care avea ceva ispititor. Cînd reveni în poziția normală și-și lăsă privirea, ce evadase atît de minunat, să se îndrepte iar spre Klaus Heinrich, care stătea în fața ei într-o atitudine calmă și concentrată militărește, surîsul dispăru de pe fața ei, pe care i se înstăpîni o expresie de dezmeticire și mîhnire; și în aceeași clipă păru să scape în ochii ei cenușii, puțin umflați, ceva ca un fel de ură împotriva lui Klaus Heinrich... Fu doar o impresie fugară. Klaus Heinrich nu găsi timp s-o ia în seamă și uită îndată de ea. Cei doi medici tineri ajunseră în fața Immei Spoelmann pentru a fi prezentați. Și Klaus Heinrich își dădu cu părerea că ar putea relua vizita.

Merseră pe scară în sus pînă la primul etaj: Klaus Heinrich și Imma Spoelmann înainte, conduși de doctorul Sammet, apoi contesa Löwenjoul cu domnul von Braunbart și, la urmă, doctorii cei tineri. Aici erau copiii mai mari – da; în vîrstă de pînă la paisprezece ani. Un hol cu dulapuri de rufărie separa saloanele fetelor de cele ale băieților. Copiii bolnavi zăceau în pătuțuri cu gratii, la cap cu o tăbliță cu numele lor, și cu o ramă rabatabilă la picioare, care cuprindea tabele cu diagramele temperaturii și greutății; erau îngrijiți de surori cu bonete albe și înconjurați de ordine și curățenie; tusea răsuna în întregul salon în timp ce Klaus Heinrich și Imma Spoelmann pășeau printre rîndurile de paturi.

Principele mergea, din politețe, în stînga ei și zîmbea așa cum obișnuia s-o facă atunci cînd era condus prin

expoziții sau cînd trecea în revistă fronturile de veterani sau de gimnaști ori campaniile de onoare. Dar, cînd întorcea capul spre dreapta, constata mereu că Imma Spoelmann îl privea – îi întîlnea privirea mare și neagră, care era îndreptată asupra lui, iscoditoare, ca o strălucitor de serioasă întrebare. Acest lucru era atît de ciudat, încît Klaus Heinrich avu impresia că nu trăise niciodată ceva mai ciudat decît felul ei de a-l privi cu ochii mari, neținînd seama de el și de ceilalți, foarte fățiș și liber, fără a se sinchisi dacă ia cineva aminte la asta. Cînd doctorul Sammet se oprea la vreun pătuț, pentru a da explicații asupra cazului, ca de pildă la fetița al cărei picior fracturat și bandajat în alb era legat în poziție verticală, domnișoara Spoelmann asculta cu atenție, – se observa acest lucru; dar, în timp ce trăgea cu urechea, nu se uita spre vorbitor, ci privirea ei pendula între Klaus Heinrich și copilul care, subțirel și tăcut, cu mîinile încrucișate pe piept, stătea culcat pe spate, cătînd în sus, la ei; pendula între principe și acest mic caz de suferință care le era explicat amîndurora – de parcă ar fi supravegheat participarea lui Klaus Heinrich sau ar fi căutat să descifreze pe chipul lui efectul produs de cuvintele doctorului Sammet; și nu se știa prea bine de ce se petrecea acest lucru. Da, așa fu mai cu seamă în cazul băiatului cu o împușcătură în braț și al celui scos din apă – două cazuri triste, după cum remarcă doctorul Sammet.

– O foarfecă pentru pansamente, soră, ceru el și le arătă dubla rană de la partea de sus a brațului, intrarea și ieșirea unui glonț de revolver. Rana, explică el în surdină oaspeților, întorcîndu-se cu spatele spre pătuț, rana i-a făcut-o propriul tată. Omul și-a împușcat nevasta și cei trei copii și s-a împușcat apoi și pe sine cu un revolver. La băiatul acesta a tras alături...

Klaus Heinrich privi dubla rană.

– De ce a făcut asta? întrebă el timid, și doctorul Sammet răspunse:

– Din disperare, Alteță regală; rușinea și mizeria l-au împins s-o facă. Mda.

Nu mai spuse nimic altceva; doar această explicație foarte generală – la fel ca și la micuțul care fusese scos din apă, un băiețel de zece ani.

– Respiră greu, explică doctorul Sammet. Mai are încă apă în plămîni. L-au pescuit azi-dimineață din rîu, mda. De altfel, este puțin probabil să fi căzut, chiar așa, pur și simplu. Mai multe indicii pledează împotrivă. Fugise de acasă. Mda.

Tăcu. Și din nou, Klaus Heinrich găsi că domnișoara Spoelmann se uita la el cu ochii mari, negri și strălucind grav – cu privirea ei care o căuta pe a lui, părînd a-l invita insistent să reflecteze împreună cu ea la „cazurile triste", să-și întregească în gînd aluziile doctorului Sammet, să răzbată pînă la îngrozitoarele adevăruri care erau sintetizate și prezentate de aceste două trupuri bolnave de copil... O fetiță mică plînse cumplit atunci cînd fu instalat lîngă pătuțul ei aparatul de inhalat, aburind și șuierînd, împreună cu un capac de carton acoperit cu poze colorate. Domnișoara Spoelmann se aplecă spre micuță.

– Nu doare, spuse ea și imită felul copiilor de a vorbi; nici un pic. Nu trebuie să plîngi. Și, cînd se ridică iar în poziție normală, spuse repede strîmbînd din buze: Se poate presupune că plînge nu atît din cauza aparatului, cît mai ales a pozelor.

Toți rîseră. Unul dintre tinerii asistenți luă capacul de carton și rîse și mai tare cînd privi pozele. Trecură dincolo de laborator. În timpul mersului, Klaus Heinrich se gîndi cît de straniu ironiza domnișoara Spoelmann. „Se poate presupune", spusese ea, și „nu atît". Făcuse impresia că nu-și bate joc numai de poze, ci și de expresiile căutate și tăioase,

pe care le imita cu o îndemînare rapidă. Și asta era cea mai nemărginită ironie ce se putea închipui...

Laboratorul era încăperea cea mai mare din clădire. Eprubete, retorte, pîlnii și substanțe chimice erau înșiruite pe stelaje și mai erau, pe ele, și preparate păstrate în spirt, pe care doctorul Sammet le explică oaspeților în cuvinte domoale și precise. Un copil se sufocase într-un mod inexplicabil; aici era laringele lui cu niște excrescențe în loc de coarde vocale. Mda. Asta de aici, din borcan, era un rinichi de copil dezvoltat patologic; iar acestea erau niște oase degenerate. Klaus Heinrich și domnișoara Spoelmann examinară totul, priviră împreună borcanele pe care doctorul Sammet le ținea în dreptul ferestrei, iar ochii lor erau plini de pietate, în timp ce în jurul gurilor le mijea aceeași imperceptibilă crispare de împotrivire. De asemenea, priviră împreună la microscop, examinară, aplecați cu un ochi deasupra lentilei, o secțiune de tumoare malignă, o substanță colorată în albastru și întinsă pe o lamelă de sticlă, care prezenta niște puncte mici alături de niște pete mari: erau bacilii. Klaus Heinrich vru s-o lase pe domnișoara Spoelmann să treacă înainte, la microscop, dar ea refuză ridicînd din sprîncene și făcînd o guriță de parcă ar fi vrut să spună cu o accentuare exagerată: „Oo, cu nici un preț!“ Atunci trecu el înainte, întrucît găsi că e, într-adevăr, totuna cine privește mai întîi ceva atît de grav și de îngrozitor ca bacilii. După aceea fură conduși sus, la etajul al doilea, la sugari.

Rîseră amîndoi de strigătele pe mai multe voci care-i întîmpinară încă de pe scară. Apoi trecură cu suita lor prin sală, printre pătuțuri, se aplecară, unul lîngă altul, deasupra făpturilor cu capete pleșuve, care dormeau cu pumnii strînși sau care-și arătau cerul gurii țipînd din răsputeri; își astupară urechile și izbucniră din nou în rîs. Într-un fel de incubator, în care se producea o căldură constantă, se afla un copil

născut prematur. Și doctorul Sammet le arătă înalților oaspeți un copil de oameni săraci, cu un aspect cadaveric înfiorător, cu mîini mari – semnul distinctiv al unei origini inferioare și aspre... Luă dintr-un pătuț un copil care țipa, și copilul tăcu numaidecît. Susținu cu pricepere capul fără sprijin al copilului în palma făcută căuș și prezentă făptura roșie, care clipea din ochi și se întindea cu mișcări scurte celor doi – lui Klaus Heinrich și Immei Spoelmann, care stăteau unul lîngă altul și priveau la sugar. Klaus Heinrich se uită, cu călcîiele lipite, cum doctorul Sammet puse copilul îndărăt în pătuț; și, cînd se întoarse spre dreapta, întîlni ochii strălucitori și iscoditori ai Immei Spoelmann, așa cum se așteptase.

La urmă, se apropiară de una dintre cele trei ferestre ale sălii și priviră afară, la mahalaua sărăcăcioasă, jos în stradă, unde, înconjurate de copii, erau oprite una în spatele celeilalte, trăsura cafenie a curții și superba mașină lăcuită în roșu-închis a Immei. Șoferul Spoelmannilor, inform în blana sa mițoasă, ședea rezemat mult pe spate, cu o mînă pe volanul puternicului vehicul, și privea cum colegul său, servitorul în alb, încerca să înfiripeze o conversație, acolo în față, lîngă cupeu, cu vizitiul lui Klaus Heinrich.

– Vecinii, spuse doctorul Sammet care ținea cu o mînă perdeaua de tul trasă într-o parte, sînt totodată și părinții pacienților noștri. Sîmbătă seara, tîrziu, tații trec chiuind prin fața spitalului. Mda.

Amîndoi stăteau și ascultau; dar doctorul Sammet nu mai spuse nimic despre tați, așa că se pregătiră de plecare, întrucît văzuseră totul.

Grupul, cu Klaus Heinrich și Imma în frunte, porni pe scară în jos, unde, în holul de la intrare era adunat din nou corpul surorilor de caritate. Își luară rămas-bun cu pocnituri de călcîie și onoruri, cu plecăciuni și reverențe.

Klaus Heinrich, stînd într-o atitudine formală în fața doctorului Sammet, care îl asculta cu capul plecat într-o parte și cu mîna la lănțișorul ceasului, se exprimă, printr-o formulare prestabilită, cît se poate de favorabil cu privire la cele văzute, simțind într-un timp că Imma Spoelmann îl fixa cu ochii ei mari. Cînd luatul rămasului-bun de la doctor și surori se sfîrși, le însoți, împreună cu domnul von Braunbart, pe doamne pînă la automobil.

– Mi-a făcut multă plăcere să mă întîlnesc cu domnișoara, spuse el.

Ea nu răspunse nimic, ci doar își țuguie buzele, legănîndu-și ușor capul într-o parte și-n alta.

– A fost o vizită captivantă, mai spuse el. A avut drept rezultat tot felul de priviri de ansamblu.

Ea îl privi cu ochii ei negri și mari. Apoi spuse repede într-o doară, cu glas frînt:

– O, da, pînă la un anumit punct...

Lui Klaus Heinrich îi veni în minte întrebarea:

– Sper că vă place la castelul Locul Delfinului, domnișoară?

La care ea răspunse, țuguindu-și buzele:

– Oo, de ce nu. Este o locuință foarte convenabilă...

– Vă place mai mult decît la New York? întrebă el. Iar ea răspunse:

– Tot atît de mult. Este cam la fel. Cam pretutindeni este același lucru.

Asta fu tot. Klaus Heinrich și, la un pas în urma lui, domnul von Braunbart stătură cu mîna la coif, în timp ce șoferul porni motorul, și automobilul demară cu scuturături.

Se înțelege de la sine că această întîlnire nu rămase multă vreme doar o chestiune internă a spitalului „Dorothea", ci că ajunse pe buzele tuturor, încă în aceeași zi. *Curierul rapid* publică, sub un delicat titlu poetic, o descriere detaliată a întîlnirii, descriere care, fără a corespunde faptelor în

toate amănuntele, cuceri totuși toate sufletele; ba chiar provocă manifestări ale unei atît de vii curiozități a publicului, încît vigilenta gazetă se văzu nevoită să-și îndrepte de acum înainte privirile asupra tuturor apropierilor viitoare dintre casele Grimmburg și Spoelmann. Dar nu avu prea multe de relatat. Notă de cîteva ori că Alteța Sa regală principele Klaus Heinrich, parcurgînd foaierul cu coloane al balconului întîi, după sfîrșitul spectacolului de la Teatrul Curții, se oprise o clipă în fața lojii Spoelmannilor, pentru a le saluta pe doamne. Iar în reportajul despre bazarul costumat destinat acțiunilor de binefacere, care avu loc pe la jumătatea lui ianuarie, în sala cea mare a primăriei – o manifestare elegantă, la care domnișoara Spoelmann participă ca vînzătoare în urma invitației insistente a comitetului –, se acordă un spațiu nu prea mic descrierii scenei cum, în cursul turului făcut de curte, Klaus Heinrich se oprise în fața standului unde activa domnișoara Spoelmann; acolo cumpărase un obiect, un vas, un cristal (căci domnișoara Spoelmann vindea porțelanuri și cristaluri) și zăbovise vreo opt sau zece minute în fața standului, discutînd. Despre cuprinsul discuției nu se publică nimic. Totuși, ea nu se desfășurase chiar fără nici un rezultat.

Curtea (cu excepția lui Albrecht) își făcuse apariția pe la prînz în fața primăriei. După ce Klaus Heinrich se întorsese la Ermitaj în cupeul său, ținînd pe genunchi cristalul achiziționat și împachetat cu foiță, își anunțase vizita la Locul Delfinului, comunicînd intenția de a vedea o dată palatul în noua sa stare și de a cerceta, cu acest prilej, colecția de cristaluri a domnului Spoelmann. Căci printre mărfurile domnișoarei Spoelmann fuseseră trei sau patru cristaluri vechi, pe care le donase pentru bazar chiar tatăl ei, din colecția personală; și unul dintre acestea îl cumpărase Klaus Heinrich.

Se revăzu în cercul format de lumea care îl privea – singur în fața Immei Spoelmann și despărțit de ea printr-o tejghea de stand plină de pocaluri, carafe și grupuri de porțelan, albe și colorate. O văzu în rochia roșie, plină de fantezie, care, lucrată dintr-o bucată, îi cuprindea silueta bine formată și totuși de fetiță, lăsîndu-i descoperiți umerii bronzați și brațele, care erau rotunde și ferme, dar care, lîngă încheietura mîinii, erau totuși ca de copil. Văzu giuvaierul de aur, pe jumătate cunună, pe jumătate diademă, în negrul părului ei desfăcut care vădea tendința de a-i cădea pe frunte în șuvițe linse; văzu ochii extrem de mari și de negri, strălucitori și întrebători, pe mutrița palidă ca mărgăritarul; văzu gura plină și moale pe care și-o țuguia, cu un dispreț răsfățat, cînd vorbea; iar în jurul lor, în încăperea mare și boltită, miros de brad și zarvă confuză, muzică, bătăi de gong, rîsete și reclamă de bîlci.

Klaus Heinrich admirase cristalul, vechiul și nobilul hanap cu decorații din foi de argint, iar ea spuse că provine din colecția tatălui ei.

– Așadar, tatăl dumitale posedă o mulțime de asemenea lucruri minunate?

– Firește.

Și, după cum era de presupus, tatăl ei nu donase chiar exemplarele cele mai frumoase pentru bazar. Ea nu șovăi să declare că are cristaluri mult mai frumoase. Klaus Heinrich dori să le poată vedea și pe acelea!

– Ei, n-ar fi greu să se ivească ocazional prilejul acesta, răspunse domnișoara Spoelmann cu glasul ei frînt, țuguindu-și buzele și întorcîndu-și puțin căpșorul într-o parte și-n alta. Tatăl ei, își dăduse ea cu părerea, nu se va împotrivi, desigur, să înfățișeze odată roadele zelului său de colecționar unui vizitator cunoscător. La ora ceaiului Spoelmannii sînt totdeauna acasă.

Ea luase lucrurile într-un sens foarte burghez, făcuse, din anunțarea vizitei, o invitație și vorbise pe tonul cel mai degajat. În cele din urmă, la întrebarea lui Klaus Heinrich, ce zi poate fi luată în considerație, ea răspunse:

– Oricare vrei, principe. Ne vom considera oricînd nespus de fericiți...

– Ne vom considera oricînd nespus de fericiți – așa spusese, atît de tăios și de ironic, încît aproape te durea și doar cu greu puteai face o mină bună. Cum a mai consternat-o și jignit-o pe sora-superioară, dăunăzi la spital! Dar, cu toate astea, era ceva copilăros în felul ei de a vorbi, da, anumite sunete ieșeau așa cum le rostesc copiii – și asta nu doar o singură dată, ca de pildă atunci cînd o mîngîiase pe fetița aceea, liniștind-o cu privire la aparatul de inhalat. Și ce ochi mari făcuse cînd fusese vorba de tați și de cazurile triste...

A doua zi, adică în ziua imediat următoare invitației, Klaus Heinrich luă ceaiul la palatul Locul Delfinului. Imma Spoelmann spusese că poate veni ocazional. Dar ziua imediat următoare îi conveni și, cum chestiunea i se părea grabnică, găsi că nu e cazul să tergiverseze prea mult.

Către ora cinci – se și făcuse întuneric –, cupeul îl duse pe drumurile desfundate de ploaie ale parcului municipal, care era golaș și pustiu; locul pe unde mergea era acum proprietatea lui Spoelmann; lămpi cu arc voltaic iluminau parcul, marele havuz pătrat mijea tulbure printre pomi; în fund se înălța palatul alburiu cu construcția pe coloane a portalului său, cu spațioasa rampă dublă, care, încadrată între aripile lui, ducea în pantă ușoară pînă la *bel-étage*, care avea ferestre înalte împărțite în ochiuri mici și busturi romane în nișă; și, cînd Klaus Heinrich ajunse cu trăsura pe aleea cu castani imenși, îl văzu la picioarele rampei pe maurul îmbrăcat în pluș roșu ca vinul de Bordeaux, stînd cu bastonul sprijinit în pămînt și privind în jur...

Klaus Heinrich trecu printr-o sală de piatră, luminată intens și ușor încălzită, cu podea de mozaic bătînd în auriu și cu statui de zei rînduite în cerc; merse drept înainte spre scara de marmură cu balustradă lată și așternută cu un covor roșu, pe care cobora, spre a-l întîmpina pe oaspete, majordomul Spoelmannilor, cu umerii trași îndărăt și cu mîinile bălăbănindu-i-se, burtos și mîndru de podoaba dublei sale guși bine rase. Acesta îl conduse în holul de sus, cu pereții acoperiți de goblenuri și împodobit cu un șemineu de marmură, unde cîțiva slujitori îmbrăcați în livrele albe-aurii și tivite cu pene de lebădă luară în primire șapca și mantaua principelui, în timp ce majordomul personal se duse să-și anunțe stăpînii... Trecînd printre cei doi slujitori care traseră într-o parte un goblen, Klaus Heinrich coborî două sau trei trepte.

Fu împresurat de miresme de plante și auzi clipocitul blînd al apei căzînd; dar, în clipa în care goblenul se închise la loc în urma sa, izbucni un lătrat atît de neașteptat și de dezlănțuit, încît Klaus Heinrich se opri o clipă, pe jumătate asurzit, la picioarele treptelor. Perceval, dulăul scoțian, se repezise la el și nimic nu se putea asemăna cu furia lui dezlănțuită. Avea spume la gură, suferea, nu știa ce să mai facă de atîta sfîșiere interioară furioasă, se zvîrcolea, își biciuia spatele cu coada, se proptea cu picioarele dinainte în podea și se rotea în jurul său de atîta patimă oarbă, părînd gata să-și dea sufletul în hămăială și demență furibundă. Un glas – nu era glasul Immei – îl strigă îndărăt, și Klaus Heinrich se văzu într-o seră, o boltă de sticlă sprijinită pe zvelte coloane de marmură, a cărei podea era așternută cu dale mari de marmură, pătrate și lucii. Sera era plină de palmieri de toate soiurile, ale căror tulpine și evantaie se înălțau uneori pînă la acoperișul de sticlă. Un covor de flori, ca un strat alcătuit din ghivece de flori rînduite unele lîngă

altele asemenea pietricelelor unui mozaic, se răsfăța în puternica lumină selenară a lămpilor cu arc voltaic și îmbălsăma aerul. Dintr-o fîntînă cioplită se prelingeau izvoare argintii într-un bazin de marmură, iar pe suprafața apei iluminată pe dedesubt înotau rațe cu un penaj neobișnuit de artistic. Partea din fund a serei era ocupată de un peristil de piatră cu pilaștri și nișe.

Contesa Löwenjoul fu cea care veni în întîmpinarea oaspetelui ce intrase și care se înclină surîzînd.

– Alteța Voastră regală să binevoiască să scuze, vorbi ea. Percy al nostru este atît de violent... Și, pe deasupra, acum este atît de puțin obișnuit cu vizitele... Dar nu face rău nimănui. Pot s-o rog pe Alteța Voastră regală... Domnișoara Spoelmann va veni numaidecît. A fost aici pînă mai adineauri. A fost chemată. Tatăl ei a trimis după ea. Domnul Spoelmann se va bucura nespus...

Cu aceste cuvinte îl conduse pe Klaus Heinrich spre un grup de scaune împletite, împodobite cu perne de pînză brodată, care erau dispuse în fața unui șir de palmieri. Contesa vorbea cu însuflețire și cu glas ridicat, ținîndu-și aplecat într-o parte capul mic, cu păr rar, blond-cenușiu, pieptănat cu cărare, și arătîndu-și, surîzînd, dinții albi. Făptura ei era categoric distinsă, cu rochia maro, strînsă pe talie, pe care o purta; iar, în felul ei de a-l conduce pe Klaus Heinrich spre scaune, frecîndu-și vesel mîinile, avea mișcările vioaie și elegante ale unei soții de ofițer. Doar în ochii, ai căror pleoape le contracta clipind, mijea ceva, perfidie sau neîncredere, ceva nedeslușit. Luară loc față în față, la măsuța rotundă de grădină pe care se aflau cîteva cărți. Istovit de accesul pe care-l îndurase, Perceval se lungi într-o poziție încovrigată, pe covorul îngust, cu culori palide și cu reflexe sidefii, pe care erau așezate mobilele. Blana lui neagră, mătăsoasă, avea pete albe pe labe, pe piept și pe bot. Avea un

guler alb în jurul gîtului, ochii aurii și o cărare de-a lungul întregii spinări. Klaus Heinrich înfiripă o conversație de dragul conversației, o discuție cu temă formală, singura la care se pricepea.

– Aș dori, contesă, ca venirea mea să nu fie chiar inoportună. Aș fi fericit să pot să nu mă consider un intrus. Nu știu dacă domnișoara Spoelmann v-a povestit... A avut bunătatea de a mă încuraja să-i fac o vizită. Era vorba de frumoasele cristaluri pe care domnul Spoelmann le-a donat cu atîta generozitate pentru bazarul de ieri. Domnișoara Spoelmann era de părere că tatăl Domniei Sale n-ar avea nimic împotrivă să-mi arate odată colecția sa. Așa că iată-mă aici...

Contesa omise să precizeze dacă Imma îi povestise despre o asemenea înțelegere. Spuse:

– Aceasta este ora de ceai a casei, Alteță regală. Cum ar putea să fie inoportună Alteța Voastră regală? Chiar dacă – ceea ce vreau să sper că nu se va întîmpla – Mister Spoelmann ar fi împiedicat de starea sănătății sale să-și facă apariția...

– Oo, este suferind? De fapt, Klaus Heinrich cam dorea puțin ca domnul Spoelmann să fie împiedicat să vină. Aștepta această cunoștință cu o îngrijorare nedefinită.

– Astăzi s-a simțit rău, Alteță regală. A avut, din păcate, febră, frisoane și chiar un mic început de leșin. Înainte de prînz doctorul Watercloose a stat îndelung la el. I-a făcut o injecție cu morfină. Se pune problema, dacă nu cumva va fi totuși nevoie, odată, de operație.

– Îmi pare rău de asta, spuse Klaus Heinrich cu sinceritate. O operație! E îngrozitor.

La aceasta, contesa răspunse cu privirea rătăcită:

– O, da. Dar există lucruri și mai îngrozitoare în viață – multe împrejurări care sînt mult mai îngrozitoare decît asta.

– Fără îndoială, spuse Klaus Heinrich. O cred din toată inima.

Își simți imaginația stimulată în mod general și nedefinit de aluzia contesei.

Aceasta îl privi cu capul plecat într-o parte și pe chipul ei se contură o expresie de desconsiderare. Apoi ochii ei cenușii, puțin bulbucați, priviră într-o parte, nu se știa încotro, cu un surîs tainic, pe care Klaus Heinrich îl și cunoștea și care avea ceva straniu de atrăgător.

Principele simți nevoia să reia convorbirea.

– Trăiți de multă vreme în casa Spoelmann, contesă? întrebă el.

– De relativ multă vreme, răspunse ea și se văzu pe fața ei că încearcă să socotească. Relativ. Am trecut oarecum prin multe, atît de multe experiențe, încît firește că nu pot să spun exact ziua. Dar a fost la scurtă vreme după binefacere, nu mult după binefacerea de care am avut parte.

– Binefacere?

– Desigur, spuse ea cu fermitate și chiar puțin iritată. Căci am avut parte de binefacere atunci cînd experiențele deveniseră prea numeroase, iar arcul ar fi trebuit să plesnească, pentru a mă sluji de această comparație. Sînteți atît de tînăr, continuă ea uitînd, din neglijență, să i se adreseze cu titlul său, atît de neștiutor în privința mizeriei și ticăloșiei lumii, încît nici nu vă puteți face idee cît a trebuit să îndur. În America am avut un proces, la care au trebuit să-și facă apariția mulți generali. Au ieșit la iveală lucruri cărora umorul meu nu le putea face față. A trebuit să curăț toate cazărmile, fără să fi izbutit să izgonesc din ele toate femeile depravate. S-au ascuns în dulapuri, unele chiar sub dușumele; și așa se face că ele continuă să mă martirizeze, noaptea, peste măsură. M-aș retrage neîntîrziat în castelele mele din Burgundia, dacă n-ar ploua prin acoperișurile lor. Asta au știut-o și Spoelmannii, și de aceea a fost drăguț din partea lor că m-au primit deocamdată la ei, singura mea

obligație fiind aceea de a pune în gardă pe complet neștiutoarea Imma împotriva lumii. Numai că sănătatea mea se resimte, firește, de faptul că femeile acelea se așază noaptea pe pieptul meu și mă silesc să le privesc mutrele schimonosite. Și acesta este motivul pentru care vă rog să-mi spuneți pur și simplu doamna Maier, adăugă ea în șoaptă, aplecîndu-se înainte și atingînd cu mîna brațul lui Klaus Heinrich. Zidurile au urechi și este neapărat necesar să rămîn incognito, pentru a mă apăra de insistențele acelor făpturi depravate. Nu-i așa că o să-mi îndepliniți rugămintea? Luați-o doar ca pe o glumă... ca un joc, care nu produce nimănui durere... De ce nu...

Amuți.

Klaus Heinrich ședea drept și fără urmă de destindere pe scaunul de răchită din fața ei și o privea. Înainte de a părăsi camerele sale așezate în linie dreaptă, își făcuse cu toată grija, ajutat de cameristul său Neumann toaleta impusă de existența sa supusă privirilor celor din jur. Cărarea care pornea de deasupra ochiului stîng mergea oblic și trecea exact prin vîrtejul din creștet, astfel încît nu se putea ridica nici o șuviță și nici un fir de păr; iar în partea dreaptă părul era periat spre spate, ca o colină solidă, dezvelind fruntea. În tunica uniformei sale interimare, al cărei guler înalt și a cărei croială strînsă pe trup favorizau o ținută stăpînită, cu epoleții de maior, împletiți din fir de argint, pe umerii săi înguști, principele ședea ușor rezemat pe spate, dar fără a-și îngădui o destindere degajată; ședea într-o atitudine controlată, încordat, cu un picior dus puțin înaintea celuilalt, și își acoperea cu dreapta mîna stîngă sprijinită de mînerul sabiei. Chipul său tînăr era puțin obosit de lipsa de caracter practic, singurătatea, strictețea și dificultatea vieții sale; dar o privea pe contesă cu o expresie prietenoasă, limpede și, indiscutabil, calmă. Aceasta amuți. Lucididatea și mîhnirea se înstăpîniră

pe trăsăturile ei și, în timp ce prin ochii ei cenușii și obosiți de nesomn străfulgeră ceva ca un fel de ură împotriva lui Klaus Heinrich, ea se schimbă la față într-un mod cu totul ciudat și rar întîlnit, o jumătate a feței deveni roșie, cealaltă palidă. Cu genele lăsate în jos, răspunse:

– Sînt de trei ani în casa Spoelmann, Alteță regală.

Perceval sări în sus. Țîșni înaintea stăpînei sale, în salturi arcuite ca de dans și dînd din coadă – căci Imma Spoelmann intrase în seră; se ridică plin de demnitate pe labele dindărăt și le puse pe cele de dinainte pe piept, în chip de salut. Botul îi era larg căscat, iar dintre superbii dinți albi atîrna în jos, roșie ca sîngele, limba. Așa cum stătea în două picioare în fața ei, semăna cu un animal heraldic.

Imma era îmbrăcată superb: într-o rochie de casă din borangic cărămiziu, cu mînecile despicate atîrnînd în jos; întregul corsaj era făcut dintr-o broderie grea, de fir de aur. În jurul gîtului gol, a cărei piele era de culoarea spumei de mare afumate, avea un șirag de perle de care atîrna o nestemată mare, în formă de ou. Părul negru bătînd în albastru, pieptănat cu cărare la mijloc și adunat într-un coc modest, vădea tendința de a-i cădea pe frunte și pe tîmple, în șuvițe linse. În timp ce ținea cu mîinile ei mici, de copil, subțiri și fără podoabe, capul ca de grifon al lui Perceval, i se adresă vorbindu-i în față:

– Așa, așa... Bună ziua, prietene. Ce mai revedere. Am fost plini de dor amîndoi, am gustat toate chinurile despărțirii. Bună ziua. Acum poți să-ți reiei, oricum, locul tău pe covor. Și în timp ce-i desprinse labele de pe broderia de fir de la piept și se dădu într-o parte, îl făcu să se lase din nou în patru labe.

– Oo, principe! spuse ea. Bun venit la Locul Delfinului. Detestați să vă călcați cuvîntul, după cum văd. Voi lua loc lîngă dumneavoastră... Vom fi anunțați cînd vom putea lua

ceaiul... Fără îndoială că faptul de a vă fi făcut să așteptați este împotriva oricăror prescripții, dar tatăl meu a trimis după mine – și apoi ați avut între timp cu cine face conversație... Ochii ei strălucitori se îndreptară puțin cam neîncrezători, cînd spre Klaus Heinrich, cînd spre contesă.

– Da, spuse el, am avut, firește. Apoi întrebă de sănătatea lui Mister Spoelmann, întrebare la care primi un răspuns puțin satisfăcător. Domnul Spoelmann va avea plăcerea să facă cunoștință cu Klaus Heinrich la ceai, pînă atunci roagă să fie scuzat... Ce rasă sînt cei doi cai frumoși pe care îi are Klaus Heinrich la cupeul său? Apoi vorbiră despre caii lor, despre Florian, murgul blajin al lui Klaus Heinrich, din herghelia curții de la Hollerbrunn, despre iapa arabă, albă ca laptele a domnișoarei Spoelmann pe nume Fatma, pe care domnul Spoelmann o primise în dar de la un prinț oriental, despre iuții ei roibi ungurești, pe care-i folosea ca atelaj în patru și-i mîna singură...

– Cunoașteți împrejurimile? întrebă Klaus Heinrich. Ați fost la Vînătorii Curții? Dar în parcul Fazaneria? Sînt multe locuri drăguțe pentru excursii! Nu, domnișoara Spoelmann era excepțional de nepricepută în a descoperi drumuri noi, iar contesa – eh! nu era întreprinzătoare din fire. Așa că totdeauna mergeau călare pe aceleași drumuri din parcul orașului. Era un lucru poate cam plicticos, dar domnișoara Spoelmann nu era, în general, deprinsă cu variații și aventuri. Atunci principele spuse că trebuie să meargă odată călare, pe vreme frumoasă, la Vînătorii Curții sau la castelul Fazaneria, la care ea răspunse, țuguindu-și buzele, că, oricum, ar putea lua în considerație asemenea lucruri. Apoi veni majordomul și anunță grav că ceaiul este servit.

Trecură prin holul cu goblenuri și cu șemineul de marmură, conduși de *butlerul* care pășea marțial, însoțiți de Percy care sărea în jurul lor și urmați de contesa Löwenjoul.

– A sporovăit puțintel contesa adineauri? întrebă Imma din mers, fără a lua prea mult seama la intensitatea glasului.

Klaus Heinrich se sperie și privi în pământ.

– Poate să ne audă! spuse el încetișor.

– Nu, nu ne-aude, răspunse Imma. O cunosc după față. Cînd ține capul astfel înclinat și clipește din ochi, este absentă și dusă pe gînduri. Nu-i așa că a sporovăit puțin adineauri?

– În treacăt, admise Klaus Heinrich. Am impresia că, într-un fel, contesa a cam divagat.

– A îndurat multe. Și Imma îl privi iscoditor cu ochii ei atît de mari și de întunecați, cum făcuse, la tot pasul, la spitalul „Dorothea". O să vă spun altă dată. Este o întreagă poveste.

– Da, sări el. Altă dată. Data viitoare. Poate pe drum.

– Pe drum?

– Da, pe drum spre Vînătorii Curții sau spre Fazanerie.

– Aa, am uitat de conștiinciozitatea voastră, principe, cu privire la înțelegerile stabilite. Bine, așadar, pe drum. Coborîm pe aici.

Se aflau pe latura din spate a palatului. Traversară o galerie în care erau atîrnate tablouri mari; de aici, scara așternută cu covor ducea în salonul alb-auriu dinspre grădină, dincolo de al cărui glasvand înalt se afla terasa. Totul – marea lustră de cristal care era atîrnată în mijlocul tavanului înalt și cu ornamente albe, încolăcite, fotoliile dispuse simetric, cu lemnăria poleită și cu tapiseria din țesătură de gobelen, draperiile de mătase albă ce cădeau greu, ceasul marțial și vasele și sfeșnicele aurii de pe placa de marmură a șemineului din fața înaltei oglinzi de perete, imensele candelabre aurite cu picioare de leu, ce se înălțau de o parte și de alta a scării de la intrare – totul îi amintea lui Klaus Heinrich de Palatul Vechi, de sălile de reprezentare, în care fusese

deprins, încă din copilărie, să-și facă serviciul; numai că lumînările erau aici lumînări aparente, cu becuri luminînd auriu în locul fitilului, și că totul era nou și strălucitor la Spoelmanni, în palatul Locul Delfinului. Un slujitor cu livreaua tivită cu pene de lebădă făcea ultimele aranjamente la o masă de ceai, într-un ungher al salonului; Klaus Heinrich contemplă samovarul încălzit electric, despre care citise în *Curierul rapid.*

– A fost anunțat domnul Spoelmann? întrebă fiica amfitrionului... *Butlerul* se înclină afirmativ. Atunci nimic nu ne împiedică, spuse ea repede, în maniera-i ironic-locvace, să ne ocupăm locurile și să începem fără el. Vino, contesă! V-aș recomanda, principe, să vă lăsați armele deoparte, dacă nu cumva pledează împotriva acestui fapt motive care-mi scapă...

– Mulțumesc, spuse Klaus Heinrich. Nu, nu pledează absolut nimic împotrivă. Și-l duru că avea spiritul prea puțin exersat pentru a găsi un răspuns mai abil.

Slujitorul luă sabia în primire și o duse afară, prin galerie. Se așezară la masă, asistați fiind de *butlerul* care ținea scaunele de spătar și le împingea sub ei. Apoi acesta se retrase în dreptul scării, unde se opri locului, într-o poză decorativă.

– Trebuie să știți, principe, începu domnișoara Spoelmann, turnînd apa, că tatăl meu nu bea niciodată un ceai pe care nu l-am pregătit eu însămi. N-are încredere într-un ceai care este servit gata în cești. E un lucru interzis la noi. Trebuie să vă obișnuiți cu asta.

– Oo, e mai frumos așa, spuse Klaus Heinrich, mai plăcut și mai tihnit, așa, la masa familială... Se întrerupse și se gîndi de ce, la aceste cuvinte, îl fulgerase o privire piezișă, plină de ură, din ochii contesei Löwenjoul.

– Și studiile dumneavoastră, domnișoară? întrebă el. Mi-e îngăduit să întreb? Din cîte știu, matematica... Nu vă obosește? Nu este teribil de greu pentru minte?

– Cîtuși de puțin, răspunse ea. Nu cunosc nimic mai agreabil. Te joci în aer, cum s-ar spune, sau chiar în afara aerului, oricum într-o regiune lipsită de praf. Simți o răcoare ca în Adirondack...

– Ca unde?

– Ca în Adirondack. Asta e geografie, principe. Un deal cu păduri, dincolo, peste ocean, și cu lacuri drăguțe. Avem acolo o vilă rustică pentru luna mai. Vara mergem totdeauna la mare.

– În orice caz, spuse el, pot depune mărturie pentru zelul dumneavoastră la studii. Nu vă place să fiți împiedicată să ajungeți, punctual, la cursuri. Încă nu v-am întrebat dacă ați ajuns deunăzi la timp.

– Deunăzi?

– Da, acum cîteva săptămîni. După incidentul din fața gărzii princiare.

– Doamne, Dumnezeule, acum începeți și dumneavoastră cu asta? Povestea pare să se fi răspîndit la palat ca și în colibe. Dacă aș fi știut cît caz o să se facă de asta, aș fi preferat să fi făcut atunci de trei ori înconjurul pieței palatului. S-a scris pînă și în ziar, din cîte mi s-a spus. Și acum, firește că tot orașul mă consideră un diavol sălbatic și mînios. Dar sînt cea mai pașnică ființă din lume, numai că nu-mi place să mi se comande. Sînt eu un diavol, contesă? Cer un răspuns precis.

– Nu, ești bună, spuse contesa Löwenjoul.

– Ei, mda! asta este, iarăși, cam mult spus, întrece prea mult măsura în sensul celălalt, contesă...

– Nu, interveni Klaus Heinrich, nu întrece prea mult. Eu o cred pe contesă din tot sufletul...

– Mare onoare! Dar cum a ajuns, de fapt, vestea aventurii pînă la Alteța Voastră? Din ziare?

– Am fost martor ocular, răspunse Klaus Heinrich.

– Martor ocular?

– Da, domnișoară. Stăteam întîmplător la fereastra camerei de gardă a ofițerilor și am văzut totul, de la început pînă la sfîrșit.

Domnișoara Spoelmann se îmbujoră. Nu încăpea îndoială, întrucît pielea, palidă ca perla, a mutrișoarei ei se coloră mai închis.

– Ei, principe, spuse ea, presupun că nu aveați ceva mai bun de făcut în clipa aceea.

– Mai bun? exclamă Klaus Heinrich. Dar a fost atît de frumos de privit... Vă dau cuvîntul meu, domnișoară, că niciodată în viața mea...

Perceval, care era lungit lîngă domnișoara Spoelmann, cu labele din față grațios încrucișate, își ridică repede capul, cu o expresie de concentrare încordată, și lovi covorul cu coada. În aceeași clipă se puse în mișcare *butlerul.* Alergă pe trepte în jos, cît îi permitea de iute greutatea trupului, spre înalta ușă laterală ce se afla vizavi de masa de ceai, și deschise portiera căptușită cu mătase albă, ridicîndu-și totodată în sus, cu un gest viguros, gușa dublă. Samuel Spoelmann miliardarul, își făcu intrarea.

Era firav la trup și avea o fizionomie stranie. Pe chipul ras complet și cu obrajii aprinși ieșea în relief, neobișnuit de orizontal, nasul; iar deasupra se aflau, foarte aproape unul de altul, micii săi ochi rotunzi, care erau de un negru-albăstrui metalic, nedefinit, ca la copiii mici și la animale, și care priveau distrat și îmbufnat. Partea superioară a țestei era pleșuvă; dar, la spate și pe tîmple, domnul Spoelmann avea din belșug un păr cărunt care era pieptănat într-un mod neobișnuit pe la noi. Nu-l purta nici lung, nici scurt,

ci ridicat în sus, doar retezat la ceafă și ras în jurul urechilor. Gura era mică și delicat tăiată. Îmbrăcat într-o redingotă neagră cu vestă de catifea, pe care se afla un lanț de ceas, lung, subțire și demodat, și cu pantofi de piele moale în picioarele scurte, domnul Spoelmann se apropie repede de masa de ceai, pe față cu o expresie de proastă dispoziție și de preocupare; dar, de-ndată ce dădu cu ochii de fiica sa, chipul i se lumină, căpătînd o notă de duioșie și de bucurie. Imma îi ieși înainte.

– Bună ziua, venerabile tătic, spuse ea; și cuprinzîndu-i gîtul cu brațele ei oacheșe de copil, de pe care atîrnau în jos mînecile despicate, cărămizii, îl sărută pe chelia pe care el i-o prezentă, plecîndu-și capul. Știi, de bună seamă, continuă ea, că principele Klaus Heinrich ia astăzi ceaiul cu noi.

– Nu, îmi pare bine, îmi pare bine, vorbi domnul Spoelmann oarecum grăbit și cu glas hotărît. Vă rog să nu vă deranjați! mai spuse el pe același ton.

Și, în timp ce strînse mîna prințului, care stătea lîngă masă în poziție de drepți (mîna domnului Spoelmann era slabă și pe jumătate acoperită de manșeta albă, nescrobită), dădu de cîteva ori din cap cam într-o parte. Acesta a fost felul său de a-l saluta pe Klaus Heinrich. Era străin, bolnav și ciudat din cauza bogăției. Era scuzat și scutit de orice altceva – Klaus Heinrich își dădu seama de asta și se sili să-și învingă tulburarea interioară.

– ... Sînteți oarecum acasă, aici, adăugă domnul Spoelmann înghițind formula de adresare și mijindu-i în treacăt o expresie răutăcioasă în jurul buzelor rase. Apoi îi determină pe toți, prin exemplul său, să se așeze din nou. Scaunul, pe care *butlerul* îl împinse sub el, era cel dintre Imma și Klaus Heinrich, cu fața spre contesă și spre ușa verandei.

Cum domnul Spoelmann nu dădea semne că vrea să-și scuze întîrzierea, Klaus Heinrich începu:

– Am auzit, cu părere de rău, că astăzi ați fost foarte suferind, domnule Spoelmann. Sper că vă simțiți mai bine!?

– Mulțumesc, mai bine, dar nu bine, răspunse domnul Spoelmann hîrîit. Cîte lingurițe ai pus? o întrebă pe fiica sa.

Voia să spună cu asta cît ceai turnase în ceainic.

Ea îi umplu ceașca și i-o întinse.

– Patru, zise Imma. Cîte una pentru fiecare. Să nu spună nimeni că-l supun la privațiuni pe bătrînul meu tătic.

– Ei, na! ripostă domnul Spoelmann. Nu sînt bătrîn. Ar trebui să-ți mai scurtez limba.

Și luă dintr-un vas de argint, un fel de biscuit, ce părea să fie pus acolo special pentru el, îl frînse și-l înmuie, supărat, în ceaiul auriu, pe care-l bău, ca și fiica sa, fără lapte și fără zahăr.

Klaus Heinrich începu din nou:

– Aștept cu mare încordare să vizitez colecția, domnule Spoelmann.

– Adevărat, răspunse domnul Spoelmann. Vreți să-mi vedeți cristalurile. Sînteți amator? Poate și colecționar?

– Nu, spuse Klaus Heinrich, cu toată predilecția ce-o am, n-am ajuns încă să colecționez.

– Nu e timp? întrebă domnul Spoelmann. Slujba de ofițer este atît de acaparatoare?

Klaus Heinrich răspunse:

– Nu mai fac serviciul, domnule Spoelmann. Am fost trecută *la suite* în regimentul meu. Port doar uniforma, asta-i tot.

– Aha, de formă, spuse domnul Spoelmann hîrîit. Ce faceți toată ziua?

La această discuție, care-i solicita toată atenția, Klaus Heinrich încetă să mai bea ceai și împinse cana din fața sa. Ședea drept și răspundea, simțind că ochii mari, negri și iscoditori ai Immei Spoelmann erau ațintiți asupra sa.

– Am îndatoriri la curte, la festivități și ceremonii. Trebuie să fac act de prezență în domeniul militar, la depunerea jurămîntului recruților și la sfințirea drapelelor. Apoi trebuie să dau recepții, ca reprezentant al fratelui meu, marele duce. Și apoi mai sînt micile călătorii oficiale, în localitățile țării pentru dezveliri de monumente și inaugurări și pentru alte festivități publice.

– Aha, spuse domnul Spoelmann. Ceremonii, festivități... Așa, pentru gură-cască. Ei, n-am nici un fel de înțelegere pentru asta. Vă spun, *once for all*[1], că nu dau nici doi bani pe profesiunea dumneavoastră. *That's my standpoint, Sir*[2].

– Înțeleg foarte bine, spuse Klaus Heinrich. Stătea drept, în tunica sa de maior, și zîmbea dureros.

– Ei, dar și lucrul ăsta trebuie făcut – continuă domnul Spoelmann ceva mai blînd –, exersat și învățat, după cîte se pare. În ce mă privește, nu voi înceta, cît voi trăi, să mă înfurii cînd trebuie să fac pe animalul nemaivăzut...

– Vreau să sper, vorbi Klaus Heinrich, că poporul nostru nu este lipsit de considerație...

– Mulțumesc, merge, răspunse domnul Spoelmann. Aici oamenii sînt cel puțin cumsecade; cînd se holbează la tine, nu le citești în ochi chiar pofta de-a ucide.

– De altfel, m-aș bucura să aud, domnule Spoelmann – și Klaus Heinrich se simțea mai în largul său de cînd se schimbase discuția și-i venise rîndul să pună întrebări –, că, în ciuda împrejurărilor neobișnuite, continuă să vă placă la noi.

– Mulțumesc, spuse domnul Spoelmann, sînt *at ease*[3]. Și, la urma urmei, apa asta este singura care-mi ajută un pic.

– Nu v-a fost greu să părăsiți America?

---

[1] O dată pentru totdeauna (engl.)
[2] Ăsta-i punctul meu de vedere, domnule (engl.).
[3] În largul meu (engl.)

Spre Klaus Heinrich se îndreptă o privire, rapidă și suspicioasă, ba chiar sfioasă, pe care principele nu știu cum s-o interpreteze.

– Nu, icni domnul Spoelmann tăios și hîrîit.

Acesta fu singurul răspuns la întrebarea dacă nu-i fusese greu să se despartă de America.

Interveni o pauză. Contesa Löwenjoul își ținea aplecat într-o parte capul mic, pieptănat cu cărare și lins, și zîmbea absent, ca o madonă. Domnișoara Spoelmann îl fixa necontenit pe Klaus Heinrich cu ochii ei mari, negri și strălucitori, ca și cum ar fi examinat efectul produs asupra oaspetelui de felul ciudat de comportare al tatălui său; ba chiar Klaus Heinrich avu impresia că așteaptă, în liniște și înțelegere, ca el să se ridice și să-și ia rămas-bun pentru a nu mai reveni niciodată. Îi întîlni privirea și rămase locului. În schimb, domnul Spoelmann scoase un portțigaret de aur și luă din el o țigară lată, care răspîndi o mireasmă agreabilă cînd o aprinse.

– Doriți să fumați? întrebă el apoi...

Klaus Heinrich găsi că asta nu mai contează; așa că luă și el una, după domnul Spoelmann, din portțigaretul oferit.

Apoi, înainte de a trece la vizitarea cristalelor, mai discutară pe diferite teme – în special Klaus Heinrich și Imma Spoelmann, căci contesa, furată de gîndurile ei, era departe, iar domnul Spoelmann arunca doar din cînd în cînd cîte un cuvînt; discutară despre Teatrul Curții, despre vaporul cel mare cu care făcuseră Spoelmannii călătoria spre Europa. Nu, nu folosiseră pentru asta iahtul lor. Acesta îi slujise domnului Spoelmann în timpul căldurii toride a verii, cînd Imma și contesa erau la Newport, iar el era imobilizat de afaceri în oraș, îi slujise pentru a ieși în larg, unde petrecuse nopțile pe punte. Acum iahtul se afla, din nou, la Veneția. Dar oceanul îl traversară cu un vapor uriaș, un hotel plutitor, cu săli de concert și terenuri de sport.

– Avea cinci etaje, spuse domnișoara Spoelmann.

– Socotite de jos în sus? întrebă Klaus Heinrich. Iar ea răspunse prompt:

– Firește. De sus în jos avea șase.

Klaus Heinrich fu uluit, nu mai înțelesese nimic și multă vreme nu băgă de seamă că fusese luat peste picior. Apoi încercă să se explice, să-și justifice întrebarea, să arate că voise să știe dacă ea inclusese totul, chiar și încăperile de sub apă, adică subsolul – pe scurt, pentru a dovedi că nu-i lipsește perspicacitatea, și participă, în cele din urmă, la veselia care fu rezultatul acestei tentative. În privința spectacolului de la Teatrul Curții, domnișoara Spoelmann găsi, strîmbînd din buze și legănîndu-și capul într-o parte și-n alta, că reprezentantei genului naiv nu i se poate recomanda îndeajuns de călduros o cură la Marienbad, însoțită de un curs de dans și de bună-cuviință, în timp ce actorului, care interpretase rolul eroului, i s-ar putea da de înțeles că de un glas armonios ca al lui ar trebui să se slujească, chiar și în viața particulară, cu cea mai mare reținere...; firește, fără ca aceasta să impieteze asupra înaltei ei prețuiri – a domnișoarei Spoelmann – la adresa instituției de artă despre care era vorba.

Klaus Heinrich rîse și rămase uimit, cu o ușoară durere în suflet, de atîta amabilitate. Ce frumos vorbea Imma, cît de precis și sclipitor îmbina cuvintele! Mai discutară despre piese, despre operele și dramele care fuseseră reprezentate în iarna aceea; iar Imma Spoelmann contrazicea necontenit părerea lui Klaus Heinrich, îl contrazicea oricum, de parcă i s-ar fi părut că e rușinos să nu-l contrazică, îl făcea mat cît ai clipi, cu superioritatea veselă a limbajului ei; iar ochii mari și negri de pe mutrișoara palidă ca mărgăritarul scăpărau de plăcerea unui cuvînt de duh, în timp ce domnul Spoelmann, rezemat oblic de spătar, cu țigara lată între buzele rase și

clipind din ochi din cauza fumului, își privea fata cu o duioasă satisfacție.

De mai multe ori, Klaus Heinrich simți pe fața sa acea grimasă dureroasă, pe care o văzuse pe chipul bunei sore-superioare; și, cu toate astea, avu impresia că deslușește limpede cum că intenția Immei Spoelmann nu era să-l rănească, ea nu-l considera pe conlocutorul ei umilit că nu putea să-i țină piept, ci mai curînd accepta bietele lui răspunsuri, ca și cum ar fost de părere că el n-avea nevoie de apărarea unei vorbe de duh – ci doar de ea. Dar, cum așa, și de ce? La unele dintre vorbele ei tăioase, Klaus Heinrich trebui să se gîndească la Überbein, la elocvent-fanfaronul doctor Überbein, care era un *malheur* din naștere și care crescuse în condiții pe care le califica drept bune. O tinerețe mizeră, singurătate și excludere de la *dolce-farniente*-le fericirii – nu prindeai osînză în felul ăsta, nu cunoșteai tihna și te vedeai depinzînd, limpede și precis, de posibilitățile tale, ceea ce era, desigur, un avantaj asupra celor care „nu aveau nevoie de asta". Dar Imma Spoelmann ședea destinsă la masa din salon, în rochia ei roșie-aurie, într-o atitudine leneșă, cu o figură capricios răsfățată; ședea, avînd certitudinea opulenței, în timp ce vorbele ei se depănau tăios, ca acolo unde își au locul, unde limpezimea, duritatea și spiritul vigilent se impun pentru viață. De ce oare? Klaus Heinrich se străduia intens să deslușească această cauză, în timp ce discutau despre transatlantice și despre piese de teatru. Ședea la masă drept, într-o atitudine perfect controlată și fără a-și permite nici o destindere comodă, ascunzîndu-și mîna stîngă; uneori, îl străfulgera o privire piezișă, plină de ură, din ochii contesei Löwenjoul.

Apăru un slujitor care îi întinse domnului Spoelmann o telegramă, pe un platou de argint. Domnul Spoelmann o deschise furios, o parcurse clipind din ochi, cu restul țigării în

colțul gurii, și o aruncă din nou pe platou, cu dispoziția: Mister Phlebs. Apoi își aprinse morocănos o nouă țigară. Domnișoara Spoelmann spuse:

– Aceasta e, cu toată prescripția medicală moderată, a cincea țigară pe care o fumezi azi după-amiază. Nu-ți ascund, că patima nestăpînită, cu care te dedai viciului, nu stă bine părului tău cărunt.

Se văzu că domnul Spoelmann încearcă să rîdă, apoi se mai văzu că nu izbutește, că nu suportă tonul tăios al cuvintelor și că i se urcă sîngele la cap.

– Taci! hîrîi el supărat foc. Îți închipui totdeauna că ți-e îngăduit să spui orice în glumă. Dar nu permit obrăzniciile tale, guralivo!

Klaus Heinrich privi consternat spre Imma, care cătă cu ochi mari și speriați spre chipul mînios al tatălui ei și lăsă apoi, tristă, capul în jos. Desigur, n-o spusese cu răutate, se delectase la auzul cuvintelor mari și străine pe care le mînuia cu ironie, așteptase să provoace veselie, și o nimerise acum, întîmplător, nespus de prost.

– Tăticule, tăticule mic! spuse ea rugător și se duse să mîngîie obrajii aprinși ai domnului Spoelmann.

– Hai, lasă, mîrîi el, n-ai mai crescut deloc.

Apoi, se lăsă alintat, întinse chelia să i-o sărute și se împăcară. Cînd pacea fu restabilită, Klaus Heinrich aminti de cristaluri și se duseră cu toții, alături, în sala colecției, cu excepția contesei Löwenjoul, care se retrase cu o reverență adîncă. În sala învecinată, domnul Spoelmann aprinse lumînările care-și revărsară incandescența.

Dulapuri frumoase, în stilul întregului palat, pîntecoase și cu uși cu geamuri boltite, erau rînduite în jurul încăperii, alternînd cu fotolii fastuoase, tapisate cu mătase; ele conțineau colecția de cristaluri de artă a domnului Spoelmann. Da, era, pare-se, cea mai completă colecție din cele

două lumi; iar cristalul pe care-l achiziționase Klaus Heinrich nu era, desigur, decît o mostrișoară modestă a ei. Colecția începea într-un colț al sălii, cu cele mai vechi produse de lux a acestei ramuri manufacturiere, cu exemplare împodobite cu picturi păgîne și găsite în culturile epocii primitive; continua, apoi, cu produse artistice ale Orientului și ale Occidentului din toate timpurile, prezenta vase și cupe înghirlandate, ornate cu înfloriturі, de toate formele, din atelierele venețiene de suflat sticlă și piese de preț din sticlăriile Boemiei, hanapuri germane, stacane ale breslelor și principilor electori, ornate din belșug cu imagini, amestecate cu alcătuiri zoomorfe grotești și cu fantezii glumețe, pocale mari de cristal care aminteau de hala paradisului din cîntece și în ale căror cizelături se resfrîngea somptuos lumina, cristaluri rubinii ce dogoreau ca Sfîntul Graal și, în sfîrșit, cele mai alese exemplare ale recentului apogeu al artei, flori de cristal extrem de gingașe, pe tije nespus de fragile, și pahare în stil modern, acoperite cu ajutorul pulberei unor metale volatilizate, de un smalț colorat sclipind în multe ape. Urmați de Perceval, care privea și el, merseră cîteșitrei, pe covoare, în jurul sălii, iar domnul Spoelmann explică, cu glas hîrîit, originea fiecărei piese în parte, luîndu-le grijuliu de pe stelajele de catifea cu mîinile sale slabe pe jumătate acoperite de manșetele nescrobite și ținîndu-le în lumina incandescentă.

Klaus Heinrich avea deprindere în materie de vizitare, de informare și de aprecieri cît se poate de laudative; de aceea era în stare să cugete, în același timp, la felul de a vorbi al Immei Spoelmann, care-l preocupa atît de dureros. Cîte nu spunea ea cu buzele ei țuguiate! Ce cuvinte îi veneau, cu ușurință, pe buze! „Patimă“, „Viciu“! Cum de ajunsese să le stăpînească și să se folosească de ele, cu atîta cutezanță? Oare contesa Löwenjoul, care vorbea de asemenea, în felul ei

încîlcit, despre astfel de lucruri și care, după cîte se părea, văzuse multe, n-o calificase drept „perfect neștiutoare"? Și asta corespundea, fără îndoială; căci, nu era oare, și ea, un asemenea caz special, din naștere, ca și el – crescută în puritate și gingășie, ferită de agitația oamenilor și de participarea la lucrurile sălbatice care corespundeau, în viața reală, acelor sumbre cuvinte mari? Dar devenise stăpînă pe cuvinte și le intercala în fraze cizelate, bătîndu-și joc de ele. Da, așa era: această făptură tăioasă și dulce în rochie roșie-aurie trăia doar în întorsăturile de frază, nu cunoștea din viață altceva decît cuvintele. Se juca cu cele mai grave și mai îngrozitoare cuvinte, de parcă erau niște pietricele colorate, și nu-și dădea seama cînd producea supărare cu ele! În timp ce cugeta astfel, inima lui Klaus Heinrich era plină de compasiune.

Se făcuse aproape șapte, cînd ceru să trimită pe cineva după trăsura lui – oarecum neliniștit, în privința curții și a publicului, că stătuse atît de mult. Plecarea lui iscă un nou și îngrozitor acces lui Perceval, dulăul scoțian. Orice modificare sau întrerupere a unei stări părea să-l facă pe nobilul animal să-și piardă echilibrul sufletesc. Alergă prin încăperi, prin hol și pe scară în sus și-n jos, tremurînd, lătrînd furios și inaccesibil la orice cuvinte de îmbunare, astfel încît cuvintele de rămas-bun se pierdură în larmă. *Butlerul* făcu prințului onorurile casei, pînă jos, în holul cu statui de zei. Domnul Spoelmann nu-l însoți. Domnișoara Spoelmann reuși să facă auzită fraza:

– Mă consider asigurată că șederea în sînul familiei noastre v-a umplut de încîntare, principe.

Și nu era sigur dacă ironia ei era îndreptată împotriva turnurii „în sînul familiei noastre" sau a faptului însuși. În orice caz, Klaus Heinrich nu se pricepu să-i răspundă mai nimic. Rezemat într-un colț al cupeului, rănit, zdrobit sufltește, dar totodată și înviorat de neobișnuitul fel în care fusese tratat,

se întoarse acasă la Ermitaj, prin întunecosul parc al orașului; se întoarse în austerele sale camere *empire*, unde luă masa de seară cu domnii von Schulenburg-Tressen și Braunbart-Schellendorf. În ziua următoare, citi notița *Curierului rapid*. Spunea pur și simplu că ieri, Alteța Sa regală principele Klaus Heinrich luase ceaiul la palatul Locul Delfinului și vizitase celebra colecție de cristaluri de artă a domnului Spoelmann.

Klaus Heinrich continuă să-și ducă viața lipsită de conținut pozitiv și să-și exercite înalta sa profesiune. Rosti binevoitoarele sale cuvinte, execută mișcări din mînă, făcu act de prezență la curte și la balul dat de președintele consiliului de miniștri, acordă audiențe libere, luă micul dejun la cazinoul ofițerilor de la grenadirii de gardă, își făcu apariția la Teatrul Curții și ferici cu prezența sa, una sau alta dintre localitățile țării. Stăpînea forma, cu zîmbetul pe buze și cu călcîiele lipite, și-și împlinea dificila îndatorire cu o atitudine de necondiționat autocontrol, deși între timp avea de reflectat asupra altor lucruri: asupra domnului Spoelmann cel iute din fire, asupra împrăștiatei contese Löwenjoul, asupra nebunaticului Percy și mai cu seamă asupra Immei, fiica respectivei case. La unele probleme, pe care i le pusese prima sa vizită la Locul Delfinului, încă nu era în măsură să răspundă; răspunsul îl căpătă abia în desfășurarea ulterioară a relațiilor cu casa Spoelmann, pe care le menținu – sub participarea încordată și, în cele din urmă, febrilă a opiniei publice; aceste relații își aflară continuarea imediată în faptul că, într-o bună zi, dis-de-dimineață, spre uimirea stăpînilor, a slugilor și a sa însuși, ba chiar oarecum fără voință și parcă mînat de destin, principele își făcu apariția la Locul Delfinului, singur, pe cal, pentru a o lua la o plimbare călare pe domnișoara pe care, în plus, o mai și tulbura de la studiile ei matematice.

Puterea iernii fusese înfrîntă de timpuriu în acest an memorabil pentru eternitate. După ce luna ianuarie trecu

blajin, încă de la mijlocul lui februarie începu o primăvară grăbită, cu cîntec de păsărele, cu lumina aurie a soarelui și cu adieri îmbălsămate; și, cînd Klaus Heinrich se trezi, în prima dintre aceste zile dătătoare de speranțe, la castelul Ermitaj, în vechiul și spațiosul său pat de mahon, la unul din stîlpii căruia se rupsese și se pierduse terminația sferică ce-l încununa, se simți ca atins de o mînă puternică și îndemnat irezistibil la noi acțiuni.

Trase de panglica clopoțelului (căci la Ermitaj nu existau decît asemenea clopoței), pentru a-l chema pe Neumann, și dădu dispoziție ca, pînă într-un ceas, Florian să fie înșeuat. Fu întrebat dacă să fie înșeuat și un cal pentru lacheu. Nu, nu era nevoie; Klaus Heinrich declară că vrea să călărească singur. Apoi se dădu pe mîinile conștiincioase ale lui Neumann, pentru împrospătarea matinală; își luă, cu nerăbdare, micul dejun, jos, în camera care dădea spre grădină, și încălecă pe cal la poalele micii terase. Cu cizmele de călărie împintenate în scările șeii, cu frîul de piele galbenă, în mîna dreaptă înmănușată în maro și cu mîna stîngă înfiptă în șold sub mantia deschisă în față, Klaus Heinrich merse la pas prin dimineața diafană, căutînd deasupra sa, pe crengile încă dezgolite, păsărelele al căror ciripit îl auzea.

La portalul principal, îl dădu pe Florian pe mîna unui rîndaș englez. *Butlerul*, care, prins de treburi gospodărești, tocmai traversa holul cu pardoseală de mozaic, se opri locului consternat, cînd dădu cu ochii de Klaus Heinrich. La întrebarea, formulată de prinț cu glas sonor și oarecum arogant, ce fac doamnele casei, nu dădu nici un răspuns, și se întoarse descumpănit spre scara de marmură, întorcîndu-și ochii de la Klaus Heinrich și privind în susul ei; căci acolo se afla domnul Spoelmann.

După cîte se părea, abia își terminase micul dejun și era în bună dispoziție. Își ținea mîinile vîrîte în buzunarele

pantalonilor, dînd în lături halatul de casă pe care-l purta și descoperindu-și jiletca de catifea; iar fumul albăstrui al țigării dintre buze îl făcea să clipească.

– Ei, tinere prinț? zise el privind în jos...

Klaus Heinrich urcă, în grabă, salutînd, pe covorul roșu ce acoperea treptele. Avea impresia că dificultatea înspăimîntătoare a situației nu putea fi depășită decît prin iuțeală și prin luare, ca să zicem așa, cu asalt.

– Probabil că vă mirați, domnule Spoelmann, începu el, la ora asta...

Își pierduse răsuflarea și era speriat, atît era de puțin deprins cu asemenea situație.

Domnul Spoelmann îi răspunse, prin mimica feței și prin gesturi din umeri, că știa să se stăpînească, dar că, oricum, era dornic să capete o explicație.

– Este vorba de o înțelegere... spuse Klaus Heinrich. Se afla cu două trepte mai jos decît miliardarul și-i vorbea de jos în sus. O înțelegere între domnișoara Imma și mine, cu privire la o plimbare călare... Am promis să le arăt doamnelor Fazaneria sau Vînătorii Curții... Domnișoara Imma nu cunoaște mai nimic din împrejurimi, din cîte mi s-a spus. Convenisem ca în prima zi frumoasă... Iar astăzi e frumos... Firește că este nevoie de încuviințarea dumneavoastră...

Domnul Spoelmann ridică din umeri și făcu o gură de parcă ar fi vrut să spună: „Încuviințare... cum așa?“

– Fiica mea e mare, spuse el. Nu obișnuiesc să mă amestec în treburile ei. Dacă vrea să călărească, atunci călărește. Dar cred că n-are timp. Trebuie să vă interesați. Este acolo, înăuntru, la masă.

Și, dîndu-se la o parte, domnul Spoelmann îi făcu semn cu bărbia spre ușa acoperită de goblen pe care Klaus Heinrich mai intrase o dată.

– Mulțumesc, spuse Klaus Heinrich. Da, atunci mă duc eu însumi.

Și urcă scara pînă sus, dădu draperia la o parte, cu un gest hotărît și coborî treptele în sera însorită și îmbălsămată de parfumul florilor.

În fața fîntînii clipocitoare și a bazinului cu apă și cu rațe cu penaj măiestru, Imma ședea aplecată asupra unei măsuțe, aproape cu spatele spre cel care intra. Avea părul desfăcut. Negru-albăstrui și strălucitor, i se revărsa din creștet pe ambele părți, îi învăluia bustul și nu lăsa să se deslușească nimic altceva decît o umbră, din sfertul de profil cîrn, al chipșorului ei de copil, care părea palid ca fildeșul, în contrast cu întunecimea părului. Astfel învăluită, se deda studiilor sale, prelucra însemnările dintr-un caiet de notițe de lîngă ea, ținîndu-și buzele aplecate pe dosul îngust al mîinii stîngi și mînuind stiloul cu degetul arătător îndoit.

Era de față și contesa, ocupată cu scrisul. Ședea la oarecare distanță, sub grupul de palmieri unde Klaus Heinrich stătuse de vorbă pentru prima oară cu ea, și scria drept, cu capul plecat într-o parte, pe niște hîrtie de scrisori, dintre care un teanc se afla chiar lîngă ea, acoperit cu mîzgăliturі îndesate. Zăngănitul pintenilor lui Klaus Heinrich o făcu să ridice privirea. Se uită la el vreme de cîteva secunde, cu tocul lung, fusiform în mînă și cu ochii mijiți; apoi se ridică pentru reverență.

– Imma, spuse ea. A venit Alteța Sa regală principele Klaus Heinrich.

Domnișoara Spoelmann se răsuci repede în fotoliul ei de răchită, își aruncă părul pe spate printr-un gest cu capul și-l privi pe intrus cu ochii mari, speriați, fără să scoată o vorbă, pînă ce Klaus Heinrich, salutînd militărește, le ură doamnelor o dimineață bună. Apoi răspunse cu glas frînt:

– Bună să fie dimineața și pentru dumneavoastră, principe. Dar veniți prea tîrziu pentru micul dejun. Am terminat de mult.

Klaus Heinrich rîse.

– Ei, e bine, vorbi el, că ambele părți au luat micul dejun. Căci vom porni călare neîntîrziat.

– Călare?

– Da, așa ne-am înțeles.

– Cum ne-am înțeles?

– Nu, nu se poate să fi uitat asta! continuă el rugător. N-am făgăduit, oare, să vă arăt împrejurimile? Nu voiam să ieșim călare împreună, pe vreme frumoasă? Ei, ziua e superbă. Uitați-vă afară...

– Ziua nu-i urîtă, spuse ea, dar vă găsesc cam furtunos, principe. Îmi pot aminti că am luat în considerație perspectiva unei plimbări călare – dar nu chiar atît de curînd. Ce-ar fi fost dacă mi-ați fi trimis o mică înștiințare, o întrebare, dacă Alteța Voastră îngăduie cuvîntul? Cred că sînteți de acord că nu pot porni călare, așa, prin împrejurimi.

Și se ridică, pentru a-și etala rochia de dimineață, care consta dintr-o revărsare de mătase, fără talie, și dintr-o jachetă de catifea verde deschisă în față.

– Nu, spuse el, din păcate, așa nu puteți. Dar am să aștept aici, pînă ce doamnele își vor schimba toaletele. Doar este încă devreme...

– Excepțional de devreme. Dar, în al doilea rînd, mă îndeletniceam puțin cu inofensiva mea ocupație, după cum vedeți. Am curs la ora unsprezece.

– Nu, strigă el, azi nu trebuie să vă ocupați cu algebra, domnișoară Imma, sau să vă jucați în spațiul fără atmosferă, cum îi spuneți! Priviți ce soare e! Îmi dați voie...

Se apropie de măsuță și luă caietul de notițe în mînă.

Ceea ce văzu era tulburător. Un scris dezordonat și copilărește de gros și de apăsat, care lăsa să se recunoască felul deosebit al Immei Spoelmann de-a ține tocul, acoperea paginile cu un hocus-pocus, cu un adevărat sabat al vrăjitoarelor alcătuit din rune încîlcite. Litere grecești erau împerecheate, la diferite înălțimi, cu altele latinești și cu cifre, alternate cu plusuri și cu linii, rînduite în șiruri orizontale, deasupra și dedesubtul lor, în formă de fracții, acoperite de alte linii în formă de cort, aduse la egalitate prin cîte două liniuțe, strînse laolaltă prin paranteze rotunde, reunite în grupuri mari de formule prin paranteze drepte. Litere izolate, împinse înainte ca niște santinele, erau așezate în sus în afara grupurilor cuprinse în paranteze. Semne cabalistice, cu totul neinteligibile pentru mintea laicului, cuprindeau cu brațele lor literele și cifrele, precedate fiind de fracții numerice și avînd la cap sau la picioare cifre și litere. Silabe stranii, prescurtări ale unor cuvinte misterioase, erau presărate pretutindeni, iar între coloanele necromatice erau scrise fraze și observații în limba cotidiană, al căror sens plutea totuși deasupra lucrurilor omenești, astfel încît puteai să le citești fără a înțelege din ele mai mult decît din murmuratul unui descîntec.

Klaus Heinrich privi spre făptura mică, îmbrăcată în mătase lucitoare și drapată de perdelele negre ale părului, care stătea lîngă el și-n al cărei căpșor exotic toate astea aveau un sens și o viață înalte, fără nici un efort. Spuse:

– Și din cauza acestui meșteșug nelegiuit vreți să pierdeți o dimineață atît de frumoasă?

Ea îl privi o vreme, uimită, cu ochi mari și elocvenți. Apoi ripostă cu buzele țuguiate:

– Se pare că Alteța Voastră vrea să-și ia revanșa pentru lipsa de înțelegere care și-a găsit expresia deunăzi, aici, cu privire la propria profesiune.

– Nu, interveni el, nu, nu așa! Vă dau cuvîntul meu de onoare că am cea mai înaltă considerație pentru studiul dumneavoastră. Mă înspăimîntă, recunosc; n-am priceput niciodată nimic din el. Și mai recunosc că, astăzi, îl urăsc fiindcă vrea să ne împiedice să ieșim călare...

– Oo, nu numai eu sînt cea pe care o smulgi de la ocupația ei, principe. Mai este, în al treilea rînd, și contesa. Scrie. Își notează amintirile, nu pentru lume, ci pentru un uz mai restrîns; și garantez că vor deveni o operă din care și dumneavoastră, principe, ca mine, veți putea învăța multe.

– Sînt foarte sigur de asta. Dar sînt tot atît de sigur că doamna contesă nu vă va putea refuza o rugăminte, domnișoară Imma.

– Și tatăl meu? Sîntem la al patrulea motiv. Cunoști firea de tigru a tatei. Își va da oare încuviințarea?

– A și dat-o. Dacă vreți să călăriți, atunci călăriți. Astea sînt cuvintele lui...

– V-ați asigurat dinainte în privința lui? Acum încep să admir prevederea voastră, principe. Ați procedat ca un comandant de oști, cu toate că nu sînteți soldat cu adevărat, ci doar de formă, cum ne-ați spus deunăzi. Dar mai este un motiv, și acesta este hotărîtor! Va ploua.

– Nu, ceea ce spuneți nu e valabil. Cerul e strălucitor...

– Va ploua. Aerul e mult prea umed. Am constatat-o cînd am fost în Parcul Izvoarelor, înainte de micul dejun. Veniți să vedem barometrul, dacă nu mă credeți. Este atîrnat în hol...

Într-adevăr, ieșiră, în holul cu goblenuri, unde se afla un barometru mare atîrnat lîngă șemineul de marmură. Li se alătură și contesa. Klaus Heinrich spuse:

– A urcat.

– Alteței Voastre îi place să se înșele, răspunse domnișoara Spoelmann. Paralaxa vă păcălește.

– Nu-nțeleg.

– Paralaxa vă induce-n eroare.

– Nu știu ce-i asta, domnișoară Imma. E la fel ca și cu Adirondack-urile. N-am învățat prea multe, asta e o consecință a felului meu de existență. Trebuie să fiți îngăduitoare.

– Oh, vă rog prea umil să mă iertați. Ar fi trebuit să-mi amintesc că, de fapt, cu Alteța Voastră trebuie vorbit popular. Stați cam într-o parte, în raport cu acul barometrului, de aceea vi se pare că s-a urcat. Dacă v-ați decide să treceți chiar în fața lui, ați vedea că acul negru nu l-a depășit deloc pe cel auriu, ci chiar a dat puțin îndărăt.

– Cred, într-adevăr, că aveți dreptate, spuse Klaus Heinrich abătut. Așadar, presiunea atmosferică este mai ridicată decît credeam!

– Este mai coborîtă decît credeați.

– Dacă mercurul a coborît?

– Mercurul coboară la presiune scăzută și nu la presiune ridicată, Alteță regală.

– Acum chiar că nu mai înțeleg nimic.

– Cred, principe, că exagerați în mod glumeț neștiința voastră, pentru a-i estompa granițele. Dar, întrucît presiunea aerului este atît de mare, încît mercurul scade, ceea ce vădește de bună seamă o gravă eroare a naturii, atunci hai să pornim călare; contesă, ce zici? Nu vreau să-mi iau răspunderea de a-l trimite pe prinț îndărăt acasă, de vreme ce a venit. Să binevoiască să aibă puțină răbdare, colo înăuntru, pînă ce vom fi gata...

Cînd Imma Spoelmann și contesa reveniră în seră, erau îmbrăcate de călărie, Imma într-o rochie de lînă neagră, închisă pînă sus și cu buzunare la piept, pe cap cu un tricorn de fetru negru asortat la ea, contesa într-un costum de stofă neagră cu plastron bărbătesc, scrobit, și cu joben. Coborîră cîteșitrei scara, trecură prin holul cu mozaic și ieșiră afară, unde așteptau doi rîndași cu caii, între portalul cu coloane și bazinul

mare. Dar încă nu încălecaseră, cînd Perceval, dulăul scoțian, ieși ca o furtună din palat urlînd ascuțit și chelălăind, făcînd spume la gură și, întrecînd parcă și uraganul prin iuțeala sa furioasă, începu să execute un dans dezlănțuit, învîrtindu-se în jurul cailor, care își scuturară capetele, neliniștiți.

– Am pățit-o, spuse Imma în plină larmă și o bătu pe gît pe Fatma, care se speriase. Nu i se poate ascunde nimic. În ultima clipă a descoperit totul. Acum o să vină cu noi nu fără să facă mare zarvă în jurul plimbării. Nu vrei să renunțăm la ceea ce am început, principe?

Dar, cu toate că Klaus Heinrich își dădu seama că ar fi putut pune, tot așa de bine, să meargă înaintea lor un slujitor cu trîmbiță de argint pentru a constrînge opinia publică să ia act de această cavalcadă, spuse totuși, cutezător și bucuros, că n-are decît să vină cu ei și Perceval; de fapt, făcea parte dintre ei și trebuia să cunoască și el, la rîndu-i, împrejurimile.

– Deci încotro? întrebă Imma, în timp ce parcurgeau la pas larga alee de acces, umbrită de castani. Călărea între Klaus Heinrich și contesă. Perceval se dezlănțuia înaintea lor. Argatul englez, cu pălăria cu rozetă și cu cizme galbene cu tureatcă răsfrîntă, îl urma la o distanță convenabilă.

– La Vînătorii Curții e frumos, răspunse Klaus Heinrich, dar pînă la Fazanerie e ceva mai departe, și avem destul timp pînă la ora gustării. Mi-ar face plăcere să le arăt doamnelor castelul. Am petrecut trei ani acolo, cînd eram mic. Era un colegiu, știți, cu profesori și cu colegi de școală. Acolo l-am cunoscut pe prietenul meu Überbein, doctorul Überbein, profesorul meu cel mai drag.

– Aveți un prieten? întrebă domnișoara Spoelmann, oarecum surprinsă, și-l privi lung. Trebuie să-mi povestiți odată despre el, adăugă ea. Și ați fost crescut la castelul Fazaneria? Atunci trebuie să-l vizităm, căci asta este, pare-se, și hotărîrea dumneavoastră. La trap! spuse ea, deoarece intraseră pe un

drum de pămînt. Acolo se află sihăstria voastră, principe... Pe iazul vostru se află din belșug hrană pentru rațe... Eu zic să lăsăm Parcul Izvoarelor, dacă e cu putință.

Klaus Heinrich fu încîntat și astfel părăsiră zona parcului și o luară la trap de-a curmezișul, peste ogoare, pentru a ajunge la șoseaua care ducea în direcția nord-vestică, spre ținta propusă. În parcul orașului fură salutați și priviți cu uimire de cîteva persoane care se plimbau, iar ei mulțumiră – Klaus Heinrich cu mîna la cozorocul chipiului, Imma Spoelmann cu înclinări grave și puțin intimidate, din căpșorul ei negru-palid, acoperit de tricorn. Acum se aflau pe cîmp și nu mai trebuiau să se teamă de întîlniri. Pe șosea trecea din cînd în cînd cîte un car țărănesc sau vreun biciclist care se trudea, ghemuit, să înainteze. Dar ei își urmară drumul pe lîngă șosea, pe pajiști, pe unde era mai ușor și mai plăcut de călărit. Perceval țopăia de-a-ndărătelea în fața cailor, mereu agitat și cuprins de o așteptare febrilă, mereu în mișcare, învîrtindu-se, jucînd pe loc sau gudurîndu-se; răsuflarea îi era accelerată, limba îi atîrna, lungă, din gura îmbăloșată, iar uneori cazna nesocotită a nervilor se declanșa în urlete scurte, ca un oftat. Mai tîrziu, începu să zburde pe departe, urmărind, cu urechile ciulite și în sărituri scurte și înalte, cîte o făptură din iarbă sau fugărind în goană nebună vreun iepure stîrnit, în timp ce lătratul lui dezlănțuit răsuna sub cerul liber.

Vorbiră despre Fatma, pe care Klaus Heinrich o vedea pentru prima oară atît de aproape și pe care o admiră din suflet. Pe gîtul lung și musculos, Fatma avea un cap mic din care dădea mîndră și ochi care priveau focos; avea picioarele delicate ale rasei arabe, și o coadă argintie ce cădea în valuri. Albă ca raza lunii, era înșeuată și închingată în alb și avea un frîu de piele albă. Florian, un murg puțin cam adormit, cu spinarea scurtă, cu coama tăiată scurt și cu jambiere la glezne, părea prozaic precum un măgar, pe lîngă nobila străină, deși

era întreținut cu multă grijă. Contesa Löwenjoul călărea pe o iapă mare, șargă, Isabeau. Avea o ținută excelentă pe cal, favorizată de silueta ei înaltă și cambrată; capul mic, cu jobenul bărbătesc, și-l ținea aplecat într-o parte; iar pleoapele erau abia întredeschise, de parcă ar fi clipit. Klaus Heinrich îi adresă cuvîntul, prin spatele domnișoarei Spoelmann, lăsîndu-se îndărăt în șa; însă ea nu-i răspunse nimic, ci continuă să privească foarte aproape înaintea ei, cu ochii pe jumătate închiși și cu o expresie de madonă, iar Imma spuse:

– S-o lăsăm pe contesă, principe, e dusă pe gînduri.

– Nu vreau să cred, răspunse el, că doamna contesă ni s-a alăturat împotriva voinței ei. Și fu sincer consternat cînd Imma îi răspunse calm:

– Ca să spun adevărul, s-ar putea să fie așa.

– Din cauza însemnărilor ei? mai întrebă el.

– Aș, însemnările... Nu sînt atît de urgente și mai curînd își trece timpul cu ele, deși, într-ascuns, mă aștept la unele lucruri instructive. Dar nu vreau să vă ascund, principe, că nu prea vă vorbește de bine. În sensul ăsta s-a exprimat față de mine. Spune că ați fi aspru și sever și că ați fi produs asupra ei o impresie ce-o îngheață.

Klaus Heinrich se făcu roșu ca para focului.

– Știu bine, spuse el încetișor, privind în jos, spre frîu, că nu produc o impresie ce încălzește, domnișoară Imma, sau dacă o produc, atunci cel mult de departe... Și ăsta e rezultatul felului meu de existență, cum spuneam. Dar nu-mi dau seama să fi fost aspru și sever cu contesa.

– Nu cu vorba, probabil, ripostă ea. Dar nu i-ați îngăduit să-și dea puțin drumul, nu i-ați acordat binefacerea de-a divaga puțin – de aceea e supărată pe dumneavoastră, și îmi dau bine seama și cum ați făcut asta, cum ați făcut-o să-i fie greu și cum ați înghețat-o, îmi dau seama foarte bine, repetă ea și își întoarse privirea de la el.

Klaus Heinrich tăcu. Își ținea mîna stîngă proptită în șold și ochii îi erau obosiți.

– Vă dați seama cum? întrebă el într-un tîrziu. Și vă produc și dumneavoastră, așadar, o impresie care vă îngheață, domnișoară Imma?

– Vă previn, răspunse ea, cu vocea ei frîntă, fără să se gîndească, și-și legănă căpșorul, cu buzele țuguiate, într-o parte și-n alta, să nu supraapreciați în nici un fel impresia pe care mi-o faceți, principe.

Și, brusc, o îndemnă pe Fatma la galop și zbură cu asemenea iuțeală pe cîmpia întinsă, spre liziera întunecată a pădurii de conifere din depărtare, încît nici contesa și nici Klaus Heinrich nu se putură ține după ea. Abia la marginea dumbrăvii prin care ducea șoseaua se opri și-și întoarse animalul, pentru a privi batjocoritor spre cei care goneau în urma ei.

Contesa Löwenjoul, pe marea ei Isabeau, fu prima care ajunse lîngă fugară. Apoi sosi Florian, sforăind și profund nedumerit de efortul neobișnuit care i se ceruse. Intrară în pădurea plină de ecouri, rîzînd și răsuflînd repede. Contesa se trezise și conversa cu vioiciune, cu mișcări proaspete și distinse și arătîndu-și dinții albi. Îi vorbea glumind lui Perceval, pe care cavalcada forțată îl sfîșiase din nou lăuntric și care se învîrtea furios în fața cailor, printre copaci.

– Alteță regală, spuse ea, să-l vedeți sărind... făcînd salturi acrobatice... Trece peste șanțuri și pîraie late de șase metri, cu o eleganță și o ușurință de o adevărată încîntare. Dar numai din propria inițiativă, rețineți asta, și cînd vrea el, căci mai curînd s-ar lăsa bătut pînă la moarte, cred, decît să se supună la vreun dresaj și să execute acrobații comandate. Aș spune că are dresajul și disciplina în sînge, din naștere; și, chiar dacă este recalcitrant, nu e niciodată brutal. Este un nobil, un aristocrat, de origine aleasă și cu un caracter strict. Oo, e foarte mîndru; pare el zănatic, dar știe să se

stăpînească. Nimeni nu l-a auzit vreodată urlînd de durere, nici cînd e rănit, nici cînd era bătut. Iar hrană nu ia decît cînd i-e foame, și refuză, în rest, chiar și cele mai delicioase îmbucături. Dimineața i se dă smîntînă... trebuie hrănit. Se consumă lăuntric, sub blana lui mătăsoasă e slab de-i simți coastele, și trebuie să ne așteptăm că n-o să îmbătrînească, ci o să fie răpus de timpuriu de ftizie... Gloata îl urmărește, se înghesuie și se dă la el pe toate ulițele; dar scapă sărind sălbatic, fără să devină vulgar, și, numai cînd oamenii trec la acțiuni ostile, împarte mușcături în jur, în așa fel ca să-l țină minte. Atîta cavalerism aliat cu atîta puritate este admirabil.

Imma întări spusele ei în cuvintele cele mai adevărate și, fără îndoială, cele mai serioase pe care le auzise Klaus Heinrich, pînă acum, din gura ei.

– Da, spuse ea, Percy, tu ești prietenul meu bun, am să țin totdeauna la tine. Cineva, un cunoscător, l-a declarat bolnav mintal, lucru care se întîmplă nu arareori la cîinii de rasă, și ne-a sfătuit să punem să-l omoare, fiindcă e o fire imposibilă și are să ne aducă, zilnic, la disperare. Dar n-am să renunț la Percy. Este adesea imposibil, e drept, și uneori greu de suportat; dar, cu toate astea, este înduioșător și cuminte și se bucură de toată afecțiunea mea.

După aceea mai vorbi și contesa cîte ceva despre firea dulăului scoțian, iar spusele ei începură să devină, în curînd, încîlcite și stranii, se transformară într-un monolog cu o mimică vioaie și elegantă a gesturilor; și după ce-i mai aruncă lui Klaus Heinrich o privire printre pleoapele abia întredeschise, deveni din nou absentă.

Klaus Heinrich se simțea vesel și consolat, fie din cauza îndrăcitei cavalcade – la care, de altfel, trebuise să se concentreze din plin, întrucît se ținea, ce-i drept, bine și grațios în șa, dar de fapt nu era un călăreț foarte sigur, fie din cauza mîinii stîngi –, fie și din vreun alt motiv. Cînd ieșiră din

brădet și se îndreptară, la pas, spre următoarea pădurice, pe șoseaua liniștită, printre pajiști și ogoare brăzdate, trecînd din timp în timp pe lîngă vreo ocină țărănească sau vreo gospodărie de țară, el întrebă:

– Nu vreți să vă împliniți făgăduiala și să-mi povestiți despre contesă, domnișoară Imma? Cum a ajuns doamna dumneavoastră de companie?

– Este prietena mea, răspunse ea, și, într-un anumit fel, și profesoara mea, cu toate că a venit la noi abia cînd mă făcusem mare. Asta s-a întîmplat acum trei ani, la New York, și contesa era atunci într-o situație îngrozitoare. Era pe punctul de a muri de foame, continuă Imma Spoelmann și, în timp ce spunea asta, își aținti ochii mari și negri, cu o expresie iscoditoare și înspăimîntată asupra lui Klaus Heinrich.

– Pe punctul de a muri de foame? întrebă el și-i răspunse la privire... Vă rog, povestiți mai departe!

– Da, asta am spus-o și eu atunci, cînd a venit la noi, și cu toate că am văzut, firește, că mintea ei nu era întreagă, mi-a făcut totuși o impresie atît de puternică, încît l-am determinat pe tatăl meu să mi-o dea spre a-mi ține companie.

– Cum a ajuns în America? Este contesă din naștere? întrebă Klaus Heinrich.

– Nu contesă, dar nobilă și crescută în condiții bune și liniștite, păzită și ferită de orice vînt, din cîte mi-a povestit, mai ales că de copilă fusese delicată și sensibilă și avusese nevoie să fie ocrotită. Apoi a făcut un mariaj cu un anumit conte Löwenjoul, ofițer, căpitan de cavalerie; dar acesta era un aristocrat cam ciudat, după relatările ei, nu tocmai un model de om, pentru a mă exprima blînd.

– Cam cum o fi fost?... întrebă Klaus Heinrich.

– Mde, prințe, exact nu pot să vă spun. Trebuie să țineți cont de faptul că ea are un fel cam confuz de a povesti. Dar, judecînd după aluziile ei, trebuie să fi fost un om sălbatic și

lipsit de rușine, cum greu își poate închipui cineva, un fel de destrăbălat, știți...

– Da, știu, spuse Klaus Heinrich; cam ceea ce se numește un tip desfrînat, un fluieră-vînt sau un om de petreceri, ceva în genul ăsta.

– Bine, să zicem un om de petreceri – dar în sensul cel mai imoral și mai excesiv, căci, deducînd din spusele contesei, se pare că nu există limite în privința asta...

– Nu, impresia asta o am și eu, spuse Klaus Heinrich. Am cunoscut mai mulți oameni din speța asta, oameni afurisiți cum se spune de fapt. Despre unul dintre ei mi-a ajuns la ureche faptul că obișnuia să-și înfiripeze legăturile amoroase în automobil, și anume în plin mers.

– Știți asta de la prietenul dumneavoastră Überbein?

– Nu, din altă parte. Überbein n-ar considera potrivit să mă facă să întrevăd asemenea lucruri.

– Atunci trebuie să fie un prieten inutil, principe.

– Cînd am să vă povestesc mai multe despre el, domnișoară Imma, o să învățați să-l prețuiți. Dar, vă rog, continuați!

– Ei, nu știu dacă Löwenjoul proceda ca omul dumneavoastră de petreceri. Oricum, o făcea lată...

– Îmi închipui că juca jocuri de noroc și bea.

– Firește, e de presupus și una ca asta. Și, în plus, înfiripa, desigur, și legături amoroase, cum spuneți, o înșela pe contesă cu femei vicioase, din speța cărora există foarte multe pretutindeni; la început fără ca ea să știe, apoi sfruntat, pe față și fără milă de suferința ei.

– Dar spuneți-mi: de ce s-a măritat cu el?

– Asta o făcuse fără voia părinților ei, fiindcă era îndrăgostită de el, după cîte mi-a spus. Căci, în primul rînd, era un bărbat frumos cînd l-a cunoscut, abia mai tîrziu a decăzut și fizic. Iar, în al doilea rînd, era precedat de faima de a fi un om de petreceri și, după cîte mi-a spus, acest fapt a exercitat

asupra ei o anumită atracție irezistibilă; astfel, cu toate că fusese atît de păzită și ocrotită, hotărîrea ei de a împărți viața cu el nu putuse fi zdruncinată. Dacă te gîndești mai bine, o poți înțelege.

– Da, vorbi el, o pot înțelege. Voia oarecum să scotocească, voia să cunoască totul. Și atunci a dat cu nasul prin multe.

– Se poate spune și așa. Cu toate că expresia îmi pare cam amuzantă pentru ceea ce a cunoscut ea. Soțul ei o maltrata.

– Vreți să spuneți că o bătea?

– Da, o maltrata fizicește. Dar acum urmează ceva, principe, de care probabil n-ați auzit nici dumneavoastră. Mi-a dat să înțeleg că o maltrata nu numai la mînie, nu numai cînd era furios și se certa, ci și fără asemenea pricini, pur și simplu pentru plăcerea lui, adică în așa fel încît maltratările se confundau cu niște dezmierdări respingătoare.

Klaus Heinrich tăcu. Erau amîndoi foarte gravi.

În cele din urmă întrebă:

– Contesa a avut copii?

– Da, doi. Au murit foarte de timpuriu, amîndoi, în primele săptămîni, și acesta a fost lucrul cel mai greu pe care l-a trăit ea. Din cîte mi-a dat să înțeleg, faptul că ambii copii au trebuit să moară numaidecît a fost în fond din vina acelor femei vicioase, cu care o înșela soțul ei.

Tăcură din nou, cu privirea dusă pe gînduri.

– Între timp, continuă Imma Spoelmann, i-a risipit la joc și cu femeile zestrea, care fusese apreciabilă; iar după moartea părinților ei, întreaga moștenire. Niște rude de-ale ei i-au mai venit contelui o dată într-ajutor, cînd era pe punctul de a trebui să părăsească armata din cauza datoriilor. După aceea a urmat o poveste, ceva revoltător ce întrece orice limite, în care a fost amestecat și care l-a dat complet peste cap.

– Oare ce-ar fi putut să fie? întrebă Klaus Heinrich.

– Nu v-o pot spune cu certitudine, principe. Din tot ce mi-a divulgat contesa în legătură cu asta, se pare că a fost un necaz cumplit – am căzut doar de acord că de fapt nu există limite în privința asta.

– Și atunci el a plecat în America?

– Ați ghicit, prințe, nu mă pot abține să nu vă admir perspicacitatea.

– Vai, domnișoară Imma, povestiți mai departe. Încă n-am auzit așa ceva, ca povestea contesei...

– Nici eu n-auzisem; și de aceea vă puteți închipui ce impresie a făcut ea asupra mea, cînd a venit la noi. Așadar, contele Löwenjoul, căruia poliția îi era pe urme, a fugit în America lăsînd în urmă, firește, datorii importante. Și contesa l-a însoțit.

– A mers cu el? De ce?

– Fiindcă ținea încă la el, în ciuda tuturor faptelor – și azi mai ține – și pentru că voia să împărtășească, în orice caz, soarta lui. El însă trebuie s-o fi luat mai curînd pentru că, atîta vreme cît era cu el, putea conta pe ajutorul rudelor ei. Și, într-adevăr, rudele i-au mai trimis odată o sumă de bani, peste ocean, dar după aceea deloc – și-au luat definitiv mîna de deasupra lor; și, cînd contele Löwenjoul a văzut că soția nu-i mai era de nici un folos, a părăsit-o, a lăsat-o absolut singură, în mizerie, și a șters-o.

– Știam eu, sări Klaus Heinrich, mi-am închipuit. Așa se întîmplă.

Dar Imma Spoelmann continuă:

– Iat-o deci lipsită de orice mijloace și fără ajutor; și, cum nu învățase să-și cîștige existența, ajunsese, fără milă, pradă mizeriei și foamei. Viața de acolo, de peste ocean, este cu mult mai dură și nemiloasă decît aici, la voi, iar, pe de altă parte, trebuie să ții seama cît de delicată și de sensibilă a fost contesa dintotdeauna și ce feste oribile i-a jucat viața, mulți

ani de-a rîndul. Pe scurt, nu era cîtuși de puțin în stare să facă față impresiilor pe care i le oferea viața. Atunci a avut loc binefacerea față de ea.

– Da! Ce binefacere? Mi-a vorbit și mie despre ea. Ce-a fost cu binefacerea aceea, domnișoară Imma?

– Binefacerea a constat în faptul că mintea ei s-a tulburat, că în momentul cel mai jalnic ceva s-a dat peste cap în ea – expresia asta a folosit-o chiar ea față de mine –, că n-a mai fost nevoită să-și păstreze mintea clară și lucidă și să țină piept trupului, ci a căpătat, așa-zicînd, permisiunea de a divaga, de a-și îngădui oarecare destindere, de a putea sporovăi puțin. Cu alte cuvinte, binefacerea a fost că a devenit stranie.

– Am avut, fără îndoială, impresia, interveni Klaus Heinrich, că doamna contesă cam divaga atunci cînd sporovăia.

– Așa stau lucrurile, principe. Își dă foarte bine seama cînd sporovăiește, și zîmbește între timp sau strecoară aluzia că nu produce nimănui nici un rău cu asta. Ciudățenia ei se manifestă ca o rătăcire binefăcătoare pe care, în oarecare măsură, este stăpînă și pe care și-o permite conștient. Este, dacă vreți, o lipsă de...

– Ținută, sări Klaus Heinrich și privi în jos spre frîu.

– Bine, de ținută, repetă ea și-l privi lung. Se pare că amintita lipsă nu se bucură de aprobarea dumneavoastră, prințe.

– Sînt, firește, de părere, răspunse el abia auzit, că nu e îngăduit să divaghezi și să-ți faci viața comodă, ci se impune să-ți păstrezi ținuta în orice împrejurare.

– Alteța Voastră, ripostă ea, manifestă o lăudabilă intransigență morală. Apoi își țuguie buzele și, în timp ce-și legăna căpșorul negru-palid, cu tricorn, într-o parte și-n alta, adăugă cu glas frînt: Acum am să-i spun Alteței Voastre ceva și o rog să țină seama de asta. Dacă Înălțimea Voastră n-are de gînd să manifeste un pic de milă, și de indulgență, și de

blîndețe, voi fi nevoită să mă lipsesc pentru totdeauna de augusta sa companie.

Klaus Heinrich lăsă capul în jos și merseră o vreme tăcuți.

– Nu vreți să povestiți mai departe, cum a ajuns contesa la dumneavoastră? întrebă el într-un tîrziu.

– Nu, nu vreau, ripostă ea privind drept înainte. Dar, întrucît el se rugă atît de frumos, își termină povestirea și spuse: Ei, a fost destul de simplu. Contesa a venit și s-a prezentat în Fifth Avenue, întrucît auzise că se caută pentru mine o doamnă de companie, nemțoaică. Și, cu toate că s-au prezentat încă vreo cincizeci de doamne, alegerea mea – căci eu trebuia să aleg – a căzut numaidecît asupra ei, atît de mult m-a cucerit. Era cam ciudată, mi-am dat seama de asta; dar era exclusiv dintr-o prea bună cunoaștere a mizeriei și a răutății, lucrul ăsta rezulta din fiece vorbă a ei; iar în ceea ce mă privește, eu rămăsesem dintotdeauna puțin cam singură și izolată și complet neinițiată, dacă fac abstracție de studiile mele universitare...

– Nu-i așa că ai fost dintodeauna puțin cam singură și izolată? repetată Klaus Heinrich, și din glasul lui răsuna bucurie.

– Asta am și spus. Viața pe care am dus-o și pe care de fapt încă o duc – căci nu s-au schimbat prea multe și ea e pretutindeni, în general, aceeași – a fost oarecum o viață plicticoasă și stupidă. Aveau loc reuniuni de societate cu stele artistice și baluri, iar uneori mergeam repede, în mașină închisă, la operă, unde luam loc într-una din micile loji scunde de desupra parterului, pentru a putea fi văzută bine, în întregime, *for show* cum se spune peste ocean. Lucru ăsta era impus de poziția mea socială.

– *For show?*

– Da, *for show,* asta este obligația, să te expui pentru a fi văzută, să nu ridici ziduri între tine și lume, ci s-o lași să pătrundă în grădinile și pe peluzele de iarbă și pe terasele

unde stai la masă și-ți bei ceaiul. Tatălui meu, Mister Spoelmann, lucrul ăsta i-a fost cît se poate de nesuferit. Dar poziția noastră socială i-l impunea.

– Și cum trăiați în restul timpului, domnișoară Spoelmann?

– Eh, primăvara mergeam în Adirondak, la castel, iar vara la palatul Newport de la mare. Firește că acolo aveau loc petreceri în grădină, și bătăi cu flori, și turnee de tenis, și ne plimbam călare și mergeam cu un echipaj *four in hand*[1] sau cu mașina, iar oamenii se opreau locului și căscau gura, fiindcă eram fata lui Samuel Spoelmann. Iar unii proferau injurii în urma mea.

– Proferau injurii?

– Da, aveau de bună seamă motivele lor pentru asta. Oricum, viața pe care o duceam era puțin cam de vedetă și supusă comentariilor.

– Iar între timp, spuse el, vă jucați în aer, nu-i așa, sau chiar în fața lui, într-o regiune ferită de praf...

– Așa făceam. Alteța Voastră se bucură de o minte nespus de deschisă. Dar, după toate astea, vă puteți închipui ce extraordinar de bine-venită a fost contesa pentru mine, cînd s-a prezentat în Fifth Avenue. Nu se exprima foarte deslușit, ci mai curînd într-un fel misterios, iar limita de la care începe să sporovăiască nu poate fi deosebită totdeauna limpede. Dar lucrul ăsta mi se pare cît se poate de potrivit și instructiv, întrucît îți dă o idee clară despre mizeria și turpitudinea lumii. Nu-i așa că mă invidiați pentru contesă?

– Eh, de invidiat... Se pare că presupuneți, domnișoară Imma, că eu n-am aruncat niciodată vreo privire asupra vieții.

– Ați aruncat uneori cîte o privire?

[1] Echipaj de patru cai mînați de o singură persoană

– Poate că totuși da, în vreo împrejurare sau alta. De pildă, mi-au ajuns la urechi niște lucruri despre lacheii noștri, pe care nici măcar în vis nu vi le-ați putea închipui.

– Sînt lacheii atît de răi?

– Răi? Sînt niște nemernici, ăsta-i cuvîntul potrivit pentru ei. În primul rînd umblă cu intrigi și cu prefăcătorii și iau bani de la furnizori...

– Ei, prințe, ăsta e, prin comparație, un lucru nevinovat.

– Da, da, nu se poate compara cu privirile aruncate de contesă...

Trecură la trap; la indicatorul de drum, părăsiră șoseaua ce urca și cobora lin și pe care o urmaseră printre dumbrăvile de brazi și cotiră pe scurtătura nisipoasă, puțin adîncită în pămînt, care era bordată, pe marginile mai ridicate, de tufe de mure și care dădea în pajiștea plină de boschete a palatului Fazaneria. În regiunea aceasta, Klaus Heinrich se simțea la el acasă; întinse într-acolo brațul, pe cel drept, pentru a le arăta totul însoțitoarelor sale, cu toate că nu erau prea multe lucruri de văzut. Colo, la marginea pădurii, se afla palatul, închis și tăcut, cu acoperișul său de șindrilă și cu paratrăsnete. Dincolo, mai într-o parte, era rezervația pentru fazani, de la care își luaseră numele toate; iar aici, grădina de vară a lui Stavenhüter, unde șezuse la masă uneori cu Raoul Überbein. Soarele blînd al primăverii scălda pajiștile umede și smălțuia delicat pădurile înconjurătoare, din depărtare.

Își opriră caii, unul lîngă altul, în fața grădinii de vară, și Imma Spoelmann cercetă cu privirea această searbădă casă de țară, care era palatul Fazaneria.

– Tinerețea voastră nu pare să fi fost învăluită de un fast tulburător, spuse ea strîmbînd din buze.

– Nu, rîse el, la palatul ăsta nu e nimic de văzut. Nici pe dinăuntru și nici pe dinafară. Nici o comparație cu Locul Delfinului, chiar înainte de a-l fi restaurat dumneavoastră...

– Acum hai să facem un popas, spuse ea. Nu-i așa contesă, într-o excursie trebuie să faci un popas. Descălecați principe! Mi-e sete și vreau să văd ce are de băut Stavenhüter al dumneavoastră.

Domnul Stavenhüter, cu șorțul verde, cu pieptar și cu pantalonii vîrîți în cizmele murdare, făcu o plecăciune, apăsîndu-și cu amîndouă mîinile pe piept tichiuța brodată, și rîse de emoție, în așa fel încît i se văzură gingiile complet golașe.

– Alteță regală, spuse el, cu nespusă fericire în glas, Alteța Voastră regală îmi face iar cinstea? Și stimata domnișoară! adăugă el cu voce reculeasă, căci o cunoștea foarte bine pe fiica lui Samuel Spoelmann și citise cu aceeași rîvnă ca a oricui din marele ducat notițele din ziare care pomeneau laolaltă numele prințului Klaus Heinrich și al Immei. Dădu contesei o mînă de ajutor să descalece, în timp ce Klaus Heinrich, care sărise primul din șa, se dedica domnișoarei; apoi strigă un argat care se ocupă de cai împreună cu cel care purta livreaua Spoelmannilor. După aceea, Klaus Heinrich salută și primi omagiul așa cum era deprins. În poziție de drepți, adresă cîteva întrebări formale domnului Stavenhüter care făcea plecăciuni, se interesă, într-un fel cuceritor, de sănătatea lui și de situația afacerilor și ascultă răspunsurile, aprobînd cu însuflețire din cap, în semn de participare reală. Imma Spoelmann mlădiind cravașa în toate felurile cu ambele mîini, privea cu ochi gravi, strălucitori și cercetători la această comportare plină de măiestrie, dar rece.

– Îmi îngădui să vă reamintesc, că mi-e sete, spuse ea în cele din urmă tăios și indispusă. Și astfel intrară în grădină și se sfătuiră, dacă nu e mai bine să intre în sala hanului.

Era încă prea umed sub pomi, fu Klaus Heinrich de părere; dar Imma insistă să stea afară, în aer liber, și alese ea însăși o masă lungă și îngustă cu lavițe pe ambele părți, masă pe care domnul Stavenhüter se grăbi să aștearnă o față de masă albă.

– Limonadă! spuse el. E cea mai bună pentru sete și e marfă pură! Nu-i contrafăcută, Alteță regală și dumneavoastră, doamnele mele, și e din sucuri naturale îndulcite cu zahăr, și cea mai sănătoasă din toate!

Trebuiră să împingă în jos, pe gîtul sticlei, dopul ca o bilă de sticlă; și, în timp ce înalții oaspeți gustau din băutură, domnul Stavenhüter mai zăbovi puțin la masă, pentru a le oferi o porție de conversație. Era văduv de mult, iar cei trei copii, care cîntaseră cîndva aici sub frunziș cîntecul despre omenirea obișnuită, ștergîndu-se între timp la nas cu degetele, plecaseră de mult de acasă: băiatul ca soldat la oraș, una din fete măritată cu un agricultor din apropiere, iar cealaltă ca slujnică într-o casă de la oraș, pentru că trăsese totdeauna mai sus. Astfel domnul Stavenhüter era, singur, stăpîn în această singurătate, și anume în triplă calitate – de arendaș al gospodăriei palatului, de castelan și de maistru al fazanilor –, și era mulțumit cu soarta lui. În curînd, dacă timpul se va menține în continuare așa, avea să vină din nou vremea bicicliștilor și a excursioniștilor, care umpleau grădina duminica. Atunci o să înflorească și afacerile. Dar nu voiau oare, cumva, Înălțimile Lor, să viziteze fazaneria?

Da, voiau, dar mai tîrziu; și, astfel, domnul Stavenhüter se retrase deocamdată, cu bunăvoință, după ce puse lîngă masă o strachină cu lapte pentru Perceval.

Dulăul intrase pe drum în apă mocirloasă și arăta ca dracu'. Picioarele ude păreau subțiri, iar părțile albe ale blănii lui zburlite erau mînjite de noroi. Botul căscat și îmbăloșat, care scormonise pămîntul după șoareci de cîmp,

era înnegrit pînă-n gîtlej; iar în vîrf atîrna, neagră-roșie, lățindu-se triunghiular și picurînd, limba de grifon. Își potoli repede setea lipăind din strachină, după care se lăsă să cadă lat la pămînt, într-o rînă, lîngă stăpîna lui; coastele i se zbuciumau ca o flacără și își dădu capul pe spate, cu o expresie vădit însetată de odihnă.

Klaus Heinrich pretinse că e de neiertat ca, după asemenea cavalcadă, Imma să se expună astfel aerului înșelător al primăverii, fără a pune nimic pe umeri.

– Luați mantaua mea! insistă el. Zău că mie nu-mi trebuie. Mi-e cald și tunica mea e vătuită la piept! Dar Imma nici nu vru să audă de propunerea lui; însă, cum el continua s-o roage insistent, acceptă și-i îngădui să-i pună pe umeri mantaua militară, cenușie, cu epoleți de maior. Astfel înfășurată, își spijini în podul palmei căpșorul oacheș-palid, acoperit cu tricornul, și-l privi cum întinde mîna spre palat și cum povestește despre viața pe care o dusese odinioară aici.

Colo, la parter, unde se vedeau ferestrele înalte, fusese sufrageria; dincolo, sala de clasă; iar mai încolo, sus, camera lui Klaus Heinrich, cu un tors de ghips pe soba de cahle. Îi povesti de profesorul Kürtchen și despre sistemul lui plin de tact, pentru cazurile cînd Klaus Heinrich voia să răspundă la lecție, despre căpităneasa Amelung, despre nobilii „fazani" care calificau orice drept „porcărie", și mai ales despre Raoul Überbein, asupra căruia Imma Spoelmann îl îndemnă de mai multe ori să revină.

Vorbi despre originea întunecoasă a doctorului și despre suma de bani plătită părinților adoptivi; despre copilul din mlaștină sau smîrc și despre medalia pentru salvare; despre cariera curajoasă și ambițioasă a lui Überbein, realizată în condițiile acelea aspre și bazate exclusiv pe capacitatea sa – condiții pe care obișnuia să le numească „cele bune" – și despre alianța sa cu doctorul Sammet, pe care Imma îl

cunoștea. Descrise înfățișarea lui puțin atrăgătoare și motivă în cuvinte pline de bucurie înclinația care-l atrăsese în primul moment spre acest profesor; zugrăvi totodată și comportarea lui Überbein față de el, de Klaus Heinrich – acea camaraderie fanfaroană, paternă și cordială, care se deosebise atît de categoric de comportarea tuturor celorlalți oameni; împleti în povestire, cît putu mai bine, unul sau altul din aspectele vieții lui Überbein și-și exprimă, în cele din urmă, mîhnirea că doctorul părea să nu se bucure de o simpatie reală printre concetățenii săi.

– Cred și eu, spuse Imma.

Principele rămase mirat și-o întrebă de ce crede asta.

– Pentru că sînt sigură, spuse ea legănîndu-și căpșorul într-o parte și-n alta, că acest Überbein, cu toată vorbăria lui plină de bună dispoziție, este un om nefericit. Face și el față și se laudă, e drept, dar n-are nici un sprijin, prințe, și de aceea o va sfîrși rău.

Klaus Heinrich rămase o clipă consternat și pe gînduri, din cauza acestor cuvinte. Apoi se adresă contesei, care-și revenea, surîzînd, din absența ei, și-i spuse un lucru drăguț despre măiestria ei în ale călăriei, pentru care ea îi mulțumi în cuvinte pline de prospețime și de grație curtenească. Prințul își exprimă părerea, cum că se vede bine că doamna contesă a învățat de timpuriu să stea pe spatele unui cal, iar ea confirmă că orele petrecute în manej constituiseră o parte esențială din educația ei. Vorbea limpede și cu vioiciune, dar treptat, aproape imperceptibil, începu să se abată de la făgașul normal: povesti ceva straniu despre niște cavalcade îndrăznețe, pe care le executase ca sublocotenent în ultima campanie, și ajunsese să vorbească, absolut pe neașteptate, despre nevasta nespus de desfrînată a unui plutonier de la grenadierii de gardă, care fusese azi-noapte în camera ei, unde îi zgîrîiase pieptul în modul cel mai nemilos și vorbise

între timp niște lucruri, pe care e nevoită să refuze a le reproduce. Klaus Heinrich întrebă cu glas scăzut dacă ușile și ferestrele nu fuseseră închise.

– Firește, dar mai e și un geam acolo! răspunse ea în pripă. Și, întrucît la acest răspuns i se făcu roșie o jumătate a feței și palidă cealaltă, Klaus Heinrich aprobă în cuvinte blajine, dînd din cap. Ba chiar, lăsînd ochii în jos, se oferi să-i spună, deocamdată, doamna Maier – o propunere pe care ea o acceptă pe grabă și cu însuflețire, nu fără a schița, de altfel, un surîs intim, aruncînd o privire piezișă, fără țintă, care avea ceva ciudat de atrăgător. Se ridică și, după ce Klaus Heinrich își primi mantaua îndărăt, porniră să viziteze fazaneria; iar cînd ieșiră din grădină, Imma Spoelmann spuse:

– A fost foarte bine așa, principe. Faceți progrese. O laudă care îmbujoră obrajii lui Klaus Heinrich, ba chiar îi făcu incomparabil mai multă plăcere decît cea mai frumoasă dare de seamă din ziare despre efectul înălțător al personalității sale festive, pe care i-ar fi putut-o prezenta consilierul privat Schustermann.

Domnul Stavenhüter își conduse oaspeții în rezervația împrejmuită de palisade, unde cele șase-șapte familii de fazani duceau, pe pajiști și în tufișuri, o viață îndestulată și burgheză; priviră cu toții comportarea păsărilor pestrițe, cu ochii roșii și purtări țepene; vizitară cotețul pentru clocit și asistară la hrănirea fazanilor, pe care domnul Stavenhüter o făcu, spre satisfacția lor, la rădăcina unui molid frumos, singuratic; după aceea Klaus Heinrich, îi exprimă deplina sa apreciere pentru cele văzute. Imma Spoelmann îl privi cu ochii mari, negri și cercetători, în tot timpul îndeplinirii acestei formalități. Apoi încălecară pe cai în fața grădinii hanului și porniră pe drumul spre casă, în timp ce Perceval se învîrtea pe loc, alergînd, în fața cailor, după propria coadă și scoțînd urlete furioase.

Pe acest drum de întoarcere însă, Klaus Heinrich urma să mai capete în cursul discuției un indiciu cu privire la firea și caracterul Immei Spoelmann, o deslușire indirectă a anumitor laturi ale personalității ei, care aveau să-i ofere material pentru îndelungate reflecții.

Și anume, îndată ce părăsiră făgașul mărginit de tufe de mure și intrară pe șoseaua lin ondulată, Klaus Heinrich reveni asupra unui punct care fusese atins ciudat de în treacăt în discuție, cu prilejul primei sale vizite la Locul Delfinului, și care nu încetase să-l frămînte.

– Dați-mi voie, spuse el, să vă pun o întrebare, domnișoară Spoelmann. Nu e nevoie să-mi răspundeți, dacă nu vă convine.

– Să vedem.

– Acum patru săptămîni, începu principele, cînd am avut pentru prima oară plăcerea să stau de vorbă cu domnul Spoelmann, tatăl dumneavoastră, i-am adresat o întrebare, la care a răspuns atît de scurt, schimbînd vorba, încît trebuie să mă tem că, adresîndu-i-o, am făcut o gafă sau un pas greșit.

– Ce-ați întrebat?

– Am întrebat dacă nu i-a venit greu să părăsească America.

– Mda, vedeți, principe, asta e iar o întrebare, așa, în genul dumneavoastră, o adevărată întrebare de prinț. Dacă ați fi avut ceva mai multă experiență în domeniul logicii, v-ați fi mulțumit, în tăcere, cu concluzia rațională că, dacă tatăl meu n-ar fi părăsit America ușor și cu plăcere, pur și simplu nici n-ar fi părăsit-o.

– S-ar putea să fie adevărat, domnișoară Imma, iertați-mă că nu gîndesc prea precis. Dar dacă prin întrebarea mea nu m-am făcut vinovat de alt pas greșit, ci doar de o simplă greșeală de logică, atunci sînt cu adevărat foarte mulțumit. Mă puteți liniști în privința asta?

– Mda, vedeți, principe, nu pot nici măcar atît, spuse ea și-l privi deodată cu ochii ei mari, negri și strălucitori.

– Vedeți? Vedeți? Dar atunci cum stau lucrurile în privința asta, domnișoară Imma? Ajutați-mă, acum, să știu ce se poate ști aici. O datorați prieteniei noastre!

– Sîntem prieteni?

– Credeam, spuse el rugător...

– Ei, ei, răbdare! nu știam. Îmi pare bine s-o aflu. Dar, pentru a reveni la tatăl meu: s-a supărat într-adevăr de întrebarea dumneavoastră, se supără ușor și a avut prilejul să se exerseze în domeniul acestei stări afective. Fapt e că opinia publică și atitudinea oamenilor nu erau deosebit de favorabile în America. Acolo, sînt în curs de desfășurare mașinații... subliniez că nu sînt informată cu privire la amănunte, dar se desfășoară o acțiune politică febrilă, cu scopul de a aținta împotriva noastră marea masă, știți, oamenii cei mulți pe care, de fapt, nici nu-i privea asta; și de aici s-au născut persecuții legale și dezagremente continue, care l-au scîrbit pe tata de viața de acolo, de peste ocean. Știți, desigur, principe, că nu el este cel care a creat situația noastră financiară, ci nesuferitul de bunicu'-meu cu *Paradise Nugget*-ul său și cu *Blockhead-Farm*. Tata nu e de vină cu nimic pentru asta; și-a moștenit destinul, și nu e ușor să-l îndure, căci e mai curînd timid și delicat din fire și ar fi preferat să cînte mereu la orgă și să colecționeze cristaluri; ba chiar cred că în ura în mijlocul căreia am trăit – din cauza mașinațiilor, poporul profera injurii în urma mea, cînd treceam cu automobilul –, că ura asta i-a pricinuit, de fapt, pietrele de la rinichi, lucrul ăsta e foarte posibil.

– Am multă afecțiune, din adîncul inimii, pentru tatăl dumneavoastră, insistă Klaus Heinrich.

– Nici n-aș admite altceva, principe, în cazul în care vreți să fim prieteni. Dar după aceea s-a mai adăugat și altceva,

care a înăsprit lucrurile și a făcut ca șederea noastră acolo să devină puțin cam dificilă, și asta era în legătură cu originea noastră.

– Cu originea dumneavoastră?

– Da, principe, noi nu sîntem „fazani“ nobili, nu ne tragem, din păcate, nici din Washington și nici din primii imigranți...

– Nu, căci sînteți germani.

– Da, dar în privința asta este totuși ceva în neregulă. Binevoiți să mă priviți o dată mai de aproape. Găsiți că face cinste cuiva să aibă asemenea păr negru-albăstrui, care cade mereu unde nu trebuie?

– Martor mi-e Dumnezeu că aveți un păr minunat de frumos, domnișoară Imma! spuse Klaus Heinrich. Am aflat și eu că sînteți, în parte, de origine meridională, întrucît bunicul dumneavoastră s-a căsătorit în Bolivia sau în regiunea aceea, din cîte am citit.

– Așa a și fost. Dar aici e buba, principe. Eu sînt o *quinterone*.

– Ce sînteți?

– O *quinterone*.

– Asta e la fel ca Adirondack-urile și paralaxa, domnișoară Imma. Nu știu ce e. V-am spus doar că n-am învățat prea multe.

– Vedeți, lucrurile stau așa. Bunicul meu, nechibzuit cum era în toate privințele, s-a căsătorit acolo, în sud, cu o doamnă cu sînge indian.

– Cu sînge indian!

– Da! Amintita doamnă se trăgea, în a treia generație, din indieni, era fiica unui alb cu o jumătate indiană, deci o *terzerone*, cum se spune; oo, dar se pare că era uimitor de frumoasă! – și ea a devenit bunica mea. Nepoții unor asemenea bunici se numesc însă *quinterone*. Așa stau lucrurile.

– Da, e ciudat. Dar parcă ați spus că asta a influențat comportarea oamenilor față de dumneavoastră?

– Ah, principe, nu știți chiar nimic? Dar trebuie să aflați că acolo, peste ocean, sîngele indian este o pată neagră, gravă, că prieteniile și legăturile de dragoste se destramă cu rușine și ocară, dacă iese la lumină o asemenea origine a uneia din părți. Acum, cu noi lucrurile nu stau chiar atît de rău, căci, în cazul *quarteronilor*, cu ajutorul lui Dumnezeu ocara nu mai e chiar atît de mare; iar *quinterone* este acceptat, aproape fără rezerve, printre cei fără pată. Dar cu noi, care eram atît de expuși comentariilor, a fost, firește, altceva, și, de mai multe ori, cînd ocărau în urma mea, mi-a ajuns la urechi că aș fi „de culoare". Pe scurt, originea asta a rămas totuși un prejudiciu, un motiv de agravare a situației, și ne-a despărțit pînă și de puținii prieteni care se aflau și ei, de fapt, în aceeași situație: a rămas ceva ce trebuia tăinuit sau înfruntat. Bunicul meu a înfruntat această situație, era și omul în stare s-o facă și știuse bine ce făcuse; în plus, el era sînge pur și doar frumoasa lui nevastă purta pata neagră. Dar tata era fiul ei și, așa supărăcios și ușor de scos din fire cum e, a suportat încă din copilărie cu greu să fie admirat, și urît, și disprețuit în același timp, să fie pe jumătate o minune a lumii și pe jumătate un infam, cum obișnuia să spună; și de aceea era sătul pînă-n gît de America, în toate privințele. Asta e povestea, principe, spuse Imma Spoelmann, și acum știți de ce s-a supărat tata de perspicacea voastră întrebare.

Klaus Heinrich îi mulțumi pentru explicații, ba chiar, în fața portalului de la „Locul Delfinului", cînd își luă rămas bun de la doamne, cu mîna la chipiu, – căci era ora *lunch*-ului – mai repetă o dată mulțumirile pentru ceea ce-i destăinuise Imma și porni spre casă, la pas, pentru a putea reflecta la întîmplările din dimineața aceea.

Imma Spoelmann stătea moale la masa din salon, în rochia ei roșie-aurie, într-o atitudine leneșă, cu o mină capricios-răsfățată; ședea cu certitudinea îmbelșugării, în timp ce vorba ei se depăna tăioasă, ca în situațiile unde e nevoie de asta, unde claritatea, duritatea și spiritul vigilent se impun pentru viață. De ce oare? Klaus Heinrich înțelegea acum și era zi de zi preocupat s-o înțeleagă mai bine, în adîncul inimii. Admirată, urîtă și disprețuită în același timp, pe jumătate o minune a lumii și pe jumătate infamă –, așa trăise pînă acum; și asta atrăsese după sine ghimpii din vorba ei, incisivitatea și luciditatea ironică, ce era de fapt apărare, în timp ce părea să fie atac, și care producea o crispare dureroasă pe chipul celor care n-ar fi avut nevoie de asemenea apărare a spiritului. Îi ceruse să fie milos și blînd față de biata contesă, cînd începea să divagheze; dar ea însăși avea nevoie de milă și de blîndețe, fiindcă era singură și îi era greu, – ca și lui, de altfel. Concomitent cu aceste reflecții, îl preocupa o amintire, una veche și penibilă, al cărei loc de desfășurare fusese sala bufetului de la La Grădina Burgheză și care se terminase cu un capac de vas de *bowle*... „Micuță surioară!“ spuse el în sine, alungînd grăbit amintirea. „Micuță surioară!“ În primul rînd se gîndea însă cum să reediteze cît mai curînd întîlnirea cu Imma Spoelmann.

Acest lucru se întîmplă curînd și în repetate rînduri, în diferite împrejurări. Luna februarie ajunsese la sfîrșit; urmară apoi martie cel plin de presentimente, capriciosul aprilie, blîndul mai. Și, în tot timpul acesta, Klaus Heinrich frecventă Locul Delfinului, cam o dată pe săptămînă, dimineața sau după-masa; și, de fapt, mereu în acea stare de iresponsabilitate, în care-și făcu apariția la Spoelmanni în prima dimineață de februarie – fără voință și parcă mînat de destin. Vecinătatea palatelor favoriza mersul acolo, mica distanță prin parc de la Ermitaj la Locul Delfinului putînd fi

parcursă călare sau cu docarul, fără a produce senzație; iar cînd, odată cu înaintarea anotimpului, deveni tot mai greu și mai greu, din cauza animației ce domnea prin împrejurimi, să se plimbe călare fără ca publicul să observe, trebuie să ne imaginăm starea sufletească a prințului, în acest interval de timp, ca o indiferență totală și o desconsiderare oarbă față de lume, de curte, oraș și țară. Participarea opiniei publice începu să joace abia mai tîrziu un rol în gîndurile și intențiile sale – și atunci, firește, unul important și care-l făcea fericit.

După prima cavalcadă, Klaus Heinrich nu se despărțise de doamne fără a fixa o nouă excursie, fapt împotriva căruia Imma Spoelmann – legănîndu-și căpșorul, cu buzele țuguiate, într-o parte și-n alta – nu avusese nimic serios de obiectat. Astfel reveni și merseră călare la Vînătorii Curții, o fermă silvică așezată la marginea de nord a parcului orașului; apoi mai veni o dată și se îndreptară spre al treilea loc de excursie, la care se putea ajunge fără a trece prin oraș. În fine, cînd primăvara atrase pe locuitorii rezidenței la iarbă verde și cînd restaurantele-grădină se umplură, preferară un drum mai izolat și deosebit; acesta de fapt nici nu era un drum, ci un dig sau un răzor de cîmpie cu un taluz înflorit, care ducea în direcție nordică, pe malul unui brat de rîu ce curgea repede. Ajungeau acolo cît se poate de nestingheriți, călărind prin fundul parcului de la palatul Ermitaj și pe lunca de la marginea de nord a parcului orășenesc, pînă în dreptul Vînătorilor Curții; acolo, nu traversau brațul de rîu pe podul de lemn de lîngă ecluză, ci urmau cursul apei pe malul de dincoace. Pe dreapta rămînea în urmă curtea fermei, iar în continuare se întindea un crîng, oricît de departe ar fi mers. Pe stînga se așterneau cîmpii albe și pestrițe, acoperite de cucute și păpădii, de calce și clopoței, de trifoi, margarete și nu-mă-uita; turnul bisericii dintr-un

sat se înălța printre ogoare, iar în depărtare se vedea șoseaua cu circulația ei, de care erau însă la adăpost, deoarece mai încolo sălciile și tufele de alun se apropiau, și pe stînga de taluz, împiedicînd vederea; acum călăreau complet apărați și izolați, de cele mai multe ori ei doi alături și urmați de contesă, din cauză că drumul era îngust; mergeau discutînd sau tăcînd, în timp ce Perceval sărea încolo și-ncoace peste apă, cu labele din față strînse la piept, ori făcea, jos, o baie și-și potolea setea lipăind grăbit. Se întorceau pe același drum pe care veniseră.

Cînd însă mercurul cobora din cauza presiunii scăzute a aerului, deci cînd ploua și Klaus Heinrich considera totuși necesară o revedere cu Imma Spoelmann, se înființa cu docarul, la ora ceaiului, la Locul Delfinului și rămîneau în palat. Doar de vreo două-trei ori își făcu apariția și domnul Spoelmann la masa de ceai. Suferința lui se accentuase între timp și, în unele zile, era nevoit să zacă în pat, cu cataplasme calde. Dacă venea, spunea: „Ei, tinere prinț“, muia un pesmete dietetic în ceai, cu mîna sa slabă, pe jumătate acoperită, arunca din cînd în cînd cîte un cuvînt hîrîit în discuție și-i oferea, în cele din urmă, oaspetelui portțigaretul său de aur; după aceea părăsea iar salonul dinspre grădină, împreună cu doctorul Watercloose, care ședea la masă mut și zîmbitor. De altfel, se întîmpla uneori, chiar și pe vreme însorită, ca ei să prefere să rămînă în parc și să se distreze jucînd volei pe terenul de sub terasă, care era bine netezit și împărțit în două printr-un fileu. Ba chiar, odată au întreprins o plimbare rapidă, cu unul din automobilele Spoelmannilor, pînă departe, dincolo de palatul Fazaneria.

Într-o zi, Klaus Heinrich întrebă:

– Este adevărat ce-am citit, domnișoară Spoelmann, cum că tatăl dumitale primește zilnic îngrozitor de multe scrisori și cereri?

Atunci ea îi povesti despre coletele și listele de subscripții, care erau prezentate necontenit la Locul Delfinului și care erau și satisfăcute, după posibilități, despre teancurile de scrisori de cerșeală aduse cu fiecare poștă; ele erau triate de domnii Phlebs și Slippers și cele alese erau supuse atenției domnului Spoelmann.

– Uneori, continuă ea, îi face plăcere să parcurgă teancurile și să citească adresa, căci aceasta era, nu rareori, de-a dreptul fantastică. Trimițătorii nevoiași sau speculanții încercau să se concureze, încă de pe plic, în privința stilului de cancelarie și a slugărniciei: găseai pe scrisori, într-un amestec ciudat, toate titulaturile și indicările de rang posibile. Un solicitant însă întrecuse deunăzi orice concurență, scriind pe plicul său adresa: „Alteței Sale regale domnului Samuel Spoelmann". Dar nu primise mai mult decît ceilalți...

Altă dată principele adusese vorba despre Camera Bufnițelor din Palatul Vechi și-i destăinui că, de curînd, se auzise din nou zgomot în ea, ceea ce ar prevesti evenimente hotărîtoare în familia sa, a lui Klaus Heinrich. Atunci, Imma Spoelmann rîse și-l lămuri științific, legănîndu-și căpșorul cu buzele țuguiate, cum îl lămurise și în privința tainelor barometrului.

– Asta-i o prostie, spuse ea, de bună seamă că o parte din camera zgomotelor trebuie să fie în formă elipsoidală, iar a doua suprafață elipsoidală, cu o curbură asemănătoare și cu o sursă de zgomote în focar, trebuie să se afle undeva afară, ceea ce face ca în camera stafiilor să se audă o rumoare care nu poate fi percepută în imediata ei apropiere. Klaus Heinrich fu cam abătut din cauza acestei interpretări și nu renunță, decît cu greu și fără plăcere, la credința generală în corelația dintre zgomote și destinele casei sale.

Cam în felul acesta se întrețineau, iar contesa participa și ea, în mod inteligibil sau încîlcit, întrucît Klaus Heinrich își

dădea, sincer, osteneala să n-o trezească și să n-o înghețe cu firea lui, ci îi spunea „doamnă Maier“ de-ndată ce ea credea că e nevoie de asta pentru a se asigura împotriva persecuțiilor femeilor vicioase. Principele le povestea doamnelor despre viața sa lipsită de miez, despre frumoasele chefuri ale studenților din corporații, despre agapele militare și despre călătoria sa de informație, despre membrii familiei, despre odinioară superba sa mamă, pe care o vizita din cînd în cînd la Casa Binecuvîntată, unde își avea curtea de doliu, despre Albrecht și Ditlinde; Imma Spoelmann răspundea cu unele completări referitoare la copilăria ei minunată și stranie, iar contesa intervenea cu cîte o vorbă obscură despre spaimele și misterele vieții, și amîndoi o ascultau cu o expresie de reculegere.

Le plăcea să practice un anumit gen de joc: ghicirea formelor de existență, definirea aproximativă a oamenilor pe care-i vedeau și clasarea lor în diferitele sectoare ale lumii burgheze – atît cît îi ajutau cunoștințele –, observarea neutră și curioasă a trecătorilor, din depărtare, de pe cal sau de pe terasa Spoelmannilor. Ce fel de tineri erau aceia? Ce-or fi făcînd? Ce situație or fi avînd? Nu erau elevi de școală de comerț, ci, după anumite semne, studenți la Politehnică sau viitori silvicultori, poate chiar de la Facultatea de Agricultură, băieți puțin cam din topor, dar în orice caz capabili și în stare să-și croiască un drum onest în viață. Iar mititica aceea dezordonată, care trecea hoinărind pe acolo, era probabil vreo muncitoare de la fabrică sau vreo lenjereasă. Asemenea fete obișnuiesc să aibă un iubit, dintr-o lume asemănătoare, care le duce duminica la vreo cofetărie cu grădină. Și își împărtășeau unul altuia ce mai știau despre oameni, își exprimau aprecierile în legătură cu asta și se simțeau mai înfierbîntați de acest fel de a-și petrece timpul decît dacă ar fi alergat sau ar fi bătut mingea.

În ce privește rapida plimbare cu mașina, Imma Spoelmann îi explică, în cursul ei, că de fapt îl invitase pe Klaus Heinrich la ea numai pentru a i-l arăta pe șoferul care conducea mașina, un tînăr american îmbrăcat în haină de piele maro, despre care pretindea că seamănă cu prințul. Klaus Heinrich ripostă că perspectiva dorsală a șoferului nu-i dă putința să-și formeze o opinie în privința asta și o invită pe contesă să-și spună părerea. Aceasta, după ce contestă o vreme cu politicoasă revoltă asemănarea, se lăsă convinsă de insistențele Immei să o confirme în cele din urmă, aruncînd o privire piezișă din ochii abia mijiți lui Klaus Heinrich. Apoi, domnișoara Spoelmann povesti că tînărul serios, cumpătat și îndemînatic, fusese inițial în serviciul personal al tatălui ei, pe care-l ducea zilnic din Fifth Avenue în Broadway sau în alte curse. Dar domnul Spoelmann pretindea să meargă cu o viteză extrem de mare, aproape ca a unui tren accelerat; și tînărul se dovedise a nu fi în stare să reziste pe durată la imensa încordare la care era supus, în asemenea condiții, un șofer în aglomerația din New York. De fapt nu se întîmplase niciodată vreun accident; tînărul se ținuse bine și-și îndeplinise, cu o fantastică atenție, datoria ce friza moartea. În cele din urmă se întîmplase de mai multe ori ca, la capătul cursei, să trebuiască să fie scos leșinat din mașină, și atunci se vădise în ce încordare imensă trăise zilnic. Pentru a nu fi nevoit să-l concedieze, domnul Spoelmann îl numise șofer personal al fiicei sale, un serviciu mai ușor, pe care continuase să-l îndeplinească și la noua lor reședință. Asemănarea dintre Klaus Heinrich și el o constatase Imma cînd îl văzuse pentru prima oară pe principe. Firește că nu era o asemănare a trăsăturilor, ci una a expresiei. Contesa fusese de acord... Klaus Heinrich mai spuse că n-are absolut nimic de obiectat împotriva acestei asemănări, întrucît vajnicul tînăr se bucura de toată simpatia lui. Vorbiră apoi mai pe larg

despre existența grea și încordată a unui șofer, fără ca absenta contesă Löwenjoul să mai participe și la această discuție. În cursul plimbării cu mașina nu mai sporovăi, ci spuse ceva mai tîrziu, cu gesturi pline de prospețime, cîteva lucruri exacte și limpezi.

De altfel, nevoia de viteză a domnului Spoelmann părea să i se fi transmis, în oarecare măsură, și fiicei sale, căci acel galop dezlănțuit din cursul primei excursii comune se repeta cu fiecare nouă ocazie; și cum Klaus Heinrich, înfierbîntat de ironia ei, pretindea de la dezorientatul și dezaprobatorul Florian tot ce putea el da, pentru a nu rămîne în urmă, aceste cavalcade forțate căpătau, de fiecare dată, un caracter de întrecere, Imma Spoelmann obținînd întotdeauna victoria într-un mod neașteptat și capricios. Mai multe dintre întrecerile acestea se desfășurară pe acel taluz izolat al cîmpiei ce se întindea de-a lungul apei, și una fu deosebit de lungă și îndîrjită. Ea urmă după o scurtă discuție despre popularitatea lui Klaus Heinrich, pe care Imma Spoelmann o deschise la fel de brusc pe cît îi puse capăt. Ea întrebă deodată:

– Am auzit bine prințe, se spune că poporul te iubește neobișnuit de mult? Că toate inimile bat pentru dumneata?

El răspunse:

– Așa se spune. Anumite însușiri, care nu trebuie să fie neapărat calități, sînt pesemne cauza. De altfel nici nu prea știu bine dacă trebuie s-o cred și chiar să mă bucur de asta. Mă îndoiesc că ar pleda în favoarea mea. Fratele meu, marele duce, pretinde pur și simplu că popularitatea este o porcărie.

– Mda, marele duce trebuie să fie un om mîndru; îl prețuiesc foarte mult. Atunci, dumneata stai așa, în negură, și toți te iubesc... *Go on*, strigă ea brusc; o lovitură usturătoare cu cravașa o izbi pe Fatma, care sări ca arsă și începu să alerge.

Goana dură mult. Încă nu merseseră niciodată pe firul apei atît de departe. În stînga, perspectiva se închisese de mult. Bulgări de pămînt și smocuri de iarbă țîșneau de sub copite. Curînd contesa rămase în urmă. Cînd își struniră caii, în cele din urmă, Florian, care dăduse tot ce putea, tremura și chiar și ei doi erau palizi și răsuflau greu. Drumul de întoarcere îl parcurseră în tăcere.

În după-amiaza dinaintea aniversării sale din acel an, Klaus Heinrich îl întîlni pe Raul Überbein la ei, la Ermitaj. Doctorul veni pentru a-i prezenta felicitări, întrucît a doua zi avea să fie împiedicat de lucrările sale. Se plimbară pe aleile așternute cu pietriș, din partea din fund a parcului – profesorul de liceu în redingotă și cu cravată albă, Klaus Heinrich în tunica sa căzăcească. Iarba, tocmai bună de cosit, se răsfăța în soarele pieziș al după-amiezii, teii erau în floare. Într-un colț, chiar lîngă gardul viu care despărțea domeniul palatului de cîmpiile neaspectoase ale mahalalei, se afla un mic templu din scoarță de copac, aproape putrezit.

Klaus Heinrich vorbi despre vizitele sale la Locul Delfinului, întrucît acest subiect îi era cel mai apropiat; povesti concret și cu detalii, fără a-i putea oferi doctorului adevărate noutăți, întrucît acesta se dovedi a fi foarte la curent cu toate. De unde era la curent? Oo, din diferite surse. De altfel, Überbein nu știa mai mult decît știau și alții.

– Așadar, lumea se interesează în capitală de aceste lucruri?

– Nu, ferească Dumnezeu, Klaus Heinrich, nimeni nu se gîndește la una ca asta. Nici la plimbările călare, nici la vizitele de la ora ceaiului, nici la drumul cu mașina. Asemenea lucruri firește că n-ar fi de natură să pună limbile în mișcare.

– Dar sîntem atît de precauți!

– *Sîntem* e minunat spus, Klaus Heinrich, întocmai ca și chestia cu precauția. De altfel, Excelența Sa von Knobelsdorff primește în permanență un raport exact asupra acțiunilor dumitale.

– Knobelsdorff?

– Knobelsdorff.

Klaus Heinrich tăcu.

– Și ce atitudine are baronul von Knobelsdorff față de rapoarte? întrebă el apoi.

– Ei, bătrînul domn n-a găsit că e cazul să intervină în desfășurarea lucrurilor.

– Dar opinia publică? Lumea?

– Mda, lumea așteaptă cu sufletul la gură, firește.

– Dar dumneata, dumneata însuți, dragă doctore Überbein?

– Aștept capacul vasului de *bowle,* ripostă doctorul.

– Nu! strigă Klaus Heinrich cu glasul sugrumat de bucurie. Nu, n-o să fie nimic cu capacul de *bowle,* doctore Überbein, căci sînt fericit, fericit, orice-ar mai urma – înțelegi asta? M-ai învățat că fericirea nu e pentru mine și m-ai readus la realitate, de urechi, cînd am încercat totuși s-o caut; și ți-am fost nespus de recunoscător pentru asta, căci a fost îngrozitor, îngrozitor, și n-am s-o uit cît oi trăi. Dar asta de-acum nu e o escapadă în sala de bal de la Grădina Burgheză, de unde să revii umilit și cu scîrba în suflet, nu este nici rătăcire, nici deraiere și nici umilire. Nu vezi că aceasta despre care vorbim nu-și are locul nici în Grădina Burgheză, nici printre aristocrații „fazani", nici altundeva în lume, ci lîngă mine – că este o prințesă, doctore Überbein, și egală cu mine, și că astfel nu poate fi cîtuși de puțin vorba de capacul de *bowle?* M-ai învățat că a pretinde că nu sîntem cu toții decît oameni înseamnă dezmăț și că nu am dreptul să sper, în adîncul sufletului, că m-aș putea comporta ca și cum lucrurile ar sta astfel și că asta este o fericire neîngăduită

care trebuie să se sfîrșească în mod rușinos. Dar cea de acum nu e o fericire dezmățată și neîngăduită. Este, pentru prima oară, fericirea îngăduită, plină de speranțe lăuntrice și dătătoare de fericire, doctore Überbein, fericirea în voia căreia pot să mă las cu seninătate, orice-ar mai urma...

– Adio, principe Klaus Heinrich, spuse doctorul Überbein, fără să plece însă. Dimpotrivă, el continuă să meargă în stînga lui Klaus Heinrich, cu mîinile la spate și cu barba roșie lăsată în piept.

– Nu, spuse Klaus Heinrich, nu adio, doctore Überbein, vezi, tocmai asta e! Vreau să rămîn prietenul dumitale, care a-i dus-o totdeauna atît de greu și care ești atît de mîndru de destin și de tăria încordată, care m-ai făcut și pe mine să fiu mîndru tocmai prin faptul că m-ai tratat ca pe un camarad. Acum, cînd am găsit fericirea, nu vreau să devin comod, ci vreau să rămîn fidel și dumitale, și mie, și înaltei mele profesiuni...

– Asta nu e dat să fie, spuse doctorul Überbein pe latinește și clătină din capul său urît, cu urechile clăpăuge și terminate ascuțit.

– Ba da, doctore Überbein, acum sînt foarte sigur că asta există, că există amîndouă laolaltă. Iar dumneata, dumneata să nu mergi alături de mine indiferent și negativ cînd eu sînt atît de fericit și, pe deasupra, în preziua aniversării mele. Ia spune-mi... Ai văzut în viața dumitale atîtea lucruri și ai dat cu nasul prin multe, dar n-ai făcut niciodată vreo experiență în sensul ăsta... Știi, doar... N-ai fost niciodată mișcat, așa cum sînt eu acum?

– Hm, făcu doctorul Überbein și strînse buzele, astfel încît barba lui roșie se ridică în sus, iar pe obraji se conturară mușchii încordați. S-ar putea să se fi întîmplat o dată, așa, într-ascuns.

– Vezi? Vezi? Acum, hai povestește-mi despre asta, doctore Überbein! Azi trebuie să-mi povestești!

Și, cum era un ceas grav și calm, însorit, îmbălsămat de parfumul florilor de tei, Raoul Überbein dădu lămuriri cu privire la un incident din cariera sa, pe care nu-l pomenise niciodată în relatările anterioare și care avusese totuși o însemnătate hotărîtoare pentru viața sa. Se petrecuse în acele vremuri de început cînd Überbein dădea lecții micilor haimanale și, pe lîngă asta, mai lucra și pentru sine, cînd strînsese cureaua mai tare și dăduse meditații copiilor de burghezi grași, pentru a-și putea cumpăra cărți. Cu mîinile tot la spate și cu barba în piept, doctorul istorisi, pe un ton răstit și tăios întîmplarea, strîngînd din buze între fraze.

Pe vremea aceea soarta îl legase nespus de strîns de o femeie frumoasă și bălaie, care era soția unui om cu suflet nobil, demn de respect, și mamă a trei copii. El venise în casa lor ca preceptor al copiilor; mai tîrziu devenise un nelipsit musafir la masă și prietenul casei și se legase și de soț prin sentimente reciproce cordiale. Atracția dintre tînărul profesor și femeia cea bălaie a rămas multă vreme neștiută și, și mai multă vreme încă, mută și mai presus de orice cuvinte; dar, în tăcere, atracția se intensificase și devenise extrem de puternică; și, la un ceas de seară, cînd soțul întîrziase cu treburi în oraș – ceas fierbinte, dulce, primejdios –, izbucnise ca o vîlvătaie și mai-mai că-i amețise. Așa că, dorința lor chema fericirea, fericirea copleșitoare a unirii; numai că, din cînd în cînd mai intervin în lume și acțiuni oneste. Țineau prea mult unul la altul, spuse el, pentru a porni pe calea banală și ridicolă a înșelăciunii și „a se înfățișa“ înaintea soțului neștiutor – cum se spune; iar a-i distruge viața, cerîndu-i libertatea, în numele dreptului la pasiune, n-ar fi fost pe placul lor. Pe scurt, de dragul copiilor, de dragul bunului și nobilului om, renunțaseră și se despărțiseră. Da, asemenea lucru s-a

întîmplat, dar a fost nevoie, firește, să strîngă puțin din dinți. Überbein continua să vină, uneori, în casa femeii bălaie. Lua seara masa acolo, juca o partidă de cărți cu prietenii, săruta mîna amfitrioanei și spunea apoi „noapte bună!"... Dar, după ce povesti toate astea, destăinui și restul: îi spuse și mai tăios, în timp ce la colțul gurii se conturau tot mai des mușchii încordați, îi spuse că atunci cînd el și femeia cea bălaie renunțaseră, Überbein își luase rămas-bun pentru totdeauna de la fericire, de la „praznicul fericirii", cum îi spunea de-atunci. Întrucît nu putuse sau nu voise s-o obțină pe femeia cea bălaie, își jurase să-i facă cinste, ei și legăturii care îi unea, izbutind să ajungă departe și să urce cît mai sus prin intermediul muncii; își orientase viața spre realizări, numai spre ele, și devenise ceea ce era acum. Asta era taina sau cel puțin o contribuție la rezolvarea enigmei privind caracterul dezagreabil, aroganța și arivismul lui Überbein. Klaus Heinrich văzu cu îngrijorare cît de neobișnuit de vînăt i se făcuse chipul cînd își luă rămas-bun, cu o plecăciune adîncă, spunînd:

– Salut-o pe micuța Imma, Klaus Heinrich!

În dimineața următoare prințul primi, în camera galbenă, felicitările personalului palatului, iar mai tîrziu pe acelea ale domnilor von Braunbart-Schellendorf și von Schulenburg-Tressen. În cursul dimineții, membrii casei mari ducale veniseră cu trăsurile la Ermitaj pentru a-l felicita, iar la ora unu, Klaus Heinrich se duse cu trăsura la dejunul de familie de la prințul și prințesa zu Ried-Hohenried, salutat fiind pe drum de public cu aclamații neobișnuite. Stirpea Grimmburgilor era reunită în plen, în grandiosul palat de pe strada Albrecht. Veni și marele duce, în redingotă, îi salută pe toți, din capul său îngust, sugîndu-și buza de sus cu cea de jos, și bău, în timpul mesei, lapte amestecat cu apă minerală. Aproape imediat după terminarea dejunului se retrase. Prințul Lambert își făcuse apariția fără soție. Bătrînul amator de balet avea părul

cănit, fața suptă, se bîțîia și avea o voce sepulcrală. Fu oarecum trecut cu vederea de către rude.

În timpul mesei, discuția se învîrti o vreme în jurul problemelor de la curte, apoi în jurul dezvoltării armonioase a micuței prințese Philippine, iar ulterior, aproape exclusiv, în jurul întreprinderilor industriale de mare anvergură ale prințului Philipp. Micul domn firav povesti despre fabricile sale de bere, despre uzine și mori și mai ales despre turbării, descrise ameliorările din întreprinderi, vorbi, cu cifre, despre investiții și venituri, iar obrajii i se îmbujorară în timp ce rudele soției sale îl ascultau cu diferite expresii, de curiozitate, de bunăvoință sau de ironie.

Cînd luară cafeaua în salonul cel mare cu flori, principesa se apropie de fratele ei, cu ceașca aurită în mînă, și spuse:

– Ne-ai cam neglijat în ultima vreme, Klaus Heinrich.

Chipul Ditlindei, în formă de inimă și cu pometii Grimmburgilor, nu mai era atît de diafan, prinsese ceva mai multă culoare de la nașterea fetiței, iar capul părea să poarte mai ușor povara cozilor blond-cenușii.

– V-am neglijat? spuse el. Da, iartă-mă Ditlinde, s-ar putea să fie așa. Dar am fost atît de solicitat, și, pe urmă, știam că și tu ești, căci acum nu mai ai doar florile de îngrijit.

– Da, florile și-au pierdut întîietatea, nu-mi mai bat prea mult capul cu ele. Ceea ce îmi dă de furcă acum este o viață și o înflorire mai frumoasă și cred că din cauza asta am căpătat obrajii la fel de rumeni ca bunul meu Philipp, de la turba lui (despre care a vorbit în tot timpul mesei, fapt pe care nu vreau să-l laud, dar... asta e pasiunea lui). Și, întrucît am fost atît de prinsă și tot timpul ocupată, n-am fost supărată pe tine că nu te-ai mai arătat și că ți-ai văzut de treburile tale, chiar dacă mi s-au părut un pic cam surprinzătoare...

– Dar îmi cunoști oare preocupările, Ditlinde?

– Da, din păcate nu de la tine. Dar Jetchen Isenschnibbe m-a ținut la curent – știi doar că e totdeauna informată –, și la început am tras o spaimă serioasă, nu neg. Dar, la urma urmei locuiesc la Locul Delfinului, și el are un medic personal, iar Philipp este și el de părere că, în felul lor, sînt de rang egal cu noi. Cred că mai demult m-am exprimat defavorabil cu privire la ei, Klaus Heinrich, am spus ceva de „pasărea fabuloasă", dacă-mi aduc bine aminte, și am făcut o glumă cu cuvîntul contribuabil. Dar, dacă tu îi consideri demni de prietenia ta, atunci înseamnă că m-am înșelat și retractez firește acele cuvinte; și, de acum înainte, vreau să încerc să gîndesc altfel despre ei, ți-o făgăduiesc... Ți-a plăcut totdeauna să „scotocești", continuă ea, după ce el îi sărută mîna zîmbind, și eu trebuia să merg cu tine, iar rochia mea (o mai știi? cea de catifea roșie?) a trebuit să suporte toate consecințele. Acum scotocești singur și să dea Dumnezeu să nu descoperi ceva urît cu prilejul ăsta, Klaus Heinrich.

– Ah, Ditlinde, de fapt cred că e totdeauna frumos ceea ce afli, indiferent dacă e bine sau rău. Dar, ceea ce aflu eu acum este bine...

La patru și jumătate, prințul părăsi din nou palatul Ermitaj și anume cu docarul, ai cărui cai îi mîna personal și în care ședea spate în spate cu un rîndaș. Era cald și Klaus Heinrich purta pantaloni albi și scurtă la două rînduri. Salutînd într-o parte și-n alta, merse încă o dată în oraș, mai precis spre Palatul Vechi, dar lăsă poarta Albrecht la stînga, în urmă, intră în complex pe un drum, care ducea printr-o poartă lăturalnică, străbătu două curți și se opri în cea cu tufa de trandafir.

Aici totul era tăcut și de piatră; în colțuri se înălțau turnurile scărilor, cu ferestrele lor piezișe cu balustrada de fier forjat și cu sculpturi frumoase; iar în jur eterogena construcție, învăluită în lumină și umbră, era în parte cenușie și roasă de vreme, în parte cu aspect mai nou; avea frontoane

ascuțite, ieșinduri, în consolă, ca niște cutii, și logii deschise, oferea perspective prin largi ferestre arcuite în săli boltite și în peristiluri scunde. La mijloc însă, pe rondul său împrejmuit cu grilaj, trona tufa de trandafir și înflorea bogat, atît de prielnic îi fusese anul.

Klaus Heinrich trecu servitorului hățurile, se duse spre tufă și contemplă trandafirii roșu-închis. Erau extraordinar de frumoși – învolți și catifelați, de o formă aleasă, adevărate capodopere ale naturii. Cîțiva erau complet înfloriți.

– Cheamă-l pe Hesekiel, te rog, îi spuse Klaus Heinrich unui portar mustăcios care se apropiase cu mîna la tricorn.

Veni Hesekiel, paznicul trandafirului. Era un bătrîn de șaptezeci de ani, cu șorț de grădinar, cu ochii lăcrimoși și cu spinarea gîrbovită.

– Ai un foarfece la dumneata, Hesekiel? i se adresă Klaus Heinrich cu glas tare. Aș vrea un trandafir.

Și Hesekiel scoase un foarfece de grădină din buzunarul ca o traistă al șorțului.

– Pe ăsta de aici, spuse Klaus Heinrich, e cel mai frumos.

Și bătrînul tăie, cu mînă tremurătoare, tija.

– Să-l stropesc, Alteță regală, vorbi el și se îndreptă cu pași tîrșîiți spre robinetul de apă, dintr-un colț al curții. Cînd se întoarse, pe petalele trandafirului se prinseseră stropi sclipitori, ca pe penele păsărilor de apă.

– Mulțumesc, Hesekiel, spuse Klaus Heinrich și luă trandafirul. Tot în putere? Ține! și îi dădu bătrînului o monedă, apoi se urcă în docar, avînd trandafirul lîngă el pe banchetă; traversă curțile și se întoarse la Ermitaj, venind – după părerea tuturor celor care-l văzură – de la Palatul Vechi, unde avusese pesemne o întrevedere cu marele-duce.

Dar de acolo o luă prin parcul orașului spre Locul Delfinului. Cerul se întunecase, picuri mari începură să cadă pe frunze, iar în depărtare tuna.

Doamnele erau la ceai cînd Klaus Heinrich, condus de *butlerul* burtos își făcu apariția în salon și coborî treptele spre salonul dinspre grădină. Ca de obicei în ultima vreme, domnul Spoelmann nu era de față. Zăcea în pat cu cataplasme. Perceval, care dormea încolăcit ca un melc lîngă scaunul Immei, lovi de mai multe ori în covor cu coada, în semn de salut. Poleiala aurie a mobilelor era mată deoarece, îndărătul ușii de sticlă, lumina parcă se întunecase sub umbra norilor.

Klaus Heinrich strînse mîna tinerei amfitrioane și sărută mîna contesei, ridicînd-o, totodată, din reverența curtenească pe care o făcuse după obiceiul ei.

– A venit vara, îi spuse el Immei Spoelmann și-i oferi trandafirul.

Încă nu-i adusese niciodată flori.

– Ce cavalerism! spuse ea. Îți mulțumesc principe! E frumos! continuă ea (care nu lăuda nimic), cu sinceră admirație, și cuprinse cu mîinile ei subțiri și fără bijuterii superba corolă a florii, ale cărei petale înrourate erau minunat răsucite.

– Există pe aici trandafiri atît de frumoși? De unde-l ai?

Și-și plecă, însetată, căpșorul oacheș-palid deasupra lui. Cînd își ridică din nou ochii, se citea în ei spaimă. Nu miroase! constată ea și în jurul gurii îi miji o expresie de dezgust. Stai... Ba da, miroase a putregai! spuse ea. Ce mi-ai adus principe? Și în ochii ei negri, peste măsură de mari pe chipșorul palid ca mărgăritarul, părea să se împletească, arzătoare, groaza și întrebarea.

– Da, spuse el, iartă-mă, acesta e genul trandafirilor noștri. Acesta e de pe tulpina din curtea Palatului Vechi. N-ai auzit niciodată de el? E o întreagă poveste. Poporul spune că, într-o zi, va începe să miroasă nespus de plăcut.

Ea părea să nu-l asculte.

– Parcă n-ar avea suflet, spuse și contemplă trandafirul. Dar e de o frumusețe desăvîrșită, trebuie să recunosc asta... Mda, este un joc straniu al naturii, principe. Dar, oricum, îți mulțumesc pentru atenție. Și, dacă provine din castelul strămoșilor dumitale, trebuie să-i acordăm toată cinstea.

Puse trandafirul într-un pahar cu apă, lîngă tacîmul ei. Un lacheu tivit cu pene de lebădă aduse prințului o ceașcă și o farfurie. În timpul ceaiului, discutară despre tufa de trandafir blestemată, apoi despre lucrurile obișnuite, despre Teatrul Curții, despre caii lor, despre tot felul de chestii litigioase fără importanță, în care Imma Spoelmann îl contrazicea în fraze cizelate, puse între ghilimele, își bătea joc de el și-l făcea mat într-un limbaj literar ales, pe care-l turuia cu glasul ei frînt, în timp ce-și legăna capricios căpșorul. Mai tîrziu, fu adus un pachet greu, ambalat în hîrtie albă, expediat de legătorul de cărți pentru domnișoara Spoelmann și conținînd un număr de opere pe care pusese să le îmbrace în straie frumoase și durabile. Imma deschise pachetul și toți trei cercetară să vadă dacă meseriașul lucrase bine.

Erau aproape numai cărți savante, fie dintre cele care arătau în interior deopotrivă de încîntător ca și caietul de notițe al Immei Spoelmann, fie dintre cele care se ocupau de știința sufletului, de descompunerea ingenioasă a proceselor lăuntrice; și erau legate cît se poate de scump, în pergament și piele presată, cu conturul aurit, căptușite cu hîrtia cea mai aleasă și prevăzute cu semne de carte din mătase. Imma Spoelmann se arătă aproape satisfăcută cu cărțile livrate, dar Klaus Heinrich, care nu văzuse niciodată asemenea tomuri prețioase, se pierdu în laude.

– Ei, acum le punem în rafturi? întrebă el... Lîngă celelalte de sus? Desigur că ai multe cărți!? Și toate sînt la fel de frumoase ca astea? Dă-mi voie să mă uit și eu cînd le rînduiești la locul lor! Tot nu pot să plec, deoarece furtuna mai

durează și-mi pune în primejdie pantalonii albi. Nici măcar nu știu cum locuiești aici la Locul Delfinului, n-am fost niciodată în studioul dumitale. Vrei să-mi arăți cărțile?

– Asta depinde de contesă, spuse ea îndeletnicindu-se să așeze în teancuri noile cărți. Contesă, principele dorește să-mi vadă cărțile. Pot să te rog să-ți spui părerea?

Contesa Löwenjoul ședea, absentă, în fotoliu. Cu capul mic, aplecat într-o parte, îl măsură pe Klaus Heinrich cu o privire, printre pleoapele abia întredeschise, o privire plină de răutate, și lunecă apoi cu ochii spre Imma, în timp ce privirea i se schimba, înstăpînindu-se în ea o expresie blîndă, compătimitoare și îngrijorată. Își reveni cu un surîs și scotoci în rochia maro, strînsă pe trup, de unde scoase un ceas mic.

– La ora șapte, spuse ea cu vioiciune, te așteaptă Mister Spoelmann, Imma, să-i citești. Ai deci o jumătate de oră ca să îndeplinești dorința Alteței Sale regale.

– Bine, atunci vino, prințe, să-mi vezi studioul! spuse Imma. Poți să participi și la transportarea cărților, în măsura în care augustitatea Domniei Tale o îngăduie. Eu iau jumătate din ele...

Dar Klaus Heinrich luă toate cărțile, cu toate că brațul stîng îi era de prea puțin ajutor, iar teancul îi ajungea pînă la bărbie. Lăsat astfel pe spate și grijuliu să nu piardă nimic, o urmă pe Imma; se duseră dincolo, în aripa situată pe aleea de sosire, aripa la al cărei etaj principal se aflau apartamentul domnișoarei Spoelmann și al contesei Löwenjoul. În camera mare și confortabilă, în care pătrunseseră pe o ușă grea, Klaus Heinrich depuse povara pe tăblia hexagonală a unei mese de abanos, care era așezată în fața unei canapele masive și tapisate cu o stofă țesută cu aur. Studioul Immei Spoelmann nu fusese conceput în stilul istoric al palatului, ci în acel al gustului modern, și era mobilat, de fapt, fără multă grație, mai curînd cu un lux îmbelșugat, de

potentați, un lux utilitar. Lambrisată cu lemn nobil pînă sus de tot și ornată cu ceramică veche, care strălucea pe cornișe, sub tavan, camera era împodobită cu covoare orientale, cu un șemineu îmbrăcat în marmură neagră – pe a cărui placă de sus erau orînduite vase delicat modelate și un ceas de masă – cu fotolii largi de pluș și cu draperii din stofă cu aceleași desene ca îmbrăcămintea mobilei. Biroul larg era așezat în fața ferestrei cu arcadă, care oferea o priveliște spre marele havuz din fața palatului. Un perete era acoperit de cărți, dar biblioteca principală se afla în încăperea alăturată, mai mică și de asemenea acoperită pe jos cu covoare, o încăpere în care se putea intra printr-o ușă glisantă deschisă și care era căptușită în întregime cu rafturi de cărți.

– Ei, prințe, acesta este Ermitajul meu, spuse Imma Spoelmann. Vreau să sper că-ți place.

– Daa, e minunat! răspunse el. De altfel, nici nu se uita în jur, ci privea întruna spre ea, cum stătea rezemată de brațul capitonat cu mătase al canapelei, lîngă masa hexagonală. Imma purta astăzi una dintre frumoasele ei rochii de casă, una de vară, dintr-un material alb ca floarea și plisat, cu mînecile despicate și cu o broderie galbenă pe piept. Pielea brațelor și a gîtului părea, pe lîngă albul rochiei, ca spuma de mare afumată; ochii ei, peste măsură de mari și strălucind grav pe chipșorul ciudat, de copil, vorbeau necontenit în limbaj fluent și expresiv; iar o șuviță netedă din părul ei negru-albăstrui îi cădea pe frunte, într-o parte. Avea în mînă trandafirul lui Klaus Heinrich.

– Da, e minunat, spuse principele, stînd în fața ei, fără a ști ce spune. Ochii lui albaștri, îngustați de pomeții populari, erau tulburi de durere. Ai tot atîtea cărți, adăugă el, cîte flori are sora mea Ditlinde.

– Are atît de multe flori principesa?

– Da, dar în ultima vreme nu mai ține așa de mult la ele.

– Acum hai să le aranjăm, spuse ea apucînd cărțile.

– Nu, așteaptă, vorbi el cu inima grea. Am atîtea să-ți spun, și timpul nostru e atît de scurt... Trebuie să știi că azi e ziua mea de naștere – și de aceea am venit și ți-am adus trandafirul.

– Oo, făcu ea, asta e demn de reținut. Azi e ziua dumitale de naștere? Ei, sînt sigură că ai primit toate felicitările cu buna-cuviința care te caracterizează. Primește-le și pe ale mele! Ai fost drăguț că mi-ai adus trandafirul astăzi, deși are ceva ciudat... Și mai încercă o dată, cu o expresie de teamă, mirosul de putregai. Cîți ani împlinești azi, prințe?

– Douăzeci și șapte, răspunse el. Acum douăzeci și șapte de ani m-am născut la Grimmburg. De atunci am dus totdeauna o viață severă și singuratică.

Imma tăcu. Și, deodată, prințul văzu cum ochii ei, sub sprîncenele ușor încruntate, căutau spre stînga sa; da, cu toate că stătea în fața ei, după obiceiul său, puțin pieziș și cu umărul drept înainte, n-o putu împiedica să nu-și fixeze privirea, iscodind în tăcere, asupra brațului său stîng, asupra mîinii pe care o ținea proptită în șold, spre spate.

– Ai asta de la naștere? întrebă ea încetișor.

Klaus Heinrich păli. Dar, cu un sunet ce părea a fi suspin de eliberare, căzu în genunchi în fața ei și cuprinse cu amîndouă mîinile strania făptură. Stătu așa, în pantalonii săi albi și în tunica albastră și roșie, cu epoleții de maior pe umerii înguști.

– Surioară mică..., spuse el. Surioară mică...

Ea răspunse cu buzele țuguiate:

– Ținută, principe. Sînt de părere că nu e îngăduit să divaghezi, ci că trebuie să-ți păstrezi ținuta în orice împrejurare.

Dar, dăruindu-se sentimentului și privind cu ochii orbi spre chipul ei, în sus, Klaus Heinrich nu spuse altceva decît:

– Imma... micuță Imma...

Atunci ea îi luă mîna – pe cea stîngă, atrofiată, infirmitatea, piedica în calea înaltei sale profesiuni, pe care era deprins încă din copilărie s-o ascundă cu artă și cu grijă –, i-o luă și i-o sărută.

ÎMPLINIREA

Zvonuri serioase circulau în țară cu prvire la starea sănătății ministrului de finanțe, doctorul Krippenreuther. Se vorbea despre un dezechilibru nervos, despre o boală de stomac progresivă; iar trăsăturile flasce și gălbejite ale chipului său îndreptățeau lumea să creadă acest lucru... Ce ți-e și cu mărirea! Nici muncitorul zilier, nici vagabondul fără căpătîi nu-l pizmuiau pe acest demnitar chinuit, pentru titlul său, pentru șirul de favoruri, pentru rangul la curte, pentru funcția sa excepțională la care ajunsese prin strădanie și perseverență, pentru faptul de a fi măcinat de ele. Demisia lui fusese anunțată în repetate rînduri ca iminentă; iar faptul că această demisie nu devenise încă realitate era atribuit doar repulsiei marelui duce pentru figuri noi, ca și convingerii că o schimbare de persoană n-ar putea îmbunătăți cu nimic situația, pentru moment. Doctorul Krippenreuther își petrecuse concediul de vară într-o stațiune balneară de la munte; dar, dacă reușise să se refacă oarecum acolo, sus, forțele refăcute fură repede zdruncinate după întoarcerea acasă; căci îndată după deschiderea sesiunii parlamentare, se iviră disensiuni între ministru și comisia bugetară – neînțelegeri grave care cu siguranță că nu aveau la bază lipsa sa de suplețe, ci împrejurările, situația fără ieșire.

La mijlocul lunii septembrie, Albrecht al II-lea deschise parlamentul landului în Palatul Vechi, conform uzanțelor de veche tradiție. Ceremonia fu precedată de invocarea lui Dumnezeu de către predicatorul curții, doctorul Wislizenus, în biserica palatului; apoi, marele duce, însoțit de principele Klaus Heinrich, merse, cu un cortegiu festiv, în Sala Tronului; acolo membrii celor două camere, miniștrii, demnitarii curții și mulți alți domnitori în uniformă sau în ținută civilă îi salutară pe cei doi frați printr-un simplu „ura", îndemnul la aceasta fiind schițat de către președintele primei camere, un conte Prenzlau.

Albrecht dorise insistent să cedeze fratelui său rolul ce-i revenea la această acțiune formală și numai datorită obiecțiilor insistente ale domnului von Knobelsdorff păși acum în cortegiu, îndărătul cadeților costumați ca paji. Îi era în asemenea măsură rușine de uniforma sa de husar, plină de brandenburguri, cu pantaloni bufanți și de tot hocus-pocusul ăsta, încît i se puteau citi limpede pe față enervarea și jena. Cînd urcă treptele spre tron, omoplații îi erau încovoiați nervos. Apoi rămase în picioare în fața fotoliului ca o recuzită de teatru, sub baldachinul deteriorat, și-și supse buza de sus. Capul său îngust, cu cioc și total nemilităros, se sprijinea pe gulerul alb, scrobit, care ieșea mult din gulerul argintiu al tunicii de husar; iar ochii săi albaștri, cu privirea însingurată, nu vedeau pe nimeni. Zornăitul pintenilor aghiotantului său mai tînăr, care-i întinsese manuscrisul cu mesajul tronului, răsuna în sala unde se așternuse tăcerea. Și marele duce dădu citire – puțin sîsîit și întrerupt de mai multe ori de o veselie bruscă – celor ce fuseseră așternute pe hîrtie pentru el.

Era documentul cel mai plin de menajamente care fusese auzit vreodată și opunea fiecărui fapt descurajant cîte o virtute morală inerentă poporului. Începea prin a lăuda

destoinicia populației țării și recunoștea apoi că totuși nu se putea înregistra în toate domeniile vieții productive un avînt propriu-zis, din care cauză sursele de venituri nu atingeau nici pe departe rentabilitatea dorită. Înregistra, cu satisfacție, cum sentimentul bunăstării obștești și spiritul de sacrificiu economic se extindeau tot mai mult în popor și declara apoi, fără menajamente, că „în ciuda unei deosebit de bine-venite creșteri a veniturilor din impozite, ca urmare a imigrării unor străini cu cifre de impozite mari (prin asta se referea la domnul Spoelmann) încă nu s-a putut lua în considerație o eventuală reducere a cerințelor ce se adresau pozitiv amintitului spirit de sacrificiu. Astfel – se spunea mai departe – nu putuseră fi realizate toate obiectivele politicii financiare din proiectul de buget și, dacă nu izbutise încă să asigure amortizarea datoriilor la nivelul intenționat, guvernul vedea totuși în continuarea unei politici moderate a împrumuturilor cea mai bună soluție pentru complicațiile intervenite în calcule. În orice caz el – guvernul – se simțea sprijinit, în ciuda împrejurărilor defavorabile, de încrederea poporului, de acea încredere în viitor, care era o parte atît de frumoasă „din moștenirea neamului nostru...“ Apoi, mesajul tronului părăsi, cît mai repede cu putință, domeniul critic al economiei financiare, pentru a aborda teme mai puțin delicate, ca problema bisericii, a învățămîntului și a sistemului juridic. Ministrul de stat von Knobelsdorff declară, în numele monarhului, sesiunea parlamentară deschisă. Iar aclamațiile, care-l însoțiră pe Albrecht la părăsirea sălii, avură un accent de îndîrjită disperare.

Întrucît era însă o vreme caldă, de vară, marele duce se întoarse numaidecît la Hollerbrunn, de unde venise în oraș de nevoie. Își făcuse datoria, iar ceea ce mai rămînea de făcut era treaba domnului Krippenreuther și a parlamentului landului. După cum am mai spus, se ajunsese îndată la conflicte,

și anume, din cauza mai multor puncte, concomitent: impozitul pe avere, impozitul pe carne și impozitul progresiv pe salariile funcționarilor.

Cum pe reprezentanții poporului nimic în lume nu i-ar fi putut determina să aprobe noi impozite, doctorul Krippenreuther își bătuse capul să găsească o soluție și ajunsese la ideea de a transforma impozitul pe venit, practicat pînă acum, în impozit pe avere care – fixîndu-se cota impunerii la treisprezece și jumătate la sută – ar fi dat un surplus de venituri de circa un milion. Necesitatea amară, ba chiar insuficiența unui asemenea surplus de venituri decurgea și din principala antecalculație a noului an bugetar, care, abstracție făcînd de preluarea unor noi sarcini de către vistieria statului, urma să se încheie cu un deficit ce trebuia să zguduie inima oricărui om înzestrat cu o brumă de pricepere economică. Întrucît era limpede însă că impozitul pe avere urma să apese aproape numai asupra orașelor, împotriva cotei de impunere de treisprezece la sută se îndreptă întreaga revoltă a reprezentanților citadini, care cerură în schimb, ca o compensație, cel puțin desființarea impozitului pe carne, pe care-l numeau antipopular și antediluvian. La acesta se mai adăuga și faptul că respectiva comisie insista neînduplecat asupra majorării de mult promise și veșnic amînate a retribuției funcționarilor; cereau aceasta întrucît nu se putea nega că salariile funcționarilor administrativi, ale clericilor și ale profesorilor din marele ducat inspirau, într-adevăr, milă. Numai că doctorul Krippenreuther nu putea face aur – „n-am învățat să fac aur", spunea el textual – și pe cît de puțin se vedea în situația de a renunța la impozitul pe carne, pe atît de puțin găsea o soluție pentru starea de mizerie a funcționarilor. Nu-i rămînea altceva de făcut decît să insiste cu îndîrjire asupra impozitului de treisprezece și jumătate la sută propus de el, cu toate că era cel mai în

măsură să știe că nici prin aprobarea lui n-ar fi realizat o ameliorare esențială. Căci situația era gravă, iar firile pesimiste îi atribuiau semnificații sumbre.

Cu privire la rezultatele recoltelor din ultimii ani, *Revista oficiului statistic al marelui duce* publica date înspăimîntătoare. Agricultura înregistrase o serie de ani slabi; furtunile, grindina, seceta și ploile excesive îi loviseră greu pe țărani; o iarnă geroasă și excepțional de săracă în zăpadă făcuse să degere semănăturile; iar cei care căutau nod în papură pretindeau, deși cam fără dovezi, că tăierea pădurilor influențase defavorabil clima. Oricum, conform datelor statistice, producția globală de cereale regresase în mod alarmant. Calitatea paielor, care se găseau de altfel în cantitate insuficientă, lăsa mult de dorit, dacă se ținea seama de formularea oficială; cifrele recoltelor de cartofi se situau cu mult sub producția medie din deceniile precedente, fără a mai vorbi de faptul că nu mai puțin de zece la sută din aceste roade ale pămîntului erau atacate de boli; în ceea ce privește cultura furajelor, ultimii doi ani contau, atît în privința cantității, cît și a calității recoltei de trifoi și lucernă, printre cei mai deficitari din întreaga perioadă de refacere, și nici producția de rapiță de iarnă și cea de fîn și otavă nu stăteau mai bine. Regresul situației agricole își găsea expresia cea mai elocventă în sporirea numărului vînzărilor silite, a căror cifră creștea rapid în acest ultim an, la care se referea raportul. Dar, recolte proaste atrăgeau după sine nerealizarea impozitelor care, dacă în altă țară ar fi fost doar resimțită dureros, la noi urma să aibă un efect catastrofal.

Pădurile? Nu se realizase nimic din economia lor. O nenorocire nu vine niciodată singură; dăunătorii – călugărițele – le bîntuiseră în mai multe rînduri și nu mai e nevoie să amintim că valoarea de capital a pădurilor fusese zdruncinată de tăierile excesive.

Minele de argint? Fuseseră multă vreme neproductive. Calamități naturale întrerupseseră exploatarea și, întrucît repunerea lor în funcțiune ar fi necesitat cheltuieli imense, iar rezultatul obținut n-ar fi corespuns niciodată întru totul investițiilor, guvernul se văzuse nevoit să dispună abandonarea lor provizorie, cu toate că prin asta mulți muncitori rămîneau fără pîine și regiuni întregi erau sărăcite.

Destul! Cu asta am caracterizat situația încasărilor ordinare ale statului în acea vreme de grele încercări. Criza se profila, deficitul tîrît dintr-un an bugetar în altul devenise arzător din cauza stării de mizerie, a adversității elementelor naturii și a neîncasării impozitelor, ajunse strigătoare la cer; iar cu prilejul turului de orizont făcut pentru căutarea unor mijloace de asanare – a unor mijloace de alinare – se dezvăluia chiar și privirii celei mai mioape întreaga mizerie a situației noastre financiare. Nici măcar nu se putea gîndi cineva la aprobarea de noi dări. Inaptă de la natură pentru contribuții fiscale, țara era sleită în momentul de față, forța ei de a plăti impozitele era paralizată; iar cei care căutau nod în papură pretindeau că, la țară, se vedeau tot mai des fărpturi subalimentate, de vină fiind în primul rînd impozitele pe consum, și în al doilea rînd povara impozitelor indirecte, care îi silea, după cum se știe, pe proprietarii de vite să transforme în bani tot laptele. Iar în ceea ce privește celălalt expedient – mai puțin moral, dar ispititor de comod, împotriva lipsei de bani –, pe care-l cunoaște știința financiară, și anume împrumutul, sosise ceasul în care folosirea abuzivă și ușuratică a acestui expedient începea să se răzbune amarnic.

După ce amortizarea datoriilor fusese practicată o vreme într-un mod inabil și păgubitor, sub Albrecht al II-lea se renunțase aproape complet la ea; deficitele bugetelor abia putuseră fi acoperite cu noi împrumuturi și bonuri de tezaur, iar țara se vedea, cu spaimă, în fața unei datorii flotante și pe

termen scurt, care se cifra la o sumă scandaloasă în raport cu numărul de capete al populației. Doctorul Krippenreuther nu se dăduse îndărăt în fața unor practici care stau la îndemîna statului în asemenea cazuri. Se debarasase de creanțele în capital, mai mari, recursese la conversiunea silită și, nu fără a reduce concomitent și dobînzile, transformase datoriile pe termen scurt, peste capul creditorilor, în rente de stat eterne. Dar rentele trebuiau plătite și, în timp ce obligațiile de plată împovărau peste puteri economia noastră națională, amortizarea de capitaluri în folosul vistieriei statului devenea, cu fiecare nouă emisiune de obligațiuni de stat, tot mai mică, din cauza scăderii cursului lor. Ceva mai mult: criza economică din marele ducat determina pe creditorii externi să-și vîndă în grabă creanțele, ceea ce avea ca urmare o nouă scădere a cursului și o intensificare a scurgerii de numerar în străinătate; iar falimentele erau la ordinea zilei în lumea afacerilor.

Cu un cuvînt, creditul nostru era zdruncinat, hîrtiile noastre cotau cu mult sub valoarea lor nominală și, dacă parlamentul landului ar fi aprobat, poate, mai degrabă un nou împrumut decît noi impozite, condițiile care ar fi fost impuse țării ar fi fost de asemenea natură, încît negocierea să devină dificilă, dacă nu chiar imposibilă. Căci pentru a pune capac nenorocirii, se mai adăuga și faptul că tocmai atunci ne aflam sub presiunea acelei crize economice generale, a acelei scumpiri a banului care mai dăinuia încă, în amintirea tuturor.

Ce era de făcut pentru a ieși la liman? Cui să te fi adresat pentru a potoli foamea de bani care ne rodea? Înstrăinarea minelor de argint, momentan neproductive, și folosirea sumelor încasate pentru amortizarea datoriilor cu dobînzi mari fuseseră luate de mult în discuție. Totuși, prin vînzarea care, așa cum stăteau lucrurile, trebuia să fie în mod necesar oneroasă, nu numai că s-ar fi pierdut aproape complet capitalul

investit în exploatări, dar statul ar fi trebuit să renunțe și la cîștigurile care s-ar fi putut totuși obține din ele, mai curînd sau mai tîrziu; și, la urma urmei, nu se putea găsi, de azi pe mîine, un cumpărător. Pentru o clipă – era o clipă de slăbiciune sufletească – fusese luată în considerație chiar și vînzarea pădurilor statului. Dar în privința asta trebuie spus că mai existau în țară încă destui oameni cu rațiune sănătoasă, pentru a împiedica trecerea pădurilor noastre în mîna industriei particulare.

Pentru a nu trece nimic sub tăcere, trebuie amintit și faptul că se mai răspîndiseră zvonuri și despre alte vînzări, zvonuri care duceau la concluzia că penuria nu se oprea în fața unor lăcașuri, despre care poporul, plin de venerație, ar fi fost bucuros să le știe la adăpost de vicisitudinile vremii. *Curierul rapid,* nedeprins să sacrifice o informație din motive de delicatețe, publicase – primul – știrea că două castele ale marelui duce, situate în cîmp deschis, Divertisment și Favorita, fuseseră oferite spre vînzare. Ținînd seama de faptul ambele proprietăți nu mai intrau în discuție ca locuințe pentru preaînalta familie și că reclamau anual subvenții tot mai mari, administrația bunurilor fideicomisare ale coroanei dispusese ca serviciile de resort să facă formalitățile pentru înstrăinare. Ce însemna asta? Pesemne că lucrurile stăteau altfel decît în cazul vînzării Locului Delfinului, care fusese consecința unei oferte cu totul extraordinare și deosebit de avantajoase și, pe deasupra, însemnase o acțiune de adevărată competență politică. Oamenii, care erau destul de călîți pentru a spune pe nume lucrurilor a căror simplă menționare i-ar fi făcut pe alții să se cutremure, declarau răspicat că direcția finanțelor curții era încolțită fără menajamente de creditorii alarmați și că, dacă recomanda asemenea vînzări însemna că era supusă unor presiuni nemiloase.

Unde se ajunsese? În ce mîini aveau să intre castelele? Tocmai cei mai bine intenționați, care întrebau astfel, erau înclinați să-și găsească o consolare și să creadă într-o altă veste răspîndită de atotștiutorii superdeștepți: anume că, încă o dată, cumpărătorul nu era nimeni altul decît Samuel Spoelmann – o știre complet neîntemeiată și născocită, care lăsa să se vadă însă ce rol juca în fantezia poporului omulețul acela singuratic și suferind, care se stabilise, pe picior princiar, în mijlocul lor.

Își făcea veacul acolo, cu medicul său personal, cu orga electrică și cu colecția de cristaluri, îndărătul coloanelor, al ferestrelor arcuite și al ghirlandelor cioplite în piatră ale castelului, pe care doar un semn al său îl făcuse să renască din ruină. Nu era văzut aproape niciodată; zăcea în pat cu cataplasme. Dar era văzută fiica lui, acea făptură stranie, cu o mimică absolut capricioasă și ducînd o viață regească, o făptură care avea o contesă pentru a-i ține companie, care era pasionată de algebră și care trecuse, cu tupeu și mînioasă, prin mijlocul unității de gardă; era văzută și, uneori, era văzut alături de ea și prințul Klaus Heinrich.

Fusese una dintre expresiile tari ale lui Raoul Überbein, cînd declarase că publicul „își ține răsuflarea“ în fața acestei priveliști; dar, în fond, avea dreptate și se putea spune că niciodată populația reședinței noastre – în toată componența ei – nu urmărise vreun eveniment social sau public cu o ardoare mai mare, trecînd orice altceva pe planul al doilea, ca vizitele lui Klaus Heinrich la Locul Delfinului. Principele însuși acționase orbește pînă la un anumit punct – și anume pînă la o anumită întrevedere cu Excelența Sa ministrul de stat von Knobelsdorff –, acționase fără a ține seama de lumea din jur și ascultînd doar la îndemnurile lăuntrice; dar profesorul său putea să-l ironizeze, pe bună dreptate, în felul său părintesc, pentru convingerea că pașii săi puteau rămîne

ascunși în ochii lumii, căci fie că servitorimea ambelor case care nu-și ținuse gura, fie că publicul avusese prilejul să observe direct unele lucruri, fapt e că, oricum, Klaus Heinrich nu se întîlnise niciodată cu domnișoara Spoelmann – începînd de la prima întîlnire de la spitalul „Dorothea" – fără să fi fost văzut și discutat. Văzut? Nu, iscodit, urmărit și înregistrat cu lăcomie. Discutat? Mai curînd copleșit de torente de vorbărie! Această relație constituia subiectul de discuție în cadrul societății de la curte, în saloane, în livinguri și dormitoare, în frizerii, în cîrciumi, în ateliere și în odăile slugilor, subiectul de discuție al birjarilor în stațiile de trăsuri și al servitoarelor la porțile caselor; preocupa deopotrivă mințile bărbaților și al femeilor, deși, firește, cu unele diferențe, decurgînd din felul direct al celor două sexe de a vedea lucrurile; în sfîrșit, rezumînd: ea arunca punți peste prăpăstiile sociale și se putea întîmpla ca un încasator de tramvai să se adreseze, pe platforma vagonului, unui pasager cu întrebarea, dacă știe că, ieri după-masă, prințul a fost iar, timp de o oră, la Locul Delfinului.

Dar deopotrivă de remarcabil în sine și de hotărîtor pentru viitor era, cu toate acestea, faptul că nici o clipă nu aveai impresia că ar fi plutit supărare în aer și că toată această activitate neostoită a limbilor ar fi avut ca scop plăcerea vulgară produsă de evenimentele scandaloase din sferele înalte; dimpotrivă, din prima clipă, mai înainte ca vreun gînd ascuns să fi avut timp să mijească, întreaga discuție a miilor de voci fusese dusă, în ciuda agitației, numai în spiritul aprobării și al asentimentului, astfel că, dacă prințului i-ar fi venit mai de mult ideea de a se interesa de opinia publică, ar fi obținut îndată o certitudine fericită cu privire la popularitatea necondiționată a acțiunii sale. De fapt, cînd o numise pe domnișoara Spoelmann, față de profesorul său, o „prințesă", vorbise, așa cum se cuvenea, exact în spiritul

poporului; al acelui popor, care știe oricînd să sesizeze, cu spirit poetic, tot ceea ce e neobișnuit și pare de vis. Da, făptura oacheș-palidă, grațioasă și deosebit de drăgălașă, care venise tocmai de la antipozi pentru a-și duce la noi viața singuratică și fără precedent, era pentru popor o fiică de prinț sau o zînă din țara basmelor, o prințesă în sensul cel mai ciudat al cuvîntului. Dar totul, atît conduita ei, cît și comportarea lumii față de ea contribuiau s-o facă să apară ca o prințesă și în sensul obișnuit al cuvîntului. Nu locuia, oare, într-un castel, împreună cu o doamnă de companie, contesă, așa cum se cădea? Nu se oprea, oare, cu superba ei mașină sau cu trăsura cu patru cai în fața instituțiilor de binefacere, a Casei Orbilor, a Casei Orfanilor sau a Casei Diaconeselor, pentru a le vizita într-un fel princiar, spre înălțarea sufletească a tuturor și pentru propria informare? Nu donase ea, oare, pentru sinistrații de pe urma inundațiilor și incendiilor, din „caseta personală" – cum se exprima pregnant *Curierul rapid* – ajutoare care echivalau cu sumele date de marele duce (nu le întreceau, fapt ce fusese remarcat cu satisfacție de toată lumea)? Nu publicau ziarele aproape în fiecare zi, imediat sub știrile de la curte, relatări despre starea schimbătoare a sănătății domnului Spoelmann – dacă dureroasele colice îl imobilizau în pat sau dacă își reluase vizitele matinale în Parcul Izvoarelor? Nu făceau parte livrelele albe ale slujitorilor săi, ca și cele cafenii ale lacheilor marelui duce, din imaginea obișnuită a străzilor capitalei? Nu mergeau turiștii străini cu trăsura în afara orașului, la Locul Delfinului, cu ghidul în mînă, pentru a se adînci în contemplarea reședinței Spoelmannilor – unii chiar mai înainte de a fi văzut Palatul Vechi? Nu erau ambele palate, Palatul Vechi și Locul Delfinului, aproape în aceeași măsură înalte reședințe și centre ale orașului? În ce societate își avea locul copila izolată de conviețuirea cu alte ființe similare, care se născuse ca fiică a lui

Samuel Spoelmann? Cui să se alăture, pe cine să frecventeze? Nimic nu era mai puțin surprinzător, nimic mai ușor de înțeles și mai firesc decît să-l vezi pe Klaus Heinrich alături de ea. Chiar și cei care nu avuseseră parte de asemenea priveliște se bucurau de ea, în adîncul sufletului, și se complăceau în ea; silueta zveltă, festiv familiară a principelui alături de fiica și moștenitoarea străinului mărunțel și oarecum banal, care, bolnav și supărăcios, dispunea de o avere ce se cifra la o sumă de două ori mai mare decît totalitatea datoriilor noastre de stat!

Deodată se întîmplă ca o amintire, o stranie potrivire de vorbe să pună stăpînire pe conștiința publică... nimeni nu poate spune cine a fost primul care a amintit de ea sau care s-a referit la ea – acest lucru nu e sigur. O fi fost poate vreo femeie sau vreun copil cu ochii plini de evlavie, cărora le fusese povestite cîndva ca să adoarmă, Dumnezeu știe. Dar o alcătuire fantomatică prinsese viață în imaginea poporului: umbra unei țigănci bătrîne, gîrbovite, cu plete cărunte, care, privind înlăuntrul ei, desenase cu toiagul pe nisip și ale cărei vorbe fuseseră notate și transmise din generație în generație... „Suprema fericire?“ Ea va fi dată țării de către un prinț „cu o singură mînă“. Acesta va da cu o singură mînă – așa se spunea – mai mult decît erau în stare să dea alții cu două... Cu una singură? Dar era, oare, totul în perfectă ordine la zvelta siluetă festivă a lui Klaus Heinrich? Dacă te gîndești bine, nu avea, oare, persoana lui un punct slab, un cusur pe care lumea se obișnuise să-l treacă cu vederea cînd îl saluta, în primul rînd din sfială și-n al doilea rînd pentru că el însuși ușura oamenilor, cu o fermecătoare artă, această trecere cu vederea? Îl vedeai în trăsură cum își acoperea, cu mîna dreaptă, mîna stîngă sprijinită pe mînerul sabiei. Îl vedeai înfățișîndu-se sub un baldachin, pe o tribună pavoazată cu pînze de steag, întors puțin spre stînga și cu

mîna stîngă, proptită într-un anumit fel, în șold. Brațul lui stîng era prea scurt, mîna atrofiată; lucrul ăsta se știa, oamenii aflaseră și diferite explicații în privința acestei infirmități, fără ca respectul și distanța să fi îngăduit cuiva s-o vadă limpede sau măcar s-o admită fățiș. Dar acum o vedeau cu toții. Niciodată nu se va putea stabili cine a amintit pentru prima oară, în șoaptă, de ea și cine a pus-o în legătură cu prezicerea; vreun copil, vreo servitoare sau vreun bătrîn în pragul lumii celeilalte. Doar un lucru e sigur: anume că aceasta s-a petrecut în sînul poporului, că poporul a insuflat primul, păturilor culte, pînă sus, la persoanele cele mai influente, și a impus cu vigoare, de jos în sus, anumite idei și speranțe – printre care părerea sa despre domnișoara Spoelmann nu era cea din urmă; astfel, credința naivă și nestînjenită de prejudecăți a poporului a oferit o bază largă și solidă pentru tot ce a mai urmat. „Cu o singură mînă?“, întreba poporul, și „suprema fericire?“ Îl vedea în imaginație pe Klaus Heinrich, alături de Imma Spoelmann, cu mîna stîngă proptită în șold; și, încă incapabil să-și ducă gîndul pînă la capăt, poporul se cutremura de această jumătate de gînd. Pe atunci totul plutea în aer și nimeni nu gîndea ceva pînă la capăt – nici măcar persoanele care participau direct și acționau de fapt. Căci între Klaus Heinrich și Imma Spoelmann lucrurile stăteau cam ciudat, iar intențiile ei – și chiar ale lui – nu erau orientate, deocamdată, spre un țel palpabil. Într-adevăr, acea întîmplare însoțită de puține cuvinte, din după-amiaza zilei de naștere a prințului (cînd domnișoara Spoelmann îi arătase cărțile ei), nu schimbase cu mult, ba chiar de loc, raporturile dintre ei; și, chiar dacă Klaus Heinrich se întorsese atunci la Ermitaj într-o dispoziție de clocotitoare și febrilă euforie (care e proprie tinerilor în asemenea împrejurări), ba chiar stăpînit de convingerea că se întîmplase ceva hotărîtor, înțelesese totuși foarte curînd că străduințele sale, pentru

ceea ce considera drept fericirea sa, abia acum începeau. Aceste străduințe însă nici nu puteau avea drept țel, cum am mai arătat, un succes concret, o promisiune burgheză sau ceva asemănător; ele se aflau în afara sferei imaginabilului și, în plus, cei doi tineri trăiau într-o prea mare izolare de viața practică, pentru a se putea gîndi la așa ceva. Ba chiar se poate spune că tot ceea ce Klaus Heinrich solicita necontenit, cu privirea și cu vorba, nu era ca domnișoara Spoelmann să răspundă sentimentelor pe care le nutrea pentru ea, ci doar să se decidă, pur și simplu, să *creadă* în realitatea și viabilitatea acestor sentimente. Căci ea nu făcea acest lucru.

Prințul lăsă să treacă două săptămîni, înainte de a-și face din nou apariția la Locul Delfinului și, în acest răstimp, trăi lăuntric din substanța celor petrecute. I se părea că nu e nici o grabă ca acest eveniment să se învechească din pricina altora noi și, în afară de asta, o serie de obligații de reprezentare îi răpiră mai multe zile; printre ele se număra concursul festiv de tir al asociației trăgătorilor cu arme de salon, al cărei patron oficial era și la a cărei comemorare a întemeierii lua parte anual; primit de membrii asociației cu salutul trăgătorilor la țintă, trecu prin fața standurilor de tir, în costum verde, de parcă și-ar fi făcut veacul numai în mijlocul țintașilor, și luă, fără nici o poftă, o gustare împreună cu transfigurații domni din prezidiu; apoi, cu o atitudine grațioasă, de cunoscător, trase în sfîrșit de mai multe ori în direcția diferitelor ținte. Cînd se înființă, după aceea, din nou la Spoelmanni, la ora ceaiului – era pe la mijlocul lui iunie –, Imma avu o atitudine cît se poate de ironică; iar felul ei de a se exprima fu neobișnuit de literar și presărat cu expresii idiomatice. Domnul Spoelmann fu, și el, de față, de rîndul acesta, și cu toate că prezența sa împiedica realizarea dorinței lui Klaus Heinrich de a rămîne singur cu fiica acestuia, îl ajută totuși pe prinț, în mod neașteptat, să-și învingă

mîhnirea pe care i-o pricinuise incisivitatea Immei; căci Samuel Spoelmann fu foarte amabil, aproape plin de duioșie, față de el.

Luară ceaiul pe terasă, stînd în fotolii de nuiele de formă modernă, mîngîiați delicat de miresmele florilor din grădină. Stăpînul palatului stătea la masă, întins pe un șezlong de trestie împletită, capitonat cu perne, și învelit cu un pled de mătase verde, cu desene în formă de papagali și dublat cu blană. Se sculase din pat, doar pentru a se bucura de vremea blîndă; obrajii săi nu erau aprinși astăzi, ca de obicei, ci palizi-gălbui, iar ochii erau tulburi; bărbia îi era ascuțită, nasul, ieșit drept înainte, părea mai lung ca de obicei, iar dispoziția sa nu reflecta obișnuita-i irascibilitate, ci era mai curînd melancolică, fapt care nu putea fi interpretat ca un semn bun. La căpătîiul său ședea, deșirat și zîmbind blajin, doctorul Watercloose.

– Ei, tinere prinț... vorbi domnul Spoelmann obosit și, la întrebarea acestuia „cum se simte", răspunse doar cu un cîrîit scurt. Imma, într-o rochie de casă cu ape și cu talia înaltă, peste care avea o jachetă de catifea verde, turnă în ceainic apa din samovarul încălzit electric. Cu buzele țuguiate, îl felicită pe principe pentru succesul personal de pe poligonul de tragere la țintă.

– Am luat cunoștință cu adîncă satisfacție de acest eveniment, din presa zilnică, spuse ea legănîndu-și capul într-o parte și-n alta, și-i citise și contesei descrierea apariției sale ca țintaș. Contesa ședea la masă, dreaptă, în rochia ei maro, strînsă pe trup, și mînuia lingurița, cu gesturi distinse, fără a divaga în nici un fel. Cel care vorbea astăzi era domnul Spoelmann. O făcea, precum am mai spus, într-o manieră melancolică, blîndă, care era rezultatul durerilor sale.

Povesti o întîmplare trăită personal, cu mulți ani în urmă, pe care n-o putea alunga din minte și care îl preocupa,

din nou, dureros, în zilele cînd sănătatea îl supăra; povesti scurta și simpla istorie de două ori, și a doua oară se necăji mai amarnic decît prima oară. Voise cîndva să facă o donație – o donație nu de prim rang, dar respectabilă totuși; comunicase în scris unei mari instituții filantropice din Statele Unite că dorea să-i aloce, pentru sprijinirea lăudabilelor ei eforturi, un milion de dolari în acțiuni feroviare, în acțiuni sigure ale societății de căi ferate ale Pacificului de Sud, spuse domnul Spoelmann și bătu cu mîna în palma deschisă, pentru a concretiza acțiunile. Dar ce făcuse respectiva instituție filantropică? Respinsese donația, o returnase, refuzase s-o primească; și asta, cu explicația expresă că preferă să renunțe la niște bunuri dobîndite în mod dubios și brutal. Asta făcuse respectiva instituție. Buzele domnului Spoelmann tremurau, în timp ce povestea, atît prima, cît și a doua oară; iar el privi în jur, la cei de la masă, cu ochii săi metalici, mici și apropiați, dornic să afle consolarea și să vadă dezaprobarea gestului instituției.

– Acesta n-a fost un gest filantropic din partea filantropicei instituții, spuse Klaus Heinrich. Nu, n-a fost.

Și clătinatul său din cap fu atît de categoric, revolta și compasiunea atît de limpezi, încît domnul Spoelmann se mai însenină puțin și declară că azi era frumos afară și că florile de jos răspîndeau o mireasmă plăcută. Da! În curînd găsi prilejul să se arate recunoscător față de tînărul oaspete și să-și manifeste bunăvoința în felul cel mai elocvent. Din cauza vremii calde care alterna, în vara aceea, cu furtuni și cu grindină aducătoare de frig, Klaus Heinrich contractase o răceală, avea gîtul umflat și-l ustura cînd înghițea; cum înalta sa profesiune și o anumită delicatețe în supravegherea persoanei sale destinate reprezentării îl făcuse, în mod inevitabil, ceva mai gingaș, nu se putu abține să nu vorbească despre asta și să se plîngă de durerile de gît.

– Trebuie să pui comprese umede, spuse domnul Spoelmann. Ai gutapercă?

Dar Klaus Heinrich nu avea. Atunci domnul Spoelmann aruncă pledul cu papagali de pe el, se sculă și intră în palat. Nu răspunse la nici o întrebare, nu se lăsă oprit de nimeni. În lipsa lui, ceilalți se întrebară ce avea oare de gînd să facă; doctorul Watercloose, temîndu-se de bună seamă că pacientul său fusese silit de vreo criză dureroasă să plece de acolo, porni pe urma lui. Dar, cînd se-ntoarse, domnul Spoelmann avea în mînă o bucată de foaie de gutapercă, de a cărei existență, într-un sertar, își amintise; o bucată cam scorojită, pe care o înmînă prințului, explicîndu-i amănunțit cum s-o întrebuințeze pentru a-i fi de folos. Klaus Heinrich îi mulțumi bucuros, iar domnul Spoelmann se lungi iar, satisfăcut, pe șezlong. De data asta rămase acolo și, după ce băură ceaiul, propuse chiar o plimbare în jurul parcului, plimbare în cursul căreia ordinea fu următoarea: domnul Spoelmann, cu ghetele cele moi, mergînd între Imma și Klaus Heinrich, în timp ce contesa Löwenjoul îi urma la oarecare distanță cu doctorul Watercloose. Cînd Klaus Heinrich își luă rămas-bun pentru ziua respectivă, Imma Spoelmann mai plasă cîteva vorbe tăioase despre gîtul său și despre compresele umede: îl conjură, cu ironie ascunsă, să se doctoricească și să aibă totuși grijă de sacra sa persoană. Dar cu toate că nu se pricepu să-i răspundă ceva potrivit – ceea ce ea, de altfel, nici nu aștepta și nici nu-i cerea –, Klaus Heinrich se urcă destul de voios în docarul său; căci bucățica de gutapercă scorojită din buzunarul de la spate al tunicii sale îi apărea, fără a-și da prea bine seama de ce, ca zălog al unei fericiri viitoare.

Dar, oricum ar fi stat lucrurile, fapt cert era că abia acum începea cu adevărat lupta. Era lupta pentru credința Immei Spoelmann, lupta pentru a o face să aibă atîta

încredere în el încît să poată lua hotărîrea de a coborî din sfera înghețată și pură, în care era obișnuită să se joace, din imperiul algebrei și al limbajului zeflemitor, și să se avînte, împreună cu el, în acea zonă mai caldă, mai neguroasă, dar mai fertilă, pe care i-o arăta el. Căci teama de această hotărîre era nespus de mare.

Data următoare fu singur cu ea sau aproape singur, adică în trei, împreună cu contesa Löwenjoul. Era o dimineață rece, nouroasă, după o schimbare bruscă a vremii survenită în timpul nopții. Călăreau de-a lungul talazului cîmpiei, Klaus Heinrich cu cizme înalte și cu cravașa atîrnată, de mîner, între nasturii mantalei sale cenușii. Ecluza de sus, de lîngă podul de lemn, era închisă; albia brațului de apă era secată și plină de prundiș. Perceval, a cărui primă criză de lătrat se potolise, sărea arcuit peste ea, încolo și-ncoace, sau alerga în fața cailor, așa cum aleargă cîinii, strîmb. Klaus Heinrich începu:

– Mă gîndesc zi și noapte la ceva ce trebuie să fi fost mai curînd un vis. Stau noaptea culcat și-l aud pe Florian sforăind în grajd, atît de multă liniște e. Atunci cred, cu toată convingerea, că n-a fost doar un vis. Dar cînd te văd, ca azi și ca deunăzi, la ceai, mi-e imposibil să cred că a fost ceva mai mult.

Ea răspunse:

– Asta are nevoie de explicații, auguste prinț.

– Mi-ai arătat acum nouăsprezece zile cărțile dumitale, domnișoară Imma, sau nu?

– Acum nouăsprezece zile? Stai, trebuie să fac socoteala. Nu, să vezi, sînt optsprezece zile și jumătate, dacă nu cumva mă-nșel...

– Așadar, mi-ai arătat cărțile dumitale?

– Asta este perfect adevărat, prințe. Și îmi place să cred că ți-au plăcut.

– Ah, Imma, nu vorbi așa, nu acum și față de mine! Mi-e inima atît de zbuciumată și mai am încă atîtea să-ți spun, lucruri pe care n-am apucat să ți le spun acum nouăsprezece zile, cînd mi-ai arătat cărțile... Cărțile dumitale cele multe! Aș vrea să încep iar de unde ne-am oprit atunci și să dau uitării tot ce-a fost între timp...

– Pentru Dumnezeu, prințe, mai bine dă uitării toate celelalte! De unde vrei să începi iar? Ce vrei să-ți amintești și să-mi amintești și mie? Credeam că ai motive să păstrezi cea mai adîncă tăcere asupra acestor lucruri. Să divaghezi în asemenea hal! Să-ți pierzi ținuta în asemenea măsură...!

– Dacă ai ști, Imma, cît de bine, nespus de bine mi-a făcut faptul de a-mi pierde ținuta!

– Mulțumesc, asta e o ofensă, știi? Insist să-ți păstrezi și față de mine ținuta pe care o ai față de toată lumea. Nu de aceea exist, pentru ca dumneata să te recreezi lîngă mine, după existența dumitale princiară.

– Atît de greșit m-ai înțeles, Imma! Dar știu bine că mă înțelegi greșit în mod intenționat și numai în glumă; și asta îmi dovedește că nu mă crezi și că nu iei în serios ce-ți spun...

– Nu, prințe! Înseamnă, într-adevăr, că-mi ceri prea mult! Nu mi-ai povestit, singur, despre viața dumitale? Ai mers la școală de formă, ai fost la universitate de formă, ai făcut serviciul militar de formă, și încă mai porți uniforma tot de formă; acorzi audiențe de formă și tot de formă faci pe trăgătorul la țintă, și Dumnezeu știe cîte altele încă; ai venit pe lume de formă, și eu să te cred acum, așa deodată, că iei un anumit lucru în serios?

În timp ce ea spunea toate astea, lui Klaus Heinrich îi dădură lacrimile, atît de mult îl dureau vorbele ei. Răspunse încetișor:

– Ai dreptate, Imma, este mult neadevăr în viața mea. Dar nu eu am făcut-o sau ales-o, trebuie să te gîndești la asta;

mi-am făcut datoria cu strictețe și exactitate, așa cum mi-a fost prescrisă, spre înălțarea sufletească a oamenilor. Și nu-i destul, oare, că a fost grea și plină de interdicții și a pretins renunțări? Acum mai trebuie să se și răzbune, prin faptul că nu mă crezi.

– Ești mîndru de profesiunea și de viața dumitale, prințe, știu asta, spuse ea, și nici măcar nu pot dori să-ți calci fidelitatea față de dumneata însuți.

– Oo! exclamă el, lasă pe seama mea grija asta, fidelitatea față de mine însumi, și nu-ți face cîtuși de puțin gînduri în privința ei! Am destulă experiență; mi-am fost infidel și am încercat să ocolesc interdicția și totul s-a terminat rușinos. Dar, de cînd te cunosc, știu, o știu pentru prima oară, că pot să divaghez și eu, ca oricare altul, fără remușcări și fără rușine, pot să mă abat de la ceea ce lumea numește înalta mea profesiune, cu toate că doctorul Überbein spune, și încă pe latinește, că așa ceva nu e dat...

– Vezi, ia aminte la ce-a spus prietenul dumitale în privința asta.

– Nu l-ai numit chiar dumneata însuți un om nefericit, care va sfîrși rău? E un caracter ales, îl prețuiesc mult și-i datorez multe clarificări cu privire la mine și la alții. Dar, în ultima vreme, am reflectat adesea asupra lui, și felul cum l-ai apreciat m-a preocupat multă vreme după aceea și-a trebuit să-ți dau dreptate, căci vreau să-ți spun, Imma, cum stau lucrurile cu doctorul Überbein. Trăiește în dușmănie cu fericirea, asta e.

– Îmi pare a fi o dușmănie onestă, spuse Imma Spoelmann.

– Onestă, reluă el, dar nefericită, cum singură ai spus; și, pe deasupra, cu păcat; căci este un păcat față de ceva, care e mai minunat decît stricta lui onestitate, acum știu asta; și-n păcatul ăsta a vrut să mă educe și pe mine, întru totul

părintește. Dar acum m-am maturizat și am depășit limitele educației lui, în legătură cu punctul ăsta. Acum sînt independent și știu asta foarte bine; și, chiar dacă nu l-am convins pe Überbein, pe dumneata am să te conving, Imma, acum sau mai tîrziu...

– Da, prințe, trebuie s-o mărturisesc! Știi să convingi, entuziasmul dumitale antrenează totul, fără putință de împotrivire! Nouăsprezece zile, n-ai spus asta? Eu consider că sînt mai precis optsprezece și jumătate, dar tot acolo ajungem. În răstimpul ăsta, ai binevoit să-ți faci apariția o singură dată la Locul Delfinului... acum patru zile...

Prințul o privi în față, speriat.

– Dar, Imma, trebuie să ai răbdare cu mine și să fii oarecum indulgentă... Gîndește-te, sînt încă neîndemînatic... e un teren străin. Nu știu cum s-a întîmplat... Cred că am vrut să avem timp de gîndire. Și, în afară de asta, m-au acaparat diferite obligații...

– Firește, a trebuit să tragi la țintă, de formă, am citit asta în ziare. Ai avut, ca de obicei, un succes remarcabil. Ai stat acolo, costumat, și te-ai lăsat iubit de un întreg poligon înțesat de oameni...

– Stai, Imma, te rog n-o lua în galop!... Nu mai ajung să scot un cuvînt! Iubit, zici? Dar ce fel de iubire mai e și asta? O iubire aproximativă, superficială, o iubire de departe, care nu înseamnă nimic, o iubire în ținută de gală și fără nici o intimitate! Nu, nu trebuie să fii cîtuși de puțin supărată că o îngădui, căci nu eu profit de ea, ci doar oamenii care sînt, astfel, înălțați sufletește, și asta e dorința lor. Dar am și eu dorința mea, Imma, și dumneata ești cea căreia i-o adresez...

– Cu ce te pot sluji, principe?

– Ah, știi prea bine! Cu încredere, Imma, n-ai putea să ai puțină încredere în mine?

Imma îl privi, și niciodată ochii ei nespus de mari nu-l iscodiseră cu atîta întunecată insistență ca acum. Dar oricît de insistentă era rugămintea mută pe care i-o adresa Klaus Heinrich, ea întoarse capul și spuse cu o expresie de izolare în sine.

– Nu, prințe Klaus Heinrich, nu pot.

El scoase un geamăt de durere și glasul lui tremura cînd o întrebă:

– Și de ce nu poți?

Ea răspunse:

– Fiindcă mă împiedici s-o fac.

– Și cum te împiedic? Te rog, spune-mi-o!

Cu aceeași expresie de închidere în sine, cu ochii plecați spre frîul alb și ușor legănată de pasul calului, Imma răspunse:

– Prin toate, prin atitudinea dumitale, prin felul de a fi, prin întreaga dumitale personalitate augustă. Mai ții minte cum ai împiedicat-o pe biata contesă să divagheze și cum a-i silit-o să fie limpede și lucidă, cu toate că i se acordase expres, în temeiul excesivei ei experiențe, binefacerea de a fi confuză și stranie? Și cum ți-am spus că știu foarte bine cum ai făcut s-o readuci la luciditate? Da, o știi foarte bine, că și pe mine mă împiedici să divaghez, și pe mine mă readuci la luciditate, prin toate, prin cuvintele dumitale, prin căutătura dumitale, prin felul de a privi și de a sta în picioare; și e absolut imposibil să pot avea încredere în dumneata. Am avut prilejul să te observ în relațiile cu alți oameni; dar, indiferent dacă era vorba de doctorul Sammet, de la spitalul „Dorothea“, sau de domnul Stavenhüter, de la grădina Fazaneriei, era același lucru, și totdeauna am simțit că mi-e frig și teamă. Stai drept și pui întrebări, dar fără să participi; nu te interesează conținutul întrebării, nu, nu te interesează nimic și nu ții la nimic. Am văzut adesea: vorbești, exprimi o părere,

dar ai putea să exprimi tot atît de bine și alta, căci în realitate n-ai nici o părere și nici o credință și nu te interesează nimic altceva decît atitudinea dumitale de prinț. Spui uneori că profesiunea dumitale nu e ușoară; dar, fiindcă m-ai provocat, vreau să remarc că ți-ar fi mai ușoară, dacă ai avea o părere și o credință, prințe – asta e convingerea mea, și credința mea. Cum ar putea avea cineva încredere în dumneata? Nu, ceea ce inspiri nu e încredere, ci răceală și jenă; și, chiar dacă mi-aș da silința să mă apropii de dumneata, acest fel de jenă și de neajutorare m-ar împiedica s-o fac – și cu asta ți-am răspuns.

Klaus Heinrich ascultase cu dureroasă încordare, o privise de mai multe ori în fața-i palidă, în timp ce vorbea, și apoi lăsase ochii în jos, ca ea, spre frîu.

– Îți mulțumesc, Imma, răspunse el într-un tîrziu, că ai vorbit atît de serios; căci știu bine, că n-o faci totdeauna, ci că, de cele mai multe ori, vorbești ironic și că, în felul dumitale, iei tot atît de puțin în serios lucrurile ca mine, în felul meu.

– Cum să vorbească omul cu dumneata altfel decît ironic, prințe?

– Uneori ești chiar dură și crudă, ca de pildă față de sora-superioară de la spitalul „Dorothea“, pe care ai pus-o în atît de mare încurcătură.

– Mda, știu bine că am și eu defectele mele și că aș avea nevoie de cineva care să mă ajute să mă dezbar de ele.

– Asta vreau și eu, Imma, hai să ne ajutăm reciproc...

– Nu cred că ne putem ajuta reciproc, prințe.

– Ba da, putem. N-ai vorbit, chiar acum, serios și absolut fără ironie? În ce mă privește însă nu mai ai dreptate cînd spui că nu mă interesează nimic și că nu țin la nimic; căci dumneata, Imma, dumneata mă interesezi, la dumneata țin; și, cum lucrul acesta e nespus de important pentru

mine, n-o să dau greș și îți voi cîștiga încrederea, pînă la urmă. Dacă ai ști cu cîtă plăcere am ascultat ceea ce ai spus despre silință și apropiere! Da, dă-ți puțină silință și nu te mai lăsa descumpănită de acea neajutorare, sau indiferent ce-o fi, pe care o resimți atît de lesne în ființa mea! Da, știu, știu îngrozitor de bine cît de mult sînt vinovat de asta! Dar n-ai decît să rîzi de mine și de dumneata însăți, cînd îți trezesc un asemenea sentiment, însă fii alături de mine! Vrei să-mi promiți că ai să-ți dai un pic de silință?

Dar Imma Spoelmann nu promise nimic, ci porni, în sfîrșit, în galopul calului; și încă multe alte întrevederi rămaseră fără succes, ca aceasta.

Uneori, după ce Klaus Heinrich lua ceaiul la Locul Delfinului, mergeau în parc – prințul, domnișoara Spoelmann, contesa și Perceval. Nobilul dulău scoțian mergea alături de Imma, cu o expresie încordată; iar contesa venea la doi-trei pași în urma tinerilor. Căci, îndată ce începea plimbarea, ea zăbovea o clipă, să moșmondească ceva la o tufă, iar distanța care se crea prin asta n-o mai recupera. Astfel, Klaus Heinrich și Imma mergeau înaintea ei și duceau tratative; dar, după ce parcurgeau un anumit traseu, făceau cale-ntoarsă, astfel încît acum o aveau pe contesă în fața lor la doi-trei pași; și atunci Klaus Heinrich își desfășura de bună seamă strădaniile oratorice, luînd, cu grijă și fără a privi spre ea, mîna îngustă și fără podoabe a Immei Spoelmann și cuprinzînd-o cu ambele sale mîini (chiar și cu stînga, la care nu se mai gîndea și care nu mai era stînjenitoare, ca la reprezentări); și în acest timp o întreba dacă își dă silința și dacă a făcut progrese în privința încrederii în el. Îi era neplăcut s-o audă spunînd că, de cînd fuseseră împreună ultima oară, a studiat, s-a dedicat algebrei; o ruga din inimă să lase deoparte cărțile, care nu puteau decît să-i distragă atenția și s-o îndepărteze de subiectul căruia ar

trebui să-i fie închinate, acum, toate gîndurile ei. Vorbea și despre sine însuși, despre acea revenire la luciditate și despre jena pe care – după spusele ei – i-o insufla firea lui; încerca să le explice și să le anihileze. Vorbea despre existența rece, severă și săracă, pe care-o dusese pînă atunci; îi descria cum toți oamenii fuseseră acolo, dintotdeauna, tocmai pentru a fi acolo și a privi, în timp ce înalta lui profesie îi impusese să se exhibeze și să fie privit, lucru care era – de departe – cel mai greu; se străduia s-o facă să înțeleagă bine, că o izbăvire de toate acele însușiri datorită cărora o împiedica pe contesă să sporovăiască și o consterna spre mîhnirea lui, pe Imma – că o izbăvire deci nu putea fi înfăptuită decît prin ea, numai prin ea singură, că se afla întru totul în mîna ei. Ea îl privea, ochii ei nespus de mari licăreau întunecat, iscoditor, și se vedea bine că și ea ducea o luptă cu sine însăși. Apoi clătina din cap sau încheia discuția, plasînd, cu buzele țuguiate, o frază alambicată, de care își bătea singură joc, incapabilă de a se învinge și a-și smulge acel da, pe care-l implora el, acea dăruire de sine care, așa cum stăteau lucrurile, n-o obliga, de fapt, la nimic.

Nu-l împiedica să vină o dată sau de două ori pe săptămînă s-o vadă, nu-l împiedica să-i vorbească, s-o asalteze cu rugămințile și jurămintele lui și să-i ia din cînd în cînd mîna, s-o țină într-ale lui. Îi îngăduia acest lucru, dar, în rest, rămînea tot neclintită; frica de a lua o hotărîre, această teamă de a-și părăsi imperiul rece și ironic și de a i se alătura lui, rămînea de neînvins; și se întîmpla uneori să izbucnească, istovită și descurajată, rostind cuvintele:

– Ah, prințe, mai bine nu ne-am fi cunoscut; ar fi fost, poate, mai bine! Atunci ți-ai fi văzut liniștit de înalta dumitale profesiune ca mai înainte, și aș fi avut și eu liniște, și nici unul din noi nu l-ar fi chinuit pe celălalt! Klaus Heinrich trebuia să se străduiască mult ca s-o facă să

retracteze, să-i smulgă mărturisirea că, în fond, nu regretă faptul că l-a cunoscut. Dar, în felul acesta, timpul trecea. Vara era pe sfîrșite; frigul timpuriu al nopților desprindea frunzele, încă verzi, din pomi; Fatma, Florian și Isabeau făceau să foșnească frunzele roșii și aurii, cînd mergeau la plimbare; toamna venea cu neguri și cu miresme amărui; și nimeni n-ar fi fost în stare să întrezărească o oarecare întorsătură decisivă a acestei probleme ce se afla într-o stranie suspensie.

Meritul de a fi readus lucrurile pe făgașul realității și de a fi îndrumat evenimentele spre un final fericit i-a revenit – și va trebui să se admită asta – bărbatului supus care păstrase pînă atunci o rezervă înțeleaptă, dar care, la momentul potrivit, a intervenit cu o mînă prudent-fermă în desfășurarea evenimentelor. E vorba de Excelența Sa von Knobelsdorff, ministru de interne, de externe și al casei marelui duce.

Profesorul secundar doctorul Überbein avusese dreptate cînd afirmase că președintele de consiliu cerea zilnic să i se dea raportul despre pașii personali și pasionați ai lui Klaus Heinrich. Ceva mai mult, bătrînul domn, bine slujit de subalterni inteligenți și abili în supraveghere, era perfect la curent cu opinia publică, cu rolul jucat de Samuel Spoelmann și de fiica sa în imaginația poporului, cu rolul regal pe care îl aveau în reprezentările poporului, cu încordarea imensă și superstițioasă cu care norodul urmărea relațiile dintre palatele Ermitaj și Locul Delfinului, cu popularitatea acestor relații, într-un cuvînt, cu felul cum această popularitate se manifesta prin vorbe și zvonuri, pentru oricine voia să vadă, atît în capitală, cît și în întreaga țară. Un incident semnificativ fu de-ajuns pentru a-l face pe domnul Knobelsdorff să fie sigur de ceea ce voia să întreprindă.

De fapt, la începutul lui octombrie – parlamentul landului era de paisprezece zile în sesiune, iar disensiunile cu comisia bugetară erau în plină sesiune – Imma Spoelmann se îmbolnăvi, și anume, din cîte se spunea la început, foarte grav. Se dovedi că imprudenta domnișoară – Dumnezeu știe în ce toane sau dispoziție fusese – se încumetase să facă, în cursul unei plimbări întreprinse cu doamna ei de companie, un galop neîntrerupt de aproape jumătate de oră, pe alba Fatma, împotriva unui vînt ce sufla puternic; apoi se întoarse acasă cu un emfizem pulmonar. După puține ceasuri, vestea se răspîndise pretutindeni. Se spunea că tînăra fată e în pericol de moarte, ceea ce era o exagerare fără măsură, după cum se dovedi, din fericire, curînd. Dacă i s-ar fi întîmplat o nenorocire gravă unui membru al casei Grimmburg sau chiar marelui duce însuși, consternarea și compasiunea generală n-ar fi fost mai mari. Nu se mai vorbea despre nimic altceva decît despre asta. În cartierele mai modeste ale orașului, de pildă în preajma spitalului „Dorothea“, femeile stăteau, spre seară, în fața ușii caselor, își apăsau pieptul cu palmele și gîfîiau, pentru a-și arăta una alteia mai lămurit cum e cînd i se taie cuiva răsuflarea. Ziarele publicau comunicate amănunțite și competente din punct de vedere medical, cu privire la starea sănătății domnișoarei Spoelmann, comunicate care treceau dintr-o mînă-n alta, fiind citite la mesele familiale sau ale obișnuiților din localuri, ori erau comentate în vagoanele de tramvai. Reporterul de la *Curierul rapid* era văzut mergînd zilnic în goană, cu birja, la Locul Delfinului, unde era primit și informat de către *butler,* cu care vorbea englezește, deși nu-i venea tocmai ușor s-o facă. De altfel, presa nu putea fi scutită de reproșul că umfla lucrurile și că întreținea o îngrijorare inutilă. Pur și simplu nu putea fi vorba de un pericol serios. Șase zile la pat, sub îngrijirea medicului personal

al Spoelmannilor, fură de ajuns pentru a vindeca emfizemul și a restabili complet plămînii domnișoarei. Dar și aceste șase zile fură de ajuns pentru a face să iasă limpede în evidență ce loc dețineau Spoelmannii, și în special domnișoara Imma, în viața publică. În fiecare dimineață, trimișii ziarelor – mandatarii dorinței generale de informații – se reuneau în holul cu mozaic de la Locul Delfinului, pentru a primi scurtul buletin al zilei transmis de *butler*, buletin pe care-l asezonau apoi, în ziarele lor, în acele prelucrări prolixe pe care le cerea publicul. Lumea citea despre scrisorile parfumate, cu salutări și urări de însănătoșire, care sosiră la Locul Delfinului, trimise de diferitele instituții de caritate, pe care Imma le vizitase și le ajutase cu donații bogate (șugubeții subliniau că și autoritățile fiscale ale marelui ducat ar fi trebuit, de fapt, să profite de ocazie și să aducă omagiul lor într-un mod asemănător). Oamenii mai citeau – și-și lăsau ziarele în jos pentru a se privi unii pe alții – despre un „superb" buchet de flori pe care prințul Klaus Heinrich îl trimisese împreună cu cartea sa de vizită (în timp ce adevărul era că prințul trimisese nu o dată, ci zilnic, flori la Locul Delfinului, cîtă vreme stătuse în pat domnișoara Spoelmann, fapt care fusese trecut însă sub tăcere de cei în cunoștință de cauză, pentru a evita o emoție prea mare). Lumea citi, mai departe, că tînăra și populara pacientă părăsise patul pentru prima oară și că, în cele din urmă, se anunța că prima ei ieșire din casă, cu mașina, era iminentă. Această ieșire, care se petrecu la opt zile după îmbolnăvirea domnișoarei, într-o dimineață de toamnă însorită, avea să ofere totuși prilejul unei manifestări a sentimentelor publicului, manifestare care fu calificată de către oamenii cu o serioasă conștiință de sine, ca fiind prea exagerată. În jurul uriașului automobil de culoare oliv și cu perne de piele cărămizii, care aștepta în fața intrării principale de la Locul Delfinului, la

volan fiind un șofer tînăr cu trăsături anglo-saxone și cu o figură palidă, concentrată, se adunase o mulțime mai mare de oameni; și, cînd domnișoara Spoelmann ieși din casă, însoțită de contesa Löwenjoul și urmată de un lacheu care ducea pledurile, izbucniră într-adevăr strigăte de „trăiască", însoțite de fluturatul șepcilor și al batistelor; strigătele se repetară și se prelungiră pînă cînd vehiculul își croi, cu urlete de claxon, drum prin îmbulzeală, lăsîndu-i pe manifestanți în urmă, în nori de benzină. Să admitem că grupul de oameni care striga era alcătuit din acele elemente nu tocmai onorabile, care obișnuiesc să se adune în asemenea ocazii; adică din adolescenți, cîteva femei cu coșuri de tîrguieli, cîțiva copii de școală, gură-cască, pierde-vară și oameni fără ocupație, de toate soiurile. Dar ce e poporul și din cine trebuie el să se compună pentru a fi determinat? În continuare, nu poate fi trecută complet sub tăcere o afirmație care a fost difuzată ulterior de unele firi zeflemitoare și după care în gloata poporului, adunată în jurul mașinii, s-ar fi aflat un agent în slujba domnului von Knobelsdorff, membru al poliției secrete; acesta ar fi dat tonul pentru urale și le-ar fi întreținut cu mult zel. Putem să-i lăsăm în plata Domnului și le acordăm acestor detractori ai unor importante evenimente mica lor satisfacție. În cel mai rău caz – adică dacă informațiile acelor oameni se confirmau – fusese vorba de o declanșare mecanică a unor sentimente care, vezi bine, trebuie să fi fost totuși vii pentru a putea fi declanșate. În orice caz, această scenă, care a fost descrisă, firește, amănunțit în presă, n-a întîrziat să producă efect asupra tuturor; iar pentru persoanele cu oarecare perspicacitate în materie de înlănțuire a faptelor n-a existat nici o îndoială că o altă veste, care a preocupat sufletele la cîteva zile după aceea, trebuie să fi avut o legătură mai profundă cu toate aceste manifestări și simptome.

Informația spunea că Alteța Sa regală principele Klaus Heinrich l-ar fi primit pe domnul ministru de stat von Knobelsdorff, la palatul Ermitaj, într-o audiență care ar fi durat fără întrerupere de la ora trei după-amiază pînă la ora șapte seara. Patru ceasuri bătute pe muchie! Despre ce fusese vorba? Doar nu despre viitorul bal al curții? Firește, printre altele, fusese vorba și de balul curții.

Cu prilejiul unei vînători a curții, care avusese loc pe zece octombrie lîngă palatul Premiul Vînătorului, în pădurile dinspre vest – și la care Klaus Heinrich luase parte, îmbrăcat, ca și verii săi roșcovani, într-o uniformă verde, cu pălărie moale și cizme cu tureatcă, avînd asupra lui un binoclu, pumnal, cuțit de vînătoare, centiron cu cartușe și pistol cu toc – domnul von Knobelsdorff îl rugase pe prinț să-i acorde o întrevedere. Fusese consultat domnul von Braunbart-Schellendorff și convorbirea se stabilise pentru ora trei după-amiază, în cea de a douăsprezecea zi a lunii octombrie. De altfel, Klaus Heinrich se oferise să facă el o vizită bătrînului domn la locuința sa oficială; dar domnul von Knobelsdorff preferase să vină el la Ermitaj și sosi, punctual, primit fiind cu toată amabilitatea și căldura pe care Klaus Heinrich le socotea că sînt indicate de protocol față de bătrînul sfetnic al tatălui și fratelui său. Micul și austerul salon, în care se aflau cele trei fotolii de mahon cu motive albăstrui în formă de liră brodate pe fond galben, fu locul unde se desfășură discuția.

Deși nu mai avea mult pînă să împlinească vîrsta de șaptezeci de ani, Excelența Sa domnul von Knobelsdorff era încă viguros și la trup, și la minte. Redingota sa nu prezenta cutele vîrstei, ci se mula strîns și cît se poate de bine întinsă pe trupul îndesat și plăcut capitonat al unui bărbat cu o fire plăcută. Părul său, încă îmbelșugat și pieptănat lins, cu cărare la mijloc, era de un alb pur, ca și mustața tăiată scurt; iar bărbia era simpatic despicată de o cută ce putea fi luată drept

gropiță. Creturile dispuse în evantai la colțurile ochilor jucau ca și odinioară; ba chiar mai căpătaseră cu vremea mici ramificații și linii secundare, astfel încît această multiplă și vie rețea de riduri dădea ochilor săi albaștri o expresie constantă de șiretenie și de bună dispoziție. Klaus Heinrich ținea la domnul von Knobelsdorff, fără ca între ei să fi existat vreo relație mai strînsă. De fapt, ministrul de stat veghease și călăuzise evoluția prințului: îl desemnase inițial pe profesorul titular Dröge ca prim-dascăl al său, apoi înființase pentru el colegiul „fazanilor"; mai tîrziu îl trimise la universitate împreună cu doctorul Überbein, rînduise și serviciul său militar de formă și chiar îi destinase palatul Ermitaj ca locuință; dar totul indirect și venind rareori în contact cu el; iar dacă domnul von Knobelsdorff se întîlnise uneori cu Klaus Heinrich în anii educației acestuia, se informase cît se poate de respectous de deciziile și planurile de viitor ale principelui, de parcă n-ar fi știut nimic despre ele; și poate că tocmai această ficțiune, respectată cu consecvență de ambele părți, fusese ceea ce menținuse relațiile dintre ei într-un cadru formal.

Domnul Knobelsdorff – care preluă conducerea discuției cu o ușurință și totuși cu atitudine reverențioasă, în timp ce Klaus Heinrich încerca să ghicească intențiile acestei vizite – vorbi mai întîi despre vînătoarea de alaltăieri a curții, aruncă, pe îndelete, o privire retrospectivă asupra traseului parcurs și aminti, ca din întîmplare, de eminentul său coleg de la finanțe doctorul Krippenreuther, care luase și el parte la vînătoare și a cărui mină jalnică o deplîngea. Într-adevăr, domnul Krippenreuther nu trăsese decît pe alături, la Premiul Vînătorului.

– Mda, grijile te fac să nu ai mîna sigură, remarcă domnul von Knobelsdorff și-i puse, astfel, prințului în gură cuvîntul-cheie, care să reclame o scurtă caracterizare a aces-

tor griji. Îi vorbi despre deficitul „nu lipsit de importanță" al proiectului de buget, despre disensiunile dintre miniștri și comisia bugetară, despre noul impozit pe avere, despre cota de treisprezece și jumătate la sută și despre opoziția furibundă a reprezentanților citadini, despre antediluvianul impozit pe carne și despre strigătele de foame ale funcționarilor; Klaus Heinrich, la început surprins de atîtea date concrete, îl ascultă cu seriozitate și aprobînd de zor din cap.

Cei doi domni, cel bătrîn și cel tînăr, ședeau alături, pe o canapea firavă și puțin cam tare, cu tapiseria galbenă și cu aplicații de alamă în formă de cunună; canapeaua era așezată îndărătul mesei rotunde, cu fața spre ușa îngustă, cu geamuri, ce dădea spre terasă și dincolo de care se estompa în negura toamnei parcul pe jumătate desfrunzit, cu lacul acoperit de rațe. Scundă și de un alb modest, soba de cahle în care trosnea focul răspîndea o căldură molcomă în camera mobilată auster și meschin; iar Klaus Heinrich, nu întru totul în stare să urmărească expozeul politic, dar mîndru și fericit de a se întreține atît de serios cu încercatul demnitar, se simțea cuprins tot mai mult de o dispoziție plină de recunoștință și de încredere. Domnul von Knobelsdorff vorbea în mod agreabil despre cele mai dezagreabile lucruri; glasul lui era plăcut, alcătuirea cuvîntării sale – abilă și insinuantă; și, deodată, Klaus Heinrich își dădu seama că bătrînul părăsise domeniul economic și că trecuse de la grijile doctorului Krippenreuther la starea sănătății lui, a lui Klaus Heinrich. Oare se înșela domnul von Knobelsdorff? Ochii săi începeau să-l cam lase, uneori. Dar parcă i se părea că și Alteța Sa regală avusese cîndva o mină mai bună, mai plină de prospețime, mai veselă. Nu putea să nu se observe o oarecare oboseală, o umbră de grijă... Domnul von Knobelsdorff se temea să nu pară indiscret, dar trebuia să

spere că aceste semne nu sînt pricinuite de vreo suferință gravă, trupească sau sufletească?

Klaus Heinrich privi afară, în ceață. Privirea lui era încă ermetică; dar, cu toate că ședea pe canapeaua tare, într-o atitudine controlată, de concentrare atentă ca totdeauna, cu picioarele încrucișate, cu mîna dreaptă peste cea stîngă și cu bustul întors spre domnul von Knobelsdorff, atitudinea lui interioară se destinse totuși din clipa aceasta; și, istovit cum era, de luptele sale ciudat de delicate și fără succes, nu lipsi mult ca ochii lui să se umple de lacrimi. Era atît de singur și nimeni nu-l ajuta cu sfaturi... Doctorul Überbein evita, în ultima vreme, să vină la Ermitaj... Klaus Heinrich mai spuse:

– Ah, Excelență, asta n-ar duce prea departe. Dar domnul von Knobelsdorff răspunse:

– Prea departe? Nu, Alteța Voastră să nu se teamă că trebuie să vorbească prea pe larg. Recunosc că sînt mai bine informat cu privire la evenimentele trăite de Alteța Voastră regală, decît am lăsat să se întrevadă. În afară de acele subtilități și amănunte, pe care zvonurile nu le pot înregistra, Alteța Voastră regală nu va avea să-mi împărtășească prea multe lucruri noi. Dar, dacă faptul de a vă descărca sufletul față de un slujitor care v-a ținut în brațe ar putea să facă bine Alteței Voastre regale... poate că n-aș fi cu totul incapabil de a fi alături de Alteța Voastră regală cu sfatul și cu fapta.

Și atunci tot ce era în sufletul lui Klaus Heinrich se topi și se revărsă năvalnic, în chip de mărturisire; îi povesti totul domnului von Knobelsdorff. Povesti cum povestește cineva cînd e cu inima plină și cînd cuvintele îi năvălesc pe buze: nu fu prea sistematic, nu luă lucrurile chiar pe rînd și insistă peste măsură asupra unor fapte neesențiale; dar fu cît se poate de convingător, dînd povestirii acea notă concretă care e rodul unei trăiri pasionate. Începu cu mijlocul, sări pe

nebăgate de seamă peste început, se grăbi să ajungă la sfîrșit (un sfîrșit care nu exista), se precipită și se împotmoli nu o singură dată. Dar cunoașterea prealabilă a situației îi ușură domnului von Knobelsdorff formarea unei priviri de ansamblu, îl puse în măsură să readucă corăbioara pe linia de plutire prin întrebări utile; și, în cele din urmă, imaginea trăirilor lui Klaus Heinrich, cu toate personajele și întîmplările, cu silueta lui Samuel Spoelmann, a confuzei contese Löwenjoul, ba chiar și a nobilului dulău scoțian Perceval și, mai cu seamă a Immei Spoelmann, se înfățișa, cu toate dificultățile ei, destul de desăvîrșită și fără lacune, pentru a putea fi supusă discuției. Pînă și bucățica de foaie de gutapercă fu amintită pe larg, căci domnul von Knobelsdorff păru să pună preț pe ea; și nimic nu fu omis, de la acea apariție impresionantă din timpul schimbării gărzii palatului și pînă la ultimele lupte intense și chinuitoare, duse călare și pe jos. Klaus Heinrich era tare înfierbîntat cînd termină, iar ochii săi albaștri ca oțelul, îngustați de pomeții populari, erau înlăcrimați. Părăsi canapeaua, gest prin care îl silise pe domnul von Knobelsdorff să se ridice și el, și vru să deschidă neapărat, din cauza căldurii, ușa cu geamuri dinspre mica verandă; dar domnul von Knobelsdorff îl împiedică s-o facă, atrăgîndu-i atenția asupra pericolului de a răci. Apoi îi adresă prințului prea-supusa rugăminte, să se așeze din nou, întrucît Alteța Sa regală nu poate ignora necesitatea unei discutări liniștite a situației. Și amîndoi luară din nou loc pe pernele prea puțin moi și umflate.

Domnul von Knobelsdorff chibzui o vreme, și chipul său deveni atît de serios cît putea fi avîndu-se în vedere bărbia sa despicată și crețurile jucăușe de la colțurile ochilor. Întrerupîndu-și tăcerea, îi mulțumi prințului, cu emoție în suflet, pentru marea cinste pe care i-o făcuse,

acordîndu-i încrederea sa. Imediat după asta, domnul von Knobelsdorff îi făcu următoarea declarație, apăsînd pe fiecare cuvînt în parte: indiferent de atitudinea la care s-ar fi așteptat prințul din partea lui, a domnului von Knobelsdorff, el, domnul von Knobelsdorff, nu este, oricum, omul care să se declare împotriva dorințelor și speranțelor prințului, și mai curînd este dispus să-i netezească Alteței Sale regale, în măsura puterilor sale, calea spre țelul dorit.

Tăcere lungă. Klaus Heinrich îl privi consternat pe domnul von Knobelsdorff în ochii cu ridurile dispuse în evantai. Așadar, avea dorințe și speranțe? Exista deci un țel? Nici el singur nu știa ceea ce auzea acum. Spuse:

– Excelența Voastră sînteți atît de amabil...

Atunci domnul von Knobelsdorff adăugă marii sale declarații ceva despre o condiție și spuse:

– Firește că el, ca primul slujitor al statului, nu-și poate impune modesta influență în sensul dorit de Alteța Sa regală decît cu o condiție...

– Cu o condiție?

– Cu condiția ca Alteța Voastră regală să nu se gîndească numai la propria fericire, în mod egoist și nesemnificativ, ci să-și privească destinul personal din perspectiva ansamblului, a întregului, așa cum îi cere înalta sa profesiune.

Klaus Heinrich tăcu, ochii i se înnegurară de gînduri.

– Să îngăduie Alteța Voastră regală, continuă domnul von Knobelsdorff, după o pauză, să părăsim pentru o clipă această chestiune delicată și imprevizibilă și să ne îndreptăm spre lucruri mai generale! Acesta este ceasul încrederii și al înțelegerii reciproce... rog respectuos să-mi fie îngăduit să-l folosesc! Prin sublima ei vocație, Alteța Voastră regală este smulsă din angrenajul aspru al realității, este despărțită de ea prin anumite măsuri frumoase. Nu voi uita că acest angrenaj nu este defel – sau e doar în mod indirect – treaba

Alteței Voastre regale. Totuși, mi se pare că a sosit clipa să explic Alteței Voastre regale, absolut numai de dragul lucrului în sine, măcar un anumit domeniu al acestei lumi aspre, pentru a-și face o părere și a lua cunoștință de el. Vă cer în prealabil, preasupus, iertare dacă, prin informațiile mele, va urma s-o afectez greu, lăuntric, pe Alteța Voastră regală...

– Vă rog, vorbiți, Excelență! rosti Klaus Heinrich, nu fără consternare.

Fără să vrea se așeză mai bine, așa cum te așezi mai bine în scaunul dentistului, concentrîndu-te în vederea unei intervenții dureroase...

– Se impune o atenție concentrată, spuse domnul von Knobelsdorff aproape cu severitate.

Și apoi, pornind de la disensiunile cu comisia bugetară, urmă acea expunere, acea instruire clară, temeinică și neretușată, bine documentată cu cifre și cu explicații intercalate referitoare la relațiile fundamentale și la termenii de specialitate; acea lecție asupra situației economice a țării, a statului, care-i punea prințului în față, cu o inexorabilă claritate, întreaga noastră situație mizeră. Bineînțeles că aceste lucruri nu-i erau complet noi și străine; ba chiar, de cînd făcea act de reprezentare, îi slujiseră ca punct de plecare și temă pentru acele întrebări formale, pe care obișnuia să le adreseze primarilor, agricultorilor, înalților funcționari; întrebări la care primea răspunsuri ce erau date pur și simplu doar pentru a fi date, și nu pentru a lămuri lucrurile, și care erau însoțite de zîmbetul cunoscut de el încă din copilărie, zîmbet ce voia să spună: „Tu curatule, tu delicatule!“ Dar încă niciodată aceste lucruri nu-l copleșiseră cu asemenea obiectivitate masivă și nudă, încît să-i solicite în mod serios puterea de gîndire. Domnul von Knobelsdorff nu se mulțumi cîtuși de puțin cu obișnuitele aprobări din cap, încurajatoare, ale lui Klaus Heinrich; luă lucrurile în serios, se

prefăcu a nu fi auzit spusele tînărului, acceptă să repete explicații întregi, îl menținu, cu severitate, sub imperiul datelor concrete; și parcă era tot un deget arătător care, încreștit din cauza pielii uscate, insista asupra unui singur punct și nu se clintea din loc pînă ce nu se făcea dovada că lucrul fusese înțeles cu adevărat.

Domnul von Knobelsdorff începu cu temeiurile și vorbi despre țară și despre condițiile ei de slabă dezvoltare sub raportul comerțului și al industriei; vorbi despre popor, despre poporul lui Klaus Heinrich, acel soi de oameni gînditori și cumsecade, sănătoși și înapoiați; vorbi despre încasările deficitare ale statului, despre căile ferate ce nu rentează, despre insuficientele zăcăminte de cărbuni. Trecu apoi la administrația domeniilor silvice, a vînătorii și pășunilor, vorbi despre păduri și despre tăierile exagerate, despre exploatarea excesivă a stratului vegetal din păduri, despre efectivele de arboret diform, despre renta silvică scăzută. După aceea insistă mai îndeaproape asupra economiei financiare, explică incapacitatea firească a poporului de a plăti dări, caracteriză administrarea dezordonată a finanțelor din perioadele precedente. Iar mai apoi veni cu cifra datoriilor de stat, pe care domnul von Knobelsdorff îl sili pe prinț să o repete de mai multe ori. Lecția se extinse în continuare asupra sistemului obligațiilor, asupra condițiilor de plată a dobînzilor și a amortizării, reveni la situația dificilă a doctorului Krippenreuther în momentul de față și zugrăvi grelele împrejurări defavorabile din prezent. În mînă cu *Revista biroului statistic* – pe care o scoase deodată dintr-un buzunar –, domnul von Knobelsdorff îi aduse la cunoștință elevului său rezultatele recoltelor din ultimii ani: enumeră intemperiile care provocaseră anomaliile vegetației, schiță deficitul pricinuit de acestea prin neplata impozitelor și aminti chiar de făpturile subalimentate de la țară. Apoi trecu

la situația pieței financiare, în mare, și prezentă mai pe larg scumpirea banilor și criza economică generală. Iar Klaus Heinrich află despre scăderea maximă a cursurilor, despre neliniștea creditorilor, despre scurgerea banilor în străinătate, despre falimente; văzu că creditul e zdruncinat, că hîrtiile de valoare sînt devalorizate și înțelese pe deplin că realizarea unui nou împrumut era aproape imposibilă.

Amurgul pătrundea în încăpere, trecuse de mult de ora cinci cînd domnul von Knobelsdorff își încheie expozeul de economie politică. La ora asta, Klaus Heinrich obișnuia să-și ia ceaiul, dar nu se gîndi la el decît în treacăt; iar de-afară nu îndrăzni nimeni să conturbe o întrevedere, a cărei importanță se vădea din durata ei. Klaus Heinrich ascultă și ascultă. Nici nu-și dădea încă seama cît era de zguduit. Dar cum cuteza, oare, cineva să-i spună toate astea? În cursul acestei lecții, nu i se spusese niciodată „Alteță regală", fusese violentat, oarecum, iar puritatea și delicatețea lui fuseseră ofensate grosolan; și, cu toate astea, era bine, îl încălzea lăuntric faptul de a asculta toate datele acestea și de a trebui să se adîncească în ele, de dragul lucrului în sine... Uită chiar și să cheme pe cineva pentru a aprinde lumina, atît de captivată îi fusese atenția.

– Acestea erau împrejurările, încheie domnul von Knobelsdorff, pe care le aveam în minte, cînd am invitat pe Alteța Voastră regală să-și privească dorințele și intențiile sale în lumina situației generale. Alteța Voastră regală va trage un folos din ceasul acesta și din conținutul care mi-a fost îngăduit să-l dau acestui ceas, nu mă îndoiesc. Și, cu această convingere, să-mi permită Alteța Voastră regală să revin asupra problemelor noastre mai intime.

Domnul von Knobelsdorff așteptă pînă ce Klaus Heinrich îi făcu din mînă un semn de consimțire, apoi continuă: Dacă acestei chestiuni îi este dat să aibă un viitor, atunci e necesar

ca ea să se ridice pe o nouă treaptă de dezvoltare. Deocamdată stagnează, stă pe loc, lipsită de formă și de perspectivă, ca și ceața de afară. E o situație insuportabilă. Trebuie să i se dea o formă, trebuie să fie condensată, trebuie să fie mai precis conturată, și anume pentru ochii lumii...

– Chiar așa! Chiar așa! Să i se dea o formă... să fie condensată... Asta e! E neapărat necesar! continuă Klaus Heinrich ca ieșit din fire, părăsind din nou canapeaua și începînd să umble în sus și-n jos prin cameră. Dar cum? Spuneți-mi, Excelență, pentru Dumnezeu, cum?

– Primul pas înainte, spuse domnul von Knobelsdorff fără să se scoale în picioare – atît de neobișnuită era clipa prezentă –, trebuie să fie aceasta: Spoelmannii să fie văzuți la curte.

Klaus Heinrich se opri locului.

– Niciodată, preciză el, din cîte-l cunosc eu pe domnul Spoelmann, nu va putea fi determinat să vină la curte.

– Ceea ce nu exclude, ripostă domnul von Knobelsdorff, ca domnișoara, fiica sa, să ne facă această plăcere. Nu mai este mult pînă la balul curții, stă în puterea voastră, Alteță regală, s-o convingeți pe domnișoara Spoelmann să participe la el. Doamna ei de companie este contesă... se pare că nu e lipsită de ciudățenii, dar este contesă, și asta ușurează treaba. Și, dacă o asigur pe Alteța Voastră regală că nici curtea nu se va arăta lipsită se amabilitate, o fac de comun acord cu domnul prim-ministru de ceremonii domnul von Bühl zu Bühl...

În continuare, discuția se mai purtă, vreme de trei sferturi de ceas, în jurul problemelor referitoare la fixarea lucrurilor și la condițiile de ceremonial în care avea să se desfășoare introducerea la curte, prezentarea. Inevitabilă rămînea depunerea cărților de vizită la prim-maestrul de ceremonii al principesei Katharina, o contesă văduvă von Trümmerhauff, care prezida lumea feminină la festivitățile

de la Palatul Vechi. În privința actului prezentării doamnelor la curte, domnul von Knobelsdorff se pricepuse să obțină unele concesii, care aveau un caracter de bună intenție și de invitație. Nu exista în localitate nici un însărcinat cu afaceri american, deci nu era nici un motiv – declară domnul von Knobelsdorff – pentru a pune pe primul venit dintre șambelani să le prezinte pe doamne; nu, domnul prim-maestru de ceremonii roagă, personal, să i se acorde onoarea de a i se îngădui să le prezinte marelui duce. Cînd? În ce moment al succesiunii ierarhice protocolare? Ei, fără îndoială, situația neobișnuită impunea o excepție. La început, deci, în primul rînd, înaintea tuturor noilor invitați de diferite ranguri de la curte; Klaus Heinrich îi poate da asigurări domnișoarei Spoelmann cu privire la această măsură extraordinară. Se vor face comentarii, faptul va produce senzație la curte și în oraș. Dar n-are a face, și cu atît mai bine! Senzația nu era cîtuși de puțin nedorită, senzația era utilă, era necesară...

Domnul von Knobelsdorff plecă. Se făcuse atît de întuneric cînd își luară rămas-bun, încît abia dacă se mai vedeau unul pe altul. Klaus Heinrich, care-și dădu abia acum seama de acest lucru, se scuză oarecum încurcat; dar domnul von Knobelsdorff declară că era complet neesențial în ce lumină are loc o asemenea întrevedere. Apucă mîna pe care i-o întinse Klaus Heinrich și o strînse cu ambele sale mîini.

– Niciodată, spuse el cu cădură – și acestea fură ultimele sale cuvinte înainte de a se retrage –, niciodată fericirea unui principe n-a fost mai strîns legată de aceea a țării sale. Orice ați chibzui și ați face, Alteța Voastră regală, să nu pierdeți din vedere că fericirea Alteței Voastre regale a devenit, prin voia destinului o condiție a bunăstării generale, cum și faptul că Alteța Voastră regală, la rîndul său, trebuie să vadă în

bunăstarea țării o condiție și o justificare inevitabilă a fericirii sale.

Adînc mișcat și încă incapabil să-și ordoneze gîndurile, care-l asaltau în mii de chipuri, Klaus Heinrich rămase în austerele sale camere *empire*.

Petrecu o noapte agitată și, în dimineața următoare, făcu o plimbare călare, solitară și prelungită, în ciuda vremii lipsite de vizibilitate și cîlțoasă. Domnul von Knobelsdorff vorbise limpede și din plin, prezentase anumite fapte și luase act de altele; dar nu dăduse decît indicații scurte, sentențioase, pentru contopirea, modelarea și prelucrarea lăuntrică a acestei multimorfe materii prime; și Klaus Heinrich avu de făcut o grea muncă intelectuală, cîtă vreme rămase treaz în timpul nopții și în timp ce mergea călare pe Florian.

Reîntors la Ermitaj, făcu un lucru surprinzător. Scrise cu creionul, pe o coală de hîrtie, un ordin, o anumită comandă, și trimise pe lacheul camerist Neumann cu ea în oraș, la librăria academică din Strada Universității. Ceea ce aduse Neumann cărînd din greu era un pachet de cărți; Klaus Heinrich porunci să le așeze pe biroul său și începu numaidecît lectura lor.

Erau tomuri cu un aspect prozaic și școlăresc, cu coperte de hîrtie lucioasă, cu cotor de piele ornamentat inestetic și cu o hîrtie grosolană, pe care conținutul era strict orînduit în capitole, secțiuni principale și secundare și paragrafe. Titlurile lor nu erau vesele. Erau manuale și compendii de știință financiară, compendii de economie națională, prezentări sistematice ale economiei politice. Și, cu aceste scrieri, prințul se închise în cabinetul său și dădu dispoziții că dorește să nu fie deranjat pentru nimic.

Toamna era ploioasă și Klaus Heinrich nu se simți prea tentat să părăsească Ermitajul. Sîmbătă se duse la Palatul Vechi pentru a acorda audiențe; în restul săptămînii fu

stăpîn pe timpul său și știu cum să-l folosească. Îmbrăcat în cazaca sa, ședea la căldura sobei scunde de faianță, la micul său birouaș, demodat și puțin cam uzat, și citea, cu tîmplele sprijinite în palme, citea cărțile despre finanțe. Citea despre cheltuielile statului și din ce anume se alcătuiau, despre venituri și despre sursele din care proveneau ele în cazurile fericite; parcurse întregul sistem fiscal, cu toate capitolele sale; se îngropă în teoria planului financiar și a bugetului, insistă mai îndelung și mai temeinic asupra datoriei de stat și asupra felurilor sale, asupra impozitului, asupra raportului dintre dobîndă și capital și asupra amortizării; uneori, ridica încet ochii de pe carte și visa, zîmbind, la ceea ce citise, de parcă ar fi fost poezia cea mai policromă.

De fapt, găsea că nu era greu să înțelegi toate acestea, dacă îți puneai în gînd s-o faci. Nu, toată realitatea asta serioasă la care participa doar, această simplă și grosolană îmbinare de interese, această doctrină a unor nevoi și necesități de o logică banală, pe care tinerii cu o origine obișnuită trebuiau să și le bage în cap pentru a-și trece examenele respective nu era nici pe departe atît de greu de stăpînit pe cît își închipuise de la înălțimea lui. Mult, mult mai dificile și mai anevoioase erau luptele sale delicate cu Imma Spoelmann, purtate călare și pe jos. Totuși, studiul său îl încălzea și-l bucura și simțea că i se rumenesc obrajii de atîta sîrguință, ca și cumnatului său zu Ried-Hohenried din pricina turbei sale.

După ce făuri astfel un fundament general și academic pentru datele pe care i le dăduse domnul von Knobelsdorff și după ce depuse și-n rest o însemnată muncă intelectuală de corelare a relațiilor interne și de cîntărire a posibilităților, se înființă din nou la Locul Delfinului pe la ora ceaiului. Becurile candelabrului cu picior de leu și ale marii lustre de cristal din salonul-seră ardeau. Doamnele erau singure.

După primele întrebări și răspunsuri referitoare la starea sănătății domnului Spoelmann și la boala prin care trecuse Imma, Klaus Heinrich îi făcu vii reproșuri pentru imprudenta ei impetuozitate, la care ea rispostă, cu buzele țuguiate, că, din cîte știa, era propriul stăpîn și că putea face ce voia cu sănătatea ei; discuția trecu apoi la toamnă, la vremea ploioasă care te împiedică să călărești, la anotimpul ce se apropie de sfîrșit, la iarna nu prea depărtată; Klaus Heinrich pomeni, ca din întîmplare, de balul curții, cu care prilej îndrăzni să întrebe dacă – în ipoteza că domnul Spoelmann ar fi împiedicat, din păcate, de suferința sa, să participe – doamnele n-ar avea poftă să ia parte la el. Cînd Imma răspunse că nu – departe de ea orice intenție de-a jigni, dar pur și simplu n-are nici cea mai mică poftă pentru un asemenea lucru –, Klaus Heinrich nu insistă, ci lăsă, cu indiferență, întrebarea deocamdată în suspensie.

Ce-a mai făcut în ultimile zile? Oo, a fost ocupat, poate spune că a avut de lucru pînă peste cap. Lucru? Fără îndoială, se referă la vînătoarea curții de la Premiul Vînătorului. Ei, vînătoarea curții... Nu, s-a îndeletnicit cu studii adevărate, pe care, de altfel, încă nu le-a încheiat nici pe departe; mai curînd este încă adîncit în respectiva materie... Și Klaus Heinrich începu să povestească despre cărțile sale inestetice, despre orientarea sa în domeniul științei financiare; vorbi cu atîta bucurie și prețuire despre această disciplină, încît Imma Spoelmann îl măsură cu ochi mari. Cînd îl întrebă însă ce l-a determinat s-o facă și care e țelul acestei îndeletniciri – lucru ce se petrecu într-un fel timid –, îi răspunse că a fost îndemnat de probleme mult prea arzătoare: condiții și împrejurări care, din păcate, sînt prea puțin potrivite pentru o discuție veselă la ceai. Această formulare o ofensă vizibil pe Imma, care îl întrebă tăios și sucindu-și căpșorul într-o parte și-n alta pe ce observații se întemeiază,

de fapt, convingerea lui că ea este accesibilă exclusiv sau de preferință discuțiilor vesele. Și mai mult îi porunci, decît îl rugă, să binevoiască să-și spună părerea asupra problemelor arzătoare ale zilei.

Atunci Klaus Heinrich arătă ceea ce învățase de la domnul von Knobelsdorff și vorbi despre țară și despre situația ei. Era bine informat cu privire la fiecare punct, asupra căruia zăbovise degetul arătător plin de crețuri; vorbi despre neajunsurile generale și despre cele mai limitate, despre cele tîrîte de la un an la altul și despre cele ce se adaugă, înăsprind condițiile; stărui în special pe cifra datoriilor de stat și a presiunii ce-o exercitau ele asupra economiei poporului – era vorba de șase sute de milioane – și nu uită nici măcar făpturile subalimentate de la țară.

Nu vorbea coerent; Imma Spoelmann îl întrerupea cu întrebări și-l ajuta cu întrebări să meargă mai departe, lua lucrurile în serios și cerea să-i explice tot ceea ce nu putea înțelege imediat. În rochia ei de casă din borangic cărămiziu, cu o broderie mare pe piept și cu mînecile despicate, cu un lanț de vechi demnitar spaniol în jurul grumazului de copil, Imma stătea aplecată asupra mesei de ceai ce sclipea de cristaluri, și de argintărie, și de porțelanuri superbe, se sprijinea într-un cot, cu bărbia îngropată în mîna delicată și fără bijuterii, și-l asculta din toată inima, în timp ce ochii ei nespus de mari și strălucind întunecat îi scrutau expresia. Dar, în timp ce el vorbea, îndemnat de întrebările din gură și din ochi ale Immei, în timp ce se străduia, se înfierbînta și se dăruia cu totul subiectului său, contesa Löwenjoul nu se mai simți obligată să rămînă mai departe, lucidă, începu să divagheze și își îngădui binefacerea sporovăielii fără șir. Ea declară, cu gesturi destinse și cu ochii mijiți straniu, că vina întregii mizerii, chiar și a recoltelor deficitare, a poverii datoriilor și a scumpirii banului o poartă muierile

destrăbălate, care mișună pretutindeni și care, din păcate, au știut să găsească și calea de a pătrunde prin dușumea, ca de pildă, în noaptea trecută, cînd nevasta unui plutonier din cazarma pușcașilor de gardă a zgîrîiat-o pe piept și a chinuit-o cu gesturi nerușinate. După aceea pomeni de castelele ei din Burgundia, în care plouă prin acoperiș, și merse atît de departe, încît povesti că a participat, ca sublocotenent, la o campanie împotriva turcilor în cursul căreia fusese singura care „nu-și pierduse capul". Imma Spoelmann și Klaus Heinrich îi spuneau din cînd în cînd cîte o vorbă bună, îi făgăduiau să o numească deocamdată „doamna Maier", iar în rest, nu se lăsară stînjeniți de intervențiile ei.

Aveau amîndoi chipurile înfierbîntate, cînd Klaus Heinrich termină de spus tot ce știa; da, chiar și pe fața, de obicei palidă ca sideful, a Immei Spoelmann, se observă o roșeață diafană. Tăcură apoi, amuți și contesa, cu capul ei mic aplecat pe umăr și cu ochii abia mijiți, privind în gol. Pe fața de masă sclipitor de albă, Klaus Heinrich se juca cu codița unei orhidee care fusese așezată lîngă tacîmul său, într-un pahar conic; dar, de-ndată ce ridică privirea, întîlni ochii Immei Spoelmann, nespus de mari, înflăcărați și neclintiți, care-i vorbeau, pe deasupra mesei.

– A fost plăcut, de data asta, spuse cu glasul ei frînt, cînd își luă rămas-bun – și Klaus Heinrich simți cum mîna ei îngustă și cu falange delicate i-o cuprinse puternic pe a sa. Cînd Alteța Voastră va binevoi să onoreze iar nevrednica noastră casă, să-mi aducă una sau alta din bunele cărți pe care și le-a procurat. Nu putea să renunțe cu totul la ironie, dar îl rugă să-i aducă din cărțile lui, și el îi aduse.

Îi aduse două din ele, pe care le considera mai instructive și mai ușor de înțeles; le aduse cîteva zile mai tîrziu, în cupeul său, trecînd prin parcul orașului ud de ploaie, și ea îi fu recunoscătoare pentru asta. Îndată după ceai se retraseră

într-un ungher al salonului; acolo, așezați în două fotolii ca niște tronuri, dinaintea unei măsuțe aurite, își începură studiul comun, aplecați asupra primei file a unui manual intitulat *Știința finanțelor*, în timp ce contesa rămase, absentă, la masa de ceai. Citiră împreună chiar și prefețele de la ediția întîia și a șasea alternativ, cu voce încetișoară, fiecare cîte o frază; căci Imma Spoelmann considera că trebuie să pornească metodic la lucru și să înceapă cu începutul.

Bine pregătit cum era, Klaus Heinrich făcu pe călăuza în șirul paragrafelor și nimeni n-ar fi putut să-l urmeze cu mai multă sprinteneală și perspicacitate decît Imma.

– E ușor! spuse ea și ridică privirea rîzînd. Mă miră faptul că este, în fond, chiar atît de simplu. Algebra e mai grea, prințe...

Dar, întrucît făcură treaba atît de temeinic, nu ajunseră prea departe într-o singură oră a după-amiezii; făcură deci un semn în carte, de unde să continue rîndul viitor.

Așa se și întîmplă; de-atunci înainte, vizitele princepelui la Locul Delfinului avură conținutul cel mai concret. Totdeauna, cînd domnul Spoelmann nu-și făcea apariția la ceai sau cînd se retrăgea cu doctorul Watercloose îndată ce-și muiase biscuitul dietetic în ceai, Imma și Klaus Heinrich se așezau comod cu cărțile lor, la măsuța aurită, pentru a se adînci, alăturîndu-și capetele, în știința economiei financiare. În timp ce progresau, comparau cu realitatea învățămintele trase din lectură, aplicau cele citite la situația țării, așa cum o prezentase Klaus Heinrich, și studiau cu folos, deși nu rareori se întîmpla ca investigațiile lor să fie întrerupte de considerații cu caracter personal.

– Atunci emisiunea se poate face pe cale directă sau indirectă, spuse Imma, mda, asta e limpede. Fie că statul se adresează direct capitaliștilor și deschide subscripția... mîna dumitale este de două ori mai lată decît a mea, constată ea;

vezi, prințe? Și atunci, zîmbitori și plăcut impresionați de descoperire, își priviră mîinile, cea dreaptă a lui și stînga ei, așezate alături pe tăblia măsuței aurite. Sau, continuă Imma, împrumutul este plasat prin negocieri, și este nevoie de o bancă mare sau de un consorțiu de bănci, căruia statul să-i remită obligațiile sale pentru...

– Ia stai! făcu el încetișor. Stai, Imma, și răspunde-mi la o întrebare. Oare nu pierzi din vedere lucrul principal? Îți dai osteneală și faci progrese. Cum stăm cu luciditatea și cu intimitatea, Imma mică și dragă? Acum ai căpătat un pic de încredere în mine?

Buzele lui rostiră întrebarea aproape de părul ei din care se revărsa o mireasmă delicată; iar ea rămase cu căpșorul ei smead-palid, de copil, neclintit, aplecat deasupra cărții, fără să-i răspundă imediat la întrebare.

– Oare trebuie să fie o bancă sau un consorțiu? reflectă ea. Nu se scrie nimic despre asta, dar mie mi se pare că, într-un caz concret, nu trebuie să fie neapărat așa...

Imma vorbea serios și fără ghilimele, căci, în ce-o privea, trebuia să biruie și ea munca intelectuală pe care o efectuase Klaus Heinrich după întrevederea cu domnul von Knobelsdorff. Și cînd el reveni, după cîteva săptămîni, asupra întrebării, dacă nu i-ar face plăcere să meargă la balul curții, explicîndu-i condițiile de ceremonial care fuseseră aprobate în acest caz, ea îi răspunse că da, îi face plăcere și o să treacă mîine cu contesa Löwenjoul, cu mașina, pe la contesa văduvă Trümmerhauff ca să-și depună cărțile de vizită.

Anul acela balul curții avu loc mai devreme ca de obicei: încă la sfîrșitul lui noiembrie; o măsură care, din cîte se auzise, era dictată de unele dorințe venite dinlăuntrul casei marelui duce. Domnul von Bühl zu Bühl deplîngea amarnic această precipitare a lucrurilor, care-i constrîngea, pe el și pe subalternii săi, să dea peste cap pregătirile de care aveau o atît

de urgentă nevoie saloanele pentru festivitățile din Palatul Vechi. Dar dorința respectivului membru al preaînaltei familii fusese sprijinită de domnul von Knobelsdorff, iar mareșalul curții trebuise să se supună. Așa că spiritele abia avură timp să se pregătească suficient pentru ceea ce reprezenta, în seara respectivă, acel bal și față de care data neobișnuită nu mai însemna nimic; cînd *Curierul rapid* publică, cu litere groase, știrea despre depunerea cărților de vizită și despre invitație – nu fără a-și exprima în cuvinte calde, cu litere ceva mai mici, satisfacția cu privire la acest fapt și a ura fiicei lui Spoelmann bun venit la curte –, seara cea importantă bătea la ușă și totul deveni realitate și se consumă, mai înainte ca limbile să fi apucat să se pună bine în mișcare.

Niciodată nu fuseseră mai pizmuite cele cinci sute de persoane favorizate, al căror nume figura pe lista balului curții; niciodată cetățenii nu devoraseră, dimineața, cu ochi mai lacomi relatarea *Curierului rapid,* acele coloane scăpărătoare, care erau redactate în fiecare an de către un nobil decăzut din pricina beției și care erau atît de luxuriante, încît aveai impresia că ai aruncat o privire în împărăția zînelor, în timp ce, în realitate, festivitatea balului din Palatul Vechi decursese fără exuberanță, ba chiar prozaic. Dar reportajul nu ajungea decît pînă la supeu, inclusiv suita de mîncăruri franțuzești; și tot ceea ce mai urmase apoi, ca și, în general, toate aspectele gingașe și imponderabile ale marelui eveniment rămîneau rezervate, în mod inevitabil, tradiției orale.

Doamnele își făcuseră apariția relativ punctual la Palatul Vechi, în colosala mașină de culoarea măslinei care frînase în fața Porții Albrecht, deși nu chiar atît de punctual încît domnul von Bühl zu Bühl să nu fi avut timpul să intre în panică. În uniformă de mare gală, acoperit cu ordine pînă la abdomen, cu o meșă falsă, castanie și lucioasă, și cu țvicărul de aur pe nas, mareșalul se înființase la șapte și un sfert în

mijlocul Sălii Cavalerilor, plină de armuri de-a lungul pereților, unde se reunea casa ducală cu protipendada; se mutase de pe un picior pe altul și trimisese de mai multe ori un iuncăr-camerier în sala de bal, dincolo, pentru a afla dacă domnișoara Spoelmann își făcuse apariția. Lua în considerare cele mai neașteptate posibilități. Dacă această regină din Saba venea prea tîrziu – și la ce nu te-ai fi putut aștepta din partea uneia ca ea, care trecuse prin mijlocul trupei de gardă –, atunci trebuia întîrziată intrarea cortegiului mare ducal, atunci curtea trebuia s-o aștepte, căci ea urma să fie prezentată, vezi bine, neapărat prima, și ar fi fost un lucru imposibil ca ea să sosească în sala de bal după marele duce... Dar, slavă Domnului! cu un singur minut înainte de șapte și jumătate, venise cu contesa ei (și fusese mare agitație, cînd camerierii de la primire o rînduiseră în mijlocul societății de la curte, printre diplomați, deci înaintea nobilimii, a doamnelor de la palat, a miniștrilor, a generalilor, a președinților celor două camere și a întregii lumi); aghiotantul personal, von Platow, îl adusese pe marele duce din camera sa; Albrecht, îmbrăcat în uniformă de husar, salutase, cu ochii în jos, pe membrii casei sale și oferise mătușii sale Katharina, brațul; apoi, după ce domnul von Bühl lovise de trei ori în parchet cu bastonul, în fața ușii cu canaturile deschise, se produsese intrarea curții în sala de bal.

Martori oculari asigurară ulterior că neatenția generală din timpul turului făcut de cele mai înalte personalități în jurul sălii frizase necuviința. Oriunde ajungea Albrecht cu mătușa lui, care pășea cu demnitate, se schițau, fără o adevărată concentrare, plecăciuni grăbite, ca o tălăzuire; dar, în rest, toate fețele erau întoarse numai spre un punct al sălii, toți ochii se îndreptau, cu o curiozitate febrilă, tocmai spre acel punct... Cea care se afla acolo avea dușmani în sală, cel puțin printre femei, printre reprezentantele feminine ale

familiilor Trümmerhauf, Prenzlau, Wehrzahn și Platow, care își agitau evantaiele; și priviri feminine, tăioase și reci, o măsurau de sus pînă jos. Dar fie că poziția ei era prea consolidată pentru ca vreo critică să îndrăznească să scoată capul la lumină, fie că personalitatea ei înfrînsese, de fapt, orice rezistență ascunsă, toate glasurile afirmaseră, la unison, că Imma Spoelmann era frumoasă ca fiica regelui spiridușilor din inima muntelui. Capitala întreagă știa a doua zi, pe dinafară, toaleta ei – conțopiștii, din ministere, comisionarii, de la colțul străzii. Purtase o rochie din *crêpe-de-Chine* verde-pal, brodată cu fir argintiu și cu corsajul dintr-o veche dantelă din fir de argint, de o valoare fabuloasă. În părul ei negru-albăstrui, care tindea să-i cadă pe frunte în șuvițe linse, scînteiase o bijuterie din diamante, ca o coroniță; iar un lănțișor lung, din aceleași nestemate, atîrnat pe piept, fusese încolăcit de două-trei ori în jurul gîtului ei bronzat. Mică și copilă încă, dar împletind impresia copilăroasă, pe care o făcea, cu o admirabilă notă de seriozitate și înțelepciune, cu chipșorul ei palid și cu ochii mari care vorbeau într-un chip neobișnuit de pătrunzător – așa apăruse la locul ei de onoare, alături de contesa Löwenjoul, care era îmbrăcată în maro, dar de data aceasta în atlaz. Cu o anumită grație rece, de paj disprețuitor, ea schițase doar o reverență protocolară, în momentul cînd cortegiul ajunsese în dreptul ei, dar n-o dusese pînă la capăt; iar cînd, îndată după marele duce, trecuse prin fața ei principele Klaus Heinrich – cu panglica galbenă ca lămîia și cu lanțul plat al ordinului pentru statornicie al casei, peste tunica militară, cu steaua de argint al Ordinului Grimmburg pe piept, la braț cu acea verișoară clorotică, în stare să spună doar „deh“ –, ea îi zîmbise cu buzele strînse și făcuse un semn din cap, ca un camarad – cu care prilej toți cei prezenți tresăriseră șocați...

Apoi, după ce diplomații fuseseră salutați de preaînaltele personalități, începuseră prezentările; începuseră cu Imma Spoelmann, cu toate că printre doamnele proaspăt invitate erau două contese Hundskael și o domnișoară baroneasă von Schulenburg-Tressen. Ploconindu-se și zîmbind cu dantura sa falsă, domnul von Bühl o prezentase suveranului pe fiica lui Spoelmann. Sugîndu-și buza superioară, Albrecht privise de sus la reverența ei rece, de paj disprețuitor, din care se ridicase pentru a-l contempla, cu o privire întunecat-iscoditoare, pe el, colonelul de husari suferind, cu trufia lui tăcută. Marele duce îi adresase mai multe întrebări, în timp ce de obicei se rezuma, fără excepție, la una singură; se interesase de starea sănătății tatălui ei, de efectul izvorului numit Ditlinde, și de cum se simțea ea în țara lui – întrebări la care Imma răspunse cu vocea sa frîntă, cu buzele țuguiate și legănîndu-și capul într-o parte și-n alta. Apoi, după o pauză, care fusese, poate, o pauză a luptei lăuntrice, Albrecht își exprimase satisfacția de a o vedea la curte; abia după aceea putuse și contesa Löwenjoul să-și execute reverența, cu privirea lunecînd într-o parte.

Această scenă – Imma Spoelmann în fața lui Albrecht – rămase multă vreme obiectul preferat al discuțiilor; și, cu toate că se desfășurase fără bizarerii, așa cum trebuia să se desfășoare, nu e cazul să-i dimunuăm farmecul și însemnătatea. Dar ea nu fu punctul culminant al serii. În ochii multora, punctul culminant îl constitui *quadrille d'honneur,* pentru alții, supeul; în realitate fu însă un dialog secret între cele două personaje principale ale piesei, un schimb de cuvinte scurt și neauzit de nimeni, al cărui cuprins și rezultat final concret opinia publică nu putea, firește, decît să-l bănuiască: încheierea anumitor lupte delicate, purtate călare și pe jos...

În ce privește cadrilul de onoare, se găsiră a doua zi persoane care pretinseră că domnișoara Spoelmann îl dansase și ea, și anume alături de principele Klaus Heinrich. Numai prima jumătate a afirmației corespundea realității. Domnișoara luase parte la turul festiv, dar condusă de însărcinatul cu afaceri englez și vizavi de principele Klaus Heinrich. Oricum, fusese un lucru surprinzător, dar și mai surprinzător fusese faptul că majoritatea oaspeților la festivitate nici măcar nu-l găsiseră nemaipomenit, ci, dimpotrivă, îl consideraseră ca de la sine înțeles. Da, poziția Immei Spoelmann era consolidată, persoana ei – poporul o află a doua zi – precumpănise în sala balului curții; de altfel, domnul von Knobelsdorff se îngrijise ca această treabă să fie exprimată cu toată claritatea pe care o considera necesară. Imma Spoelmann nu fusese tratată cu menajamente și nici în mod distinctiv, nu, ci ceremonios, și asta cu o accentuare intenționată. Cei doi maeștri de ceremonii de serviciu, camerieri după rangul lor, îi prezentaseră dansatorii în mod selectiv; și, de-ndată ce-și părăsea locul din imediata apropiere a estradei scunde, tapițate cu roșu – unde ședea familia marelui duce în fotolii de damasc –, și se ducea cu vreun cavaler să danseze, conducerea balului se agita să-i creeze un spațiu liber sub lustra din mijloc, cum se proceda la dansul principeselor, și s-o ferească de orice ciocnire; ceea ce fusese, de fapt, lucru ușor, căci oricum, cînd dansa, se forma în jurul ei un cerc al curiozității ocrotitoare.

Se relata că, atunci cînd principele Klaus Heinrich o invitase pe domnișoara Spoelmann, pentru prima oară, la dans, în agitația sălii se auzise un puternic răsuflet de ușurare și un sîsîit formal; iar deschizătorii dansului trebuiseră să facă mari eforturi pentru a menține balul în forma lui firească și pentru a împiedica lumea să se adune, avidă de spectacol, în jurul celor doi dansatori. În special doamnele urmăriseră

perechea singuratică cu o încîntare exaltată care, dacă poziția Immei Spoelmann ar fi fost doar puțin mai slabă, ar fi luat, fără îndoială, forme de furie și de răutate. Dar fiecare dintre cei cinci sute de invitați la festivitate se simțise prea intens sub presiunea și influența sentimentului public general, a acelei imense influențe de jos în sus, pentru a privi spectacolul acesta cu alți ochi decît ai poporului. Prințul părea să fi primit sfatul de a se arăta reținut. Numele său – și anume în simpla prescurtare „K.H." – figurase de două ori pe carnețelul de bal al lui Miss Spoelmann, și anume pentru două dansuri întregi; în afară de asta, el asistase de mai multe ori, cu interes, la dansurile ei. Acolo dansaseră Klaus Heinrich și Imma Spoelmann. Brațul ei bronzat se sprijinise de panglica de mătase galbenă ca lămîia a ordinului, petrecută peste umăr, iar mîna lui dreaptă cuprinsese silueta ei ușoară și straniu de copilăroasă, în timp ce stînga și-o proptise în șold, după obiceiul său, conducîndu-și partenera doar cu o singură mînă...

Astfel venise ora supeului și un alt paragraf al condițiilor de ceremonial, obținute de domnul von Knobelsdorff pentru venirea Immei Spoelmann la balul curții, intrase în vigoare într-un fel zguduitor. Paragraful privea ordinea locurilor la masă. În timp ce marea mulțime a oaspeților mîncau la mese lungi, în galeria tablourilor și în Sala celor Douăsprezece Luni, pentru familia marelui duce, diplomați și cei mai înalți demnitari ai curții se pusese masa în Sala Argintie. Într-o ordine festivă, ca la intrarea în Sala de Bal, Albrecht și ai săi se îndreptară într-acolo la ora unsprezece fix. Și, prin fața lacheilor-cameriști, care păzeau ușile și interziceau accesul celor neautorizați, intrase în Sala Argintie Imma Spoelmann la brațul însărcinatului cu afaceri englez, pentru a lua parte la masa ducală.

Fusese un lucru nemaipomenit și totodată, după toate cele precedente, de o consecvență atît de stringentă, încît orice mirare sau chiar revoltă ar fi însemnat lipsă de judecată sănătoasă. După ce se ridicaseră de la masă și după ce marele duce se retrăsese, iar prințesa Griseldis deschise catilionul cu unul dintre camerieri, așteptările deveniseră din nou febrile; căci toată lumea se întrebase dacă i se îngăduise princepelui să-i ofere un buchețel domnișoarei Spoelmann. Instrucțiile cereau, pare-se, să nu i-l ofere chiar pe primul. Oferise mai întîi cîte unul mătușii sale Katharina și unei verișoare cu părul roșcat; apoi se înființase înaintea Immei Spoelmann cu un buchețel de liliac din grădina palatului. În clipa cînd era gata să ducă la năsuc frumosul mănunchi, Imma șovăise din motive necunoscute, cu o expresie de teamă pe față; și, abia după ce el o încurajase cu un gest din cap, zîmbind ușor, se hotărîse să încerce mirosul florilor. Apoi dansaseră destul de mult împreună, discutînd liniștit.

Totuși, în cursul acelui dans avusese loc între ei acea discuție neauzită de nimeni, acea convorbire cu un conținut clar burghez și cu un succes final concret... Iat-o.

– Ești mulțumită de data aceasta, Imma, de florile pe care ți le-am adus?

– Da, prințe, liliacul dumitale e frumos și miroase cum trebuie. Îmi place foarte mult.

– Într-adevăr, Imma? Îmi pare rău de bietul trandafir de jos, din curte, pentru că florile lui, cu mirosul lor de putregai, îți displac.

– Nu vreau să spun că-mi displac, prințe.

– Dar te fac să devii lucidă și te îngheață, nu-i așa?

– Mda, asta poate.

– Ți-am povestit, despre credința oamenilor, că trandafirul se va schimba cîndva, și anume în ziua fericirii generale,

și va da flori care, pe lîngă marea lor frumusețe, vor fi înzestrate cu un miros agreabil?

– Da, prințe, să așteptăm să se întîmple.

– Nu, Imma, trebuie să dăm o mînă de ajutor și să acționăm! Trebuie să te hotărăști, să te dezbari de orice îndoială, micuță Imma! Ia spune-mi... spune-mi azi... acum, ai încredere în mine?

– Da, prințe, în ultima vreme am căpătat încredere în dumneata.

– Vezi?... Slavă Domnului!... N-am spus eu că pînă la urmă trebuie să reușesc?... Acum crezi că iau în serios ceea ce te privește și ne privește?

– Da, prințe, în ultima vreme cred că pot să te cred.

– În sfîrșit, în sfîrșit, micuță și nehotărîtă Imma!... Ah, îți mulțumesc din străfundul inimii!... Atunci ai, așadar, curajul să mi te alături înaintea întregii lumi, de vreme ce locul ți-e alături de mine?

– Alătură-te dumneata mie, Alteță regală, dacă asta ți-e voia.

– Asta și vreau, Imma, cu glas tare și neabătut. Dar nu pot s-o fac decît cu o condiție, și anume să nu ne gîndim, în mod egoist, numai la propria fericire, ci să privim totul dintr-un punct de vedere măreț, din acela al ansamblului. Căci, vezi, bunăstarea publică și fericirea noastră se condiționează reciproc.

– Bine spui, prințe. Fără studiile noastre privitoare la bunăstarea publică, cu greu m-aș fi decis să am încredere în dumneata.

– Iar fără dumneata, Imma, cea care mi-ai încălzit astfel inima, cu greu mi-ar fi dat prin gînd să fac asemenea studii.

– Atunci să vedem ce o să putem realiza, fiecare la locul lui, prințe. Dumneata pe lîngă ai dumitale și eu pe lîngă tatăl meu.

– Surioară mică, spuse el cu un aer liniștit și o strînsese, în plin dans, mai aproape de el. Logodnică dulce...

Acesta a fost, într-adevăr, un fel unic de discuție despre logodnă.

Firește, cu asta nu se rezolvase totul, ba chiar se realizase foarte puțin; privind în urmă, trebuie să spunem că, dacă în aspectul general al situației am fi omis un factor sau l-am fi gîndit altfel, totul risca încă de pe atunci să se năruie și să nu ducă la nimic. Ce fericire! – se simte cronicarul tentat să exclame –, ce fericire că în fruntea treburilor se afla un om care privea timpurile în față, ferm și fără teamă, ba chiar nu fără oarecare ghidușie în ochi, și care nu considera o problemă ca imposibilă, doar pentru simplul motiv că nu se mai ivise încă niciodată pînă atunci.

Expunerea pe care Excelența Sa von Knobelsdorff i-a făcut-o, la Palatul Vechi, suveranului său, marele duce Albrecht al II-lea, cam la o săptămînă după memorabilul bal al curții, face parte din istoria contemporană. În ziua premergătoare, președintele consiliului prezidase o ședință a cabinetului, în legătură cu care *Curierul rapid* fusese pus în situația de a relata numai că la ordinea de zi a consfătuirii figurează probleme financiare și chestiuni interne ale familiei marelui duce, cum și că – și acesta o adăugă ziarul cu litere rărite – miniștrii ajunseseră la o perfectă unitate de vederi. Astfel, la audiența respectivă, domnul von Knobelsdorff avea o poziție tare față de tînărul monarh; căci avea în spatele său nu numai masa scînteietoare a poporului, ci și o manifestare de voință unanimă a guvernului statului.

Întrevederea din camera de lucru a lui Albrecht, unde trăgea curentul din toate părțile, ținu aproape tot atîta timp cît și cea din micul salon galben de la palatul Ermitaj. Trebuiră chiar să facă o pauză, în timpul căreia marelui duce i se servi o limonadă, iar domnului von Knobelsdorff un pahar de Porto cu biscuiți. Numai că durata mare trebuia atribuită exclusiv măreției subiectului discuției, nicidecum

împotrivirii monarhului; căci Albrecht nu se împotrivi defel. Îmbrăcat în redingota sa butonată, cu mîinile slabe și sensibile încrucișate pe genunchi, ținîndu-și în sus capul mîndru și fin, cu cioc și tîmple înguste, marele duce își sugea ușor buza de sus; el însoțea, din cînd în cînd, explicațiile domnului von Knobelsdorff de o înclinare din cap măsurată, care exprima deopotrivă asentiment și respingere, un asentiment obiectiv-neutru, sub rezerva tăcută și rece a demnității sale personale, pe care nu o putea atinge nimic.

Domnul von Knobelsdorff intră fără întîrziere în miezul problemei și vorbi despre vizitele principelui Klaus Heinrich la palatul Locul Delfinului. Albrecht știa de ele. Pînă și în singurătatea sa pătrunsese un ecou potolit al evenimentelor, care țineau orașul și țara cu sufletul la gură; de altfel, îl cunoștea bine pe fratele său Klaus Heinrich, care „scotocise“ și stătuse de vorbă cu lacheii, care, atunci cînd se lovise cu capul de masa cea mare de joc, plînsese de mila frunții – și, în general, n-avea nevoie să fie informat. Sîsîind și cu o umbră de îngrijorare fugară pe față, îi dădu a înțelege acest lucru domnului von Knobelsdorff și mai adăugă că prim-ministrul nu numai că n-a intervenit pentru a împiedica, ci chiar îi aruncase în brațe fata miliardarului, fără ca el, marele duce, să întrevadă, de fapt, unde ar putea să ducă toate lucrurile astea. Domnul von Knobelsdorff răspunsese că guvernul ar intra într-o contradicție primejdioasă cu voința poporului și s-ar înstrăina de ea dacă ar încerca să contracareze intențiile prințului.

– Așadar, fratele meu urmărește anumite țeluri?

– Multă vreme, dădu răspuns domnul von Knobelsdorff, a acționat fără nici un plan și numai după voia inimii; dar de cînd s-a întîlnit cu poporul pe terenul realului, dorințele lui au căpătat o formă practică.

– Și toate astea vor deci să spună că publicul aprobă demersurile prințului?

– Că le aclamă, Alteță regală, că-și pune cele mai mari speranțe în ele!

Domnul von Knobelsdorff arătă încă o dată imaginea sumbră a situației țării, a mizeriei, a marii, marii încurcături. Unde erau ajutorul și scăparea? Erau acolo, numai acolo, în parcul orașului, în al doilea centru al capitalei, la reședința suferindului prinț al banilor, la oaspetele și locuitorul lor; în jurul persoanei lui poporul își țesea lacrimile; pentru el ar fi fost o bagatelă să pună capăt tuturor disensiunilor. Dacă putea fi determinat să se ocupe de economia țării, îmbogățirea ei era asigurată. Destinul rînduise o concordanță de sentimente între unica fiică a preaputernicului și principele Klaus Heinrich! Și să sfidăm, oare, această potrivire înțeleaptă și bună? Să împiedicăm, din cauza unor tradiții rigide și depășite, o legătură ce cuprinde în sine atîta nemăsurată binefacere pentru țară și popor? Căci era, firește, de presupus, că va aduce asemenea binefacere, și în asta consta justificarea și înalta ei valabilitate. Dar, dacă această condiție era îndeplinită, dacă Samuel Spoelmann se arăta, ca s-o spunem pe șleau, dispus să finanțeze statul, atunci legătura aceasta – de vreme ce cuvîntul a fost în sfîrșit rostit – nu era numai îngăduită, era necesară, însemna salvarea – prosperitatea statului o cerea și, pînă dincolo de hotarele țării, pretutindeni unde exista un interes pentru refacerea finanțelor și pentru evitarea unei panici economice, toată lumea implora cerul s-o înfăptuiască.

La acest pasaj, marele duce interveni cu o întrebare, pusă încet, fără a ridica privirea, și cu un zîmbet batjocoritor.

– Și succesiunea la tron? vru el să știe.

– Legea, ripostă domnul von Knobelsdorff neabătut, pune în mîna Alteței Voastre regale posibilitatea de a

înlătura orice reticențe de natură dinastică. Înălțarea în rang și chiar acordarea unui statut de egalitate se numără, și la noi, printre prerogativele suveranului țării – și cînd oare a existat, în istoria noastră, un prilej mai întemeiat pentru exercitarea acestor prerogative? Această legătură își poartă autenticitatea în sine, este pregătită încă de multă vreme în sufletul poporului; iar recunoașterea ei deplină, din punctul de vedere al dreptului public și al celui princiar, n-ar avea pentru popor decît semnificația unei confirmări exterioare a sentimentului său lăuntric.

Astfel, domnul von Knobelsdorff aduse vorba despre popularitatea Immei Spoelmann, despre grăitoarea manifestație ce avusese loc cu prilejul însănătoșirii ei după ușoara indispoziție și despre egalitatea în rang pe care această ființă extraordinară o avea în fantezia poporului; cutele de la coada ochilor îi jucară cînd îi aminti lui Albrecht de vechea prezicere ce dăinuia în popor, cînd vorbi de prințul care urma să dea țării, cu o singură mînă, mai mult decît izbutiseră alții cu două; explică elocvent cum legătura dintre Klaus Heinrich și fata lui Samuel Spoelmann îi apărea poporului ca o împlinire mult așteptată a prezicerii.

Domnul von Knobelsdorff mai spuse multe lucruri înțelepte, întemeiate și lipsite de orice constrîngere. Aminti de complexa compoziție a sîngelui Immei Spoelmann – căci în afară de sînge german, portughez și englezesc mai curgea în vinele ei, din cîte se aflase, și puțin din străvechiul sînge al indienilor; și accentuă că speră tot ce-i mai bun pentru dinastie, din efectul regenerator pe care-l produse amestecul de rase la stirpele străvechi. Dar imparțialul domn bătrîn trăi clipele sale cele mai însemnate cînd veni vorba despre imensele și binefăcătoarele transformări pe care îndrăzneața căsătorie a succesorului la tron urma să le prilejuiască în însăși situația economică a curții, „a curții noastre înglodate

în datorii și strîmtorate". Acesta a fost punctul la care Albrecht și-a supt mai orgolios buza superioară. Valoarea banilor scădea, cheltuielile creșteau, căsătoria era bine-venită atît pentru bugetul administrațiilor curții, cît și pentru orice menaj particular; o sporire a încasărilor era imposibilă. Nu se cădea ca averea suveranului țării să fie mai prejos de aceea a unora dintre supuși; în spiritul demnității monarhice, era intolerabil ca locuința fabricantului de săpun Unschlitt să aibă de mult încălzire centrală, iar Palatul Vechi nu. Era vorba de un ajutor în multe direcții și ferice de casa domnitoare căreia i se oferea un ajutor atît de măreț ca acesta! În vremurile actuale, în tratarea problemelor bănești ale curții, trebuia să dispară toată pudoarea de odinioară. Acele înstrăinări voluntare, prin care familiile princiare aduseseră cîndva cele mai grele jertfe, ca să interzică opiniei publice să arunce o privire dezamăgitoare asupra situației averii lor, nu se mai repetaseră; la ordinea zilei erau acum procese, puneri sub interdicție, vînzări problematice. Dar, față de această manieră meschină și burgheză de adaptare nu era, oare, de preferat o alianță cu bogăția suverană, o legătură care să ridice augustitatea deasupra tuturor mărunțișurilor economice și s-o pună în situația de a se prezenta înaintea poporului cu toate acele semne exterioare de care simțea nevoia?

Astfel întrebă domnul von Knobelsdorff și răspunse tot el la întrebare, printr-o afirmație fără rezerve. Pe scurt, cuvîntarea lui fu atît de înțeleaptă și de irezistibilă, încît nu părăsi Palatul Vechi fără a duce cu sine aprobări și împuterniciri murmurate fără trufie, dar destul de cuprinzătoare pentru a asigura finalizări nemaiîntîlnite, bineînțeles dacă domnișoara Spoelmann avea să îndeplinească și ea sarcina care-i revenea.

Astfel, lucrurile își urmară cursul lor pînă la finalul fericit. Încă înainte de sfîrșitul lui decembrie se menționau

numele persoanelor care văzuseră (nu auziseră doar din relatări) cum, într-o dimineață întunecată de iarnă la ora unsprezece, prim-mareșalul curții, von Bühl zu Bühl, cu un joben peste meșa sa falsă, castanie și cu țvicărul pe nas, coborîse dintr-o caleașcă a curții în fața Locului Delfinului și dispăruse, legănîndu-se ca un rățoi, în interiorul palatului. Pe la începutul lui ianuarie umblau prin oraș indivizi care afirmau sub jurămînt că domnul, îmbrăcat și el în palton îmblănit și cu joben pe cap, care părăsise la o oră dinaintea amiezii Locul Delfinului – trecînd prin fața maurului ce rînjea, în hainele sale de pluș – și care se aruncase, cu o privire febrilă, într-o birjă, fusese fără îndoială ministrul de finanțe, doctorul Krippenreuther. Cam în aceeași vreme, apărură în semioficiosul *Curier rapid* primele înregistrări pregătitoare ale unor zvonuri, care vorbeau despre o logodnă iminentă în casa marelui duce; aceste anunțuri de sondaj deveniră din ce în ce mai limpezi, într-un crescendo prevăzător, și, în cele din urmă, prezentară alături de cele două nume, Klaus Heinrich și Imma Spoelmann, tipărite clar... Această alăturare nu mai reprezenta ceva nou, dar faptul de a le vedea, negru pe alb, avu un efect asemănător celui produs de un vin tare.

De altfel, era cît se poate de pasionant să observi cum, în comentariile publiciste care se însăilară după aceasta, presa cu orientare luminată și liber-cugetătoare se situă de partea populară a problemei, și anume de partea prezicerii, care dobîndise totuși o semnificație în prea mare măsură politică, pentru ca intelectualitatea și cultura să fie nevoite s-o discute. Prezicerile, chiromanția și alte asemenea meșteșuguri vrăjitorești – declara *Curierul rapid* trebuiau trecute în domeniul întunecos al superstițiilor, în măsura în care era vorba de soarta fiecărui individ în parte; ele aparțineau Evului Mediu pierdut în negura timpului; și nu te puteai amuza

îndestul pe socoteala oamenilor încrezători în amăgiri – lucru ce nu se mai întîmplă, firește, la orașe – și care îngăduie pungașilor șmecheri să le stoarcă bănuții din pungă, pentru a le ghici în palmă, în cărți sau în zațul de cafea, viitorul lor modest, care pun să se facă rugăciuni pentru însănătoșirea lor, care se lasă vindecați homeopatic sau care plătesc descîntece pentru alungarea demonilor intrați în vitele bolnave, ca și cum apostolul n-ar fi întrebat cîndva: „Oare Dumnezeu se îngrijește și de boi?“ Numai că, privind lucrurile în mare și punînd în discuție cotiturile hotărîtoare în destinul unor popoare sau dinastii întregi, o gîndire instruită și științifică nu respinge neapărat ideea că – întrucît timpul nu e decît o iluzie, iar orice întîmplare, privită din perspectiva adevărului, este etern stabilă – asemenea transformări, adăstînd în sînul viitorului, ar putea zgudui cu anticipare spiritul omenesc și i s-ar putea releva sub formă de viziuni. Și pentru a dobvedi aceasta, zeloasa gazetă publica un studiu cuprinzător, pus cu bunăvoință la dispoziție de către un profesor universitar, studiu ce oferea o privire de ansamblu asupra tuturor cazurilor din istoria omenirii, cînd oracolul sau horoscopul, somnambulismul sau clarvizionarismul, visul, luciditatea în somn, al doilea văz sau inspirația jucaseră un rol; un memorandum demn de toată recunoștința și care nu și-a ratat efectul în cercurile culte.

Toată lumea – presa, guvernul, curtea și publicul – mergea strîns unită printr-un profund consens; cu siguranță că și *Curierul rapid* și-ar fi ținut gura, dacă prestările sale de servicii filosofice ar fi fost premature sau primejdioase politicește – cu un cuvînt, dacă tratativele de la Locul Delfinului n-ar fi fost foarte avansate. Astăzi se știe relativ exact cum s-au desfășurat tratativele și ce situație dificilă, chiar penibilă, aveau acolo reprezentanții intereselor țării; atît cel căruia, ca persoană de încredere a curții, îi revenise

sarcina delicată de a pregăti peţitul prinţului Klaus Heinrich, cît şi supremul administrator al finanţelor care, deşi cu sănătatea grav zdruncinată, n-a renunţat să susţină personal cauza ţării în faţa lui Samuel Spoelmann. În privinţa asta, în primul rînd trebuie ţinut seama de firea supărăcioasă şi irascibilă a domnului Spoelmann; iar în al doilea rînd trebuie să ne gîndim că înspăimîntătorul om mărunţel nu era nici pe departe atît de interesat, ca noi, de încheierea favorabilă – în sensul nostru – a tîrgului. Abstracţie făcînd de dragostea domnului Spoelmann pentru fiica sa, care îşi deschisese sufletul faţă de el şi-i comunicase frumoasa dorinţă de a se face utilă în iubirea ei, mandatarii ţării n-aveau nici măcar un singur atu în jocul împotriva lui, căci nu era cazul ca doctorul Krippenreuther să-şi prezinte doleanţele drept condiţii pentru ceea ce avea de oferit domnul von Bühl. În legătură cu principele Klaus Heinrich, domnul Spoelmann folosi în mod constant denumirea de „tînărul“ şi se arătă atît de puţin încîntat de perspectiva de a-şi da fata de soţie unei Alteţe regale, încît, atît doctorul Krippenreuther, cît şi domnul von Bühl se văzură nu numai o dată într-o încurcătură mortală.

– Măcar să fi învăţat ceva, să fi avut o îndeletnicire ca lumea! cîrîi el ursuz. Dar un tînăr care nu se pricepe la altceva decît să se lase ovaţionat...

Cu adevărat mînios se arătă cînd i se pomeni pentru prima oară de „căsătoria morganatică“. Fata lui – declară el, *once for all* – nu e concubină, şi nici nu e făcută pentru o căsătorie morganatică. Dacă o ia în căsătorie, atunci s-o ia cu adevărat în căsătorie... Dar, în această privinţă, interesele ţării şi ale dinastiei coincideau perfect cu ale sale; obţinerea unor descendenţi cu drept de succesiune la tron era o necesitate, iar domnul von Bühl dispunea de toate plenipotenţele pe care domnul von Knobelsdorff ştiuse să le obţină de la marele duce. În ceea ce privea misiunea doctorului Krippen-

reuther, cu siguranță că nu elocvența celui ce-o prezenta o făcuse să reușească, ci doar afecțiunea părintească a domnului Spoelmann – cu bunăvoința unui tată suferind și sătul de toate, aflat de multă vreme într-o dispoziție sufletească paradoxală din cauza existenței sale de animal fabulos, bunăvoința față de unica lui fiică și moștenitoare, care, la urma urmei, n-avea decît să-și aleagă singură obligațiile de stat în care dorea să-și investească averea.

Și astfel au fost realizate acele pacturi care rămăseseră pentru moment învăluite în tăcere și care nu văzură lumina soarelui decît treptat, prin însăși desfășurarea evenimentelor, dar pe care le enumerăm aici în cuvinte calme.

Logodna lui Klaus Heinrich cu Imma Spoelmann fu acceptată și recunoscută de Sammuel Spoelmann și de casa Grimmburg. Concomitent cu publicarea logodnei în *Monitorul statului,* urma să fie anunțată și ridicarea logodnicei la rangul de contesă sub un nume fantezist, de rezonanță nobiliară romantică, asemenea celui pe care îl purtase Klaus Heinrich în călătoria sa de studii prin frumoasele țări ale Sudului; iar în ziua căsătoriei, soția principelui moștenitor al tronului urma să fie ridicată la rangul de principesă. Ambele înălțări în rang erau scutite de taxa de timbru, care s-ar fi cifrat la suma de patru mii opt sute de mărci. Deocamdată însă și pentru ca lumea să se obișnuiască pe îndelete cu ideea, căsătoria urma să se încheie morganatic; iar în ziua în care se va vădi că urmează să fie binecuvîntată cu urmași, Albrecht al II-lea, ținînd seama de împrejurările fără egal, urma s-o declare pe soția morganatică a fratelui său ca fiind de condiție egală și să-i confere rangul de prințesă a casei mari ducale, cu titlul de Alteță regală. Noua membră a casei domnitoare avea să renunțe la orice apanaj. În ce privea ceremonialul curtenesc, la celebrarea căsătoriei morganatice era prevăzută doar o singură recepție la curte; dar la festivitatea declarării

egalității de condiție urma să aibă loc acea formă supremă și desăvîrșită de prezentare a omagiului; recepția cu defilarea tuturor prin fața tinerilor. La rîndul său, Samuel Spoelmann acorda statului un împrumut de trei sute cincizeci de milioane – și anume în condiții atît de părintești, încît acest împrumut avea mai curînd caracterul unei donații.

Marele duce Albrecht fu cel care-l puse pe prințul moștenitor al tronului la curent cu aceste convenții. Din nou Klaus Heinrich fu primit în marea cameră de lucru a fratelui său, unde trăgea curentul de pretutindeni, sub plafonul cu picturi crăpate, la fel ca odinioară, cînd Albrecht îi transmisese obligațiile de reprezentare și ascultă, într-o reculeasă atitudine de serviciu, importantele comunicări. Pentru această audiență își pusese o tunică de maior din regimentul pușcașilor de gardă, în timp ce marele duce purta, sub redingota sa neagră, în jurul încheieturilor, mînecuțele pe care mătușa sa Katharina i le croșetase din lînă de un roșu- închis, ca să se apere de curentul ce trăgea de la ferestrele înalte ale Palatului Vechi. Cînd Albrecht termină ce avea de spus, Klaus Heinrich făcu un pas lateral pentru a-și pocni din nou călcîiele și spuse:

– Te rog, dragă Albrecht, să-mi îngădui să-ți depun la picioare mulțumiri cordiale și preasupuse, în numele meu și în numele întregii țări. Căci, la urma urmei tu ești cel care face ca toată fericirea asta să devină posibilă; și iubirea îndoită a poporului te va răsplăti pentru aceste mărinimoase hotărîri.

Strînse mîna slabă și sensibilă a fratelui său, pe care acesta i-o întinse fără ca măcar să-și dezlipească antebrațul de trup. Marele duce își ridicase în sus buza inferioară mică și rotunjită, iar pleoapele îi erau lăsate în jos. Răspunse încetișor și sîsîit:

– Sînt cu atît mai puțin înclinat să-mi fac iluzii despre iubirea poporului, cu cît, după cum bine știi, pot să mă

lipsesc, fără durere, de această îndoielnică iubire. Și, în privința asta, aproape că nici nu contează dacă măcar o merit. Mă duc la gară, la ora plecării trenului, pentru a da semnalul – e un lucru mai mult stupid decît meritoriu, dar asta e, la urma urmei, slujba mea. Situația ta este, firește, diferită. Tu ești un copil născut cu noroc. Toate îți ies bine... Îți doresc fericire!, spuse el ridicîndu-și pleoapele de pe ochii albaștri cu privire însingurată. Și în clipa aceea se văzu că-l iubea pe Klaus Heinrich. Îți doresc fericire, Klaus Heinrich, dar nu prea multă, ca să nu te încrezi, cu prea multă satisfacție, în iubirea poporului. De altfel, am mai spus că toate îți ies bine. Fata pe care ai ales-o este destul de exotică, prea puțin prozaică, în ultimă analiză destul de diferită de firea noastră. Are tot felul de sînge... mi s-a spus că ar curge chiar și sînge indian în venele ei. Asta poate că e bine. Cu o asemenea tovarășă de viață nu riști, cel puțin, să devii un om comod.

– Nici fericirea, interveni Klaus Heinrich, nici iubirea poporului nu mă vor face vreodată să încetez de a mai fi fratele tău.

Plecă; mai avea înaintea sa un moment greu, o discuție între patru ochi cu domnul Spoelmann, în care urma să ceară personal mîna Immei. Și trebui să înghită ce înghițiseră și intermediarii; căci Samuel Spoelmann nu se arătă cîtuși de puțin încîntat, ci îi spuse, cîrîit, multe adevăruri care-l făcură să-l treacă toate răcorile. Apoi se isprăvi și asta și sosi dimineața cînd logodna fu publicată, cu tot fastul, în *Monitorul statului.* Atunci, îndelungata încordare făcu loc unor ovații interminabile; oameni așezați se salutau fluturînd batistele și se îmbrățișau în plină piață; pe catarge se înălțară drapelele...

Dar, în aceeași zi sosi la Ermitaj vestea că Raoul Überbein își luase viața.

Era o poveste nedemnă, ba chiar stupidă, care n-ar merita să fie redată, dacă sfîrșitul ei n-ar fi fost atît de groaznic. Să lăsăm deoparte, aici, problema vinovăției. La groapa doctorului se formară două tabere. Zguduiți de fapta lui disperată, unii pretindeau că fusese împins la moarte; ceilalți declarau, ridicînd din umeri, că însăși comportarea lui fusese imposibilă și dementă și că se impunea neapărat sancționarea lui. În orice caz, nimic nu justifica, de fapt, un sfîrșit tragic; ba chiar, în cazul unui om cu darurile lui Raoul Überbein, era o împrejurare cu totul nedemnă, pentru a se prăpădi din cauza ei... Urmează povestea.

Cu un an în urmă, de Paști, profesorul titular al penultimei clase de la gimnaziul umanist, un om bolnav de inimă, fusese pensionat din pricina suferinței sale fizice; și, în ciuda faptului că doctorul Überbein era încă relativ tînăr, i se încredințase postul de profesor titular rămas deocamdată vacant; aceasta numai din considerație pentru zelul său profesoral și pentru rezultatele incontestabil remarcabile pe care le obținuse la clasele medii. O măsură bună, după cum s-a dovedit; căci niciodată rezultatele clasei respective nu atinseseră nivelul celor din anul acela. Din cauza bolii sale, care era legată, la rîndul ei, de o înclinație în fond simpatică, dar, prin excesul ei, îngrijorătoare – și anume înclinația către bere –, profesorul pensionat, de altfel un coleg iubit de toți, fusese un domn capricios, precum și indolent și molîu, care considera nota cinci ca foarte indicată și care promovase, an de an, în clasa de elită un efectiv de școlari destul de prost pregătiți. Odată cu noul profesor titular provizoriu, se instaurase în clasă un spirit nou – și nimeni nu se mirase de asta. Toți cunoșteau extraordinarul său zel profesional, arivismul său neostoit; se prevedea că nu va lăsa nefolosită această ocazie de a se evidenția, de care lega, fără îndoială, speranțe ambițioase. Așadar, atît leneveala, cît și plictiseala

încetară rapid în penultima clasă. Pretențiile doctorului Überbein erau mari, arta lui de a-i entuziasma și pe cei mai îndărătnici fusese irezistibilă. Tinerii îl adorau. Felul lui de a fi, superior, părintesc și fanfaron îi ținea cu sufletul la gură, îi zgîlțîia, îi făcea să considere o cinste faptul de a-l urma pe profesor în toate privințele. Doctorul Überbein și-i apropie și mai mult făcînd cu ei excursii duminicale, în cursul cărora aveau voie să fumeze, în timp ce le încînta fantezia prin rodomontade tinerești și vesele referitoare la măreția și severitatea vieții oneste. Iar lunea, elevii se întîlneau din nou cu camaradul plin de experiență, de ieri, la o muncă plină de voie bună și pasiune.

Trecuseră astfel trei sferturi de an, cînd, înainte de Crăciun, sosise vestea că profesorul pensionat, relativ însănătoșit, avea să-și reia, după vacanță, activitatea, funcția sa de profesor titular al penultimei clase. Și acum se vădi cum stăteau lucrurile cu doctorul Überbein și care era explicația culorii verzui a feței sale, explicația firii lui degajate și superioare. Se revoltase, intervenise, ridicase obiecții energice, și nu tocmai indiscutabile sub raportul formei, împotriva faptului că i se retrăgea calitatea de titular al clasei în ultimul trimestru, lui, care devenise una cu clasa, care împărțise cu ea munca și odihna și care o dusese pînă aproape de țintă; și a faptului că urma să fie atribuită din nou funcționarului care petrecuse trei sferturi de an ca pensionar. Lucrul acesta putea fi înțeles, priceput, simțit omenește. Fără îndoială, sperase să pună la dispoziția directorului, care era titularul clasei de elită, o clasă model, al cărei nivel avansat și pregătire excelentă urmau să pună capacitatea sa într-o lumină vie și să-i accelereze cariera; ideea de a vedea pe altul culegînd roadele dăruirii sale trebuie să-l fi durut cumplit. Dar, dacă indignarea sa fusese scuzabilă, nebunia sa nu era. Și, din păcate, lucrurile așa au stat și nu altfel, anume că, pur și sim-

plu, parcă turbase, cînd directorul rămăsese surd la toate insistențele sale. Și-a pierdut capul, și-a pierdut tot echilibrul, a pus cerul și iadul în mișcare pentru ca acest pierde-vară, acest băutor de bere, acest cîrpaci fără dragoste de meserie – cum îl denumea, fără menajamente, pe profesorul pensionat – să nu-i ia clasa; și, cînd n-a găsit nici un sprijin în consiliul profesoral – lucru de care omul singuratic n-ar fi trebuit să se mire –, nefericitul și-a pierdut într-atît busola, încît s-a apucat să instige la revoltă elevii care-i fuseseră încredințați. Pe cine vor să aibă diriginte în ultimul trimestru, întrebase el de la catedră – pe el sau pe celălalt? Și, fanatizați de iritarea ce-l făcea să tremure, elevii strigaseră că-l vor pe el. Atunci, le-a spus el, să binevoiască și să ia problema chiar ei în mînă, să declare ce vor și să procedeze uniți. Dumnezeu știe ce-și închipuise cu asta, în surescitarea sa. Cînd titularul reîntors a intrat în clasă, după vacanță, elevii i-au urlat în față numele doctorului Überbein, minute în șir – și scandalul s-a dezlănțuit.

Nu i s-a dat proporții în mod inutil. Revoltații au rămas aproape nepedepsiți, întrucît, în cursul anchetei instituite imediat, doctorul Überbein recunoscuse cuvîntarea ținută, și acest lucru fusese trecut în procesul-verbal. Dar și în ceea ce îl privea pe el, pe doctorul Überbein, autoritățile erau înclinate să închidă ochii. Zelul și însușirile sale erau prețuite, anumite lucrări științifice pe care le publicase, rod al trudei sale de noapte, îl făcuseră cunoscut; anumite persoane suspuse țineau la el – persoane, subliniem, cu care nu venea direct în contact și pe care nu le putuse îndîrji prin felul său părintesc de a fi; mai atîrna în balanță și calitatea sa de educator al principelui Klaus Heinrich; pe scurt, nu fusese concediat pur și simplu, așa cum s-ar fi putut aștepta lumea. Inspectorul general al școlilor ducale, înaintea căruia fu adusă problema, îi dădu un avertisment serios; și doctorul

Überbein, care-şi încetase activitatea didactică imediat după scandalosul incident, fu lăsat deocamdată în concediu. Dar unii oameni, care erau în măsură să ştie, asigurară ulterior că nu se intenţionase decît mutarea profesorului de liceu la un alt gimnaziu, că forurile superioare nu doriseră altceva decît să se aştearnă uitarea peste această întîmplare şi că doctorului i se păstra deschisă perspectiva unui viitor de seamă. Totul ar fi putut să se termine cu bine.

Dar, dacă autorităţile s-au arătat blînde, în schimb, colegii au luat o atitudine cu atît mai ostilă faţă de doctorul Überbein. Asociaţia profesorilor a alcătuit fără întîrziere un tribunal de onoare, menit să acorde satisfacţie preaiubitului ei membru, profesorului titular băutor de bere, cel care fusese refuzat de elevi. Încunoştinţarea ce fu remisă în scris lui Überbein, care trăia retras în camera sa mobilată, suna astfel: „Opunîndu-se – zicea încunoştinţarea – să redea titularului penultimei clase, colegul pe care-l suplinise....“ iar mai departe: „uneltind împotriva aceluiaşi şi pînă la urmă instigînd chiar elevii la nesupunere faţă de el“, Überbein se făcuse în asemenea măsură vinovat de o comportare necolegială, încît această comportare trebuia să fie calificată drept dezordonată, nu numai în sens profesional, ci şi în sens general, civic. Aceasta era sentinţa. Urmarea inevitabilă a fost că doctorul Überbein, care aparţinea Asociaţiei Profesorilor – firește – doar cu numele, a declarat că se retrage din acest corp constituit, şi cu asta – îşi spuneau unii – lucrurile se puteau opri aici.

Dar, fie că omul izolat n-avusese cunoştinţă de bunăvoinţa manifestată mai sus faţă de el, fie că îşi considera situaţia mai lipsită de perspective decît era în realitate, fie că nu suporta inactivitatea şi nu putea digera pierderea prematură a clasei sale iubite, fie că termenul „dezonorant“ îl otrăvise, ori că firea lui nu era cîtuşi de puţin în stare să înfrunte emoţiile acestei perioade la cinci săptămîni după Anul Nou,

gazdele lui l-au găsit întins pe covorul sărăcăcios din camera sa, nu mai verzui ca de obicei, dar cu un glonț în inimă.

Astfel a sfîrșit Raoul Überbein; de asta s-a împiedicat, asta a fost cauza pieirii sale. Frumoasă ispravă! Acestea erau cuvintele care predominau în toate discuțiile despre jalnica lui prăbușire. Omul fără astîmpăr și dezagreabil, care nu fusese niciodată un om printre oameni, care disprețuise, cu trufie, orice intimitate, orientîndu-și viața, rece și exclusiv, spre realizări și crezînd că, din pricina asta, putea trata pe toată lumea părintește – omul acesta zăcea acum la pămînt; prima neplăcere intervenită, prima întorsătură defavorabilă pe tărîmul realizărilor îl făcuse să se prăbușească lamentabil. Puțini dintre cetățeni îl regretau, nimeni nu-l plîngea – cu excepția unuia singur, a medicului-șef de la spitalul „Dorothea", prietenul lui Überbein, și poate al unei femei bălaie, cu care jucase uneori cărți. Klaus Heinrich însă îi păstră, pentru totdeauna, profesorului său o amintire plină de devotament și de cinstire.

Tufa de trandafiri

Astfel, Spoelmann finanţă statul. Actul era măreţ şi limpede în trăsăturile sale fundamentale; pînă şi un copil ar fi putut să-l înţeleagă; într-adevăr, taţii, radiind de fericire, îl explicau pruncilor, în timp ce-i legănau pe genunchi.

Samuel Spoelmann făcu un semn; domnii Phlebs şi Slippers se puseră în mişcare şi dispoziţiile sale irezistibile ţîşniră, pe sub talazurile oceanului, spre continentul din emisfera vestică. Îşi retrase o treime din participaţia la trustul zahărului, un sfert de la trustul petrolului, jumătate de la trustul oţelului; dispuse să i se transfere capitalul lichid la mai multe dintre băncile germane; şi, dintr-o singură lovitură, îl luă pe domnul Krippenreuther la parte egală pentru trei sute cincizeci de milioane în obligaţii de stat cu trei şi jumătate la sută. Asta făcu Spoelmann.

Cine a avut prilejiul să constate influenţa stării de spirit asupra organelor oamenilor, va putea crede că doctorul Krippenreuther a început să înflorească şi că, în scurtă vreme, a devenit de nerecunoscut. Umbla drept şi degajat, mergea de parcă plutea, gălbejeala dispăru de pe chipul său, care deveni alb şi roşu; ochii îi scăpărau şi, după puţine luni, stomacul său se înzdrăveni într-atît, încît, din cîte se află de la cei care-i erau prieteni, ministrul se putu încumeta să savureze varza roşie şi salata de castraveţi. Era o consecinţă

îmbucurătoare, deși strict personală, a intervenției lui Spoelmann în finanțele noastre, care atîrna ușor în balanță prin comparație cu efectele pe care această intervenție o exercita asupra vieții noastre de stat și economie.

O parte din împrumut fu atribuită casei de amortizare, și multe datorii chinuitoare fură achitate. Dar aproape că nu era nevoie de asta, pentru a ne asigura, în toate privințele, o respirație liberă și credite; căci, cu toată discreția cu care fu tratată chestiunea, nici nu se află bine că Samuel Spoelmann devenise de fapt, chiar dacă nu nominal, bancherul statului, cînd cerul se însenină deasupra noastră și toată suferința se transformă în bucurie și plăcere. Se termină cu vînzările – dictate de panică – ale creanțelor scadente, dobînda uzuală scăzu; obligațiile noastre erau căutate cu predilecție ca hîrtii pentru investiții; și, de azi pe mîine, cursul împrumuturilor noastre cu dobîndă mare crescu, din situația lui deplorabilă, cu mult peste paritatea nominală. Presiunea – coșmarul de decenii al economiei noastre – fu înlăturată, doctorul Krippenreuther vorbi în parlamentul landului, umflîndu-și pieptul, în favoarea unei radicale reduceri de impozite – care fu hotărîtă în unanimitate – și, în aclamațiile tuturor celor cu sentimente sociale, antediluvianul impozit pe carne fu înmormîntat. Se aprobă, cu multă larghețe, o substanțială majorare a retribuției funcționarilor, a lefurilor profesorilor, ale clerului și ale tuturor funcționarilor din întreprinderile de stat. Nu mai lipseau mijloacele pentru a repune în funcțiune minele de argint părăsite, multe sute de muncitori își găsiră o pîine și, pe neașteptate, săpăturile dădură de filoane bogate. Bani, existau bani, etica economică crescu, se făcură reîmpăduriri, i se lăsă pădurii îngrășămîntul vegetal, proprietarii de vite nu mai aveau nevoie să-și vîndă tot laptele, beau și ei înșiși, și zadarnic ar mai fi căutat criticaștrii fărpturi subalimentate la țară. Poporul se arăta recunoscător față de

casa domnitoare care adusese asemenea nemăsurată binecuvîntare asupra țării și asupra oamenilor. Domnul von Knobelsdorff nu trebui să desfășoare o retorică bogată pentru a determina parlamentul să voteze o sporire a apanajelor coroanei. Dispoziția, care punea în vînzare palatele Divertisment și Favorita fu retrasă. Meșteșugari îndemînatici veniră la Palatul Vechi pentru a instala, de jos pînă sus, încălzire cu aburi sub presiune. Însărcinații noștri cu afaceri pe lîngă Spoelmann, domnii von Bühl și doctor Krippenreuther, primiră marea cruce a Ordinului Albrecht, cu briliante, ministrului de finanțe i se conferi, în plus, și titlul nobiliar, iar domnul von Knobelsdorff fu răsplătit cu un portret al tinerilor soți în mărime naturală – executat de mîna de artist a bătrînului profesor Lindemann și înrămat într-un cadru de preț.

În privința zestrei, pe care Imma Spoelmann urma s-o primească de la tatăl ei, circulară în popor, după logodnă, cele mai fantastice zvonuri. Lumea era amețită, era stăpînită de pofta nebună de-a arunca în jur cu cifre într-adevăr astronomice. Dar zestrea nu depășea dimensiuni terestre, oricît de îmbucurătoare era. Se cifra la o sută de milioane.

– Ferească Dumnezeu! spuse Ditlinde zu Ried-Hohenried cînd auzi prima oară de asta. Și bunul meu Philipp cu turba lui...

La fel gîndeau, de bună seamă, și alții; dar agitația nervoasă, ce încolțea, pesemne, în inimile modeste împotriva unor condiții atît de colosale, fu potolită de fiica lui Spoelmann, care făcu mult bine și nu uită să-l popularizeze; chiar în ziua logodnei publice, instituí o donație de o sută de mii de mărci, ale cărei beneficii urmau să fie distribuite anual celor patru districte provinciale, pentru scopuri filantropice și de utilitate publică...

Klaus Heinrich și Imma merseră cu una din mașinile măslinii, cu perne cărămizii, ale Spoelmannilor să facă vizite la membrii casei Grimmburg. Splendidul vehicul era condus de un șofer tînăr – același care după spusele Immei ar fi semănat întru cîtva cu Klaus Heinrich; dar încordarea acestui șofer era minimă la asemenea curse, căci era de-a dreptul nevoit să stăpînească, pe cît putea, puterea uriașă a mașinii și să meargă cu viteză redusă – atît era de înconjurat automobilul, pretutindeni, de cei care-și aduceau omagiul. Și cum autorii mai îndepărtați ai fericirii noastre, marele duce Albrecht și Samuel Spoelmann, se ascundeau de popor, fiecare în felul său, acesta își revărsa întreaga dragoste și recunoștință asupra tinerei perechi; dincolo de geamurile șlefuite ale portierelor mașinii, zburau în aer căciulițele băieților; uralele bărbaților și femeilor răzbăteau înăuntru puternice și răcnite; iar Klaus Heinrich, cu mîna la viziera coifului, îi atrăgea atenția: „Trebuie să saluți și tu, Imma, altfel te vor crede rece“. Căci, nerăbdător cum era, îi spunea tu de la acea discuție din timpul balului curții, cu toate că ea, încă nedeprinsă cu sferele mai calde, îl dojenea speriată – și cît de ușor îi ieșea de pe buze cuvîntelul care în alte ocazii sunase întodeauna fals și imposibil!

Merseră la prințesa Katharina și fură primiți cu demnitate. Răposatul mare duce Johann Albrecht, fratele ei, îi spuse mătușa nepotului ei, n-ar fi îngăduit una ca asta. Dar timpurile progresează, vezi bine, și ea se roagă lui Dumnezeu ca logodnica lui să se poată adapta la curte. Se duseră la prințesa zu Ried-Hohenried și fură întîmpinați cu dragoste. Mîndria girmmburgheză a Ditlindei își găsi alinare în certitudinea că fiica leviatanului putea să devină, desigur, prințesă a casei mari ducale și Alteță regală, dar niciodată prințesă ducală ca ea; în rest, era încîntată că Klaus Heinrich descoperise, scotocind, o făptură atît de gingașă și

de prețioasă; știa de asemenea foarte bine, ca soție a lui Philipp cel cu turba lui, să prețuiască avantajele acestei căsătorii și oferi, din inimă, cumnatei sale prietenie și sentimente de soră. Se opriră și în fața vilei prințului Lambert și, în timp ce contesa-logodnică se străduia să înfiripeze și să mențină o discuție cu drăgălașa, dar foarte inculta baroneasă von Rohrdorf, bătrînul vînător de fuste îl felicită, cu voce sepulcrală, pe nepotul său pentru alegerea lipsită de prejudecăți pe care o făcuse și pentru festa pe care o jucase, cu atîta cutezanță, curții și augustității.

– N-am jucat nici o festă augustității, unchiule; și nici nu m-am gîndit numai la propria fericire, ci am privit totul dintr-o perspectivă măreață, răspunse Klaus Heinrich destul de amabil; apoi se ridicară și porniră cu mașina în afara orașului, spre palatul Casa Binecuvîntării, unde își avea curtea îndoliată Dorothea, sărmana mare ducesă mamă. Aceasta plînse cînd o sărută pe tînăra logodnică pe frunte, fără să știe nici ea de ce.

Între timp Samuel Spoelmann ședea la Locul Delfinului, înconjurat de planuri și schițe de mobile, de mostre de tapete de mătase și de desene pentru tacîmuri de aur. Nu mai ajungea să cînte la orgă și uită pînă și de calculii renali, iar obrajii aproape că i se îmbujorară de atîta activitate; căci, oricît de puțin preț punea pe „tînăr“ și oricît lăsa să se înțeleagă că nici în ruptul capului nu se va arăta vreodată la curte, totuși fata lui urma să-și serbeze nunta, și el voia s-o organizeze așa cum îi îngăduiau condițiile sale materiale. Planurile se refereau la noul palat Ermitaj, căci reședința de burlac a lui Klaus Heinrich urma să fie dărîmată pînă la pămînt și, în locul ei, să se înalțe un nou palat, spațios și luminos și mobilat după dorința lui Klaus Heinrich, într-un amestec de stil *empire* și modern, de severitate rece și de confort agreabil. Într-o dimineață, după ce-și băuse apa în Parcul

Izvoarelor, domnul Spoelmann își făcu apariția personal, în paltonul său de culoare nereușită, la Ermitaj, pentru a stabili dacă vreuna dintre mobile era utilizabilă la amenajarea noului palat.

– Ia să vedem, tinere prinț, ce ai! vorbi el cîrîit, și Klaus Heinrich îi arătă totul în camerele sale austere: canapelele slabe, mesele cu picioare rigide, gheridoanele, date cu lac alb, de prin colțuri.

– Astea sînt hodoroage, constată domnul Spoelmann cu dispreț, și nu se poate face nimic cu ele. Doar trei fotolii din salonul galben, de mahon masiv, cu brățare în spirală desfășurată și cu tapițerie galbenă, brodată cu lire albastre, aflară îndurare în ochii săi. Pe astea le putem pune într-un antreu, spuse el, și Klaus Heinrich puse preț pe faptul că partea grimmburgheză avea să contribuie cu trei fotolii la mobilier; căci i-ar fi fost, firește, puțin cam penibil ca domnul Spoelmann să fie nevoit să acopere cheltuielile chiar pentru absolut toate lucrurile.

Dar și parcul sălbăticit și grădina de flori de la Ermitaj trebuiau să fie tăiate parțial și replantate; iar grădinii de flori i se destinase o podoabă nouă, pe care Klaus Heinrich o solicitase fratelui său ca dar de nuntă. În rondul cel mare din mijloc, în fața rampei ce ducea la palat, urma să fie răsădită tufa de trandafiri de la Palatul Vechi; și acolo, nemaifiind împrejmuită de ziduri mucegăite, ci scăldată în aer și soare, cu rădăcinile înfipte în pămîntul cel mai gras ce putea fi adus, avea să vadă el ce trandafiri o să dea – și avea să dea de minciună gura poporului, dacă va fi destul de îndărătnic pentru asta.

După ce trecură martie și aprilie, veni luna mai și, odată cu ea, înalta sărbătoare a căsătoriei lui Klaus Heinrich cu Imma Spoelmann. Sosi și ziua, glorioasă și încîntătoare, cu norișori aurii pe azurul pur; muzica și corul din turnul primăriei salută mijirea ei. În capitală se revărsă, cu trenurile, pe

jos și cu trăsurile, poporul de la țară, acel popor blond și îndesat, sănătos și înapoiat, cu ochii sinilii și cu pomeți largi, așezați puțin prea sus; îmbrăcați în port țărănesc frumos – bărbații cu surtucuri roșii, cu cizme cu tureatcă și cu pălării de pluș cu boruri mari, femeile cu ilice brodate și fuste groase, lăsînd să li se vadă picioarele, și cu uriașa fundă neagră ca găteală a capului –, se îmbulzeau toți laolaltă cu populația orășenească pe șirul de străzi dintre Parcul Izvoarelor și Palatul Vechi care fuseseră transformate – prin ghirlande și tribune încununate și prin obeliscuri vopsite în alb și împodobite cu plante – în alei pentru cortegiul festiv. Încă din zori, steagurile breslelor meșteșugărești, ale corporațiilor de țintași și ale asociațiilor sportive fură purtate pe străzi. Pompierii, cu căști lucitoare, erau toți în păr. Puteau fi văzuți delegații corpului studențesc în toată splendoarea circulînd în landouri deschise, cu steagurile lor. Se vedeau grupuri de domnișoare de onoare, în alb, care țineau în mînă buchete ornate cu trandafiri. Birourile și atelierele erau închise, ca în zi de sărbătoare. Școlile la fel. În biserici se celebrau servicii divine festive. Iar ediția de dimineață a *Curierului rapid,* ca și cea a *Monitorului statului,* conținеau, alături de cordiale articole de fond, anunțarea unei largi amnistii, conform căreia se acordau, din mila marelui duce, grațieri sau reduceri de pedepse. Pînă și asasinul Gudehus, care fusese condamnat întîi la moarte și apoi la închisoare pe viață, primi învoirea de a ieși din închisoare, pentru bună purtare. Dar foarte curînd trebui să fie pus din nou în siguranță.

La ora două avu loc un banchet pentru cetățeni în Sala Muzeului, cu muzică în timpul mesei și cu telegrame de omagiere. Iar la poarta orașului se desfășură o petrecere populară cu clătite și cozonac cu stafide, cu bîlci, cu roata norocului și cu tir la porumbei, cu alergări în sac și întreceri

de cățărat – premiile fiind, pentru tineretul de sex bărbătesc, chifle muiate în sirop. Apoi sosi, în sfîrșit, și clipa cînd Imma Spoelmann merse de la Locul Delfinului la Palatul Vechi. Acest lucru îl făcu în cortegiu festiv.

Steagurile fluturau în adierea primăverii, ghirlandele, de grosimea brațului, împletite din trandafiri roșii, se zbuciumau între obeliscurile de lemn înșirate pe marginea străzilor; mulțimea se îmbulzea ca un furnicar negru, în tribune, pe acoperișuri și pe trotuare; iar printre spalierele alcătuite din polițiști și pompieri, din corporații, asociații, studenți și copoii de școală, venea încet, pe aleea festivă presărată cu nisip, în mijlocul unei tălăzuiri de aclamații, cortegiul miresei. Veneau mai întîi doi călăreți deschizători de drum, cu pălării cu trese și cu ceaprazuri, conduși de un ofițer de cavalerie cu tricorn. Urma apoi o trăsură cu patru cai în care se rezema de spătar, însoțit de un camerier, comisarul mare ducal, funcționar în ministerul casei domnitoare și desemnat să aducă mireasa. Apoi o a doua trăsură cu patru cai, unde se zărea contesa Löwenjoul, privind chiorîș la cele două doamne de onoare care-o însoțeau în trăsură și față de care era suspicioasă sub aspect moral. După ea, zece surugii, cu pantaloni galbeni și fracuri albastre, care cîntau din corn: „Îți împletim cunună de fecioară". Îndată după ei, douăsprezece fecioare în alb, care presărau pe stradă boboci de trandafiri și crenguțe din arborele vieții. Și în sfîrșit, escortată de cincizeci de maiștri-meșteșugari călare pe cai uriași, străvezia trăsură cu șase cai, a miresei. Sus de tot, pe capra drapată în catifea albă, vizitiul roșcovan la față, pe cap cu pălărie galonată, își întindea mîndru picioarele înfășurate în jambiere și ținea hățurile lungi cu brațele de asemenea întinse; argați de la grajduri, cu cizme cu tureatcă răsfrîntă, duceau perechi de cai bălani de căpăstru, iar sus, în spatele caleștii ce zuruia, stăteau doi lachei, în mare ținută, pe ale căror fețe n-ar fi citit

nimeni că mituiala și prefăcătoria nu erau străine de existența lor cotidiană. Îndărătul geamului și a cadrului poleit cu aur al portierei ședea Imma Spoelmann, cu văl și cununiță; alături de ea o bătrînă doamnă de la palat făcea serviciul de onoare. Ca neaua în soare strălucea rochia ei de mătase moarată, iar în poală ținea buchetul alb pe care principele Klaus Heinrich i-l trimisese cu o oră înainte. Chipșorul ei exotic, de copil, era palid ca mărgăritarele mării, iar de sub văl îi cădea pe frunte o șuviță netedă de păr negru-albăstrui, în timp ce ochii negri ca tăciunele și nespus de mari vorbeau limpede mulțimii. Dar cine se dezlănțuia, lătra, făcea larmă alături de portiera caleștii? Perceval, dulăul scoțian; își ieșise din fire cum nu-l mai văzuse încă nimeni! Zarva, defilarea trăsurii îl iritau peste măsură, îi răpiseră orice rațiune, îl sfîșiau lăuntric pînă la a-l face să păcătuiască. Se-nfuria, juca pe loc, suferea, se avînta furtunos și orbește în jur biciuit de beția nervilor; și pe ambele părți, în tribune, pe stradă, pe acoperișuri, aclamațiile sporiră cînd fu recunoscut.

Astfel merse Imma la Palatul Vechi, iar vuietul și dangătul clopotelor se amestecau necontenit cu uralele poporului și cu lătratul turbat al lui Perceval. Trecură la pas prin Piața Albrecht și intrară în curtea palatului; corpul de călăreți al breslelor făcu o întoarcere și luă poziție de paradă, iar în peristilul de coloane, în fața portalului bîntuit de vreme, marele duce Albrecht, în uniformă de colonel de husari, însoțit de fratele său și de ceilalți principi, primi mireasa, îi oferi brațul și o conduse pe scara de piatră cenușie, sus, în saloanele de reprezentare, la ale căror uși stăteu gărzi în ținută de gală și în care era adunată nobilimea de la curte. Prințesele casei așteptau în Sala Cavalerilor și tot acolo celebră căsătoria civilă domnul von Knobelsdorff, în cercul familiei mari ducale. Se spunea după aceea că niciodată nu i-au jucat mai viu cutele de la colțul ochilor decît

atunci cînd i-a unit pe Klaus Heinrich și pe Imma Spoelmann din punctul de vedere al statului. Dar odată terminată această formalitate, Albrecht al II-lea dădu semnalul pentru începerea ceremoniei religioase.

Domnul von Bühl zu Bühl făcuse tot posibilul pentru a alcătui un cortegiu impresionant – cortegiul nupțial, în cadrul căruia se mergea pe scara lui Heinrich cel Somptuos și printr-o galerie acoperită – pînă la biserica de la curte. Relativ gîrbovit de povara anilor, dar cu meșa falsă, castanie și legănîndu-se tinerește, acoperit de ordine pînă la șold și ținîndu-și bastonul înalt mult înainte, pentru a-l propti în podele, mergea precedat de camerierii ce-și duceau pălăria cu pene sub braț și înaintau, cu ciorapi de mătase și cu cheia aplicată pe cusătura din spate a jachetei. Se apropia tînăra pereche: ca o licărire albă, mireasa exotică, iar Klaus Heinrich, moștenitorul tronului, în uniformă de grenadiri de gardă, cu panglica lată de culoarea lămîiei, pusă pieziș peste piept și spate. Patru domnișoare din nobilimea de la țară duceau, cu fețe încremenite, trena Immei Spoelmann, însoțite fiind de contesa Löwenjoul care arunca, suspicioasă, priviri în lături; iar domii von Schulenburg-Tressen și von Braunbart-Schelendorff pășeau în urma mirelui. Prim-maestrul de vînătoare al curții, von Stieglitz, și spectaculara Excelență șchioapă mergeau înaintea tînărului monarh, care-și sugea liniștit buza superioară, avînd-o alături pe mătușa sa Katharina și urmat fiind de ministrul casei, von Knobelsdorff, de aghiotanți, de perechea princiară și de ceilalți membri ai casei. La urmă veneau iarăși camerieri.

În biserica palatului, care era ornată cu plante și draperii, oaspeții invitați așteptau cortegiul. Erau diplomați cu soțiile, nobilimea de la curte și de la țară, corpul ofițeresc din rezidență, miniștrii, printre care se vedea mina radioasă a domnului von Krippenreuther, cavalerii marelui Ordin al

Pajurii Grimmburgheze, președinții parlamentului landului, tot soiul de demnitari. Și, cum biroul prim-mareșalului lansase invitații în toate clasele societății, stranele erau pline și de comercianți, de țărani și de meșteșugari cu inimile săltînd de bucurie. Iar în față, lîngă altar, ședeau în semicerc, pe fotolii de pluș roșu, rubedeniile mirelui. Cîntecul corului răsună delicat și pur sub bolți; apoi, întreaga asistență intonă, în acompaniamentul răsunător al orgii, un cîntec de slavă. Cînd se stinse ultimul ecou, se auzi doar glasul sonor al președintelui consiliului suprem al bisericii, doctorul Wislizenus, care, cu păr argintiu și cu steaua boltită pe talarul de mătase, stătea în fața preaînaltei perechi și-și rostea măiestrit predica.

Apoi doctorul Wislizenus celebră cununia și, în clipa cînd mirii schimbară verighetele, răsunară trompetele, iar pe deasupra orașului și țării începură să bubuie de trei ori cîte douăsprezece salve, trase de armată de pe meterezele de la Citadelă. Îndată după aceea traseră și pompierii cu tunurile pentru dat onorul; dar între detunături interveneau pauze lungi, ceea ce oferi populației un subiect inepuizabil de rîs.

După ce fu rostită binecuvîntarea, cortegiul se rîndui din nou pentru a se întoarce în Sala Cavalerilor, unde casa Grimmburg îi felicită pe tinerii căsătoriți. Iar după aceea, urmă recepția și Klaus Heinrich și Imma Spoelmann trecură, braț la braț, prin Camerele Frumoase, unde se așezase în ordine nobilimea de la curte, și adresară cuvîntul domnilor și doamnelor, zîmbindu-le; iar Imma, cu buzele țuguiate, își legăna capul într-o parte și-n alta, în timp ce se adresa cîte unei persoane, care se trăgea la o parte cu o plecăciune și răspundea măsurat. După terminarea recepției, avu loc masa ceremonioasă, în Sala de Marmură și masa comună în Sala celor Douăsprezece Luni; se serviră lucrurile cele mai

scumpe, ținîndu-se seama de deprinderile soției lui Klaus Heinrich. Și Perceval, care se potolise, fu de față la ospăț și căpătă friptură. După supeu însă studenții și poporul pregătiră o omagiere cu serenade și cu defilare cu torțe în Piața Albrecht. Acolo, afară, domnea o lumină pîlpîitoare și o larmă indescriptibilă.

Lacheii traseră în lături draperia de la una dintre ferestrele Sălii Argintii, deschiseră larg canaturile ce ajungeau pînă aproape de podea, și Klaus Heinrich împreună cu Imma apărură la fereastra deschisă, așa cum erau, întrucît afară era o noapte călduță de primăvară. Lîngă ei ședea Perceval, dulăul scoțian, într-o atitudine nobilă și cu o expresie plină de importanță, și privea în jos la fel ca ei.

Toate fanfarele din capitală cîntau în piața iluminată, care era înțesată de oameni pînă la refuz, iar fețele îndreptate în sus ale poporului se zăreau luminate în roșu-închis prin fumul torțelor cu care defilau studenții în fața palatului. Cînd tinerii căsătoriți apărură la fereastră, izbucniră aclamațiile. Ei salutară și mulțumiră. Apoi mai rămaseră o vreme acolo, privind în jos și, totodată, expunîndu-se privirilor. Poporul vedea de jos cum își mișcau buzele, discutînd. Spuneau:

– Ascultă, Imma, cît sînt de recunoscători pentru că n-am uitat de nevoile și de mizeria lor. Ce mulțime de oameni! Stau acolo și strigă spre noi. Mulți dintre ei sînt, cu siguranță, niște ticăloși și se trag pe sfoară unii pe alții, dar simt neapărat nevoia să fie înălțați deasupra cotidianului și a prozaismului său. Și dacă, în asemenea ocazie, nu te arăți străin de nevoile și de mizeria lor, îți sînt foarte recunoscători.

– Dar noi sîntem atît de proști și de singuri, prințe, pe culmile omenirii, cum se pare că spunea totdeauna doctorul Überbein, și nu știm absolut nimic despre viață....

– Absolut nimic, micuță Imma? Dar ce, oare, ți-a dat, pînă la urmă, încredere în mine, iar pe mine m-a îndemnat să am în vedere bunăstarea poporului meu? Oare să nu știe nimic despre viață cel care cunoaște iubirea? Ea să fie, de-acum înainte, crezul nostru: augustitate și iubire.

Cuprins

Preludiu 5
Stînjeneala 8
Țara 33
Cizmarul Hinnerke 46
Doctorul Überbein 74
Albrecht al II-lea 122
Înalta profesie 161
Imma 185
Împlinirea 296
Tufa de trandafiri 367

biblioteca rao

De la clasici la contemporani, într-o formulă
grafică nouă, cei mai reprezentativi autori pentru

biblioteca dumneavoastră

Madeleine Albright	DOAMNA SECRETAR DE STAT
David Baldacci	JOCUL ORELOR
M. Baigent, R. Leigh, H.Lincoln	SÎNGELE SFÎNT ŞI SFÎNTUL GRAAL ◆ MOŞTENIREA MESIANICĂ
J.L. Borges & E. Sábato	DIALOGURI BORGES–SÁBATO (consemnate de Orlando Barone)
Dan Brown	ÎNGERI ŞI DEMONI ◆ CODUL LUI DA VINCI ◆ FORTĂREAŢA DIGITALĂ
Albert Camus	STRĂINUL / CIUMA / CĂDEREA / EXILUL ŞI ÎMPĂRĂŢIA ◆ FAŢA ŞI REVERSUL / NUNTA / MITUL LUI SISIF / OMUL REVOLTAT / VARA ◆ CARNETE ◆ TEATRU ◆ PRIMUL OM
John Le Carré	PRIETENIE ABSOLUTĂ
Eugen Ovidiu Chirovici	MISTERELE ISTORIEI
Bill Clinton	VIAŢA MEA
Robin Cook	RISC ASUMAT ◆ ŞOCUL
Clive Cussler	AURUL INCAŞILOR ◆ WALHALA
Nelson DeMille	CĂDEREA NOPŢII
Charles Dickens	DAVID COPPERFIELD (2 vol.)
Denis Diderot	NEPOTUL LUI RAMEAU
Josif Constantin Drăgan	PRIN EUROPA (5 vol.)
Nancy Farmer	MAREA TROLILOR
William Faulkner	CĂTUNUL ◆ ORAŞUL ◆ CASA CU COLOANE
Joseph Finder	PUTERI EXCEPŢIONALE ◆ PARANOIA
Colin Forbes	CATACLISMUL ◆ RINOCERUL ◆ CONSPIRAŢIA ◆ VALUL UCIGAŞ
André Gide	FRUCTELE PĂMÂNTULUI ◆ FALSIFICATORII DE BANI / PORUMBELUL
John Grisham	ULTIMUL JURAT ◆ UN ALTFEL DE CRĂCIUN ◆ CAMPIONUL DIN ARKANSAS ◆ MAESTRUL ◆ MOŞTENITORII ◆ MEDIATORUL
V.D. Guşă de Drăgan	CONDAMNAT LA ADEVĂR
Jack Higgins	ATAC LA PREŞEDINTE
Hermann Hesse	LUPUL DE STEPĂ ◆ SIDDHARTHA / CĂLĂTORIE SPRE SOARE-RĂSARE ◆ KNULP / DEMIAN
Franz Kafka	CORESPONDENŢĂ (vol. 1)
Dean Koontz	ÎN PUTEREA NOPŢII ◆ TRĂIEŞTE NOAPTEA

Mario Vargas Llosa	CONVERSAŢIE LA CATEDRALA
André Malraux	CUCERITORII / CALEA REGALĂ
Thomas Mann	DOCTOR FAUSTUS ◆ POVESTIRI ◆ MĂRTURISIRILE ESCROCULUI FELIX KRULL ◆ LOTTE LA WEIMAR
G. García Márquez	TOAMNA PATRIARHULUI ◆ DESPRE DRAGOSTE ŞI ALŢI DEMONI ◆ INCREDIBILA ŞI TRISTA POVESTE A CANDIDEI ERÉNDIRA ŞI A BUNICII SALE FĂRĂ SUFLET ◆ DRAGOSTEA ÎN VREMEA HOLEREI ◆ AVENTURA LUI MIGUEL LITTÍN, CLANDESTIN ÎN CHILE ◆ A TRĂI PENTRU A-ŢI POVESTI VIAŢA ◆ GENERALUL ÎN LABIRINTUL SĂU ◆ POVESTEA TÎRFELOR MELE TRISTE ◆ OCHI DE CÎINE ALBASTRU
Virgil Măgureanu	DECLINUL SAU APOTEOZA PUTERII?
Ilie Năstase	MR NĂSTASE
Regina Noor	CALEA SPRE CREDINŢĂ
Cristopher Paolini	ERAGON
Ioan Paul al II-lea	MEMORIE ŞI IDENTITATE
L. Picknett & C. Prince	MISTERUL TEMPLIERILOR ◆ CONSPIRAŢIA STARGATE ◆ GIULGIUL DE LA TORINO
Mario Puzo	OMERTA
Ernesto Sábato	ESEURI (vol. 1)
Antoine de Saint-Exupéry	CURIERUL DE SUD / ZBOR DE NOAPTE / PĂMÎNT AL OAMENILOR / PILOT DE RĂZBOI
Jean-Paul Sartre	TEATRU ◆ CUVINTELE / GREAŢA
John Saul	CASA DE LA RĂSCRUCE ◆ CLUBUL MANHATTAN ◆ VOCILE
Dinu Săraru	TRILOGIA ŢĂRĂNEASCĂ ◆ CIOCOII NOI CU BODYGUARD
Dinu Săraru & Victor Stănculescu	GENERALUL REVOLUŢIEI CU PICIORUL ÎN GHIPS
John Steinbeck	ŞOARECI ŞI OAMENI ◆ FRUCTELE MÎNIEI
Stendhal	ROŞU ŞI NEGRU ◆ MĂNĂSTIREA DIN PARMA
Alex Mihai Stoenescu	ISTORIA LOVITURILOR DE STAT ÎN ROMÂNIA (vol. I, II, III şi IV[1, 2]) ◆ PATIMILE SFÎNTULUI TOMMASO D'AQUINO ◆ INTERVIURI DESPRE REVOLUŢIE
J.R.R. Tolkien	ROVERANDOM ◆ POVEŞTI NETERMINATE
L.N. Tolstoi	CAZACII ŞI ALTE POVESTIRI ◆ SONATA KREUTZER ŞI ALTE POVESTIRI
Marius Tucă	ASTENII DE BUZUNAR ◆ PAMFLETE CU ROMÂNI
Oswald Wirth	FRANCMASONERIA PE ÎNŢELESUL ADEPŢILOR SĂI
Moony Witcher	FETIŢA CELEI DE A ŞASEA LUNI ◆ NINA ŞI MISTERUL NOTEI A OPTA ◆ NINA ŞI BLESTEMUL ŞARPELUI CU PENE

martie 2006

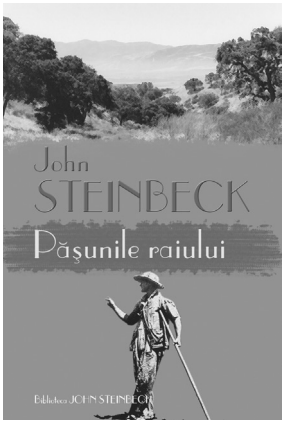

John Steinbeck
PĂŞUNILE RAIULUI

martie 2006

Witold Gombrowicz
TRANS-ATLANTIC

aprilie 2006

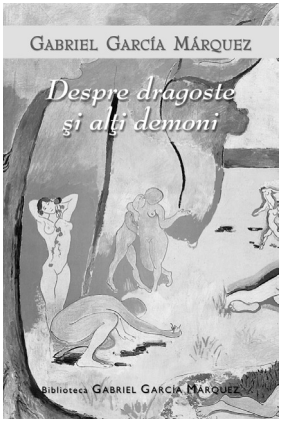

Gabriel García Márquez
DESPRE DRAGOSTE
ŞI ALŢI DEMONI

mai 2006

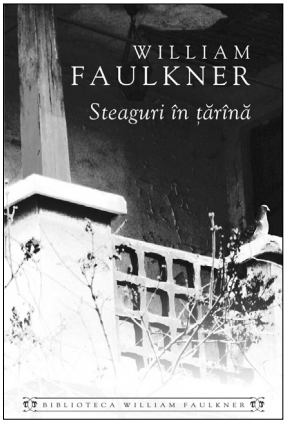

William Faulkner
STEAGURI ÎN ŢĂRÎNĂ

clubul cărţii rao

CLUBUL CĂRȚII RAO
are un nou regulament de funcționare, mai modern,
mai eficient și mai adaptat nevoilor dumneavoastră,
care este pus la dispoziția membrilor odată cu fișa
de înscriere. Principala inovație o reprezintă
introducerea a TREI TIPURI DE CARDURI
care vă oferă mari reduceri de preț
în achiziționarea cărților.
Pentru detalii privind acest regulament
vă puteți informa din broșurile editurii noastre
sau scriindu-ne pe adresa:

C.P. 2-124, București;
e-mail: *club@raobooks.com*

sau accesînd site-urile:
www.raobooks.com;
www.rao.ro